

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
ADLİ HEMŞİRELİK/EBELİK BİLİM DALI**

**CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN DELİLLENDİRİLMESİNDE ADLİ
EBELERİN ROLÜ: TÜRKİYE'YE ÖZGÜ MODEL ÖNERİSİ**

Ebe İnci Yağmur TEZBASAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Sevil ATASOY**

İstanbul, 2019

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
ADLİ HEMŞİRELİK/EBELİK BİLİM DALI**

**CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN DELİLLENDİRİLMESİNDE ADLİ
EBELERİN ROLÜ: TÜRKİYE'YE ÖZGÜ MODEL ÖNERİSİ**

İnci Yağmur TEZBASAN 174501701

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Prof. Dr. Sevil ATASOY

İstanbul, 2019

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

T.C.
ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 174501701
Öğrenci Adı Soyadı	: İnci Yağmur Tezcan
Anabilim Dalı	: Adli Bilimler
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Sevil Atasoy
Tezin Başlığı	: Cinsel Saldırı Suçunun Delillendirilmesinde Adli Ebeletin Rolü: Türkiye'ye Özgü Model Önerisi

Toplantı Tarihi	: 28.11.2019	Saati	: 16:00
-----------------	--------------	-------	---------

Öğrenci Savunmaya : Geldi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

- Yapılan savunma sınavında adayın tez çalışması başarılı bulunarak **KABUL** edilmesine,
 Yapılan savunma sınavı sonunda tez çalışmasının **DÜZELTİLMESİNE**, düzeltme için adaya ay **EK SÜRE** verilmesine (en fazla 3 ay)
 Yapılan savunma sınavının sonunda tezin **REDDEDİLMESİNE**

OY BİRLİĞİ **OY ÇOKLUĞU**

İle karar verilmiştir.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi Değişti

Tezin Yeni Başlığı : Değişmedi

Öğrenci Savunmaya : Gelmedi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ İLE REDDEDİLMİŞTİR.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Prof. Dr. Nevzat Alkan	
Danışman Üye	Prof. Dr. Sevil Atasoy	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Kaan Yabancıoğlu	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Aylin Yakın Sarıbay	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Tuğba İnceal	

(Tüm durumlarda jüri üyelerinin tez değerlendirme raporları gerekir.)

Sayı No :

Tarih : 28/11/2019..

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen ve Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisinin Tez Savunma Sınav Tutanağı ve eklerinin Enstitü Yönetim Kurulunda görüşülmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Not: Bu forma orijinal raporlar (bir nüsha) eklenecektir.

Prof. Dr. Sevil Atasoy
Anabilim Dalı Başkanı
(Unvanı, Adı Soyadı, İmza)

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Cinsel Saldırı Suçunun Delillendirilmesinde Adli Ebelerin Rolü: Türkiye’ye Özgü Model Önerisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../.....

İnci Yağmur TEZBASAN

İmza

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve tezimin oluşturulmasında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, “Adli Ebelik” uzmanlık alanı eğitimi ile ilgili ülkemizde bir ilke öncülük ederek her türlü desteği veren Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Müdürü ve tez danışmanım

Prof. Dr. Sevil ATASOY’a,

Tezimin hazırlık aşamasında sağladığı destek, yaptığı yardım ve katkılardan dolayı

Öğr.Gör. Ümit ERTEM’e,

Birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum Adli Hemşirelik/Ebelik Bilim Dalı’ndaki ebe ve hemşire arkadaşlarıma,

Doğduğum andan itibaren bugünlere gelmemi sağlayan ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen fakat bugünü görmesi kısmet olmayan rahmetli canım anneanneme benim büyük

İnci’me,

Ebe İnci Yağmur TEZBASAN

İstanbul / 2019

TEZBASAN, İnci Yağmur
Yüksek Lisans
İstanbul- 2019

**Cinsel Saldırı Suçunun Delillendirilmesinde Adli Ebelerin Rolü: Türkiye'ye
Özgü Model Önerisi**

ÖZET

Bu çalışma ile cinsel saldırı suçu delillerinin elde edilmesi ile karşılaşılan adli süreçteki sorunlara bir çözüm önerisi olarak ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili uluslararası kılavuzlar ve protokoller kapsamında oluşturulan cinsel saldırı mağduruna bakım ve izlem merkezi modeli, bu merkezde çalışabilecek uygun sağlık mesleği mensubu ve delillendirme işlemleri ile ilgili standart bir delil toplama yöntemi geliştirilmesi konusunda yapılan bir araştırma ile ülkenin iç hukukuna uygun bir model önerisi sunulması amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle mevzuat, mağdura bakım ve izlem uygulama prosedürleri incelenmiştir. Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı gibi bakanlık kurumları başta olmak üzere kurumlar arası iş birliği ile oluşturulabilecek çok paydaşlı ulusal eylem planları incelenmiştir. Özellikle önerilen sağlık mesleği mensubu ebeler ile ilgili cinsel saldırı mağdurlarına müdahale edebilecek hekim dışı sağlık çalışanları arasında bilgi, beceri ve hukuki sorumluluklarından dolayı daha geniş bir alana sahip olmalarına dayanarak eğitim ve uygulamada tercih edilmesi gereken bir uzmanlık alanı olduğu görülmüştür. Bunun için öncelikle iç hukuka uygun uyarlanabilir mevcut sistem incelenmiştir. Uluslararası mağdura yaklaşımla ilgili kılavuz ve ülkelere önerilen protokoller ve ülkemizin de ilk imza atan üyelerinden olduğu İstanbul Sözleşmesi dahilinde uygulanabilir bir model önerisi sunulmuştur. Temel amaç ikincil mağduriyetin önlenmesi için mağdura yaklaşım standartları belirleyip mevcut uygulamalar içerisine dahil edilmesidir. Mevcut bir mağdur izlem ve bakım merkezi oluşturulması, bu merkez için önerilen sağlık mesleği mensubu ve ceza adalet sisteminde kullanılacak fiziksel delillerin toplanması ile ilgili standartlar oluşturulmuştur. Dünya standartlarında ve ülkemiz iç hukuku dahilinde şekillendirilip uygulanabilecek bir model ile şiddet mağdurları için mağdur merkezli bir hizmet modeli ile suç önleme ve analizi ve etkili suç mağduruna müdahale yöntemleri sunularak kullanılabilirliği ifade edilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Adli Ebelik, Cinsel Saldırı Muayene Ebeliği, Cinsel Saldırı Delil Toplama Kiti, Cinsel Saldırı Mağdur İzlem Merkezi.

TEZBASAN, İnci Yağmur
Yüksek Lisans
İstanbul- 2019

**The Role Of Forensic Midwives in Evidence of Sexual Assault Crime: A
Model Proposal For Turkey**

ABSTRACT

In this study, it has emerged as a solution to the problems experienced in the judicial process and obtained with the evidence of sexual crime. The aim of this study is to present a model for the domestic law of the country with a research conducted to develop a standard evidence collection method for the care and follow-up center model, appropriate health care professionals and evidences for sexual assault victims established within the scope of international guidelines and protocols. For this purpose, firstly, the legislation was applied to the victim care and monitoring practices and procedures. The multi-stakeholder national action plans that could be formed in cooperation with the institutions, especially ministries such as the Ministry of Justice and the Ministry of Health were examined. It is seen that there is a specialization area that should be preferred in education and practice, especially due to the wider area of knowledge, skills and legal responsibilities among non-physician health workers who can intervene in the victims of sexual assault related to midwives of the proposed health profession. For this purpose, firstly, the existing adaptive system in accordance with the domestic law has been examined. The guideline on the approach to the international victim and the proposed protocols to the countries and a viable model proposal within the scope of the Istanbul Convention, of which Turkey is one of the first signatories of the country, are presented. The main objective is to set standards for approach to the victim to prevent secondary victimization and to incorporate them into existing practices. Standards have been established for the establishment of an existing victim monitoring and care center, and the collection of physical evidence to be used in the criminal justice system and members of the health profession proposed for this center. The study was concluded by presenting a model that can be shaped and applied in the world standards and in our country's domestic law by offering a victim-centered service model for victims of violence, crime prevention and analysis, and effective crime victim intervention methods.

Anahtar kelimeler: Forensic Midwifery, Sexual Assault Midwife Examiner, Sexual Assault Evidence Collection Kit, Sexual Assault Victim Care Center.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ ve AMAÇ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	1
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	1
İKİNCİ BÖLÜM	4
GENEL BİLGİLER	4
2.1. CİNSEL ŞİDDET VE CİNSEL SUÇ İLE İLGİLİ TANIM VE KAVRAMLAR	4
2.2.1. Cinsel Saldırı Tiplerinin Sınıflandırılması	7
2.2.2. Cinsel Saldırı Suçunun Kısa Tarihiçesi	8
2.3. CİNSEL SALDIRI SUÇLARININ AYDINLATILMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	12
2.3.1. Cinsel Suç Bildirimi ve Ebenin Yükümlülükleri	13
2.3.2. Cinsel Saldırı Suçu ile İlgili Veriler ve Siyah Rakamlar	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	25
3. CİNSEL SALDIRI SUÇUNA MEDİKOLEGAL YAKLAŞIMLAR	25
3.1. CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN HUKUKİ BOYUTU	25
3.1.1. Türk Ceza Kanunu Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar	25
3.1.2. Cinsel Saldırı Suçu (TCK m. 102)	26
3.1.3. Cinsel Suçlarla İlgili Uluslararası Yasal Düzenlemeler ve Anlaşmalar	35
3.1.4. Ceza Muhakemesi Kanunu Bağlamında Cinsel Saldırı Suçu Delillendirme Yöntemleri	36

3.1.4.1. Cinsel Saldırı Suçu Delillendirme Yöntemlerinin Amacı ve Hukuksal Niteliği _____	36
3.1.4.2. Cinsel Saldırı Suçu Delillendirme Yöntemlerinin Koşulları _____	37
3.1.4.3. Ceza Muhakemesi Kanununda Beden Muayenesi ve Örnek Alma Uygulamaları _____	42
3.1.4.3.1. Şüpheli Sanık ve Diğer Kişilerin Dış Beden Muayenesi _____	42
3.1.4.3.2. Şüpheli Sanık ve Diğer Kişilerin İç Beden Muayenesi _____	44
3.1.4.3.3. Şüpheli Sanık ve Diğer Kişilerin Örnek Alma İşlemleri _____	46
3.1.4.3.4. Örnek Alma Çeşitleri ve Yöntemleri _____	47
3.1.4.4. Delil / Bulgu / İz Tanım _____	48
3.1.4.4.1. Kriminalistik (İz Bilimi) _____	49
3.1.4.4.2. Delil Çeşitleri _____	51
3.1.4.4.3. Delillerin Toplanması ve Muhafaza Altına Alınması Esasları _____	52
3.1.4.4.4. Cinsel Saldırı Delilleri İçin Özel Bulgular _____	53
3.1.5. Cinsel Saldırı Muayenesi ve Örnek Alımı için Mevzuatta Yer Alan Özel Durumlar (TCK md.287 ve CMK md.77) _____	56
3.1.5.1. Genital Muayene Suçu (TCK md.287) _____	56
3.1.5.2. Kadının Muayenesi (CMK md.77) _____	60
3.1.6. Beden Muayenesi ve Örnek Alma İşlemlerini Yapabilen Meslek Grupları _____	61
3.2. CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN TIBBİ BOYUTU _____	62
3.2.1. Cinsel Saldırı Muayene Kapsamı _____	63
3.2.2. İlk Değerlendirme _____	67
3.2.3. Aydınlatılmış Onam Alınması _____	68
3.2.4. Anamnez _____	68
3.2.4.1. Genel Anamnez _____	70
3.2.4.2. Obstetrik/Jinekolojik Anamnez _____	70
3.2.4.3. Olayla İlgili Anamnez /Adli Anamnez _____	71
3.2.5. Cinsel Saldırı Muayenesi _____	72
3.2.6. Cinsel Saldırı Delil Toplama Kiti _____	73
3.2.6.1. Tanım, Amaç, İçerik _____	73
3.2.6.2. Standart Cinsel Saldırı Kitinin İçeriği _____	76
3.2.6.3. Delil Olarak Toplanabilecek Örnek Çeşitleri _____	81

3.2.6.4. Cinsel Saldırı Muayenesi Uzmanları için Örnek Alımı ile İlgili Delil Toplama Talimatları ve Uygulama Adımları	91
3.2.6.5. Cinsel Saldırı Delil Toplama Teknikleri	95
3.2.6.6. Kanıt Koruma Zinciri	96
3.2.7. Genel Fizik Muayene	97
3.2.8. Genitoanal Muayene	100
3.2.8.1. Genital Muayene	100
3.2.8.2. Anal Muayene	112
3.2.9. Laboratuvar Testleri	114
3.2.10. Önleyici ve Koruyucu Takip Tedavi ve Bakım	115
3.2.10.1. Cinsel Saldırı Sonrası Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonların Önlenmesi ve Tedavisi	115
3.2.10.2. Acil Kontrasepsiyon	117
3.2.10.3. Psikososyal Destek için Akut ve Uzun Dönem Takip	121
3.2.11. Raporlama	123
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	125
ADLİ EBELİK	125
4.1. ADLİ EBELİK TANIMI	125
4.1.1. Adli Ebelik Alanının Adli Bilimler Tarihi İçerisindeki Gelişimi	129
4.1.2. Adli Ebelik Eğitimi	132
4.1.3. Adli Ebelik Uygulamaları ve Çalışma Alanları	137
4.1.4. Cinsel Saldırı Saldırı Suçuna Medikolegal Yaklaşımlarda Ebenin Rollerini	142
4.1.5. Cinsel Saldırı Muayene Ebeleri CSME (Sexual Assault Midwife Examiner SAME)	143
4.1.6. Eğitimi ve Hedefleri	146
4.1.7. Ebenin Cinsel Saldırı Mağduruna Müdahalede İş Birliği Yaptığı Multidisipliner Uzmanlar	147
4.1.8. Csme Tarafından Yapılan Mevzuata Uygun Muayene ve Örnek Alma Yetki ve Görevlerinin Oluşturulması	148
BEŞİNCİ BÖLÜM	151
BULGULAR	151

5. CİNSEL SALDIRI MAĞDURU İZLEM MERKEZİ TÜRKİYE İÇİN MODEL ÖNERİSİ	151
5.1. CİNSEL SALDIRI MAĞDURLARINA HİZMET VEREN ULUSLARARASI MERKEZLER	151
5.1.1. Cinsel Saldırı Mağdurlarına Hizmet Veren Uluslararası Merkezlerin Servis Hizmet ve Modelleri	151
5.1.2. Cinsel Saldırı Mağdurlarına Hizmet Merkezi Bulunan Ülkeler	157
5.1.3. Cinsel Saldırı Mağdurlarına Destek Veren Merkezlerin Hizmet Standartları	163
5.2. CİNSEL SALDIRI MAĞDURU İZLEM MERKEZİ TÜRKİYE'YE ÖZGÜ MODEL ÖNERİSİ	166
5.2.1. Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Tanım ve Amacı	166
5.2.2. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Özellikleri	172
5.2.2.1. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Kuruluş Amacı	173
5.2.2.2. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Fiziki Yapısı	173
5.2.2.3. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Ekibinin Görev ve Sorumlulukları	178
5.2.2.4. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezinde Görevli Cinsel Saldırı Muayene Ebesinin Rolü	182
5.2.2.5. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezinin İş Birliği Yaptığı Diğer Kurum ve Hizmet Sağlayıcıları	183
5.2.2.6. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Tedavi Takip ve Destek Hizmetleri	184
5.2.2.6.1. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Tedavi Takip ve Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi	185
ALTINCI BÖLÜM	187
TARTIŞMA ve SONUÇ	187
KAYNAKLAR	190
ÖZGEÇMİŞ	204

KISALTMALAR LİSTESİ

AAFS	: The American Academy of Forensic Science
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome
ASÇB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
CEDAW	: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CoE	: Centres of Excellence
COSAI	: Comparing Sexual Assault Interventions
CYBE	: Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
DNA	: Deoksiribo Nükleik Asit
EU/BM	: European Union/ Birleşmiş Milletler
FRA	: European Union Agency for Fundamental Rights
GREVIO	: Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence
HAGB	: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması
HHY	: Hasta Hakları Yönetmeliği
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
IAFN	: International Association of Forensic Nurses
ICM	: International Confederation of Midwives
IR	: Infrared
ISVAs	: Independent Sexual Violence Advisers
NIJ	: National Institute of Justice
PEP	: Post Exposure Prophylaxis
PTSB	: Post travmatik stres bozukluğu
RAINN	: Rape, Abuse & Incest National Network
RCEW	: Rape Crisis
RCEW	: Rape Crisis England & Wales
RCNSS	: The Rape Crisis National Service Standards

RCS	: Rape Crisis Scotland
RIA	: Rahim İçi Araç
RVF	: Rekto-Vajinal Fistül
SACs	: Sexual Assault Center Services
SACs	: Sexual Assault Centre service
SAFE	: Sexual Assault Forensic Examiner
SAK	: Sexual Assault Evidence Kit
SAME	: Sexual Assault Midwife Examiner
SANE	: Sexual Assault Nurse Examiner
SART	: Sexual Assault Response Team
tSAS	: termed Sexual Assault Services
ŞİDAM	: Şiddet ve Suçla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi
TCC	: Thuthuzela Centre
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UHK	: Umumi Hıfzıssıhha Kanunu
UNFPA	: The United Nations Population Fund
UV	: Ultraviolet
VAWG	: Violence Against Women And Girls
VVF	: Vesiko-Vajinal Fistül
WHO	: World Health Organisation
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
GHB	: Gama-hidroksibütirat

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Cinsel Saldırı Tiplerinin Sınıflandırılması-----	7
Tablo 2: Cinsel Saldırı Suçu TCK 102. Madde-----	26
Tablo 3: Cinsel saldırı mağdurlarının tedavisinde uygulanacak klinik yaklaşım adımları-----	66
Tablo 4: İlk basamak uygulaması (LIVES) -----	69
Tablo 5: Biyolojik materyal toplama ve paketlemede kullanılan malzemeler -----	77
Tablo 6: Hymen çeşitleri -----	105
Tablo 7: Cinsel saldırı sonrası bulaşıcı hastalıklara karşı koruyucu önleyici tedavi rehberi -----	116
Tablo 8: Ebelerin hukuki sorumluluklarının CSME için uyarlanması -----	150
Tablo 9: Cinsel Saldırı Mağdurunun Klinik Yönetimine İlişkin İhtiyaç Kontrol Listesi-----	177

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Cinsel Saldırı Vakalarında Toplanan Fiziksel Delillerin 3 Ana Toplanma Amacı	53
Şekil 2: Louis R. Vitullo	74
Şekil 3: Isırık Izi Görüntüsü	86
Şekil 4: Oral Svap Alma Bölgeleri	87
Şekil 5: Cinsel Saldırı Delil Toplama Kiti Formu Örneği	91
Şekil 6: Vajinal Örneklem Svap Alma Lokasyonları	94
Şekil 7: Hymen Tipleri	106
Şekil 8: Kadın Dış Genital Organlar	107
Şekil 9: İç Genital Organlar	108
Şekil 10: Kadın Genital Organlar	109
Şekil 11: Spekulum Çeşitleri	110
Şekil 12-13: Işık Kaynaklı Spekulumlar	111
Şekil 14: Adli Ebelik Çalışma Alanları	141
Şekil 15: Cinsel Saldırı Müdahale Ekibi İçerisindeki Cinsel Saldırı Muayene Ebesinin Konumu	148
Şekil 16: Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Destek Hizmetleri	172
Şekil 17: Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Ekibi	179

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ ve AMAÇ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, İstanbul Sözleşmesi maddelerinin uygulanması yönünde iç hukuka uygun uluslararası protokoller doğrultusunda, cinsel saldırı mağdurlarına standart bir tıbbi yaklaşım ve bakım önerisi sunmaktır. Bu model içerisinde, prosedürleri uygulayacak olan sağlık mesleği mensubu olarak ebeler önerilmektedir. Kadın sağlığı ve doğum alanındaki uzmanlıkları ile bilinen ebelik mesleğinin, bu uygulama kapsamında kilit role sahip olabileceği düşünülmektedir. Cinsel saldırı mağdurlarının muayenesi sırasında ceza adalet sisteminde kullanılmak üzere toplanacak adli deliller için, standart prosedürlerin, standart kayıt sistemlerinin ve bu prosedürlere uygun cinsel saldırı sonrası toplanacak delilleri içeren bir kit geliştirilip, uygulama alanında kullanılması ve bu yöntemi uygulayacak olan ebelerin adli bilimler alanında uzmanlaşması bakımından dünyada kullanılan cinsel saldırı mağduruna yaklaşım modelleri örnek alınarak bir model önerisi oluşturmaktır. Uygulamaya girmesi planlanan kadın izlem merkezlerinde çalışacak olan özel eğitilmiş personelin ebelik mesleği mensuplarından oluşması ve uluslararası standartlarda olan cinsel saldırı uzmanlığı eğitimi alması gereken sağlık mesleği mensubu olarak aktif rol almaları hedeflenmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kadına yönelik şiddetle mücadele de önemli kurumlardan biri sağlık sektörünün geliştirilmesi için hukuki, tıbbi ve sosyal açıdan yapılabilecekler tartışılmaktadır. Şiddet mağduru kadınların tekrar örselenmesini engellemek amacı ile Sağlık Bakanlığı'na bağlı 3 pilot merkez olarak belirlenen şehirlerde Kadın İzlem Merkezleri açılması ve aktif hizmet vermesi planlanmaktadır.

Model içerisinde önerilen meslek grubu olarak ebelerin cinsel şiddet mağduru kadına, özel bir bakım gerektiren durumu için hizmet veren cinsel saldırı muayene ebeleri (sexual assault midwife examiner /cinsel saldırı muayenesi ebeleri) SAME/CSME modeli geliştirilmesi konusunda öneri sunmaktır. Bu model ile hizmet verilmesi planlanan cinsel saldırı mağdur izlem merkezi veya ilgili bakanlıklar tarafından pilot olarak uygulanacak kadın izlem merkezlerinde mağdur kadın ve çocuklara hizmet verilmesi amaçlanmaktadır. Uzman uygulayıcı olarak ebelerin uluslararası model olan (Sexual Assault Nurse Examiner /Cinsel Saldırı Muayene Hemşiresi) SANE'lerin eğitimi ile birlikte ebelere spesifik geliştirilen İtalya ve İngiltere adli ebelik eğitimi model alınarak bir program oluşturulması hedeflenmektedir. Bununla birlikte uzman uygulayıcı olarak adli ebelerin uygulama alanlarında kullanacakları standart bir cinsel saldırı delil toplama kiti de oluşturulup, uluslararası düzeydeki bakım ve standartların ülkemiz için uygun hale getirilip kullanılması hedeflenmektedir.

Standart bir cinsel saldırı delil toplama kiti oluşturmak ve bunu kullanacak sağlık mesleği mensubunun eğitimi, ceza adalet sistemi içerisinde kritik bir role sahip adli tıp uygulamalarını kolaylaştırıcı bir unsur olarak düşünülebilir. Kiti kullanma konusunda uzman kişilerin eğitimi ile ayrıca konu ile ilgili yaşanan kültürel faktörlere ve yanlış bilgi sonucu mağduriyetin olumsuz etkilenmesine karşı, ülke için metodolojik bir müdahale sunmaktadır. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı ile Sağlık Bakanlığı bünyesinde bulaşıcı hastalıklar ile ilgili çok paydaşlı bilim kurulu oluşturulmasıyla birlikte, cinsel suç mağdurlarının tekrarlanan mağduriyetini önlemek, adli, tıbbi ve sosyal destek hizmeti işlemlerin bu alanda eğitimli uzman hizmet uygulayıcılarından oluşan bir ekip tarafından cinsel saldırı mağdur izlem merkezleri kurularak yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ülkemiz için bu model önerisi ile verilen hizmet ve uygulayıcılar için uluslararası standartlara uygun bir model niteliği taşımaktadır. İstanbul sözleşmesinin gerektirdiği ve uluslararası kılavuzlara ve standartlara uygun olarak, Cinsel Saldırı Mağdur İzlem Merkezi'ne bağlı tüm sağlık uzmanları ve adli kolluk görevlileri ve psikososyal alanda uzman kişiler, cinsel saldırı fenomenolojisi ve cinsiyete duyarlı cinsel saldırı hizmeti sağlama konusunda ortak bir eğitim izlemesi önerilmektedir. CSME ve cinsel saldırı müdahale ekibi içerisindeki tüm uzmanların birlikte eğitim alacağı bir sistem oluşturularak ilk adım atılabilir. Multidisipliner ekip içerisinde, uzmanlar arası

CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN DELİLLENDİRİLMESİNDE ADLİ EBELERİN ROLÜ

iletişimin kalitesi, mağdura verilecek bakım hizmetinin kalitesi kadar önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

2.1. CİNSEL ŞİDDET VE CİNSEL SUÇ İLE İLGİLİ TANIM VE KAVRAMLAR

İnsan psikolojisinde cinsellikle birlikte en güçlü iki dürtüden biri olan saldırganlık ve onun sonucu şiddet davranışı sıklıkla karşılaşılan bir şiddet türü olmaktadır. Toplumun her kesimini tehdit eden bu tür davranışlar yasalarda suç unsuru olarak tanımlanmakta ve cezai yaptırımları söz konusu olmaktadır.¹ Cinsel şiddet kavramının oluşumu ile ilgili altta yatan nedenler incelendiğinde, başta biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere pek çok etkili faktör olduğu görülmektedir. Şiddet olgularında en sık cinsel motifli olaylara rastlanılmaktadır.²

Cinsel suçlar incelenirken multidisipliner bir bakış açısı ile cinsel davranış kavramı incelenmelidir. Cinsel davranış, “*cinsel hisleri uyarmak üzere gerçekleştirilmiş davranış şekli*” olarak tanımlanmaktadır.³ Cinayet ve diğer şiddet suçlarıyla birlikte değerlendirilen cinsel suçlar, ilk kez farklı bir suç kategorisinde 1992’de Amerika’da değerlendirilmeye başlanmıştır. “*Federal Bureau of Investigation*” (Federal Soruşturma Bürosu) FBI’ın Quantico ve Virginia’daki davranış bilimleri alanındaki çalışmaları ile Prof. Dr. Ann Burgess’in öncülüğünde hazırlanan suç sınıflandırılması kılavuzu içerisinde cinsel suçlar başlığı altında yer verilmiştir.⁴ Cinsel suçlarla ilgili raporlarda FBI, cinsel saldırıyı “*herhangi bir vücut parçası veya nesneyle vajina veya anüsün penetrasyonu veya mağdurun rızası olmadan başka bir kişinin cinsel organı tarafından oral penetrasyonu*” olarak tanımlamaktadır.⁵

Cinsel suçlar, ağırlıklı olarak kırılgan grup olarak tanımlanan, kadınlara, çocuklara ve savunmasız yetişkinlere karşı cinsiyet, eşitlik ve eşitsizlik politikalarını

¹ Sokullu-Akinci, R. F. (2016). Kriminoloji, s.16,17.

² Güçlü, İ. Akbaş, H. (2016). Suç Sosyolojisi: Kavram- Teori- Uygulama. s.24.

³ Arslantürk, M. (2018). Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, 4. bs. Seçkin Yayınları, Ankara. s.69.

⁴ Polat, Şiddet, s.300,301.

⁵ Morgan, R. E., & Kena, G. (2017). Criminal victimization, 2017. In Bureau of Justice Statistics. NCJ 252472. Retrieved from <http://www.ncjrs.gov/App/publications/abstract.aspx?ID=27469>

kapsayacak şekilde ele alınabilecek bir suç olarak tanımlanmaktadır.⁶ Tüm suçlar arasında “*cinsel suçlar, birey, aile ve toplum üzerinde yaşam boyu sürdürülebilecek etkileriyle halk sağlığı ve hukuksal boyutu açısından önemli bir toplumsal sorun*” olarak mücadele edilmektedir.⁷ Cinsel saldırı tanımı için “*rıza dışı*” kavramı, adli süreç için kilit bir role sahiptir. Aksi halde söz konusu eylemde rızaya dayalı bir cinsel ilişki var ise hukuka aykırı bir fiil söz konusu olmadığı için suçtan bahsedilememektedir. Cinsel saldırı kavramından söz edilirken, mağdurun rızası ile ilgili durum, suçun oluşu açısından tartışma konusu olmaktadır. Toplumun genel algısı ve cinsel mitlere göre; eğer mağdur direnmediyse, eyleme rızası vardır ve isteyerek yapmıştır şeklinde yorumlanmaktadır. Bu algı suçla mücadeleyi zorlaştırdığı gibi, mağduriyeti de arttırmaktadır.⁸

Cinsel saldırı suçu, genellikle rızası veya iradesi dışında cinsel ilişki içeren yasal bir tanım olarak kullanılmaktadır.⁹ Cinsel saldırı cinsel suçların en ağır şekli, bir halk sağlığı sorunu, bir insan hakları ihlalidir ve insanlığa karşı kabul edilen en ağır suçtur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2014 yılında yayınlamış olduğu şiddet ve sağlık konusundaki dünya raporunda cinsel şiddet türlerini; “*evlilik içinde gerçekleşen eş tecavüzü, sevgili/flört tecavüzü, yabancı tecavüzü, savaşlar sırasında gerçekleşen sistematik tecavüz, cinsel taciz, zihinsel veya fiziksel engelli bireylerin cinsel istismarı, çocukların cinsel istismarı, zorla evlendirme veya çocukların evlendirilmesi, zorla kürtaj, zorla kadın sünneti, zorla bekaret denetimleri ve cinsel sömürü amaçlı kadınların fuhşa zorlanması*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁰

Tarih boyunca bu eylemi bir suç olarak kabul eden toplumlar tarafından cinsel saldırı suçunu işleyenlere verilen cezalar oldukça ağır yaptırımlara tabi tutulmaktaydı.¹¹ Ceza yaptırımları düzenlenirken, adam öldürme suçlarındaki gibi yitirilen yaşam söz konusu iken, cinsel saldırı suçu için ihlal edilen cinsel dokunulmazlık ve temsil ettiği

⁶ Mağdur Hakları Daire Başkanlığı (2016). Mağdura Yaklaşım Kılavuzu.

⁷ Şen, H., Yazıcı, K. (2017). Investigation of Turkey's Provinces by Sexual Crimes. Alphanumeric Journal, Alphanumeric Journal, 5 (2), s. 293-308. DOI: 10.17093/alphanumeric.318541. s.295.

⁸ Sancar Yalçın, T. (2013) Türk Ceza Hukukunda Kadın, Seçkin, Ankara, s.200.

⁹ Gök, Ş. (2000). Adli Tıp. 5. Baskı. Filiz Yayınevi. İstanbul. s.342.

¹⁰WHO. (2014), “Global Status Report on Violence Prevention”, Geneva-Switzerland: World Health Organization. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/145086/1/9789241564793_eng.pdf?ua=1&ua=1 (Erişim Tarihi: 20.04.2019)

¹¹ Can, C. (2012). Toplumsal insanın evrensel doğası ve cinsel suçlar (2nd ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi-Akademik Kitaplar. s.462,463.

değerler kapsamına uygun şekilde verilecek bir ceza yöntemi belirlenmektedir.¹² Cinsel saldırı suçu, farklı cinsiyetlerden kişilerin birbirlerine karşı işleyebileceği gibi aynı cinsiyete sahip kişiler arasında da gerçekleşebilmektedir.¹³ İnsanlık tarihinin acımasız bir parçası olan cinsel şiddet olayları, ihanet ve cinayet suçlarında olduğu gibi insanlık tarihin akışını değiştirebilecek derecede etkili olmuştur.¹⁴

Cinsel saldırıyı yasalarında bir suç olarak kabul eden dünya ülkelerinin sayısı, yasal prosedürlerine göre değişim göstermektedir. “*European Union Agency for Fundamental Rights*” (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı) FRA’nın 2014 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına göre, sadece birkaç Avrupa ülkesi hariç diğer ülkelerin hala cinsel saldırı suçunu, rıza ve irade dışı gerçekleşen cinsel ilişki suçundan farklı bir şekilde tanımlanmakta hatta bu eylemi suç fiili olarak bile görmemekte ve suçla ilgili doğrudan bir yasaya sahip olmadığını bildirmektedir. Sadece İrlanda, Birleşik Krallık, İsveç, Almanya, İzlanda, Lüksemburg ve Güney Kıbrıs gibi ülkeler, toplam 28 Avrupa ülkesi içerisinde rızasız cinsel ilişkiyi, “*cinsel saldırı suçu*” olarak yasalarında tanımlamış ülkeler arasında yer almaktadır. Ülkelerdeki yasalar cinsel saldırı suçunu tanımlarken; darp cebir gibi fiziksel şiddetle birlikte uygulanması veya tehdit içermesi ya da mağdurun kendisini savunmayacak olmasına dayandırmaktadır. Endişe verici bir diğer durum ise, bazı ülkeler rıza dışı cinsel ilişki suçunu ağırlaştırıcı bir nitelikte bulmayıp basit bir suç olarak tanımlamaktadır. Tam olarak cinsel saldırı suçu sayılabilmesi için fiziksel şiddetle işlenmesi durumunda suç kapsamına almaktadır. FRA, Avrupa ülkelerinin yasalarını incelediğinde sadece %8’in yasalarında tecavüzü suç olarak tanımladığını bildirmektedir.¹⁵ Cinsel saldırıyı yasalarında bir suç olarak kabul eden Türkiye, söz konusu eylem sırasında oluşan fiziksel şiddet, kendini savunamayacak olması vb. durumları ağırlaştırıcı sebep olarak kabul ederek cezalandırmaktadır.¹⁶

¹² History of Rape Culture. (n.d.). Retrieved from <http://historyofrapeculture.weebly.com/history-of-rape-culture.html> (Erişim tarihi 15.11.2018)

¹³ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar s.59.

¹⁴ History of Rape Culture. (n.d.). Retrieved from <http://historyofrapeculture.weebly.com/history-of-rape-culture.html> (Erişim tarihi 15.11.2018)

¹⁵ FRA (European Union Agency for Fundamental Rights). (2014). Violence Against Women: An EU-Wide Survey: Main Results. Luxembourg: Publications Office of the European Union. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf (Erişim tarihi 02.01.2019).

¹⁶ Arslantürk, M. (2018). Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar. s.119.

2.2.1. Cinsel Saldırı Tiplerinin Sınıflandırılması

Cinsel şiddetin en ağır şekli olan, cinsel saldırı suçunun nitelikli hali olan tecavüz tanımlanırken; “saldırı, kişinin namusuna karşı saldırı, sarkıntılık, başkasının hakkına el uzatma ve eylemlerinde hukuki sınırı aşma, ötesine geçmek” olarak ifade edilmektedir.¹⁷ Bir bakıma cinsel saldırı; “*Tecavüz silahı seks olan bir şiddet eylemidir. Suçlu bir silaha sahip olarak düşünebilir ve bu silahı başka suçlular kullanamaz ve kurban da bunu kendisine karşı kullanamaz*” olarak ifade edilebilir.¹⁸ Dünya üzerindeki her ülkenin cinsel saldırı suçu ile ilgili yaptırımlar konusunda farklı ceza kanunu uygulamaları bulunsa bile cinsel saldırıyı oluşturan 3 temel prensip dünya genelinde ortak kabul görmektedir. Cinsel saldırı tipleri, suç eylemlerine, saldırgan tipolojisine ve mağdur gruplara göre değerlendirilmektedir.¹⁹

1. Eylemlere Göre	2. Saldırganlara Göre	3. Mağdurlara Göre
<ul style="list-style-type: none"> • Cinsel taciz • Takip suçu • Penetrasyonun olmadığı cinsel saldırılar • Penetrasyonun olduğu eylemler 	<ul style="list-style-type: none"> • Yabancı saldırgan • Tanıdık saldırgan • Flört saldırgan • Evlilikte saldırgan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kadın • Erkek • Çocuk • Yaşlılar • Engelliler • LGBT

Tablo 1: Cinsel Saldırı Tiplerinin Sınıflandırılması

Kaynak: Polat, O. (2017) Şiddet. Ankara: Seçkin Yayınları. Kaynakta belirtilen kitap içerisindeki bölümden alıntılanarak araştırmacı tarafından tablolaştırılmıştır.

Dünya genelinde cinsel saldırı tiplerinin sınıflandırılması için kullanılan ve kabul gören bu 3 ana grup ve alt başlıkları, cinsel saldırının tanımlanması açısından karakteristik özelliklerini ifade etmektedir. Söz konusu eylem dünya üzerinde hangi ülkede gerçekleşirse gerçekleşsin bu 3 prensip “*cinsel saldırının temel bileşeni*” olarak kabul görmektedir.²⁰

¹⁷ Toven, M. B. (2015). Yeni Türkçe Lügat. Türk Dil Kurumu Yayınları. s.136.

¹⁸ Polat, Şiddet. s.300.

¹⁹ Polat, Şiddet. s.49.

²⁰ Polat, Şiddet. s.49.

2.2.2. Cinsel Saldırı Suçunun Kısa Tarihçesi

İnsanlık tarihi boyunca işlenen cinsel saldırı suçlarına ceza verilmesi, günümüzden 3000 yıl öncesine kadar dayanmaktadır. Antik Mısır dönemine ait yapılan bir arkeolojik çalışmada, cinsel saldırı suçu için verilen ceza hükmünün belgesi niteliğinde bir papirüs bulunmuştur. Bu belge ile antik çağlarda bile cinsel dokunulmazlığına karşı suçların işlediği ve karşılığında cezai yaptırım olduğu anlaşılmaktadır.²¹

Cinsel saldırı suçu, yaşayan tüm toplumlar için tartışmasız bir suç olarak tanımlanması insanlığın binlerce yılını alan bir konu olmuştur. Tecavüzün yazılı tarihte bilinen ilk mağduruna Yunan mitolojisinde “*Europa'nın Zeus tarafından kaçırılışı*” olarak rastlanılmaktadır. Bu olay 1559-1562 yıllarında ressam Titian tarafından “Europa tecavüzü” olarak resmedilmeseydi belki de “tecavüz” olarak sözü bile edilmeyecek ve asla bilinmeyecekti.²² Cinsel saldırı ile ilgili mitolojik dönem içerisinde aktarılan çeşitli efsaneler bulunmaktadır. Söz konusu konu ile ilgili en bilindik olanı *Medusa* efsanesidir. *Medusa*, *Gorgonlar* olarak bilinen üç kız kardeşten içlerinde tek ölümlü olanıydı. Güzelliği ile herkesin ilgisini çeken *Medusa*, onu gören Yunan deniz tanrısı Poseidon tarafından kaçırılarak *Athena* tapınağında tecavüze uğramıştır. Olayın duyulması ile kutsal tapınağında böyle bir olayın gerçekleşmesine sinirlenen tanrıça *Athena*, mağdur olan *Medusa*'yı tapınağında meydana gelen olaydan sorumlu tutarak cezalandırmıştır. *Medusa*'nın saçlarını korkunç yılanlara, yüzünü de güzelliğinden eser kalmayacak şekilde kötü bir hale getirerek adeta bir canavar suretine çevirmiştir. O andan sonra her kim *Medusa*'nın yüzüne bakarsa üzerindeki bu lanet yüzünden bakan kişi taşa dönüşecektir.²³

Mitolojik olay içerisinde aslında günümüzde de devam eden, mağdurun suçlanması ve asıl cezalandırılması gereken fail yerine mağdurun bu durumu yaşaması temsil edilmektedir.

²¹ The First Man Ever to Be Fired For Sexual Assault 3,000 YEARS Ago: 'Astonishing' Rape Charges Against A Powerful Egyptian Are Found on Ancient Papyrus.

<https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-5611359/Claims-sexual-assault-powerful-man-ancient-Egypt-revealed-3-000-year-old-papyrus.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2019)

²² History of Rape Culture. (n.d.). Retrieved from <http://historyofrapeculture.weebly.com/history-of-rape-culture.html> (Erişim tarihi 15.11.2018)

²³Seelig, B. J. (2002). The Rape of Medusa in The Temple of Athena: Aspects of Triangulation in The Girl. The International Journal of Psycho-Analysis, 83(Pt 4), pp. 898.

Tecavüz ile ilgili diğer mitolojik tanımlar incelendiğinde; Roma efsanelerinde yaygın bir biçimde kadınlara tecavüz etmek yer almaktaydı. Romanın kuruluşuyla birlikte anılan tecavüz hikayesi; *Vestal Rhea Silvia*'nın Mars Savaş Tanrısı tarafından tecavüzünden doğan ikizleri, romanın efsanevi kurucuları olarak bilinen “*Remus* ve *Romulus*” doğmuştur. Aralarındaki anlaşmazlık ve iktidar hırsından dolayı *Remus* kardeşi *Romulus* tarafından öldürülerek kurdukları yerleşim yerinin yeni lideri olmuştur ve şehir onun ardından “*Roma*” olarak isimlendirilmiştir.²⁴ Yeni şehir olan Roma henüz yeterli nüfusa sahip değildi ve bunun için bir şey yapılması gerekmektedir. Yeterli nüfusun oluşması için Romulus, kaçaklara ve sürgün edilmiş insanlara sığınak fırsatı sunarak bir çözüm üretmişti. Fakat nüfusun devamlılığının sağlanması için hala eksiklikler bulunmaktaydı. Roma’da kadın nüfusu yok denecek kadar az sayıda bulunmakta ve bu durum Roma’nın geleceği için büyük bir sorun olarak görülmekteydi. Çözüm olarak o sırada savaşmakta oldukları Sabine toplumunun tüm kadın nüfusunu elde etmek amacıyla bir plan yapan Romalılar, Romulus’un önderliğinde komşu Sabine’leri bir festival daveti bahanesi ile çağırıp daha sonra kadınlarını kaçırdı ve tecavüz etmişlerdir. Oldukça tepki çeken bu durum için Romulus, bu eylemi haklı göstermek adına, Sabine kadınlarını Roma için savaş ganimeti sayıldıklarını ve hakları olanı aldıklarını savunmuştur. Ve bu gerekçesine ek olarak tüm Roma’yı tam anlamıyla bir yurt haline getirecek olan erkekleri için Sabine kadınlarının tecavüzünü, Roma erkeklerinin eş edinmek amacıyla kaçırmak zorunda kaldıkları bir durum olarak ifade etmiştir. Aslında Sabine kadınları, sırf Roma tam bir şehre dönüşsün diye mağdur edilmiş ve kendi halkı zarar görmesin diye sessiz kalmayı seçmişlerdi.²⁵

Konu ile ilgili Lucretia tarafından aktarılan Sextus Tarquinius’un yorumu, Roma’yı kontrolsüz libidoya göre hareket edilerek kurulan ve kuruluşunu da bir zulüm biçimi olarak ifade ederek yorumlamaktadır. Konu ile ilgili bir diğer yorum ise tarihçi August Livy tarafından yapılmıştır. August’a göre Roma tarihteki “*tecavüz*” olaylarını açıklarken söz konusu suç eylemi olan cinsel şiddet motifini “*mağçubiyet*” olarak

²⁴ Holland, B. (2018). HISTORY Vault: Rome: Rise and Fall. A&E Television Networks. Retrieved from <https://www.history.com/news/history-vault-rome-rise-and-fall>

²⁵ Staff, H. co. (2018). When Sexual Assaults Made History. A&E Television Networks. Retrieved from <https://www.history.com/news/sexual-assault-rome-slavery-columbus-jim-crow>

değerlendirmekte ve bu olayların gerekçesini, Roma adına yapılmış politik kurtarıcı bir hareket olarak nitelendirmektedir.²⁶

Türkçe kullanımı “*ırza tecavüz*” deyiminden gelen “*tecavüz*” kelimesi Arapça “*cwz*” kökünden gelen “*tacāwuz; geçme, aşma, haddini veya ölçüsünü aşma, azma, cāza; geçti, aşt filininin tefā‘ul vezni (VI) masdarıdır.*”²⁷

Latince, “*Raptus*” veya *raptio* kelimeleri İngilizce için “*rape*” ve Türkçe ise “*tecavüz*” kelimesine karşılık gelmektedir. Roma hukukunda, *raptus* veya *raptio*, öncelikle “*kaçırma veya kaçırılma*” anlamına gelmekteydi.²⁸ Bu bağlamda Sabine kadınlarının “*tecavüzü*” ile ilgili eserlerde, cinsel dokunulmazlığa karşı ihlalin ikincil bir sorun olduğu, zorla cinsel ilişki için kaçırma şekli olarak ifade edilmekteydi. Roma hukuku *tecavüzü* bir suç olarak kabul etmekteydi ve kanunlarda *tecavüz* mağduru kişi hiçbir şeyden suçlu olarak sorumlu tutulmamaktaydı. Bu suç, mağdur kadın için hangi koşullar altında gerçekleşirse gerçekleşsin yasal olarak suçlamadan bırakılmaktaydı. “*Stuprum*” kavramı, Latince hukuk ve ahlaki söylemde, sersemlikle ve evli olmayan bir kadın ile yasadışı cinsel ilişki olarak tanımlanmaktadır. Kelimenin tam karşılığı “*cinsel suç*” olarak çevrilmekteydi. *Stuprum, ensest, zorla yasadışı cinsel ilişki ve zina* gibi çeşitli cinsel suçları da kapsamaktadır. Roma’da *stuprum* genel olarak utanç verici bir eylem ya da yasadışı cinsel yönelimler de dahil olmak üzere kamuyu utandırıcı bir suç olarak ifade edilmekteydi. Konuyla ilgili Romalı oyun yazarı Plautus, “*stuprum*” için daha sınırlı bir cinsel anlam kapsamında değerlendirerek, sadece Roma vatandaşları arasında olabilen ve vatandaş olmayanlar tarafından mağdur edilen Romalılar için cinsel saldırıdan korunmayı sağlayan yasal haklar arasında olduğunu ifade etmiştir.

Tecavüzün suç olarak tanımlayan kanun M.Ö. 18’de “*Lex Iulia De Adulteriis Coercendis*” ile cinsel suçların cezalandırılması ilk defa bir kamu suçu olarak nitelendirilmiştir.²⁹

²⁶ History of Rape Culture. (n.d.). Retrieved from <http://historyofrapeculture.weebly.com/history-of-rape-culture.html> (Erişim tarihi 15.11.2018)

²⁷ <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/tecavuz> (Erişim Tarihi 30.08.2019)

²⁸ Nghiem L. Nguyen, Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign, 13 Mich.J. Gender & L. 75 (2006). at: <http://repository.law.umich.edu/mjgl/vol13/iss1/3>. pp.104,105.

²⁹ Nghiem L. Nguyen, Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign, 13 Mich.J. Gender & L. 75 (2006). at: <http://repository.law.umich.edu/mjgl/vol13/iss1/3>. pp.110.

İmparator Constantine ise tecavüzü, yanlış davranış olmaktan ziyade, bir suç olarak tanımlamaktaydı. Constantine, kadının rızası varsa, erkek fail ile birlikte canlı canlı yakılarak cezalandırılmasını emretmekteydi. Söz konusu durumla ilgili eğer rızası olmasa bile, direnmemesini öne sürerek yardım için çılgık atarak kendisini kurtarabileceği gerekçesiyle kadını işlenen suça iştirak etmekle sorumlu tutmakta ve bu kişileri aileleri karşı çıksa bile miras hakkından mahrum bırakarak cezalandırmaktaydı. Eski Roma hukuku, Pater familias'ın³⁰ kızının evliliğine rıza gösterme ya da izin vermeme hakkı doğrultusunda, kaçırma ve evlat edinme arasındaki çizgiyi belirsiz bırakmaktaydı. *Raptus* kelimesi bu nedenle, sadece kaçırma veya tecavüz anlamının yanı sıra baştan çıkarma yöntemi olarak tanımlanmaktaydı.³¹

1275 yılında İngiltere'de 1. *Westminster kanunları* bir kadının bakire olup olmadığına bakılmaksızın, kadına karşı işlenen cinsel saldırı eylemini suç olarak tanımlanmaktaydı. Cinsel saldırı suçu için hukuki yaptırımlarda belirlenen 2 yıl süreli olan hapis cezası, 2. *Westminster kanunları* kapsamında idam cezası olarak değiştirilmiştir. 17. yüzyıl Fransa'da ise kişiler arasında ebeveynlerinin izni alınmadan gerçekleşen evlilikleri tecavüz olarak sınıflandırmaktaydı. 18. yüzyıldaki İngiliz hukukçu Sir Mathews Hale, tecavüz için “*suçlaması kolay ama ispatlanması zor bir suçlama*” diyerek dönemin konuyla ilgili bakış açısını temsili olarak yansıtmaktaydı. Bir bakıma söz konusu bu durum günümüzde halen devamlılığını sürdüren bir sorun olduğu söylenebilir.³²

19. yüzyıldaki Amerika yasalarına göre bir tecavüz suçlamasının yasal olarak dikkate alınması için 3 koşulu sağlaması gerekmektedir. Bunlar; mağdur kadının halk arasında iyi bir üne sahip olması, fiziksel direnç gösterdiğine dair kanıt sunması ve saldırı anından yardım çağrısında bulunmuş olması şartları aranıyordu. Bu koşulları sağlayamayan mağdur kadının yasal yönden hak araması mümkün olmadığı gibi açtığı

³⁰ “Eski Roma’da aile babası ailenin mutlak reisi anlamına gelmektedir.” Doğancı, K, Kocakuşak, F. (2014). Eski Roma Ailesinde “Pater Familias” Ve “Patria Potestas” Kavramları. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (27), 233-250. Doi: 10.21550/Sosbilder.269511

³¹ Nghiem L. Nguyen, Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign, 13 Mich.J. Gender & L. 75 (2006). at:<http://repository.law.umich.edu/mjgl/vol13/iss1/3> pp.103.

³² Şişman, Cinsel Saldırı Suçu.

dava da kabul edilmemektedir. Bu bakış açısı 20. yüzyılın ortalarına kadar hukuka yön veren bir bakış açısı olarak kabul edilmektedir.³³

Türk Devletleri'nde cinsel saldırı fiilinin bir suç olarak tanımlanması ile ilgili kabul gören ilk cezai yaptırımdan günümüz 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na kadarki dönem tanımlanması ve söz konusu bu suçun cezalandırılması ile ilgili farklılık ve gelişmelere rastlanılmaktadır. İslamiyet öncesi dönemde hakim olan Türk Devletleri'nde örneğin Göktürkler'de evli kadına yapılan tecavüz suçunu ölüm ile cezalandırmaktaydı. İslamiyetin kabulünden sonraki dönemden Tanzimat dönemine kadarki sürede ise Osmanlı Devleti'ni hakimiyeti ile birlikte "İslam Hukuku" kabul edilmektedir. Bu dönemlerde de cinsel saldırı suçu yine tam olarak tanımlanmamakla birlikte "zina" suçu üzerinde durulmakta ve cezai yaptırımlar uygulanmaktaydı. *Ceza Kanunname-i Hümayunu* ile Türk hukukunda ilk defa herkese karşı işlenebilecek bir suç olarak sayılmış ve ırza geçmenin nitelikli halleri kanun maddelerinde ayrı olarak açıkça değinilmiştir. 765 sayılı eski türk ceza kanununda cinsel suçlarla ilgili kanun maddeleri "genel ahlaki ve aile nizamı" başlığı altında yer almaktaydı. Yeni TCK 'da ise cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar başlığı altında yer alarak cinsel saldırı suçu TCK Madde 102 de yer verilmektedir.³⁴

2.3. CİNSEL SALDIRI SUÇLARININ AYDINLATILMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Suçtu ispat etmek üzere sunulan fiziksel delillerin yetersiz olması ya da hiç bulunmaması gibi sorunlar suçun aydınlatılmasının önündeki en büyük engellerden biri olmaktadır. Mağdurun %63'ü yapılan anketler sonucu cinsel saldırı suçunu resmi kurumlara ihbar etmediklerini bildirmişlerdir.³⁵

Cinsel şiddet olaylarında mağdurların gördükleri şiddeti belgeleyebilecekleri ve daha sonra ispat etmeleri için bir adli rapor almış olmaları, soruşturma ve kovuşturma evresinde ispat hukuku açısından önemli olmaktadır. Kadın akut dönemde şikayetçi

³³ İnal, Tuba, "Savaş Hukukunda Tecavüz ve Yağmayı Yasakla (ma)yan Rejimler Lahey Sözleşmeleri (1899, 1907)", Uluslararası İlişkiler, Cilt 8, Sayı 29 (Bahar 2011), s. 40.

³⁴ Şişman, Cinsel Saldırı Suçu.

³⁵ Rennison, C. M. (2002). Rape and Sexual Assault: Reporting to Police And Medical Attention, 1992-2000 [NCJ 194530]. Retrieved from the U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics: <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/rsarp00.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

olmayı düşünmüyor olsa bile sırf şikayet etme konusunda kararsızlık yaşadığı için, kendisi için suçun ispatında kullanılacak delillerin toplanması, tıbbi ve psikolojik destek almasını ve karşılaşılabileceği CYBE ve gebelikle ilgili koruyucu sağlık hizmetlerini alamamaktadır. Özellikle sağlık çalışanları adli vaka ile karşılaştıklarında kişinin şikayetine bağlı durumlarda, mağdur şikayet hakkını hemen kullanmak istemediği için ve suç bildirme yükümlülüğünden dolayı tıbbi psikolojik ve hukuku haklarından vazgeçerek ya da gerçeğe uygun olmayan beyanlarda bulunarak sağlık kurumlarına başvuruyor. Ya da hiç başvuruda bulunmamayı tercih etmektedir.³⁶

Türkiye’de resmi rakamlara yansımış cinsel şiddet suçu sayısının oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Ancak bu değerlendirme tam anlamıyla gerçek rakamları temsil etmemektedir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de mağdurların çok az bir kısmı şikayet etmeye cesaret edebilmektedir.³⁷ Özellikle failini tanıyan mağdurlar için suçu ihbar etmekten kaçınma veya ihbardan vazgeçmesi; kendisinden intikam alınmasından korkma, damgalanma, suçlayıcı davranışlara maruz kalma ve mağdur olduğu durumun hayat boyu peşini bırakmayacağı düşüncesi içerisinde olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.³⁸

2.3.1. Cinsel Suç Bildirimi ve Ebenin Yükümlülükleri

Cinsel suçlarla ilgili suç bildirimi, diğer bildirimi zorunu adli olgular, şüpheli ölümler ve bulaşıcı hastalıklar dahil olmak üzere özel ve kamuda görevli sağlık mesleği mensupları için ayrı maddelerde, TCK md.278 “suçu bildirmeme”, TCK md.279 “kamu görevlisinin suçu bildirmemesi”, TCK md.280 “sağlık mesleği mensubunun suçu bildirmemesi” olarak tanımlanmaktadır. Sağlık mesleği mensubunun suçu yetkili makamlara bildirmemesi suç teşkil eden bir fiil oluşturmaktadır. Suç fiilinin karşılığı olarak fail veya faillere ilgili kanun maddelerindeki cezalar hükmolunur.

³⁶ Müc Shelby, R. (2018). Whose rape kit? Stabilizing the Vitullo Kit through positivist criminology and protocol feminism. *Theoretical Criminology*. <https://doi.org/10.1177/1362480618819805>. pp.7.

³⁷ Cantürk, N., & Sermet, K. (2010). Adli Tıp Kurumunda Değerlendirilen Cinsel Suç Sanıklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Profilleri. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 63(02), s.50.

³⁸ Hazelwood, R. R., & Burgess, A. W. (2017). *Practical Aspects of Rape Investigation: A Multidisciplinary Approach*. CRC Press. pp. 268.

Sağlık mesleği mensupları görevlerini yaptıkları sırada karşılaştıkları, her türlü yaralanmalar (darp-cebir, ateşli ve ateşsiz silah yaralanmaları, delici-kesici-ezici alet yaralanmaları), aile içi şiddet, kadın çocuk yaşlı engelli kişilere karşı şiddet, intihar, ası, asfiksiler, trafik kazaları, iş kazaları, zehirlenmeler, şüpheli ölüm bulgusu ile karşılaştıklarında suçu bildirmekle yükümlüdürler.³⁹ Cinsel saldırı suçunun basit hali ve eşe karşı işlenen nitelikli hali soruşturma ve kovuşturma evresi şikayete bağlı olarak yapılmaktadır.⁴⁰

Görevlerini yaptıkları sırada söz konusu olan bu suçlarla karşılaşan sağlık mesleği mensubu, diğer suçlarda olduğu gibi yetkili makamlara derhal ihbar ve bildirimle yükümlüdür. Sağlık mesleği mensuplarının suç teşkil eden belirtilere rastlamalarıyla birlikte oluşan süre zarfında makul süre içerisinde adli makamlara yapılmayan bildirim, ihmal edilmiş bir bildirim olarak değerlendirilmektedir. Gecikmiş bildirim tanımı ise, bildirimi gereken somut olayla ilgili makul süre geçtikten sonra bildirim yapılmasını ifade etmektedir.⁴¹

Uygulamada suç mağduru olanın şikayeti ile sağlık mesleği mensubun ihbarı karışıklıklara sebep olmaktadır. Söz konusu durum halinde sağlık mesleği mensuplarının bildirim yükümlülükleri devam etmektedir. “*Takibi şikayete bağlı olan suçlarda, suçtan zarar görenin bildirimini şikayet olarak tanımlanır ve şikayet de suçtan zarar gören mağdurun ihbarıdır*”. Bu nedenle sağlık mesleği mensupları için ihbar kavramından bahsedilirken sadece resen takip edilen suçları bildirme yükümlülüğünün olduğunu söylemek mümkün değildir.⁴²

TCK md.280/1’de ihbar yükümlülüğünü yerine getirilmemesi sonucu oluşan suç “*görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” Sağlık mesleği

³⁹ Kök, A. N. (2014). Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp Uygulamaları. Seçkin Yayıncılık, Ankara. s.63-64.

⁴⁰ Tezcan, D., Erdem, M. R., Şentürk, C., & Tütüncü, E. E. (2018). Ceza Hukuku Özel Hükümler Pratik Çalışmalar (7.Baskı). Seçkin Yayıncılık. s.369.

⁴¹ Zafer, H. (2013). Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK M.280). Journal of Istanbul University Law Faculty, 71 (1), s.1331. 1344. <http://dergipark.org.tr/iuhfm/issue/9188/115216>

⁴² Özek, Ç. (1997) Adliyeye Karşı Suçların Hukuksal Konusu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 55(3), s.37.

mensuplarının suçu bildirme yükümlülüğü ile ilgili “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar Etkin pişmanlık*” başlığında yer alan TCK md.94/4 gereğince “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz. Bu durumda kamu görevlileri ile sağlık mesleği mensuplarının 279 uncu ve 280 inci maddeler uyarınca suçu bildirme yükümlülüğü doğmaz*” şeklinde bir hüküm bulunmaktadır. Söz konusu durumla karşılaşan sağlık mesleği mensubu, suçu ihbar etmediği takdirde hukuka aykırı bir fiil oluşmamaktadır.⁴³

TCK md.280/2’de sağlık mesleği mensubu tanımından hangi mesleklerin anlaşılması gerektiği açıklanmıştır. “*Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.*” Araştırmanın konusu kapsamında sağlık mesleği mensubu yerine, bu deyim tanımı dahilinde yer alan sağlık mesleği mensubu ebeler olarak söz edilecektir. İlgili kanun maddesinin gerekçesi; “*Sağlık mesleği mensupları öğrendikleri suçları ihbar yükümlülüklerini getirmiş bulunmaktadır. Söz konusu ihbar yükümlülüğü, madde metninde sayılan sağlık mesleği mensupları ile sınırlı değildir. Örneğin, bir tıbbi tahlil laboratuvarında görev yapan kişiler bakımından da mevcuttur*” şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca kamu görevi bulunan sağlık mesleği mensupları için suç eyleminin değerlendirilmesi ile ilgili uygulanacak ceza kanunu maddesi “*Devlete bağlı sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık mesleği mensupları, kamu görevlisi sıfatını taşımaktadırlar. Bu kişilerin suçu bildirme yükümlülüğüne aykırı davranışları halinde, TCK md.280 yerine TCK md.279 hükmü*” uygulanacaktır.⁴⁴

Ebelerin görevlerini yaptıkları sırada karşılaştığı durumla ilgili üçüncü bir bildirim yükümlülüğü, adli olgu bildirimi niteliindeki CMK md.159’da bulunan “*Şüpheli ölümün ihbarı*” olmaktadır. Ölümün doğal olmayan nedenlerden kaynaklandığına dair şüphe oluşması halinde, ebeler bu durumu derhal Cumhuriyet Başsavcılığına bildirim yapmakla yükümlüdürler.⁴⁵

⁴³ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1332.

⁴⁴ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu s. 1336.

⁴⁵ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s.66.

Ebelerin “suçu bildirmeme” suçu ile korunan hukuksal değer adliyedir. Suç sonucu zarar gören kişi ve toplum düzeninin korunması amacıyla düzenlenen kanun maddesindeki suç fiili ile amaçlanan devletin adli fonksiyonlarını eksiksiz şekilde yerine getirmesi ve hukuk topluma adına adli süreçteki menfaatleri korumaktır. Toplum için hak ve adaleti, devlet adliye kurumu aracılığı ile sağlamaktadır. Söz konusu bir suç fiili ile ilgili tespiti ve aydınlatılmasından adli makamlar sorumludur. Adliye karşı işlenen suçlarda düzenlenen suç fiilinin, gerçekleştiğine dair bilgi genellikle adli makamlara ihbar yoluyla ulaşmaktadır.⁴⁶ Söz konusu suçla ilgili korunan hukuksal değerlerle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüş, bildirim yükümlülüğü altındaki suçla, korunması gereken hukuksal değer ihlal edilmesi söz konusu olmaması için güvence altına alınmak istenmiştir. Diğer bir görüş suçları önleme ve suçtan etkilenenleri koruma işlevindeki adliyenin, bu işlevleri yerine getirebilmesi korunması gereken hukuksal değer olarak görülmektedir. Son olarak farklı bir ise, toplumsal düzenin devamlılığı için, bu suçla kişiler arası dayanışmanın korunan hukuksal değer olduğu ile ilişkilendirilmektedir.⁴⁷

Suçu bildirmeme suçu herkes tarafından işlenebilen bir suç değildir. Suçun faili ilgili kanun maddesinde tanımlanan sağlık mesleği mensuplarıdır. TCK md.280’de ise kamu personeli olarak çalışmayan sağlık mesleği mensubu kişiler için bir başka deyişle suçun failini, özel kurum çalışanı ya da serbest çalışan sağlık mesleği mensubu ebe olarak tanımlamaktadır. Kanun maddesinde esas alınan insanla ilgili olması başka bir deyişle insan sağlığı ile ilgili sağlık mesleği mensuplarından bahsedilmektedir. Veteriner hekimler için söz konusu olmamaktadır. Özel sağlık kurumu dışında, eğer fail devlet hastanesinde çalışan kamu görevlisi sıfatı bulunan bir ebe ise, suçu bildirme yükümlülüğü ile ilgili düzenlemeler TCK md.279 kapsamında, “*kamu görevlisinin suçu bildirmemesi*” olarak değerlendirilmektedir.⁴⁸ Kamu görevlileri için, görevlerini yaptıkları sırada resen kovuşturulması gereken bir suçu yetkili makamlara bildirmemeleri durumunda, suçun faili olmaktadır (TCK md.279).

⁴⁶ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1329.

⁴⁷ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu s.1330.

⁴⁸ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu s.1327-1352.

Söz konusu resen takibi gereken suç değilse, bu durum TCK md.257 “*kamu görevlisinin görevi kötüye kullanma*” suçunu oluşturmaktadır.⁴⁹ Muayene, tıbbi müdahale ve tedavi gibi işlemler birden fazla sağlık mesleği mensubu tarafından aynı anda uygulanabilir.⁵⁰ Uygulayan her kişi için ayrı olarak ihbar yükümlülüğü vardır ve bu durum suç fiili söz konusu olduğunda suçun faili olma ile ilgili durumlarda da geçerli olmaktadır. TCK md.20 gereğince ceza sorumluluğu şahsidir ve kimse başka bir kişinin işlediği suç fiilinden sorumlu değildir. Sağlık ekibi içerisinde bulunan biri bildirimde bulunması için yetkilendirildiğinde, yetkili sağlık ekibi üyesi ihmali veya gecikmeli bir davranış gösterdiği takdirde, sadece şahsı değil suç belirtisi ile karşılaşan ekip içerisindeki tüm sağlık mesleği mensupları “*suçu bildirmeme*” suçundan sorumlu tutulmaktadırlar. Bununla birlikte yine ekip içerisinde bir sağlık mesleği mensubu somut olayla ilgili bildirme yükümlülüğünü yerine getirirse, ekibin geri kalanı da sorumluluktan kurtulmaktadır. Suçla ilgili yapılacak olan ihbar, suçun yetkili makamlara bildirilmesini ifade etmektedir.⁵¹ İhbar yükümlülüğünün ispatı önemlidir. CMK md.158/5 suçun ihbarı daha sonra tutanağa kaydedilmek üzere sözlü veya yazılı yapılabilmektedir. Adli olgularda söz konusu olan her işlem ispat hukuku açısından da düşünülerek belgelendirilmelidir.⁵²

Mağdur suç fiili sonucu zarar gören ve hukuki değeri zedelenen kişiyi ifade etmektedir. Ebelerin “*suçu bildirmemesi*” suçu “*Adliye Karşı Suçlar*” başlığında yer verilmiştir. Korunan hukuki değer, sosyal düzen ve toplum barışı korunmasına dayalı hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip herkesi temsil eden devletin adli yararadır. Bu sebeple suçtan mağdur olan kamu yararı ve devletin adli işlevleri olmaktadır.⁵³

Ebenin görevini yaptığı sırada karşılaştığı suç unsurunu bildirmeyi ihmal etme veya bu konuda gecikme göstermesi suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Görevini yaptığı sırada ifadesi açıklık getirilmesi gereken bir konudur. Buradan anlaşılması gereken mesleği sebebiyle değil, mesleği ile ilgili yetki ve görevlerini gerçekleştirdiği,

⁴⁹ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu s.1329.

⁵⁰ Sözen Ş, Aksoy E. (2009) Cinsel Saldırılarda Hekim Sorumluluğu, Tıbbi ve Hukuki Yaklaşım. Klinik Gelişim, 22, s.107.

⁵¹ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1328.

⁵² Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s.63.

⁵³ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1324.

bir başka deyişle suç mağduru veya faili olan kişi sağlık hizmeti sunduğu süre zarfını kastetmektedir. Bu kavrama göre ebenin sağlık hizmeti sunduğu çalışma saatleri içerisinde ilgili kanun maddesine göre bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır.⁵⁴

Süre kavramıyla birlikte suçun diğer bir maddi unsuru, ebenin sağlık hizmeti sunduğu, tedavi bakım ve izlemin, üstlendiği kişide suç teşkil eden bir belirtiyile karşılaşmış olması gerekmektedir. Suç belirtisi tespiti ve verilen sağlık hizmeti arasında illiyet bağı bulunması gerekmektedir. Ebelerin sağlık hizmeti ile ilgili görevinden kasıt, ebelik mesleği hizmetini vermekle yetkili olmasıdır.⁵⁵ Kasten işlenebilen bir suçtur. Taksir ile işlenmesi suçun manevi unsuru açısından söz konusu değildir.⁵⁶

Meslek Sırrı ile Suçu Bildirmeme Suçu Arasındaki İlişki; Meslek sırrını saklama yükümlülüğünün hukuki esası, hasta sağlık mesleği mensubu arasındaki sözleşme görüşü, kamu düzeni görüşü ile değerlendirilebilmektedir. Meslek sırrı anayasal yönden, ceza hukuku yönünden ve özel hukuk ve idare hukuku yönünden korunmakta olan bir kavramdır. Meslek sırrı, bir meslek faaliyetinin icrası sırasında öğrenilen bir sır olarak tanımlanabilir. Ebeler için meslek sırrı kavramı, sağlık hizmetleri verdikleri esnada hasta ile ilgili öğrendikleri tüm bilgileri ifade etmektedir. Ebeler, hukuki sorumlulukları gereği sır saklama yükümlülükleri bulunmaktadır. Sağlık alanında çalıştıkları alan itibariyle mahremiyetin önemli bir yer teşkil ettiği uzmanlık bölümünde sağlık hizmeti sunmaktadırlar. Hasta ve ebe arasındaki güven ilişkisinin temelini, ebenin hastanın tüm bilgilerinin güvenliği ve saklanması konusunda özen ve dikkat göstermesi ile olmaktadır.⁵⁷ Sır saklama yükümlülüğünün ihlal edilmesi ile ilgili, mevcut sırdan daha üstün yarar sebebiyle hukuka aykırı bir unsur oluşturmayacaktır. Daha üstün bir yarar konusu, özellikle toplumun düzeni, suçun aydınlatılması, ceza yargılanması hakkı, hukuk devletinin korunması gibi konular oluşturmaktadır⁵⁸

⁵⁴ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s. 1332.

⁵⁵ Gundogmus UN, Ozkara E, Mete S. (2005) Nursing and midwifery malpractice in Turkey based on the higher health council records. Nurs Ethics. 12(1): s.8.

⁵⁶ Toroslu, N. (2014). Ceza Hukuku. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2283 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1280 SBN 978-975-06-0957-2 4. Baskı. s.230.

⁵⁷ Yenerer Çakmut, Ö. (2010, Mayıs 7-8). Tıbbi Uygulamalarda Ebelerin Cezai Sorumluluğu, III. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara, s.497.

⁵⁸ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1337

1/8/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği md.5/f “*Kanun ile müsaade edilen haller ile tıbbi zorunluluklar dışında, hastanın özel hayatının ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.*” Aynı zamanda HHY md.23 “*sağlık hizmetinin verilmesi sebebiyle edinilen bilgiler, kanun ile müsaade edilen haller dışında, hiçbir şekilde açıklanamaz*” olarak belirtilmektedir.⁵⁹ Ebelerin mesleklerini icra ettikleri sırada karşılaştıkları suçu bildirme yükümlülüğü ile sır saklama yükümlülüğünün ihlali hukuka uygunluk sebebi olmaktadır. Diğer bir açıdan ebenin yasal zorunluluk dışında ve adli makamlar dışından meslek sırrı ile ilgili bilgi vermesi hukuka aykırı bir fiil olarak tanımlanmaktadır.⁶⁰

Nemo Tenetur İlkesi (hiç kimsenin şahsını suçlamak zorunda bırakılmaması ilkesi); Kişi şahsı ile ilgili durumlarda, suçsuzluğunu ispatlamak için yükümlü sayılmamalıdır. Bu konuda adli makamlara yardımcı olmaması ve olası yargılamalarda ilgili durumla ilgili pasif tutumu aleyhine yorumlanmaması gerekmektedir.⁶¹ Latince bu yasak kapsamında, “*Suçlayacak biri yoksa ceza verilmez*” (Nemo punitur sine accusatore) ve “*kimse zati ile ilgili ayıbı ifşa etmek zorunda değildir*” (Nemo tenetur detegere turitudinem suam) anlamlarına da gelen “*Kimse kendine ihanet etmek zorunda değildir*” (Nemo tenetur se ipsum prodere) ve “*Kimse kendini suçlamak zorunda değildir*” (Nemo tenetur se ipsum accusare) olarak belirtilmektedir.⁶²

TCK md.280’de tanımlanan suç için nemo tenetur ilkesinin dayanağı olan Anayasa md.38’de şahısların ve yakınlarının aleyhine bir suçlayıcı beyanı ve suçlayıcı unsorda delil göstermesi için zorlanamaz olarak ifade edilmiştir ayrıca TCK md.26 “*hakkın kullanılması*” ile AY md.38 maddesi gereğince TCK md.280 suçu, fiil hukuka aykırı sayılmadığı için suç oluşturmaz olarak ifade edilmektedir. Fakat TCK md.280 için “*nemo tenetur ilkesi*” ve “*hak kullanma*” ile ilgili bir madde veya gerekçe içermemektedir. Doktrinde bu madde Anayasa maddeleriyle ters düştüğü için tartışmalı bir konu

⁵⁹ Sözen Ş, Aksoy E. (2009) Cinsel Saldırılarda Hekim Sorumluluğu, Tıbbi ve Hukuki Yaklaşım. Klinik Gelişim, 22, s.105.

⁶⁰ Yenerer Çakmut, Tıbbi Uygulamalarda Ebelerin Cezai Sorumluluğu. s.496.

⁶¹ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1346.

⁶² Ünver Yener, Hakeri Hakan. (2018). Ceza Muhakemesi Hukuku: Temel Bilgiler. (16. Baskı). Ankara. Adalet Yayınevi.. s.79.

olmaktadır.⁶³ CMK md.48 tanığın kendisini ve 45/1’de tanımlanan yakınlarını ceza kovuşturmasına sebep olabilecek nitelikteki soruları cevaplamama tercihi olduğu belirtilmektedir.⁶⁴

Tanıklıktan Çekinme Hakkı; Suça ilişkin olarak CMK m.158’de belirtilen yetkili makamlara ihbar yükümlülüğünü yerine getiren ebeinin, ortaya çıkan kişisel veri niteliğindeki meslek sırrına ilişkin olarak tanıklıktan çekinmesi söz konusu olmamaktadır. Kovuşturma evresinde, ceza muhakemesine konu olan fiili doğrudan 5 duyusuyla algılamış olan kişi bu bilgileri adli makamlara anlatması “*tanık beyanı*” olarak tanımlanmaktadır. Çünkü adli makamlara suçla ilgili ihbarda bulunan ebe, ihbarla ilgili söz konusu suça ait bilgileri dinlemeye yetkili adli makamlar karşısında, tanıklıktan çekinirse bildirimde bulunduğu ihbar içeriği çelişki teşkil eder. CMK md.46 ile korunan hukuki değer olan ihbar yükümlülüğü zarar görmüş olur. Özetlenecek olursa, ebelerin sağlık hizmeti görevini yerine getirirken suça dair belirtilerle ilgili mesleki sır niteliğinde olan edindiği bilgiler kapsamında tanıklıktan çekinme hakkı bulunmadığıdır.⁶⁵

TCK md.280 kapsamındaki suç nitelik olarak ihmali bir suçu oluşturmaktadır. İhmali nitelikte suçlarda, yasalarca yapılması emredilen fiilin yapılmaması halinde suç hareketi tamamlanacağı için teşebbüs hükümlerinin uygulanması söz konusu olmamaktadır. Suçu bildirmeme ya da geç bildirme durumunda, bildirim yapılması gereken azami süreyle ilgili ilgili kanun maddesinde bir sınırlama bulunmamaktadır. Bununla birlikte bu sürecin yorumlanması somut olay ile birlikte hakim takdirine bırakılabilmektedir.⁶⁶

Suç bildirmeme suçuna iştirak söz konusu olabilir. Sağlık mesleği mensupları özellikle acil servis, cerrahi gibi alanlarda, hastaya bir ekip olarak tıbbi müdahalede bulunmaktadır. Söz konusu hastanın yaşamını tehdit eden durumu kontrol altına almaktır. Müdahale esnasında karşılaşılan olgularda, bir suç fiilin işlendiğine dair belirti ve ize ait

⁶³ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1346.

⁶⁴ Ünver & Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku. s.79,81

⁶⁵ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. S.1350

⁶⁶ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1349.

bulguyla karşılaşılabilmektedirler. Bu bulgular hastanın yaşam hakkının, vücut bütünlüğünün ve cinsel dokunulmazlığının ihlali suçunun belirtileri olabilmektedir.⁶⁷

Sağlık mesleği mensuplarından oluşan ekip, tıbbi müdahale esnasında karşılaştıkları suç u bildirmekle yükümlüdürler. Ekip içerisindeki her sağlık mesleği mensubu için ayrı olarak yükümlülükleri içerisinde yer almaktadır. Suç bildirmeme durumunda ekip içerisinde olan herkes ayrı ayrı suçun faili sıfatındadır. Ekip halinde çalışan sağlık mesleği mensuplarından ihbar yükümlülüğünün ihlal edenlerden her biri fail konumundadır. Suçu bildirmeme suçunun işlenmesi sırasında, sağlık ekibi aralarında iradeyle oluşmuş bir iştirak varsa TCK md.37 gereğince müşterek faillik söz konusu olur. Fail sıfatı için özgü suç niteliği sebebiyle, sağlık mesleği mensubu olmayan kişiler somut olayda söz konusu ise bu suça ancak “azmettiren” veya “teşvik” suretiyle “yardım” eden sıfatıyla iştirak edebilirler. Ebe eğer servis şefi veya uzman hekimin emriyle ihbar yükümlülüğünü yerine getirmemişse, hekim bu olayda TCK md.38/1 gereğince azmettiren olarak sorumludur.⁶⁸

Bir suç fiilinin gerçekleşmesi dahilinde, tek bir kişiye farklı zaman süreçlerinde aynı suç fiilinin işlenmesi veya söz konusu aynı suç teşkil eden fiilin birden fazla kişiye tek seferde işlenmesi halinde TCK md.43 içtima söz konusu olmaktadır. Ebe, sağlık kurumu içerisinde görev aldığı bölüm itibariyle aynı anda farklı şekillerde birden fazla hastaya sağlık hizmeti verebilir. Bu gibi durumlarda, somut olay içerisinde iki ayrı bağımsız olaya söz konusu olabileceği gibi tek bir olay içerisinde birden fazla kişiye müdahale sırasında suç teşkil eden bir durumla karşılaştığında iki olay içinde ihbar yükümlülüğü İhbar edilip bildirim yükümlülüğü gerçekleşmediğinde, ilgili sayısınca suç oluşmaktadır. TCK md.280 kapsamında suç, her iki içtima için söz konusu olabilir.⁶⁹

Suç u bildirmeme suçunun faili hakkında soruşturulması ve kovuşturulması için şikayete gerek olmadan resen yapılır. Suçun soruşturma ve kovuşturma evresinde uzlaştırma söz konusu değildir. Ceza üst sınırı bir yıl olarak belirtilmektedir.⁷⁰

⁶⁷ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s.187.

⁶⁸ Taneri, G. (2014). Sık Karşılaşılan Suçlar (Uygulama ve Doktrinden Kürsü ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda) Bilge Yayınevi, s.1660-1663

⁶⁹ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s.1343.

⁷⁰ Zafer, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu. s. 1350.

2.3.2. Cinsel Saldırı Suçu ile İlgili Veriler ve Siyah Rakamlar

Cinsel saldırı suçu ile elde edilen bilgiler ve raporlar ile hem ceza adalet sistemi sürecine katkı sağlamakta hem de viktimizasyon araştırmaları için veri sunmaktadır.⁷¹ Cinsel suçlarla ilgili mağdurların ortak noktalardan birinin mağdur tarafından bildirimini en az olduğu suçun mağdurları olmalarıdır. Türkiye’de evli kadınların %12’si yaşamının herhangi bir döneminde mağdur olduğunu belirtmektedir. Cinsel şiddetin en fazla dile getirildiği bölge ise Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’dir. Evli kadınların %38’i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel saldırı mağduru oldukları bildirilmektedir.⁷²

Kriminolojik olarak tanımlanan bir diğer kavram ise “bilinmeyen suçluluktur” “*Kara Alan*” veya “*Siyah Rakamlar*” olarak adlandırılmaktadır. Siyah rakamlar resmi rakamlara yansımaya gizli kalmış suçluluk ve suç kavramları için kullanılmaktadır.⁷³ Siyah rakamlar içerisindeki suç türleri incelendiğinde, cinsel suçların en fazla siyah rakamlara sahip suç türü olduğunu görülmektedir.⁷⁴

Ülkemizde ve dünyada yapılan çalışmalarda “*adli makamlarca tespit edilen suç sayıları 2014’te 18 bin 104 olan sayılar daha önceki yıllara kadar artış gösterdiği belirtilmektedir. 2015 ve 2016 yıllarına ise bu sayılar düşüş göstererek, 2016’da 15 bin 51 olmakta ve 2017 yılında bir önceki yıla kıyasla artış gösterip 16 bin 348’e*” çıkmaktadır.⁷⁵

TÜİK verilerine göre 2017 yılında ceza infaz kurumlarında bulunan cinsel saldırı suçu işleyenlerin yüzde %39,1’i ilköğretim, %20,5’i lise ve dengi meslek okulu, %18,8’i ilkokul mezunu hükümlüler olarak kayıtlara geçmektedir. Suçun mağduru olma ile ilgili verilerde ise kadınlar, Orta Anadolu’da en fazla fiziksel şiddet mağduru olduğu ve

⁷¹ Akıncı-Sokullu, Viktimoloji. s. 20.

⁷² Şen, H., Yazıcı, K. (2017). Investigation of Turkey's Provinces by Sexual Crimes. Alphanumeric Journal, Alphanumeric Journal, 5 (2), s. 293-308. DOI: 10.17093/alphanumeric.318541. s.298.

⁷³ Demirtaş, T. (2016). Kriminoloji, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 91

⁷⁴ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor.

<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/ozetraporturkceweb.pdf> (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

⁷⁵ FRA (European Union Agency for Fundamental Rights). (2014). Violence Against Women: An EU-Wide Survey: Main Results. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf (Erişim tarihi 02.01.2019).

Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde ise en fazla cinsel şiddet suçu mağduriyeti yaşadıkları görülmektedir.⁷⁶

Cinsel saldırı, toplumsal cinsiyet şiddetinin bir biçimidir. Faillerin büyük çoğunluğu erkeklerdir ve kadınlar kurtulanların çoğunluğudur. Araştırmalar erkeklerin cinsel saldırıların %98'ini gerçekleştirdiğini gösteriyor. ABD'de her 92 saniyede 1 kadın cinsel saldırıya uğramaktadır. Tüm cinsel saldırı mağdurlarının %80'ni failini tanımaktadır. Cinsel saldırı eylemi ya mağdurun kendi evinde ya da arkadaşı veya komşusunun evinde gerçekleşmektedir. Cinsel saldırı, kolluk kuvvetlerine en az sıklıkla bildirilen şiddet suçları arasında yer almaktadır. Yapılan araştırmalarda tecavüz olaylarının yalnızca %16'sının polise ihbar edildiği bilinmektedir.⁷⁷

Avrupa Birliği (AB) ülkelerindeki durum incelendiğinde de kadına yönelik şiddetin yaygın bir sorun olduğu görülmektedir. 2014 yılında AB Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından 28 AB üyesi ülkesinde yapılan çalışmada, 42.000 kadınla yüz yüze gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları şiddetle ilgili yaşanan sorunları desteklemektedir. Araştırma sonuçlarına göre: 15 yaşından sonra her 3 kadından 1'nin fiziksel ve cinsel şiddet mağduru olduğu ve son 12 ayda ise buranın %8 olduğu bildirilmiştir. Kadınların yaygın bir şekilde cinsel saldırı suçu mağduru olduklarını ancak mağdurlardan çok azının resmi kayıtlara geçtiği ifade edilmektedir. Resmi kayıtlara geçme ile ilgili, aile içi şiddet için sadece %14'ünün ve diğer şiddet türlerinin ise %13'ünün rapor edildiği bildirilmektedir. Şiddetin gerçekleştiği ilişkiyi bitiren kadınların hala risk altında olduğunu, her beş kadından ikisinin %43 şü anki veya eski eşi/hayat arkadaşından psikolojik şiddet gördüğünü, 15 yaşından itibaren kadınların %18'inin ısrarlı takip mağduriyeti yaşadığını, kadınların yaklaşık %12'sinin 15 yaşından önce yetişkin biri tarafından cinsel istismara maruz kaldığını, eşi veya hayat arkadaşının şiddetine maruz kalan kadınların %42'sinin gebelik sırasında da şiddet uygulandığını göstermiştir.⁷⁸

⁷⁶ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 13.12.2018)

⁷⁷ Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, National Crime Victimization Survey, 2013 2017 <https://www.bjs.gov/index.cfm?ty=pbdetail&iid=6466> (Erişim tarihi 17.02.2019).

⁷⁸ FRA Violence Against Women: An EU-Wide Survey.

RAINN (Rape, Abuse & Incest National Network), 1998 yılı itibariyle, tahminen 17,7 milyon Amerikalı kadının cinsel saldırı veya cinsel saldırı girişimi mağduru olduğunu bildirmektedir. Yetişkin cinsel saldırı mağdurlarının ise %90'nın kadınlar olduğunu ifade ederek, genç kadınların özellikle risk altında olduğunu söylemektedir. 16-19 yaş arasındaki kadınlara, cinsel saldırı girişimi veya cinsel saldırı mağduru olma ihtimali genel nüfusa göre 4 kat daha fazla olmaktadır.⁷⁹

⁷⁹ RAINN Victims of Sexual Violence: Statistics <https://rainn.org/statistics/victims-sexual-violence> (Erişim tarihi 15.02.2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. CİNSEL SALDIRI SUÇUNA MEDİKOLOEGAL YAKLAŞIMLAR

Cinsel saldırı suçu gibi çok az sayıda suçun ispatı, ağırlıklı olarak fiziksel kanıtlara dayanmaktadır. Cinsel saldırı soruşturması diğer birçok ağır suçtan farklılık göstermektedir. Cinsel saldırı suçun soruşturulması ve kovuşturulması için fiziksel delillerin varlığı oldukça önem arz etmektedir. Soruşturmanın gidişatını belirleyecek olan fiziksel delillerin tespit edilmesi, korunması ve toplanması için, mağdura ilk dokunan, olay yerine ilk giden ve olayı ilk gören görevliye büyük sorumluluk düşmektedir. Ceza adalet sisteminde mağdurların öyküleri fiziksel delillerle desteklenmediği durumlarda, sistem için mağdura karşı güvensizlik söz konusu olmaktadır.⁸⁰

3.1. CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN HUKUKİ BOYUTU

Cinsel saldırıyı hukuki anlamda kısaca; kişilerin cinsel dokunulmazlığına karşı işlenen saldırı fiili neticesinde cinsel dokunulmazlık ihlali olarak adlandırılabilir. Cinsel saldırı suçunun maddi konusu insan bedenine karşı yapılan fiilleri içermektedir, bu yüzden suçu ispat edebilecek nitelikteki delillerin toplanması açısından bedenın olay anındaki durumunu muhafaza etmesi önemlidir.⁸¹

3.1.1. Türk Ceza Kanunu Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

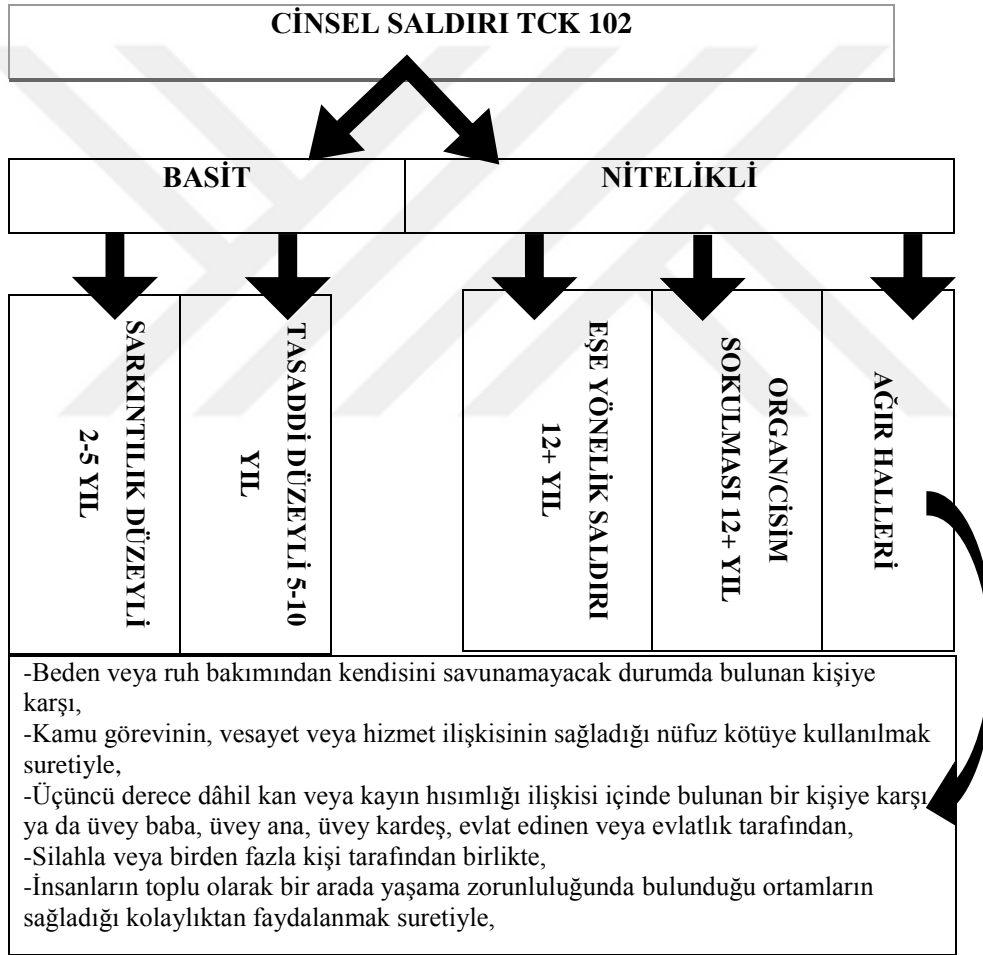
Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun özel hükümlere ilişkin ikinci kitabın, kişilere karşı suçları cezalandıran ikinci kısmının, altıncı bölümünde ele alınmıştır. Cinsel suçlar dört ayrı başlık altında ele alınmıştır. “*TCK’nın 102. Maddesinde cinsel saldırı suçu, TCK’nın 103. Maddesinde çocukların cinsel istismarı suçu, TCK’nın 104. Maddesinde reşit olmayanla cinsel ilişki suçu ve TCK’nın 105. Maddesinde ise cinsel taciz suçundan bahsedilmektedir.*”

⁸⁰ Soysal Z, Eke M. Cinsel saldırı. Soysal Z. Editör, Adli Obstetrik / Jinekoloji, Cilt 1, Adli Tıp Kurumu Yayınları-9, 2003, İstanbul. s.1159.

⁸¹ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.119

3.1.2. Cinsel Saldırı Suçu (TCK m. 102)

Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun özel hükümlere ilişkin ikinci kitabın, kişilere karşı suçları cezalandıran ikinci kısmının, altıncı bölümünde ele alınmıştır. TCK'nın 102. Maddesinde cinsel saldırı suçu tanımlanmaktadır.⁸² “Türk Ceza Kanunu'nun cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara ilişkin hükümleri 18 Haziran 2014 tarihli 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değiştirilmiştir.” 6545 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle cinsel saldırı suçunun basit halinin hafif şekli olarak, kanuna düzenleme ile sarkıntılık hipotezi eklenmiştir.⁸³

Tablo 2: Cinsel Saldırı Suçu TCK 102. Madde

Kaynak: Arslantürk, M. (2018). Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar. Ankara. Seçkin Yayıncılık.

⁸² Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.119.

⁸³ Sevük, H. Y. (2015).6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi/Journal of Penal Law & Criminology, 3(2), s.120.

Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kişilere karşı gerçekleşen cinsel davranış niteliğindeki eylemler sonucu oluşan ihlal durumu olarak tanımlanmaktadır. Cinsel davranışlar ise amaç olarak cinsel motifli bir davranışla ve cinsel tatmin sağlamak amacıyla yapılan tüm eylemler olarak ifade edilmektedir. Kanun maddesinin bu bölümünde, cinsel davranış içeren eylemleri konu alan fiiller yaptırım altına alınmıştır. Kanun koyucu cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçları “*cinsel davranışların vücut bütünlüğünü ihlal edip etmemesinden hareket ederek düzenlemiştir.*” Cinsel saldırı suçu kanun maddelerinde tanımlanırken diğer cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan ayırım ölçüsü, şüpheli-sanık eylemlerinin “*bitişiklik*” ölçütü söz konusu ise, yani söz konusu eylemde bedene “*dokunma-temas*” var ise bu eylem cinsel saldırı suçunu oluşturmaktadır.⁸⁴

Cinsel saldırı suçu, basit ve nitelikli hali olarak ayrı olarak değerlendirilmektedir. Bedensel temas ile cinsel ilişkiye varmayan tüm fiiller basit cinsel saldırı suçunu oluşturmaktadır. Vücuda organ veya sair cisim penetrasyonu ile gerçekleşen bir eylem söz konusu ise bu cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturmaktadır.⁸⁵

Korunun hukuki değer, kişinin cinselliği “cinsel özgürlüğü” kanunlarla güvence altına alınmasıdır. Cinsel saldırı suçunu oluşturan maddi konu insan bedenidir. Suç fiilinin varlığından bahsedilmesi için insan bedenine karşı işlenmiş olması gerekmektedir. Her suç tanımında bir hukuki değer korunması esas alınmaktadır. Tüm suçlarda olduğu gibi cinsel suçlarda da korunan hukuki değerler mevcuttur.⁸⁶

Genelden özele doğru incelendiğinde; insanlık, hayat, vücut, hürriyet, şeref, onur, mal, mülk, eşya, güvenlik, ahlak, aile düzeni, anayasal düzen cinsellik kavramlarını kapsar ve özetle “*demokratik toplumun ulaştığı amazi, toplam ve yekün değerdir*” ifade edilmektedir.⁸⁷ Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda “*kişinin cinsel dokunulmazlığı*” özetle “cinsel özgürlüğü” korunan hukuki değerdir.⁸⁸ Cinsel özgürlük “*kişinin*

⁸⁴ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.58.

⁸⁵ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.138.

⁸⁶ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s.145.

⁸⁷ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.57.

⁸⁸ Yenerer Çakmut, Ö. (2018). Kavramsal Olarak Kadına Karşı Şiddet/Cinsel Şiddet ve Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçunun Genel Değerlendirmesi. Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 2 (1), sayfa 49-54. DOI: 10.26695/mukatcad.2018.16. s.52.

dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı Anayasal md.17/1 kapsamında, “*Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*” gerekçesi olarak gösterilebilir.

Cinsel saldırı suçunun fail ve mağduru 18 yaşını bitirmiş herkes olabilmektedir.⁸⁹ Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar; gerçek ve canlı kişilere karşı işlenebilir. Ölmüş kişilere karşı işlendiği takdirde TCK md.130/2’de ölen kişinin hatırasına hakaret olarak değerlendirilmektedir. Çünkü Türk Medeni Kanunu md.26’da belirtilen kişilik hakkının sağ doğumla başlayıp ölüm ile sona ereceğidir. Cinsel saldırı suçunun mağdur unsurunu kişilik hakkı sahipleri oluşturmaktadır. Bu durumun yokluğu suçun ilgili kanun maddesini oluşturmamaktadır. Hayvanlara karşı işlenmesi durumunda ise 24.06.2004 tarihli 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununa göre değerlendirilmektedir. Ölmüş kişilere ve hayvanlara karşı işlenmesinde suçun mağdur kişi unsurunu oluşturabilecek bir durum oluşturmamaktadır. Faille ilgili kanun maddelerinde belirtilen kişiler dahilinde olması, suçun cezasını ağırlaştırıcı nedenler arasında bulunmaktadır.⁹⁰

Cinsel saldırı suçunun temel şeklinde maddi unsur, mağdurun iradesi ve rızası dışında, failin cinsel arzularını tatmini amacıyla fakat cinsel ilişkiye varmayan şekilde eylemi gerçekleştirmesidir. Failin cinsel tatmin arzusunu fiilen tamamlamış olması aranmamaktadır.⁹¹

Cinsel saldırının nitelikli halinde oluşan maddi unsur, fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi halinde, suçun nitelikli halinin maddi unsuru oluşmaktadır. Nitelikli cinsel saldırı suçu için cinsel tatmin olması aranmamaktadır. Tatmin durumu olmasa bile yine suç teşkil eden mevcut durum itibarıyla, suçun manevi unsuru oluşmaktadır.⁹² Cinsel fonksiyon bozukluğu olan kişilerin örneğin iktidarsızlık çeken failin işlediği suç sırasında organ sokmasa bile sair cisim veya parmak penetrasyonu ile suçun manevi unsuru oluşabilir. Oral yol kullanılarak yapılan saldırılar da oral yoldan organ sokulması suçun maddi unsurunu oluştururken, sair cisim sokulması durumunda TCK md.102 cinsel saldırı suçunun maddi unsurunu oluşturmaz. Ağız bölgesi

⁸⁹ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.127

⁹⁰ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s. 40

⁹¹ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.110

⁹² Sevik, 6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. s.124.

cinsel yönden aktif bir organ dahilinde değerlendirilmemektedir. Ancak gerçekleşen bu durum için yaralama olayının varlığı bir başka suçun yaralama suçunun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Vajinal ve anal yoldan yapılan cinsel saldırılarda penetrasyon gerçekleşen organ ya da sair cismin tamamen penetre olması şartı aranmaz kısmı olarak girmesi de suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır.⁹³

Cinsel saldırı suçu ile ilgili hukuka aykırılık unsuru rıza ve irade kavramlarının somut olayda söz konusu olmaması oluşturmaktadır. Cinsel amaçlı gerçekleştirilen eylem, mağdurun iradesi dışında ve rızası bulunmadığı durumlarda gerçekleşmesi hukuka aykırıdır ve suç teşkil eden bir eylem olarak nitelendirilmektedir. TCK md.26/2’de “*mağdurun rızasının, fiilin hukuka uygun sayılmasına yol açabilmesi için bazı şartlar gereklidir. Bunlar; rızaya ehliyet, rıza açıklaması ve rızanın konusudur.*” Cinsel suçlarda rıza kavramı ile ilgili, toptan rıza verilmesi söz konusu değildir. Somut olayın gerçekleşme şekline bağlı olarak, eylem sırasında mağdur dokunmaya rıza gösterip penetrasyona rızası olmayabilir. Bu durum da suç teşkil eden eylem olarak nitelendirilmektedir.⁹⁴

Suçun manevi unsurunu oluşturan durumlar basit ve nitelikli hallerinde ayrı olarak değerlendirilmektedir. Cinsel saldırıdan söz edilebilmesi için en az iki kişi arasında bir vücut teması şartı aranmaktadır ve bu temasın çıplak beden üzerinde olması veya cinsel organlarla ilgili olması şart değildir. Basit cinsel saldırı suçunun manevi unsurundan söz edilirken failin cinsel tatmin amaçlı eylemi gerçekleştirmiş olması gerekmektedir. Suç eylemindeki cinsel tatmin amacı özel kast olarak nitelendirilmektedir. Nitelikli cinsel saldırı suçunda ise cinsel tatmin varlığı aranmamaktadır.⁹⁵ Kimse kimseye yanlışlıkla cinsel saldırıda bulunmaz. TCK md.21’de tanımlanan kast varlığıdır. “*Cinsel saldırı suçu kasten işlenen bir suçtur.*” Suç fiilinin oluşumu için basit hali söz konusu ise özel kast varlığı aranmaktadır. Suçun nitelikli hali için genel kast yeterli olmaktadır. Ayrıca özel bir kast varlığı aranmamaktadır.⁹⁶ Suçun nitelikli halini oluşturan diğer durumlar TCK102/3’de a-b-c-d-e maddelerinde tanımlanmaktadır.⁹⁷

⁹³ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.709,710

⁹⁴ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.169.

⁹⁵ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.128

⁹⁶ Yenerer Çakmut, Kavramsal Olarak Kadına Karşı Şiddet. s.53.

⁹⁷ Sevük, 6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. s.124.

Cinsel saldırı suçunun özellik gösteren hali eşe karşı işlenmesidir. Cinsel saldırı suçu failinin, mağdurun eşi olması durumu nitelikli cinsel saldırı bakımından özel bir durum olarak değerlendirilmektedir.⁹⁸ Eş kavramından “*Türk Medeni Kanunu kapsamında evlilik birliği sözleşmesi içerisinde olan eşler*” anlaşılmaktadır.⁹⁹

Birlikte yaşama, dini nikah veya eski eş olma “*eşe karşı*” olarak değerlendirilmemektedir.¹⁰⁰ Soruşturma ve kovuşturma işlemleri şikayete bağlı olarak başlatılmaktadır. TCK md.102/2’de eşe karşı işlendiğinde şikayete bağlı olma durumu, TCK md.102/4 ve TCK md.102/5’de ilgili olması durumunda soruşturma ve kovuşturma evresi resen yapılır. İlgili kanun maddesinde eşler arasında cinsel saldırı suçunun basit hali suç teşkil etmezken, nitelikli hali şikayete bağlı olan tek madde olmaktadır.¹⁰¹

Suç fiili dahilinde yapılan eylemlerin, mağdur üzerinde etkisi değerlendirilerek ağırlaştırıcı sebepler düzenlenmektedir. Mağdurun beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olması TCK md.102/3-a maddesinde bu kişilere karşı işlenmesi durumu suçun nitelikli hali tanımlanmaktadır. Mağdurun akıl hastası, bedensel engelli ve yaşlı olması gibi durumlarda eğer 18 yaşından büyükse ilgili kanun maddesine göre değerlendirilmektedir. Mağdur kendisini beden ve ruh bakımından savunamayacak durumda bulunmasının niteliği, kendisine karşı işlenen suça karşı koyma imkanının mümkün olmaması olarak değerlendirilmektedir. Mağdurun bu halinin sürekli veya geçici olması önem arz etmemektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta, mağdurun bu hali sebebiyle suç eylemine karşı koyma serbestisinin bulunmamasıdır.¹⁰²

Akıl hastalığı ile ilgili durumlar için, mağdurun fiilin anlam ve sonuçlarını kavraması, akıl hastalığının niteliği ilgili tespit için Adli tıp Kurumu’ndan görüş alınma yoluna başvurulmaya gidilmektedir. Rapor sonuçlarına göre mahkeme somut olayla ilgili karar vermektedir. Fail bakımından mağdurun akıl hastası olduğunu bilmesi durumunda

⁹⁸ Sevük. 6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. s. 129.

⁹⁹ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.158.

¹⁰⁰ Sevük. 6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. s. 159.

¹⁰¹ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.152.

¹⁰² Taner, F.G. (2017). “6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi? Ne Getirebilirdi?”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Özel Sayı, s.70.

suç fiilini işlemesi ağırlaştırıcı sebep olarak uygulanmaktadır. Bir diğer iradeyi etkileyen durum olarak, uyku halindeki mağdurun, aktif iradesi söz konusu olamayacağı hatta pasif iradesinin bile bulunmadığı bir durum olarak nitelendirilir. Bu durum varlığında mağdurun direnmesi ya da kendisine karşı gerçekleşen eyleme karşı hiçbir şekilde karşı koyamayacağı bir durumu oluşturmaktadır. Benzer durum alkol veya yasadışı madde/ilaçla kolaylaştırılmış cinsel saldırı suçu içinde geçerli olmaktadır.¹⁰³

Mağdurun iradesi, olayı kontrol etme algılama mekanizmalarına doğrudan etki eden bir dış etkenli durum, söz konusu durumu oluşturmaktadır. Yapılan cinsel eylem bu haliyle geçerli bir rıza söz konusu olmadığı için suç sayılmaktadır.¹⁰⁴ Kamuoyunu yansıyan bir cinsel suç vakası olarak özel bir otobüs firmasına ait şehirler arası yolculuk yapan otobüs içerisinde çalışan otobüs muavininin, yolculuk sırasında uyumakta olan üniversite öğrencisi yolcuya karşı, kendi kendini tatmin edecek hareket sonucunda uyuyan yolcunun yüz bölgesine doğru ejakülasyonu sonucu gerçekleşmiş bir olaydır. Mahkeme ilgili olayda TCK md.102/1'in ikinci cümlesi ve TCK md.102/3-a ve TCK md.62 maddeleri gereğince cezası için hüküm verilmiştir.¹⁰⁵

Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması, yani bu durumu failin suç fiilini işleme için kolaylaştırıcı sebep olarak kullanması söz konusu olmaktadır.¹⁰⁶ TCK md.102/3-b maddesi "*kamu görevinin, vesayet ve hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle*" işlenmesi ile ilgili durumu tanımlamaktadır. Kamu görevinde bulunma durumu ile ilgili, TCK md.6/1-c kamu görevlisini, "*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*" olarak tanımlanmaktadır. Hizmet ilişkisinden bahsederken, eğitim öğretim ilişkisi, görevde hiyerarşik amir olunması ve sicil doldurma görevi bulunması, sicil verme durumu amir memur ilişkisi de gerekli olmaktadır. Astlık ve üstlük ilişkisi söz konusu olmalı ve şüpheli sanığın, mağdur üzerinde nüfuzu bulunması gerekmektedir. Kısaca kamu görevinde

¹⁰³ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.150,151.

¹⁰⁴ (Gebze 2.Asliye Ceza Mahkemesi/ 14.07.2016 tarih be 2016/941 Esas, 2016/1321 Karar sayılı dosyası) Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.150.

¹⁰⁵ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel. S.136.

¹⁰⁶ Taner, "6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi?" s.75.

çalışanlar arasında bulunması gereken tüm durumların varlığı ilgili kanundaki nitelikli halleri oluşturmaktadır.¹⁰⁷

Kan veya kayın hısımlığı ilişkisinin bulunması TCK md.102/3-c’de tanımlanmaktadır. İlgili madde; “*üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey anne, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından, mağdura karşı işlenmesi halinde madde hükümleri uygulanmaktadır*” şeklindedir.¹⁰⁸

Silah kullanılması veya faillerin birden fazla olması TCK md.102/3-d durumu varlığında suç soruşturma ve kovuşturma evresi için şikayete bakılmaksızın resen yapılır. İlgili madde de silah tanımı TCK md.6/1-f kapsamında değerlendirilmektedir. Silah kapsamında; “*Ateşli silahlar, patlayıcı maddeler, saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler*” anlaşılmaktadır. İşlenen suça dair elde edilen delillerde silah bulunamamış olsa bile, silahın kullanıldığına dair mağdurun tıbbi muayenesi sırasında bir bulgu ile karşılaşılması halinde yine bu maddenin hükümleri uygulanır.¹⁰⁹ TCK md.102 kapsamında mağdurun CMK’da belirlenen beden muayenesi ve örnek alma işlemlerinin ne kadar önem arz ettiği burada karşılaşılmaktadır. Beden muayenesi ile tespit edilen yaralar üzerinden, yarayı oluşturan aletin özelliği hakkında bile fikir sahibi olunabilmektedir.¹¹⁰

İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle gerçekleşmesi TCK md.102/3-e suçun nitelikli halini tanımlamaktadır. Suçun insanların toplu olarak bir arada yaşamasının zorunlu olduğu “*hastane, bakım evleri, ceza infaz kurumları, öğrenci yurtları*” gibi yerlerde suçun işlenmesi durumunda, verilen cezayı arttıran sebepler arasında yer almaktadır. Çünkü bu gibi ortamlarda mağdurun bulunduğu konum itibariyle korunma

¹⁰⁷ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s. 165

¹⁰⁸ Taner, “6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi?”. s.77.

¹⁰⁹ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s. 167

¹¹⁰ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 297.

ihtiyacı duymadığı ve savunmasız olduğu için suç fiili daha kolay gerçekleştirilebilmektedir.¹¹¹

Cinsel saldırı suçunu neticesi sebebiyle ağırlaştırılan haller kanun maddesinde tanımlanmaktadır. “*Mağdurun beden ve ruh sağlığının bozulması*” ile ilgili 6545 Sayılı Kanun’un 58. Maddesiyle Değiştirilen; TCK md.102’de düzenlenen cinsel saldırı suçunun bazı unsurlarında, hapis cezası sürelerinde fail aleyhine değişikliğe gidildiği, bunun yanında mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına bağlı ağırlaştırıcı sebebinin kaldırıldığı görülmektedir. “*Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile özellikle TCK’nın 102/5 bulunan “*ruh ve beden sağlığı*” kavramı ile ilgili tespit durumlarında yaşanan mağduriyetler göz önüne alınması ile “*suçun sonucu mağdurun ruh ve beden sağlığının bozulması*” ibaresi kaldırılarak son düzenleme ile mağdurların ruh ve beden sağlığının bozulması tespiti yapılmamaktadır.¹¹² Suç eyleminin doğal olarak mağdurun sağlığını etkileyeceği kabul edilmiş ve uygulamada bu yönde rapor alınması sırasında mağdurun yaşadığı muayene ve uzun bekleme süreleri için çözüm olarak gösterilmektedir. Son değişik sonrası mevcut durum için cinsel suç mağdurlarının ikincil travmasının önlenmesi gerekçe olarak gösterilebilir. İlgili kaldırılan kanun maddelerindeki tespitler için mağdur her seferinde olayı tekrar hatırlayarak ikincil mağduriyet yaşamaktadır.¹¹³ CMK md.232/3’e göre cinsel suçlarda mağdur bir kez dinlenir.

Cinsel saldırı suçu işlendiği sırada ayrıca darp cebir varlığı ile halinde geçerli rıza yoktur ve kasten yaralama suçunun ağır neticeleri söz konusu olacağı için ayrıca kasten yaralama suçundan hükümler uygulanır. Kanun koyucu TCK md.102/4 kapsamında cinsel saldırı suçu ile ilgili kullanılan şiddet ölçütü olarak “*basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde*” yaralanmaları kabul etmektedir ve yaralama cinsel motifli olması gerekmektedir.¹¹⁴ Cinsel motifli yaralama “*öpme sonucu oluşan kızarıklık ve ekimoz, okşama sirkülasyonu, sürtünme lezyonları ve sair cisimle oluşan yaralanma*” olarak tanımlanmaktadır.¹¹⁵ Mağdur üzerinde kullanılan darp cebir bulgularının, basit tıbbi

¹¹¹ Taner, “6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi?”. s.81.

¹¹² Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.61

¹¹³ Taner, “6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi?”. s.79.

¹¹⁴ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.152

¹¹⁵ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.60.

müdahale ile giderilebilecek düzeyi geçmesi durumunda fail, TCK md.86/1 ve md.87 gereğince ayrıca cezalandırılmaktadır. Failin ayrıca kasten yaralama suçundan ceza alması için kabul edilen diğer bir ölçüt, yetişkinlere yönelik uygulanan şiddet seviyesinin “*mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde*” olması dikkate alınmaktadır.¹¹⁶

Mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölmesi TCK md.102/5’de cinsel saldırı suçu sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi ya da suç sonucu ölmesi söz konusu olduğunda, ağırlaştırılmış müebbet cezasına hükmolunur. TCK’da ayrıca cinsel saldırı suçunun nitelikli hallerinde belirtilen suçlar, tehdit suçu (md.106), şantaj suçu (md.107), cebir (md.108) ve kişiyi hürriyetinden alıkoyma suçları tanımlanmaktadır.

Yaptırım cinsel saldırı suçunun basit hali şikayet olmak şartıyla, sarkıntılık düzeyinde tanımlanan cinsel davranış halinde ceza, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası şeklinde düzenlenmiştir. Tasaddi (suç fiilinin cinsel ilişki boyutuna geçmeyen hali) düzeydeki basit cinsel saldırı suçu beş yıldan on yıla kadar, mağdurun basit cinsel saldırı suçu sonucu bitkisel hayata girmesi ya da ölümü durumunda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükmolunmaktadır.¹¹⁷ Nitelikli cinsel saldırı suçunun yaptırımı on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasıdır. Eşe karşı işlenen nitelikli cinsel saldırı suçu için de aynı yaptırım süresi hükmolunmuştur. Ancak eşe karşı nitelikli cinsel saldırı suçunun kovuşturma ve soruşturması şikayete bağlıdır. Cinsel saldırı suçunun, beden ve ruh bakımından kendisine savunamayan kişilere karşı, kamu görevini ve hizmet ilişkisini nüfuzunu kötüye kullanmak üzere, kayın hışmı ve 3. Derecen kan bağı olan kişilere karşı, silah kullanmak suretiyle veya birden fazla kişi ile, insanların toplu olarak bir arada bulunma zorunluluğu olan ortamların sağladığı kolaylıktan yararlanmak üzere suç işlenirse hükmolunan cezalar 1/2 oranında arttırılmaktadır. Darp cebir bulgusu mağdurun direncinin çok üzerinde gerçekleşmesi durumunda kasten yaralama suçundan ilave olarak ceza alınmaktadır. Mağdurun ölmesi ya da bitkisel hayata girmesi durumunda ise ağırlaştırılmış müebbet cezası hükmolunur.¹¹⁸

¹¹⁶ Sevik. 6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. s.132.

¹¹⁷ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.170.

¹¹⁸ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.152.

Yargılama usullerinde cinsel saldırı suçunun basit hali ve nitelikli halinin özel durumu olan eşe karşı işlenmesi durumunda soruşturma ve kovuşturma şikayete bağlı olarak yapılmaktadır.¹¹⁹ Basit cinsel saldırı suçunun sarkıntılık dışındaki cinsel saldırı suçları nedeniyle hükmedilen hapis cezasının ertelenmesi ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (hagb) yönünde bir karar verilmemektedir. Cinsel saldırı suçu kapsamında suçun basit veya nitelikli hali olmasına bakılmaksızın, uzlaştırma hükümleri uygulanmamaktadır. Cinsel saldırı suçu ile ilgili dava zamanaşımı süresi 20 yıldır ve bu süre dahilinde her zaman soruşturulması yapılabilmektedir. Soruşturma evresi resen yapılan tüm cinsel saldırı suçları için bir şikayet süresi bulunmamaktadır.¹²⁰ Cinsel saldırı suçunun takibi şikayete bağlı olan halleri bakımından uzlaşma yapılması mümkün değildir.

3.1.3. Cinsel Suçlarla İlgili Uluslararası Yasal Düzenlemeler ve Anlaşmalar

“İstanbul Sözleşmesi” olarak bilinen “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, Türkiye’de 1 Ağustos 2014’te yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanan CEDAW (BM Kadına Yönelik Her Türü ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) 19 Ocak 1986 ‘da yürürlüğe girmiştir. CEDAW ile kadının insani şartlarda gelişiminin önündeki tüm engellerin kaldırılması, toplumsal cinsiyet rolü odaklı önyargıların kaldırılması ve kadın erkek eşitliği sağlanarak sosyal, kültürel davranışları geliştirilme yönünde yükümlülükleri düzenlemektedir.

“CEDAW Ek İhtiyari Protokol” 1999 yılında sözleşme kapsamında ek İhtiyari Protokol ile komiteye bireysel başvuru olanağı sağlanmıştır. Türkiye 29 Ekim 2002 yılında İhtiyari Protokol onaylamıştır.

Avrupa Konseyi 1983 yılında, tüm şiddet mağdurlarının kayıplarının giderilmesi amacıyla “Şiddet Suçları Mağdurlarının Zararlarının Tazmini Hakkında Sözleşme” hazırlayarak üye devletlerin onayına sunmuştur.

“Birleşmiş Milletler Dünya Dördüncü Kadın Konferansı, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu” 1995 yılında Pekin’de gerçekleştirilen konferans sonrası kabul edilen

¹¹⁹ Yenerer Çakmut, Kavramsal Olarak Kadına Karşı Şiddet. s. 53.

¹²⁰ Arslantürk, Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar, s.153.

“Pekin Deklarasyonu” içeriğinde, kadın ve çocuklara karşı her türlü şiddetin önlenmesi ve korunmasına dair düzenlemeler bulunmaktadır.

Ayrıca aile şiddete ve eş şiddeti konusunu da devletlerin şiddet önleme ve mücadele konusunda eylem planı geliştirmesi mağdurları desteklemesi konuları vurgulanarak, stratejik hedefler belirlenmiştir. “Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü” 6, 7 ve 8. maddeleri kapsamında kadına karşı şiddeti önlemeye ve müdahaleye yönelik düzenlemeler bulunmaktadır.¹²¹

3.1.4. Ceza Muhakemesi Kanunu Bağlamında Cinsel Saldırı Suçu Delillendirme Yöntemleri

“Şüpheli veya sanık ile mağdur ve diğer kişilerin beden muayenesi, bu kişilerin vücudundan örnek alınması ve bu numuneler üzerinde yapılacak moleküler genetik incelemelerle ilgili hususlar, CMK’nın Gözlem Altına Alınma, Muayene, Keşif ve Otopsi başlıklı bölümündeki 75 ilâ 81’inci maddelerinde ve bu Kanuna göre çıkarılıp 01.06.2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik’te” yer almaktadır.

Cinsel saldırı suçu ispatı ağırlıklı olarak fiziksel delillerin varlığına bağlı olmaktadır. Adli süreçte kullanılacak olan delillerin elde edilmesi ve kanıt olarak sunulabilmesi için CMK beden muayenesi ve örnek alım işlemleri yöntemleri uygulanır. Şüpheli sanık ve diğer kişiler için farklı koşul içermektedir. Sağlıklı bir ceza muhakemesi gerçekleşmesi için hukuka uygun delil etme aracı olarak nitelendirilebilir¹²².

3.1.4.1. Cinsel Saldırı Suçu Delillendirme Yöntemlerinin Amacı ve Hukuksal

Niteliği

Vücuttan örnek alma işlemi ve beden muayenesi, hem delil toplanması, hem korunma tedbiri hem de bilirkişilik incelemesi gerektiren karma nitelikte bir işlemdir. Koruma tedbiri özelliği suça dair delil elde edilmesi amacı doğrultusundadır. Bu

¹²¹ Mağdur Hakları Daire Başkanlığı. İnceleme ve Değerlendirme Raporları (Kadın-Çocuk-Aile)

¹²² Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.211

tedbirlerin uygulanma aşaması, temel hak ve özgürlüklerden olan kişinin vücut bütünlüğüne ve dokunulmazlığına, özel hayatına müdahale teşkil eden işlemler içermektedir.¹²³ Koruma tedbirleri uygulanması hüküm verilmeden önce temel bir hakkı sınırlayarak önlem dahilinde hüküm verilmesi için bir aracı olarak görülmektedir. Gecikmesinde sakıncası bulunan durumlar için ön şart olarak belirtilir ve geçici bir süreyi kapsamaktadır. Koruma tedbirleri bağlamında gerektiği durumlarda zor kullanılarak beden muayenesi gerçekleştirilebilir. Şüpheli ve sanığa katlanma yükümlülükleri gereğince işlemler yapılmaktadır.¹²⁴

Suç fiili sonucu oluşan izlerin, insan bedeni üzerinde kalması olasılığı yüksek bir durumdur. Belirti delilleri olarak insan bedeni üzerindeki suça ait izlerin tanımlanması, tespit edilmesi ve elde edilerek anlamlandırılması suçun aydınlatılması hususunda önemlidir.¹²⁵ Özellikle cinsel saldırı suçlarında, ispat edilmesi büyük ölçüde beden üzerinde yapılacak müdahaleler sonucu elde edilecek deliller ile sağlanabilmektedir.

3.1.4.2. Cinsel Saldırı Suçu Delillendirme Yöntemlerinin Koşulları

Delil Elde Etme Amacı Olmalıdır; Şüpheli ve sanık için delil etme amacı ile ilgili işlemlerinin gerçekleştirilmesi için koşullara uygun olmalıdır. İlgili kişiler için bu koşul, iç beden muayenesi ve örnek alımı tedbirine başvurabilmek için iddia edilen suçla ilgili olmalıdır. Suçun cezasının üst sınırı iki yıldan az olmaması gerekmektedir. Dış beden muayenesi için ise bütün suçlar açısından bu tedbire başvurulabilmektedir.¹²⁶ Diğer kişiler ve mağdur için iç ve beden muayenesi ve vücuttan örnek alınmasının koşulları ile ilgili bir sınırlama bulunmamaktadır. Adli süreç içerisinde bütün suçlar için bu tedbire başvurulabilir.¹²⁷

¹²³ İnci, Z. Ö. (2017). Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katlanma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler. Hacettepe HFD, 7(2), sayfa 119–168. ISSN 2146 – 1708. s.148

¹²⁴ Aksoy İpekçioglu, P. (2012). Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma (İÜHFM C. LXX, S. 1, 20 s. 19-38) s. 21

¹²⁵ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 289.

¹²⁶ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 294.

¹²⁷ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 299.

Rıza veya Yetkili Makam Kararı Olmalıdır; Şüpheli ve sanık iç beden muayenesi tedbire hâkim tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan durumlar için ise Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilmelidir. Şüpheli sanık için dış beden Cumhuriyet savcısı ile emrindeki adli kolluk görevlileri veya kovuşturma makamlarının talebiyle yapılabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan haller; “*derhal işlem yapılmadığı takdirde suça ait iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimlik tespitinin yapılmaması ihtimalinin ortaya çıkması halinde gecikmede sakınca bulunur*” olarak tanımlanmaktadır (Yönetmelik md.3). Diğer kişiler ve mağdur için bu işlemlerin yapılması için rızası ve istemleri doğrultusunda yapılabilir ve hâkim veya savcının kararı aranmaz. Rıza ve taleplerinin kabul görülebilir olması için kişilerin tam bir aydınlatılma, işlemin sonuçları ve adli süreci hakkında bilgilendirilmelidir.¹²⁸

Müdahalenin Kişinin Sağlığına Zarar Verme Tehlikesi Olmamalıdır; Muayene ve örnek alma işlemleri uygulanırken ilgili tüm kişiler için sağlığına zarar verme tehlikesi bulunmaması şartı gerekmektedir. Bu durum CMK md.75/2 ve Yönetmelik md.4/3’de açıkça belirtilmektedir. Yapılacak olan işlemin sağlığına zarar verme ihtimali tıp ve sağlık mesleği mensupları bilirkişileri tarafından belirlenmektedir.

Müdahalenin Hekim veya Diğer Bir Sağlık Mesleği Mensubu Tarafından Yapılması Gerekir; Şüpheli sanık için “*İç Beden Muayenesi*” müdahalenin hekim veya diğer bir sağlık mesleği mensubu tarafından yapılması gerekir. Dış beden muayenesi için yalnızca hekim tarafından yapılabilmektedir. (Yönetmelik md.4). Tüm muayene işlemleri için ilgili kanunda niteliği bakımında uzman kişilerce yapılması gerekmektedir¹²⁹. Yapılacak işlem bilirkişilik incelemesi gerektiren bir işlem olarak değerlendirilmektedir (CMK md.63).

İlkeler ve Yükümlülükler Uygun Davranılmalıdır; Şüpheli sanık için orantılılık ilkesi, ikincillik ilkesi, ölçülülük ilkesi ve beden muayenesine katlanma yükümlülüğü bulunmaktadır. İç beden muayenesi için orantılılık ve ikincillik ilkelerine uygun

¹²⁸ Ünver & Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku. s.300.

¹²⁹ Mahmutoğlu, F. Beden Muayenesi, Fasikül Hukuk Dergisi, 2(7), sayfa 25-28, ISSN: 1309-4327. s.11

davranılmalıdır.¹³⁰ Evrensel bir CMK ilkesi olan “*Nemo Tenetur ilkesi*” çerçevesinde, şüpheli veya sanık CMK işlemlerine aktif bir katılıma zorlanamayacağı, ancak bu işlemlere pasif olarak katlanma yükümlülüğünün olduğu ifade edilmektedir¹³¹. Katlanma yükümlülüğünün ilk sınırını hukuk devleti ilkesine uyulması belirlemektedir. Buna göre insan hakları ve temel hak özgürlüklere yapılacak olan müdahaleler Hukuk devleti tarafından koruma altına alınmıştır.¹³²

Koruma Tedbirleri Uygulanması; Koruma tedbirleri uygulanması *dahilinde bazı sınırlılıklar getirmektedir;* Hüküm verilmeden önce temel haklara sınırlama getirilmesi geçici bir süreyi kapsamaktadır. Ayrıca bu sınırlılıklar hüküm verilmesinin bir aracı olarak görülmektedir. Hukuk devleti ilkesinin bir uzantısı olan orantılılık ilkesi bu dengenin oluşmasını sağlamakla görevli bir hukuk aracıdır. Oranlılık ilkesi şüpheli ve sanığın suç teşkil eden eyleminin ağırlığı ile uygulanacak tedbir ve önlemlerin ağırlığı arasındaki denge olarak ifade edilmektedir. Temel amacı kişiye uygulanacak işlemin hak ve özgürlükler bakımından sınır ihlalinin önlenmesidir. Adil bir yargılanma hakkı için orantılılık ilkesi vazgeçilemez bir unsurdur.¹³³

Delil Serbestisi İlkesi; Delil serbestisi ilkesi de bu konu dahilindedir. Her şey delil olabilir. Fakat elde edilecek olan deliller ilgili suçu ispata yönelik, kişinin insan haklarına, özgürlüğüne ve sağlığına zarar vermeyecek şekilde elde edilmelidir. Hukuka uygun delil etme işlemi, tüm kişilerin haklarını kanunla güvence altına alma esasına dayanmaktadır.¹³⁴

Özerkliğe Saygı İlkesi; Bu ilke çerçevesinde tüm kişiler, kendilerine uygulanacak işlem hakkında bilgilendirilmek zorundadır. İşlem yapacak uygulayıcılar da bilgilendirme

¹³⁰ Orantılılık ilkesi ‘‘Gerekli tedbire başvurulduğu takdirde elde edilecek olan yarar ile tedbirin kişi üzerindeki oluşturacağı ilişki arasındaki denge’’olarak tanımlanabilmektedir. Ünver-Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 351.

İkincillik ilkesi: ‘ ‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bağlamında bu ilke, Sözleşme’de yer alan haklara saygı gösterilmesini sağlama, uygulama ve yerine getirme görevinin, ilk önce Mahkeme’ye değil ama Sözleşmeciler Devlet makamlarına düştüğü anlamına gelir’’ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi (2014) www.echr.coe.int (Erişim Tarihi: 12.10.2019)

¹³¹ Ünver & Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 79.

¹³² Ünver & Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 80.

¹³³ İnci, ‘‘Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu?’’ s. 126.

¹³⁴ İnci, ‘‘Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu?’’ s. 125.

sorumluluğu bulunmaktadır. Aydınlatılmış onama rağmen yapılacak işlemler rıza göstermeyen kişiler için Cumhuriyet savcısı gerekli önlem ve tedbirlerinin alınması konusunda yetkilidir.¹³⁵

Katlanma Yükümlülüğünde; Ceza Hukuku işlemleri uygulanırken korunan hukuki değer ile suç konusu arasında kişiden beklenen ve yaptırım içeren konudur. Hukuki değer, “*kişiden soyut bir kavramdır*” konu ise, “*somut bir kavramdır ve belli bir kişi ile irtibatlıdır.*” Adli süreç içerisinde bulunan işlemlerin hukuka uygun bir şekilde gerçekleşmesi için şüpheli veya sanığa karşı uygulanan bu işlemlere karşı koymaması ve katılması yönünde yükümlülüğüne “*katlanma yükümlülüğü*” denir.¹³⁶ Bu yükümlülük mağdur ve diğer kişiler içinde söz konusu olabilir. Tanıklık yapma ödevi ile ilgili kanundaki temel örnek uygulama, “*diğer kişilerin beden muayenesi ve örnek alımı*” işlemleridir. Diğer kişiler ve mağdur için yapılacak olan bu işlem aynı sanık ve şüpheli de olduğu gibi katlanma yükümlülüğünü kastetmektedir. Ceza muhakemesi uygulanırken, kanunun verdiği yetkiyle üstün nitelikteki kamu yararı için kişinin rızasının olmadığı durumlarda da kanun tarafından verilen bir yetki kullanılarak gerçekleştirilmesi hukuka uygun olarak sayılmaktadır.¹³⁷

Anayasa tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı ilkesini ortaya koymaktadır (Anayasa md.17/2). Medeni Kanun ise kişinin rızası dışında, üstün nitelikte özel veya kamusal bir yararın bulunması ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden birinin varlığı durumunda, kişilik haklarına yönelik müdahalenin hukuka aykırı sayılmayacağını belirtmektedir (Anayasa md.24/2). Bu bağlamda özellikle şüpheli ve sanıkların örnek elde etme amaçlı cerrahi işlem uygulanabilmesi ile alakalıdır. Yapılacak işlem öncelikle kişilerin sağlığını tehlikeye atmamalıdır.¹³⁸

İncelemeden Sonra Örneklerin ve Verilerin Analizi Saklanması ve İmhası; Alınan örnekler verilen hüküm doğrultusunda uygun koşullarda imha edilmektedir. “*Moleküler*

¹³⁵ İnci, “Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu?” s. 162.

¹³⁶ İnci, “Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu?” s.121.

¹³⁷ İnci, “Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu?” s.144.

¹³⁸ Mahmutoğlu, Beden Muayenesi. s.9.

genetik inceleme sonucunda elde edilen veriler, kişisel veri niteliğindedir. Hangi amaçla elde edilmişse, bu amaç dışında kullanılamaz. Bu sonuçlar, dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez” (CMK md.80/1). Bu bilgiler kullanımıyla ilgili işlemlerin sona ermesi ile Cumhuriyet savcısının huzurunda tutanağa geçirilerek yok edilir (CMK md.80/2).

Alınan örneklerin analiz edilebilmesi için adli makamlar tarafından verilen karar uyarınca vücuttan alınan örneklerin laboratuvar ortamında alanında uzman kişilerce profesyonelce incelenmesi CMK md.78’de “*Moleküler genetik inceleme*” başlığı yer almaktadır. Bu tanım doğrultusunda bahsi geçen örnekler “*CMK 75 ve 76’ncı maddelerde öngörülen işlemlerle elde edilen örnekler üzerinde, soy bağıının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması halinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir*” olarak bahsedilmektedir. İşlemin içerik ve amacı Yönetmelik md.3’de “*moleküler genetik inceleme, gereken tür ve miktardaki biyolojik materyali kullanarak, kişiyi diğer kişilerden ayıran ve kişilerin, kalıtım kurallarına uygun olarak aktarılan hastalık dışındaki özelliklerinin moleküler düzeyde araştırılması*” olarak tanımlanmaktadır.¹³⁹

Verilerin korunması için hüküm verilmesi durumunda, Yönetmelik md.15/1-2 uyarınca elde edilen veriler adli kolluk tarafından, Yönetmelik md.15/3’de belirtilen dış izleri ise bu işlemi yapan sağlık kuruluşu tarafından arşivlenir (CMK Yönetmelik md.17). Aksi işlemlerin gerçekleşmesi halinde cezai sorumluluk oluşturmaktadır. Sonuçların gizlilik ihlali, elde edilen bilgilerin hukuka aykırı bir şekilde kayıt altına alınması TCK md.135’de “*kişisel verilerin kaydedilmesi*” suçunu oluşturmaktadır. Analiz edilen örneklerin sonuçlarını içeren belge ve verileri yetkisi dışında kalan kişilerle paylaşılması durumunda TCK md.136’da “*verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme*” suçunu oluşturmaktadır. İmha ve yok edilmesi gereken verileri, bu işlem doğrultusunda gerçekleşmemesi durumunda, TCK md.138 “*verileri yok etmeme*” suçunu oluşturmaktadır. Beden üzerinden veya olay yerinden alınan örneklerin, üzerinde analizin mümkün olmayacağı elde edilmesi, saklanması sonucu bozulma meydana gelmesi durumunda veya kaybolması dahilinde TCK md.257’de “*Görevi Kötüye Kullanma*”

¹³⁹ Mahmutoğlu, Beden Muayenesi. s.2.

suçları söz konusu olmaktadır. Delil teslim zinciri içerisinde bulunan her kurumun delillerin güvenliği, saklanması, uygun nakil edilmesi konusunda sorumlulukları oldukça önemlidir.¹⁴⁰

3.1.4.3. Ceza Muhakemesi Kanununda Beden Muayenesi ve Örnek Alma

Uygulamaları

CMK’da beden muayenesi bir suça ilişkin delil elde etmek için adli makamların talebiyle, kural olarak hekimin gerçekleştirdiği tıbbi değerlendirmedir. Beden muayenesi niteliği bakımından kendi arasında dış beden muayenesi ve iç beden muayenesi olarak ayrılmaktadır. CMK’da beden muayenesi ve örnek alma işlemleri yapılacak olan kişiler iki başlık altında açıklanmaktadır. Şüpheli veya sanığın beden muayenesi ve diğer kişilerin beden muayenesi olarak ayrılmaktadır.

Tıbbi ve genel olarak muayene tanımı; “*Bir kimsenin sağlık durumunu değerlendirmek için onu klinik ve tetkik testlerden geçirmek, inceleme ve araştırma yapıp gözlemlemek, kontrol etmek veya göz ile bakıp tahkik etmek veya hastalık durumunun varlığını anlamak için bakmak*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁴¹

Mağdurlarla ilgili işlemlere diğer kişiler başlığı içerisinde yer verilmiştir. “*Örnek alma*” işlemleri bakımından şüpheli veya sanıktan örnek alınması ve diğer kişilerden örnek alınması olarak ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Ceza Muhakemesinin gerçekleşebilmesi için, maddi gerçeğe ulaşılması amacıyla suça dair delilleri, elde etmek amacıyla “*beden muayenesi*” ve “*örnek alma*” işlemlerinin yapılması ve uygulanması gerekmektedir. Bu iki işlem ifade edilirken vücut dokunulmazlığına karşı müdahaleyi içermektedir. İkisi için de insan bedeni üzerinden elde edilmek suretiyle işlem yapılması ortak bir payda oluşturmaktadır.¹⁴²

3.1.4.3.1. Şüpheli Sanık ve Diğer Kişilerin Dış Beden Muayenesi

Şüpheli veya sanığın dış beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır (Yönetmelik md.4). Tıbbi müdahalenin, kişinin sağlığına açıkça ve öngörülebilir zarar

¹⁴⁰ Mahmutoğlu, Beden Muayenesi. s.23.

¹⁴¹ TOVEN, M. Bb., (2004) ‘‘Yeni Türkçe Lügat’’, Hazırlayan Abdülkadir Hayber, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara. s.399.

¹⁴² Centel, Nur – Zafer, Hamide. Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, İstanbul 2012, s.287.

verme tehlikesinin bulunmaması gerekir (CMK Yönetmelik md.5). Şüpheli veya sanıklar ile ilgili muayene tanımında girişimsel olmayan tıbbi görüntüleme yöntemleri ile tıbbi inceleme yapılması işlemleri dış beden muayenesi işlemleri olarak tanımlanmaktadır (Yönetmelik md.3 ve md.5). Girişimsel olmayan tıbbi görüntüleme yöntemleri ile ilgili kanun maddesi veya yönetmelikte tam olarak hangi uygulama yöntemlerinin olduğu tanımlanmamaktadır. Sadece dış beden üzerine herhangi bir tıbbi müdahale ile işlem sözü konusu olmayacak şekilde uygulanan işlemler olarak yorumlanmaktadır. Bu işlemler, tıp bilimleri içerisinde kullanılan ve uygulama sırasında invaziv olmayan uygulama gerektiren görüntüleme yöntemleri olarak, ultrason, röntgen, bilgisayarlı tomografi ve manyetik rezonans ayrıca uluslararası uygulama ve protokollerinde belirtilen “*Wood lambası*” olarak adlandırılan farklı ışık dalgaları boyu ile vücut dış yüzeyinin incelenmesi işlemi uygunluk gösterebilir.¹⁴³

Dış beden muayenesi işlemi, “vücudun dış yüzeyi ile kulak, burun ve ağız bölgelerinin gözle ve elle yapılan yüzeysel tıbbî incelemesidir” (Yönetmelik md.3). Şüpheli veya sanığın dış muayenesinin iç beden muayenesinden farklı koşullar bulunmaktadır. Kanun dış beden muayenesine özel bir koşul ya da herhangi bir ceza sınırı getirmemiştir. Bu sebeple tüm suç türleri için bu tedbire başvurulabilir.¹⁴⁴ Yönetmelik md.5/1’e göre soruşturma evresinde cumhuriyet savcısı istemi veya emrindeki adli kolluk tarafından karar verilebilir. Kanun adli kolluğun dış beden muayenesi için başka bir karara gerek olmadığını üst arama yöntemlerinin uygulanabilirliğini düşündürse de “dış beden muayenesi uygulayıcılarını sadece hekim ve hekim gözetiminde sağlık mesleği mensubu kişiler olarak sınırlamaktadır.” (Yönetmelik md.5/1) Kanun böylece muayenesi yapacak kişi ile ilgili sınırlama getirmektedir. Bir diğer uygulama olan “*kişinin bedeninin yüzeyinde bulunan atış artığı gibi biyolojik olmayan örnekler, kıyafet ve eşyaları üzerinde bulunan örnekler ile bedeninin yüzeyinde başkasına ait olduğu açıkça belli olan kıl, tüy, lif gibi örnekler olay yeri inceleme uzmanları tarafından hakim kararı ile toplanabilecektir.*” (Yönetmelik md.23)

Şüpheli ve sanıkların dış beden muayenesi işlemleri için adli kolluk görevlilerin üst arama ve fizik kimliğin tespiti için başvurdukları tedbirler ile karıştırılmaktadır. Üst

¹⁴³ Fisher & Fisher, Crime Scene Investigation. pp.157.

¹⁴⁴ Mahmutoğlu, Beden Muayenesi, s.12

arama sırasında kişi kıyafetli bir şekilde bulunur. Dış beden muayenesinde ise kişinin bedeni kıyafetsiz bir şekilde gözle ve elle veya basit tıbbi görüntüleme yöntemleri ile uzman sağlık profesyoneli tarafından gerçekleştirilen bir işlem olmaktadır.¹⁴⁵ Benzer şekilde fizik kimliğin tespiti konusunda da karışıklıklar yaşanmaktadır. Beden muayenesi ve örnek alma işlemleri ile kişinin var olan kimliği teyit edilmesi işlemidir. Fizik kimliği tespitinde ise kimlik bilinmemektedir. Araştırmalar bu konu doğrultusunda yapılmaktadır.¹⁴⁶

3.1.4.3.2. Şüpheli Sanık ve Diğer Kişilerin İç Beden Muayenesi

Şüpheli sanık ve diğer kişilerin iç beden muayenesi koşulları CMK md.75’de ve tanımı ise Yönetmelik md.4’de yer verilmektedir. İç beden muayenesinden; “*kafa, göğüs ve karın boşlukları ile cilt altı dokularının tıbbi olarak incelenmesidir.*” Genital bölge cinsel organlar ve anüs bölgesinde yapılan muayeneyi de iç beden muayenesi sayılmaktadır (CMK md.75/4 ve Yönetmelik md.4/4). Cinsel organların bulunduğu vücut bölümü mahremiyet içerdiği için böyle bir ayırım yapılması oldukça uygundur.¹⁴⁷ İç beden muayenesinin gerçekleşmesi için yüklenen suçun cezasının üst sınırının 2 yıl veya daha fazla olması gerekmektedir. Muayenenin talep edilebilmesi için hakim veya mahkeme kararı olması esastır. Gecikmesinde sakınca bulunan haller için Cumhuriyet savcısı bu tedbire başvurulabilir. Bu kararın 24 saat içinde hakim veya mahkemenin onayına sunulması gerekmektedir. Aksi halde onaylanmayan karar hükümsüz kalmakta ve toplanan hukuka aykırı olarak sayılmakta ve bu deliller kullanılamamaktadır.¹⁴⁸

İç beden muayenesi dahilinde şüpheli veya sanığın vücudundan örnek alınması amacıyla, cerrahi müdahaleye izin verilir. Diğer kişiler için ise cerrahi müdahaleye izin bulunmamaktadır.¹⁴⁹ CMK md.82’e Yönetmelik md.3’de, “*Bedenin tıbbi muayenesini hekim tarafından tıbbi yöntemler yapılarak gerçekleştirir*” olarak tanımlamaktadır. Müdahaleyi ise “*hekim veya diğer sağlık personeli tarafından tanı, tedavi, rehabilitasyon veya önlem amacıyla yapılan muayene, tedavi veya diğer tıbbi işlemler*” ifade edilmektedir. Anayasa md.17 ‘de: “*.....Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller*

¹⁴⁵ Aksoy İpekçioglu, Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma. s. 25.

¹⁴⁶ Mahmutoglu, Beden Muayenesi. s. 14.

¹⁴⁷ Mahmutoglu, Beden Muayenesi, s.13.

¹⁴⁸ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 294.

¹⁴⁹ Aksoy İpekçioglu, Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi. s.32.

dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.” Bu hükme göre CMK beden muayenesi ve örnek alma işlemlerini maddenin “kanunda yazılı haller” bölümüne karşılık gelmektedir.¹⁵⁰

Tıbbi müdahale işleminin ön şartı, müdahaleyi yapacak olan kişinin sağlık personeli olmasıdır. Aksi halde vücut dokunulmazlığının ihlali durumu varlığından farklı cezai sorumluluklar doğabilmektedir¹⁵¹. Hukuki uygunluk açısından genel tıbbi müdahale ile ilgili olan mevzuat içeriği, suça ilişkin delil elde amacıyla yapılan tıbbi müdahale için de geçerli olabileceği söylenebilir. Anayasanın 13. Maddesinde bulunan temel hürriyet ve hakların korunması amacıyla kanunda düzenlenmiş sınırlamalar getirmektedir. Yapılacak olan işlemde bu sınırlamalar esas alınmaktadır. Tanı ve tedavi amacı olmaksızın, ceza muhakemesinin gerçekleşmesi için yapılacak olan müdahalenin hangi hallerde ve hangi kapsamlar içerisinde olacağı kanunlar tarafından belirlenmiştir.¹⁵²

Ceza Muhakemesinde, TCK’da bulunan suça ilişkin delil elde etmek amacıyla tıbbi müdahale yoluyla maddi gerçeğin ortaya çıkarılması esas amaçtır. Bu işlemler yapılırken ortada bir tıbbi müdahale durumu bulunması, konuyu doğrudan insan hakları ile ilgili kanunları akla getirmektedir. Sağlık hakkı kadar toplum düzeni ve bu düzeni sağlayan adaletin korunması da önem arz etmektedir. Mevcut bir suçun cezalandırılabilmesi için, önce o suçun işlendiğine dair somut bir gerekçe olması gerekir.¹⁵³

Soruşturma ve kovuşturmayla konu olan olaylar ile iddia edilen suçun aydınlatılabilmesi için delil elde etmek amacıyla, şüpheli, sanık ya da diğer kişilerin vücutlarından çoğunlukla, “*kan, tükürük, saç, cinsel salgı, tırnak, vücut kılları, deri parçası, kusmuk, dışkı ve idrar gibi biyolojik kaynaklı örnekler*” alınmaktadır.¹⁵⁴ Bir kimsenin vücutlarından bu gibi örneklerin alınması, CMK md.75’de “*iç beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması*” başlığı altında düzenlenmektedir.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s..188.

¹⁵¹ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 296.

¹⁵² Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s..188.

¹⁵³ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 290.

¹⁵⁴ Kızıllarslan, Vücutun Muayenesi & Örnek Alma. s.117.

¹⁵⁵ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s. 189.

Mağdur ve diğer kişilerin beden muayenesi işlemleri için mağdurun rızası ve talebi varsa savcı ve hakim kararı gerekmemektedir. CMK md.76’da diğer kişilerin beden muayenesi ve vücudundan örnek alınması, beden muayenesi (Yönetmelik md.7) ve vücudundan örnek alınması (Yönetmelik m. 8) işlemlerini düzenlemektedir. Talebi istenen muayene, diğer kişilerin çocuğun soy bağının amacı ile araştırma talebinde bulunursa Cumhuriyet savcısı ve hakim kararı gerekmektedir.¹⁵⁶ Diğer kişilerin muayenesi ve onlardan örnek alınması, hekim veya diğer bir sağlık mesleği mensubu tarafından yapılmalıdır.¹⁵⁷ Şüpheli veya sanığın vücudundan örnek alınması amacıyla, cerrahi müdahaleye izin verilirken, diğer kişiler açısından bu müdahaleye izin verilmemektedir.¹⁵⁸

3.1.4.3.3. Şüpheli Sanık ve Diğer Kişilerin Örnek Alma İşlemleri

Ceza muhakemesi uygulaması açısından kişilerin tıbbi sebepli haller dışında muayene için vücut dokunulmazlığına müdahale ile, vücutları üzerinden örnek alma işlemi amaçlı uygulanmaktadır.¹⁵⁹ Araştırmanın konusu kapsamında cinsel saldırı olguları açısından canlı insan bedeni üzerinden örnek alma işlemleri incelenmektedir.

“Beden üzerinden alınan ve üzerinde inceleme yapılması olanak sağlanan doku parçalarına örnek bu işlemin gerçekleştirilmesine ise örnek alma olarak adlandırılmaktadır.” CMK md.75 ve md.76’da ve vücut sıvısı, cinsel salgı, kan veya benzeri biyolojik örnek alma (Yönetmelik md.6 ve md.8) ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. *“Vücuttan alınacak örnekler, kan, cinsel salgı, tükürük, gaita, sümük, balgam, ter, idrar örneği ya da saç, kıl, tırnak veya deri döküntüsü olabilir.”*¹⁶⁰

Uygulama açısından ayrımı konusuna dikkat edilmesi gereken *“vücuttan örnek alma”*, beden üzerinden tıbbi müdahale işlemleri ile birlikte tanımlanmasına rağmen beden muayenesinden farklı bir işlemidir. Beden muayenesinde, muayenenin konusu şüpheli, sanık ya da diğer kişilerin bedeni iken; vücuttan örnek alma işleminde söz konusu alınan örneği kastetmektedir. Ceza muhakemesi işlemleri sırasında her iki işlemde ayrı

¹⁵⁶ Mahmutoğlu, Beden Muayenesi, s.16.

¹⁵⁷ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 296.

¹⁵⁸ Mahmutoğlu, Beden Muayenesi, s. 9.

¹⁵⁹ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp. s. 187.

¹⁶⁰ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 291.

olarak başvurulabileceği gibi eş zamanlı da başvurulabilmektedir.¹⁶¹ Olay yeri inceleme işlemi ile elde edilen bulgular, vücut üzerinden alınacak örneklerle karşılaştırılmak suretiyle adli süreç için anlamlı hale gelmektedir. Amaç elde edilen bulgularla delil karşılaştırılması yapılmasıdır. Bu yöntemle kanıt niteliği taşıyabilecek delillerin tespit edilmesi veya dışlanmasıdır.¹⁶²

“Şüpheli veya sanığın vücutundan örnek alınması, tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir” (CMK Yönetmelik md.6). CMK md.76’da diğer kişilerin beden muayenesi ve vücutundan örnek alınması, Yönetmelik md.8’de ise vücutundan örnek alınması işlemlerini düzenlemektedir. Moleküler genetik inceleme, olay yeri incelemesi ile vücuttan örnek alınması işlemlerinin devamı niteliğindedir. Olay yeri inceleme uzmanı tarafından toplanan her türlü belirti, adli süreç kapsamında ilgili kişilerden alınan örneklerle karşılaştırılmaktadır. İnceleme iki farklı analiz işlemi kapsamaktadır. Olay yerinden elde edilen *“belirti”* ile şüpheli veya sanıktan alınan *“vücut örneği”* analizi incelemesidir. Yapılan analiz, niteliği gereği uzmanlık gerektirmektedir. Şüphesiz ki bilirkişi incelemesine başvurmaksızın, elde edilen belirtilerin kime ait olduğunu belirlemek imkânsızdır.¹⁶³

3.1.4.3.4. Örnek Alma Çeşitleri ve Yöntemleri

Şüpheli veya sanık ile diğer kişilerin vücutlarından örnek alma işlemi CMK md.75 ve md.76’da düzenlenmiştir. Vücuttan örnek almanın diğer bir gerekçesi ise; karşılaştırma amaçlı mukayese örneği almaktır.¹⁶⁴ Suç fiili konusu dahilinde, olayla ilgili olarak elde edilmiş delil niteliğindeki bir biyolojik örneğin kime ait olduğunun tespiti, yapılacak inceleme ve analizler sonucu elde edilecek verilerin şüpheli, sanık veya mağdurdan alınan bu mukayese örneklerinden elde edilecek verilerle karşılaştırılması ile mümkün olabilmektedir. Aynı şekilde dışlanması da bu işlemler ile gerçekleştirilir.¹⁶⁵

¹⁶¹ Aksoy İpekçioglu, Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi. s. 27.

¹⁶² Fisher & Fisher. Crime Scene Investigation. pp.150.

¹⁶³ Polat, Adli Tıp. s.381.

¹⁶⁴ Centel & Zafer, s.289.

¹⁶⁵ Centel & Zafer, s.266.

3.1.4.4. Delil / Bulgu / İz Tanım

Araştırmanın konusu kapsamında delil kavramı özellikle cinsel suçların ispatı açısından büyük önem taşımaktadır. Maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için temel yöntem kanıt niteliği taşıyabilecek delillerin varlığıdır. Fiziksel delil analizi ile ortaya çıkarılması istenen bulgular farklı tiplerde olabilmektedir. Önemli olan çözülmesi konusunda yardımcı olacak bilgi ve beceriye sahip bir uzman tarafından yapılmasıdır. İlk adım “*Corpus delicti*” üzerine bulguların tespitidir. Anlamı suçun işlendiğine dair adli delil niteliği taşıyan bulguların varlığıdır. Bu delillerin tespitinden sonra “*Modus operandisi*” (failin yöntemi) ile ilgili bilgi toplanması gerekmektedir. Her suçlunun birbirinden farklı özelliklerle suç işleme yöntemi vardır. Bu yöntem varlığının tespiti olayın araştırılması konusunda oldukça yol gösterici olmaktadır. Daha sonra elde edilen bu bilgiler kapsamında şüpheli sanık ve mağdur arasında bağlantı kurulmasına dair işlem adımları gelmektedir. Ceza adalet sistemi sürecinin başlaması ve sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için bu adım oldukça önemlidir. Bu adım kapsamında gerekirse tanık ifadeleri ile destek sağlanıp, mağdur veya failin olay ile arasında bağlantı sağlayacak fiziksel delilleri destekleyici bir araç olabilmektedir.¹⁶⁶

“*Adli ve idari soruşturmalarda elde edilen, ilgili makamlar tarafından olayın aydınlatılmasına katkısı olabileceği değerlendirilen ve ispat vasıtası olarak kullanabilen her türlü öge*” delil olarak tanımlanmaktadır. “*Olay yeri-mağdur-fail bağlantısını ilişkilendirmek için olay yerinden toplanan ve henüz hukuki bir anlam kazanmamış her türlü elde edilmiş unsurlar*” bulgu olarak tanımlanmaktadır. İliyet bağı olarak adlandırılan ilişkilendirme yöntemi ispat sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi ve adli sürece etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Locard prensibi olarak bilinen “*her temas bir iz bırakır*” ilkesi, iz bulgularının tespiti ve analizinin olayın bütünüyle ilişkilendirilmesini desteklenmektedir.¹⁶⁷ “*Bir olay veya bir durumda geride kalan belirtiler iz(emare)*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Polat, Adli Tıp, s.381.

¹⁶⁷ Fisher & Fisher, Crime Scene Investigation. pp 157.

¹⁶⁸ Centel & Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku. s. 290.

3.1.4.4.1. Kriminalistik (İz Bilimi)

Kriminoloji ve kriminalistik bilim dalları, ceza adalet sisteminin iki alt kümesini oluşturan bilim dalları arasında yer almaktadır. Kelime ve çalışma alanları itibariyle birbirleri ile çok karıştırılan bu iki alan aslında ortak paydası bulunan farklı disiplinlerin konusudur. Kısaca suç bilimi olarak tanımlanan kriminoloji; tipik olarak sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi davranış bilimleri ile suç olgusunun sebeplerini, suçun incelenmesini analizini ve önlenmesi konusunu içermektedir.¹⁶⁹ Kriminalistik ise; bir tür adli tabiri ifade eder ve olay yerindeki fiziksel delillerin tanınması, analizi, belgelenmesi ve muhafazası için bilimsel prensipler çerçevesinde çalışan bir bilim alanıdır.¹⁷⁰ Suç kavramı kapsamında, kriminolojinin önleyici bileşenleri varken, kriminalistik ancak bir suç teşkil eden bir eylemden sonra devreye girmektedir.¹⁷¹

Kriminalistik, bir konumdan veya ülkeden diğerine farklılık gösterdiğinden, kesin bir tanımını veya uygulanmasının kapsamını sağlamak çok zordur.¹⁷² Bununla birlikte, "American Board of Criminalistics" kriminalistiği; "fiziksel ve doğa bilimlerinin hukuk bilimlerine uygulamak suretiyle fiziksel delillerin tanınması, tanımlanması, kişiselleştirilmesi ve değerlendirilmesine yönelik meslek ve bilimsel disiplin" olarak tanımlamaktadır. The California Association of Criminalistics California ise biraz farklı bir biçimde tanımlamakta: "profesyonel meslek, fiziksel delillerin bilimsel analizi ve incelenmesi, yorumlanması ve mahkemede sunulmasıyla ilgili" olarak ifade etmektedir.¹⁷³ Bu tanımlar adli bilimler için kullanılan tanımlarla çok benzer olmaktadır. Çünkü her iki disiplinde de hukuk sistemi için delillerin bilimsel analizini sağlama amacı vardır.¹⁷⁴

Kriminalistik terimi ilk olarak Alman kriminalist Hans Gross (1847–1915) tarafından kullanılmıştır. Kriminalistik alanı, Gross zamanından çok daha önce başlamış

¹⁶⁹ Fisher, B. A., Tilstone, W. J., & Woytowicz, C. (2009). Introduction to Criminalistics: The Foundation of Forensic Science. Academic Press. pp.13.

¹⁷⁰ Fisher & Woytowicz & Tilstone, Criminalistics. s. 17.

¹⁷¹ Sokullu-Akıncı, Kriminoloji. s. 28.

¹⁷² Saferstein, R. (2017). Criminalistics. Pearson. pp.6.

¹⁷³ "Criminalistics." World of Forensic Science. Encyclopedia.com:

<https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/criminalistics>

(Erişim Tarihi: 12.05.2019)

¹⁷⁴ "Criminalistics." World of Forensic Science.

olsada bilimsel ilkelerin yasal bir amaç için ciddi ve iyi belgelenmiş uygulamaları, 19. yüzyılın ortalarında başlamıştır.¹⁷⁵

Sir Arthur Conan Doyle tarafından kaleme alınan ünlü polisiye roman kahramanı *Sherlock Holmes*, muhtemelen kriminalistiğin kurgusal anlamda ilk kurucusu olarak ifade edilebilir. Kriminalistiğin bir bilim olarak tam anlamıyla tanınması, 1899'da "*Handbuch kürk Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*" adlı kitabını yayınlayan Hans Gross'a atfedilmektedir.¹⁷⁶ Fransız antropolog Alphonse Bertillon'un (1853-1914) ve aynı dönemde İskoç bilim adamı Henry Faulds (1843-1930), İngiliz bilim adamı Francis Galton (1822-1911) ve İngiliz Komiseri Sir Edward Henry (1850-1931) tarafından yapılan parmak izi analizleri de kriminalistiğin güçlendirilmesine katkıda bulunan çalışmalar arasında yer almaktadır. Adli fotoğrafçılıkta İsviçreli kriminalist Rodolphe- Archibald Reiss (1875-1929) tarafından kaydedilen ilerleme, aynı zamanda kriminalistik dünyasına önemli bir katkı olarak görülmektedir. Son olarak, modern kriminalistik çağının başlangıcı, Fransız kriminalist Edmond Locard'a (1877-1966) ve İsveçli kriminalist Harry Söderman (1902-1956) gibi bazı öğrencilerine atfedilmektedir.¹⁷⁷

ABD'de kriminalist Paul Kirk (1902-1970) çalışmaları ile, adli bilimlerde kriminalistiği baskın konuma getirerek güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Dünya üzerine suç işlenmeye devam edildiği sürece, kriminalistler için çalışma söz konusu olacaktır.¹⁷⁸ Kriminalistiğin babası olarak bahsedilen bilim insanı Paul L. Kirk deliller için: "*Her nereye basarsa, dokunursa olsun, ne bırakırsa bıraksın, bilinçsizce bile, ona karşı sessiz bir kanıt olarak hizmet edecektir. Sadece parmak izleri ya da ayak izleri değil, saçları, kıyafetlerinden elde edilen lifler, kırıldığı cam, bıraktığı araç izleri, çizdiği boya lekeleri, bıraktığı ya da topladığı kan ya da sperm gibi örneklerin hepsi ona karşı tanık niteliğindedir. Bunlar asla kendisini bırakan sahiplerini unutmayan delillerdir. Deliller aslan heyecanlanıp karıştırmaz, daima gerçeği söylerler, kendilerine zarar vermez ve tamamen yok olmazlar. Ancak kendilerini yorumlayacak kişiler tarafından yanlış ifade edilebilirler*" şeklinde bahsetmektedir.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Saferstein, Criminalistics. Pp.7.

¹⁷⁶ Saferstein, Criminalistics. Pp.8

¹⁷⁷ Saferstein, Criminalistics. Pp. 6-7.

¹⁷⁸ Saferstein, Criminalistics. Pp. 9.

¹⁷⁹ "Criminalistics" World of Forensic Science

Adli bilimlerin ayrılmaz bir parçası olan kriminalistik, en geniş disiplin çeşitliliğini kapsayan bir alan olmaktadır. Multidisipliner çalışma prensibi temeli üzerine kurulan bu alan özelliği taşımaktadır. Kriminalistik, fiziksel delilleri incelemek için diğer bilimsel disiplinleri kullanmaktadırlar. Görevleri arasında şüpheli kişinin suçluluğunu veya masumiyetini belirleme yer almamaktadır. Asıl sorumlulukları mahkeme sürecinde kanıt olarak sunulacak fiziksel delillerin objektif bir analizini yapmaktır. Kriminalistik, fiziksel kanıtları incelemek için diğer bilimsel disiplinleri kullanır. Temel amacı, adalet sisteminin bir suçun işlendiğini tespit etmesine, mağdurlarını ve faillerini tespit etmesine ve *modus operandi* belirlenmesine yardımcı olmak için bilimsel uygulamaların ilkelerini delil incelemesi için uygulamaktır.¹⁸⁰

“CMK md.217/2’de; yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir” olarak belirtilen hükümlerle, ceza ve adalet sisteminde kullanılacak olan delillerin hukuka uygun bir şekilde elde edilmesi esasına dayanmaktadır. Suça ilişkin elde edilecek bütün deliller kanunda gösterilen delil toplama, saklama ve koruma yöntemine uygun olarak elde edilmelidir. Adli delilin tanımlanması, tespit edilmesi, korunması, diğer adli makamlara gönderilmesi, analizi ve imhası gibi süreçler ve bu süreçleri yürüten kurumlardan biri olarak yer alan sağlık kuruluşları için önemlidir. Bu kurumlarda elde edilen adli delilin yönetimi; başlı başına adaleti, hukuk devletini ve insan haklarının korunması ve sağlanması açısından ceza muhakemesi süreci içerisinde önemli bir konuma sahiptir.¹⁸¹

3.1.4.4.2. Delil Çeşitleri

Beyan deliller dışında kalan, şüpheli sanık ve diğer kişilerle ilgili fiziki bir yapıya sahip, canlı veya cansız olarak dokunulabilen maddeler “*maddi delil*” olarak adlandırılmaktadır. Maddi deliller, içeriği ve analiz yöntemi açısından fiziksel, kimyasal ve biyolojik kaynaklı deliller olmak üzere sınıflandırılmaktadır.¹⁸² Biyolojik deliller insana ait herhangi bir biyolojik örneği “*kan, saç, kıl, tükürük, mukus, vücut sıvısı, cinsel salgı, gaita, idrar, kusmuk, abortus materyalleri, doku, diş örnekleri, kemik parçaları, semen vb.*” içermektedir ve bu biyolojik delillerin temas ederek bıraktığı izlerde biyolojik

¹⁸⁰ Encyclopedia of Forensic Sciences, Second Edition <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-382165-2.00001-5>. pp. 151.

¹⁸¹ Sokullu-Akıncı, Kriminoloji. s. 29.

¹⁸² Kızıllıarslan, Vücutun Muayenesi & Örnek Alma s. 118.

leke olarak tanımlanmaktadır. Bu deliller; “*parmak izi, avuç izi, kulak izi, yanak izi, diş izi, giysiler üzerindeki izler*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁸³ Kimyasal deliller ise “lif, boya, cam, plastik, toprak, metal vb. maddeler, narkotik ve psikotrop maddeler, ilaçlar, atış artıkları” olarak tanımlanmaktadır.¹⁸⁴

Olay yerinden elde edilen bulguların veya delillerin, kime, hangi eşyaya veya nesneye ait olduğunun belirlenebilmesi amacıyla şüpheli kişi, eşya veya nesnelere alınarak laboratuvar çalışmalarında kullanılan standart numune “*mukayese örnek*” olarak tanımlanmaktadır. Delil serbestisi ilkesi¹⁸⁵ gereğince her şey delil olabilir. CMK’da maddi gerçeği ortaya çıkarma amacı ile delil elde etme işlemleri ile ilgili, insan hakları bağlamında delil yasakları ile bazı kısıtlamalar getirilmektedir. Bu durum ile hem kişinin hem de toplumun değerlerinin korunması amaçlanmıştır.¹⁸⁶

3.1.4.4.3. Delillerin Toplanması ve Muhafaza Altına Alınması Esasları

Olay yerinden toplanan delillerle ilgili paketlenmesi, transferi işlemleri gibi en az delil tespiti ve analizi kadar önemli işlemler bulunmaktadır. Özellikle toplanan delil bozulmaya uygunsuz veya transferi sırasında herhangi bir zarara uğrarsa bu durum tüm adli süreci etkileyen olumsuz bir uygulama olarak ifade edilebilir. Her işlemle ilgili uygulayıcı için kılavuzlarda bulunan adımlar ve açıklamaları bulunmaktadır. Genel olarak delillerle ilgili işlem tanımları şu şekilde açıklanmaktadır. “*Olay yerinden elde edilerek gönderilen delilin niteliklerini kaybetmemesi ve muhafazası amacıyla içine konulduğu kutuya delil kutusu ve yine aynı amaç doğrultusunda içine konulduğu bez, plastik veya kağıt torbaya ise delil torbası, delilin uygun gönderme vasıtalarından birisi ile incelenmek üzere talep makamından kriminal laboratuvara veya inceleme sonrasında kriminal laboratuvardan talep makamına gönderilmesi işlemine delil gönderme, incelenmek üzere gönderilecek bulgu veya delilin her türlü müdahaleyi önlemek ve özelliklerini muhafaza etmek amacıyla uygun malzeme ile ambalajlanması delil*

¹⁸³ Kızıllıslan, Vücutun Muayenesi & Örnek Alma s.16.

¹⁸⁴ Karmakar, R. N. (2015). Forensic medicine and toxicology: theory, oral & practical. Academic Publishers. pp.51.

¹⁸⁵ “*Ceza muhakemesinde belli hususların belli delillerle ispatı zorunlu değildir. Ceza muhakemesinde ispat zordur, delillerin sınırlandırılması, ceza muhakemesini işlemez hale getirebilir. Ceza muhakemesinde bir husus, her türlü delille ispat edilebilir, yani delil serbestisi esastır.*” Centel, N. B., & Zafer, H. (2015). Ceza muhakemesi hukuku.s. 218.

¹⁸⁶ Yenisey, F., Nuhuğlu, A. (2015). Ceza Muhakemesi Hukuku. 3. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara. S.506,540.

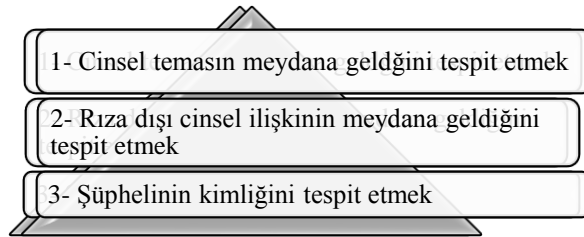
*ambalajlanması, ambalaj malzemesi üzerine uygun bir yere sabitlenen, delil ile ilgili bilgileri içeren etiket delil etiketi, işlemleri tamamlanan delil ilgili adli makama gönderilmek üzere kriminal laboratuvar tarafından ambalajlanması işlemine delil kapama” olarak tanımlanmaktadır.*¹⁸⁷

Delil ile ilgili kabul edilmesi, iade edilmesi, delil açma ve delil kapama işlemlerinin bütününe “*delil işlemleri*” adı verilmektedir. Delilin kabulünden, işlemleri tamamlanarak inceleme talep makamına gönderilmesine kadar geçen sürede, sahip oldukları nitelikleri kaybetmemesi ve muhafaza altında bulundurulması amacıyla oluşturulmuş odaya “*delil muhafaza odası*” denir.¹⁸⁸

Delillerin kovuşturma evresinde kabul edilebilir olması için delil koruma zincirini uygun şekilde muhafaza etmek önemlidir. Delil teslim zincirinin uygun prosedürlere göre yapılması gerekmektedir. Delil teslim zincirine uygunluk bir anlamda elde edilen deliller için, düzgün biçimde toplandığı, etiketlendiği, saklandığı ve taşındığı anlamına gelir. Adli belgelerde kanıtların konumunun takibinin sağlanması için delili toplayandan analizi yapılan kriminal laboratuvar aşamasına ve sonrasında mahkeme salonuna götürene kadar kanıtı zinciri içerisinde bulunan herkesin imzası bulunmalıdır.¹⁸⁹

3.1.4.4.4. Cinsel Saldırı Delilleri İçin Özel Bulgular

Cinsel saldırı vakalarında toplanan fiziksel deliller üç ana amaç için kullanılmaktadır:

Şekil 1: Cinsel saldırı vakalarında toplanan fiziksel delillerin 3 ana toplanma amacı

Kaynak: Fisher, B. A., & Fisher, D. R. (2012). Techniques of Crime Scene Investigation. CRC Press.

¹⁸⁷ Kriminal Terimleri Sözlüğü Türk Dil Kurumu Yayınları. (2016). Türk Dil Kurumu Yayınları.

¹⁸⁸ Kriminal Terimleri Sözlüğü.

¹⁸⁹ Kızılarşlan, Vücudun Muayenesi & Örnek Alma s. 120.

Cinsel İlişki Varlığını Meydana Geldiğini Gösteren Bulgular (Nitelikli Cinsel Saldırı Suçunun Varlığını Gösteren Bulgular); Vajinal kanal içerisinde seminal sıvı ve spermatozoa varlığı, vajinal penetrasyonun gerçekleştiğini işaret etmektedir. Bu durum tespiti ile cinsel saldırının nasıl gerçekleştiğine, hangi vücut boşluğu içerisine organ penetrasyonu olduğuna dair bilgi vermektedir. Vajinal penetrasyon varlığı bilindiği halde muayene sırasında kavite içerisinde seminal sıvıya rastlanmayabilir.¹⁹⁰ Bu gibi durumlar ile karşılaşıldığında;

- a. Cinsel saldırı zamanı ve adli muayene arasındaki zaman farkı çok uzun olduğu,
- b. Saldırganın kondom kullanması,
- c. Saldırganın vajinal penetrasyon ejakülasyonsuz gerçekleştirdiği,
- d. Muayene sırasında sağlık personeli tarafından yeterli örnek alınmaması ihtimali,
- f. İçerisinde spermatozoa bulunmayan seminal sıvının azospermik ve vasktomu operasyonu geçirmiş erkeklerde görülebilen bir durum olarak düşünülebilir.¹⁹¹

Rıza Dışı Cinsel İlişkinin Meydana Geldiğini Tespit Etmek; Olayla ilgili bulunan fiziksel deliller arasında örneğin; giysiler üzerindeki yabancı materyaller, yırtık ve sökülmeler, toprak, mevcut kimyasal ya da biyolojik kaynaklı bulaş lekeler, vücut sıvısı kalıntıları bulunması ve vücut üzerinde travmatik izlerin varlığı özellikle savunma yarası olarak ifade edilen ve beden üzerindeki lokasyonları açısından mağdurun direnç gösterdiğini dair işaret olarak değerlendirilmektedir¹⁹². Isırık ve yumruk izleri, bileklerde oluşan bağ izleri, baştan kopmuş saç tutamları ya da tokatlanma sonucu hasar görmüş kulak zarı gibi fiziksel şiddet varlığını gösteren bulgular cinsel saldırı mağdurunun hikayesiyle tutarlı işaretler aranması konusunda dikkat edilmesi gereken belirtiler arasında yer almaktadır. Koparılan ya da dökülen saçlar gibi bulguların varlığı olay sırasında zor kullanılarak mağdurun rızası dışı gerçekleştiği hakkında araştırmacıya bilgi vermektedir.¹⁹³

Şüphelinin Kimliğini Tespit Etmek; Şüphelinin kimliği çeşitli yollarla belirlenebilir. Görgü tanığı veya tanıklarının ifadesi, olay yerinden elde edilen parmak izleri, saç, lif

¹⁹⁰ Fisher & Fisher, Crime Scene Investigation. Pp. 335.

¹⁹¹ Fisher & Fisher, Crime Scene Investigation. Pp. 336.

¹⁹² Yıldız M. (2013). Cinsel Saldırı Olgularında Makroskobik ve Kolposkopik Muayene Bulgularının Karşılaştırılması. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

¹⁹³ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp. 236,238.

veya olay yerinde şüpheliden geride kalan kan lekeleri gibi örneklerin toplanması şüpheliye ait bir kimlik belirlenmesine katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte örneğin şüpheli, olay yerinde bir giysi bırakmış olabilir veya bilmeden bir halı, giysi veya yatak üzerinde çarşaflardan temas yolu ile bulaşı gerçekleşecek lif ve izler taşıyabildiği gibi aynı şekilde buralarada kendine ait izler bırakabilmektedir. Şüpheliye ait kimlik oluşturulması için dikkatli yürütülen bir olay yeri incelemesi ceza adalet sürecinin en önemli adımlardan birini oluşturmaktadır.¹⁹⁴

Cinsel şiddetin tipik fiziksel kanıtları şunları içerebilir;

Fiziksel Materyal: Mağdur veya şüpheli/sanık giydiği kıyafetler ve kıyafet parçaları dahil olmak üzere göz bağları, yatak örtüleri, havlular, kondomlar, ip veya bant gibi materyaller.

Biyolojik Materyal: Vücut veya vücut parçaları, cilt, saç, kıl, tırnak kazımları, kemik, dişler, lekeler, seminal sıvı, tükürük, kan, enfekte vücut sıvısı, beyin omurilik sıvısı göz içi sıvısı, kusmuk, mukoza, ter, vajinal sıvılar ve/veya gaita.

Fiziksel Yaralanmalar: Morarma, sıyrıklar, kırıklar, organ kopmaları, donma ve yanıklar, kesikler, izler, iç veya dış beden yaralanmaları.

Toksikoloji Analizi: Yasadışı tüm maddeler, ilaçlar, toksik içerikteki maddeler ve alkol,

Yabancı materyal: lifler, kopmuş saç, cam parçaları, toprak, boya döküntüleri, metal parçalar ve diğer tüm yabancı maddeler.

İzler: Parmak izi, avuç izi, dudak izi, yanak izi, kulak izi, ayak izi, araç izi, tekerlek izi, lastik izleri.¹⁹⁵

Fiziksel delillerin tespit ve analizinin oldukça önemli olduğu cinsel saldırı suçu için özellikle elde edilecek her bir numune mağdura adli süreçte destek sağlayacak bir unsur olarak yer almaktadır.

¹⁹⁴ Fisher & Fisher. Crime Scene Investigation. pp. 336.

¹⁹⁵ Fisher & Fisher. Crime Scene Investigation. pp.162.

3.1.5. Cinsel Saldırı Muayenesi ve Örnek Alımı için Mevzuatta Yer Alan Özel Durumlar (TCK md.287 ve CMK md.77)

3.1.5.1. Genital Muayene Suçu (TCK md.287)

Cinsel saldırı suçu mağduru kadın CMK “*Beden Muayenesi ve Örnek Alımı*” ilgili maddelerince uygulanacak adli süreçteki işlemleri için sağlık kuruluşuna başvurduğunda, mağdurla iletişime geçecek olan sağlık mesleği mensubunun kanunlarda belirtilen iki özel durum ile ilgili hukuki ve cezai sorumluluk bakımından dikkatli olması gerekmektedir. Suç mağduru kadını korumak ve tıbbi destek sürecinde oluşabilecek ikincil mağduriyetleri önlemek adına hakim veya savcı kararı olmadan yapılan genital muayene işlemi, ceza adalet sistemi içerisinde bir suç olarak tanımlanmaktadır.¹⁹⁶ Maddenin hukuki gerekçesi, oluşum temeli olarak, kadına karşı pozitif ayrımcılık ilkesi oluşturmaktadır. Kanun koyucunun burada korumaya çalıştığı hukuki değer, eskiden aileler veya üçüncü kişiler tarafından kadınların zor kullanılarak bekaret muayenelerine götürülmesinin önüne geçmektir.¹⁹⁷

Ceza yargılamalarında, soruşturma evresinde özellikle cinsel suç mağduru kadınlar için ikincil mağduriyeti önleyici ve kadını adli süreçte destekleyici pozitif bir uygulama olarak ifade edilebilir.¹⁹⁸

TCK md.287 “*genital muayene suçu*” ile ilgili ceza kanunu maddesi, TCK dördüncü kısım “*millete ve devlete karşı suçlar ve son hükümler*” başlığının ikinci kısmında bulunan “*adliyeye karşı suçlar*” başlığı altında yer almaktadır.¹⁹⁹

“1- Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

¹⁹⁶ Karbeyaz, K. Gündüz, T. Elçioğlu, Ö. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 287. ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 77. Maddelerinin Adli Tıp Uygulamalarına Yansımaları, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6(1), sayfa 317-335. S. 318.

¹⁹⁷ Ünver, Y. (2019). TCK'de Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma. 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık. S. 528.

¹⁹⁸ Karbeyaz-Gündüz-Elçioğlu, 287. ve 77. Maddelerinin Adli Tıp Uygulamalarına Yansımaları, s. 321.

¹⁹⁹ Taneri, Sık Karşılaşılan Suçlar. S. 1661.

“2- Bulaşıcı hastalıklar dolayısıyla kamu sağlığını korumak amacıyla kanun ve yönetmeliklerde öngörülen hükümlere uygun olarak yapılan muayeneler açısından yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.”

TCK md.287 gerekçesi;

“Madde, hukuk davalarında taraflara kanuna uygun olarak ve sübut vasıtası oluşturmak üzere yöneltilen yeminin yalan yere icrasını cezalandırmaktadır. Suçun oluşması, teklifin kanunî şekil ve koşullara uygun olmasına ve yemin önerilmesinin kanunen olanaksız bir konuya ilişkin bulunmamasına bağlıdır. Dava hakkında hüküm verilmeden yalan yere yeminden dönülmesi hâlinde, fail hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. Buna karşılık, hükmün icraya konulmasından veya kesinleşmesinden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde ise, verilecek cezada belli oranda indirim yapılması öngörülmüştür.”

Korunan hukuki değer, genital muayene işlemi uygulanacak kişinin vücut bütünlüğü, cinsel hürriyeti, şeref, haysiyet ve saygınlığı korunan hukuksal değerler olarak sıralanabilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesi gereği “hiç kimseye onur kırıcı ve insanlık dışı ceza ve işlemler uygulanması söz konusu olamaz” ve 8. maddesi “özel ve aile hayatına saygı” ile ilgili kanun maddesine uygunluk göstermektedir.²⁰⁰

Adliyeye karşı suçlar başlığı altında düzenlenen kanun maddesinde hukuka aykırılık unsurunu oluşturan “yetkili hakim veya savcı kararı” bulunmamasıdır. Ayrıca TCK md.287 “genital muayene suçu” kapsamında, şüpheli sanık için CMK md.75, diğer kişiler için CMK md.76'da kapsamında işlemler uygulanırken, kanun maddelerinde bahsedilen kişilerin TCK md.26/2'de düzenlenen rıza varlığı olsa bile soruşturma ve kovuşturma sürecinde yeterli olmamakla birlikte hukuksal açıdan da sorun teşkil etmeyecek şekilde desteklenmesi amaçlı yetkili adli makam kararı istenmektedir.²⁰¹

Mevzuatta cinsel organlar ve anüsün muayenesi CMK md.75/4'e göre iç beden muayenesi olarak sayılmaktadır. Bu muayene şüpheli sanık için CMK md.75, diğer kişiler için CMK md.76'da tanımlanmaktadır. Yetkili adli makam kararı ile koruması hedeflenen eylem ile ilgili gerekçe olarak, mağdur kişinin bireysel menfaatiyle birlikte kamu menfaati de göz önüne alınarak üçüncü şahısların istemiyle ve yetkili hakim ve savcı

²⁰⁰ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar. S. 533.

²⁰¹ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar. S. 535.

kararı olmadan muayene edilmesinin önüne geçmektir. Genital muayene kararı, CMK md.75'e benzerlik göstererek, bizzat kolluğun kendi başına karar veremeyeceği bir durumdur. Söz konusu durumla ilgili kararı yalnızca yetkili hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcısı tarafından verilebilir.²⁰²

Ünver'e (2019) göre suç tipi iki seçimlilik hareketli bir suçtur. İki seçimlilik hareketler, “*muayeneye göndermek*” ve “*muayeneyi yapmak*” olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu iki seçimlilik hareketlerden herhangi birini gerçekleştirmek, ilgili kanun maddesindeki suç fiilinin oluşması için yeterli olmaktadır. Seçimlilik hareketlerden her ikisinin birden aynı kişi tarafından yapılması şartı bulunmamaktadır.²⁰³ Suç tipine uygun eylem unsuru ile ilgili ceza kanunu maddesi metnindeki “*yetkili hakim veya savcı kararı*” cümlesi yanlış değerlendirmelere yola açabilmektedir. Ünver söz konusu madde metninde sadece hakim ve savcıdan bahsedilerek yetkili mahkemeden söz edilmemesine dikkat çekmektedir. Madde metninde bahsedilen cümle ile ilgili, özelliği bir durum olan eylemi tipik bir eylem unsuru gibi sayılmaması ve değişmesi konusunda haklı bir gerekçe olarak ifade etmektedir.²⁰⁴

TCK md.287/2 gereğince hukuka aykırılığın kalkması, söz konusu somut olayla ilgili kamu sağlığını tehdit eden bir durum varlığı veya bulaşıcı hastalık söz konusu ise UHK md.57 kapsamında bildirilmesi zorunlu bulaşıcı hastalıklarla birlikte ayrıca kanun maddesinde belirtilmese de AIDS ve HIV gibi hastalıklar için de geçerli olmaktadır. UHK md.122 ve md.123 gereğince evlenmek için başvuran kişilerin bulaşıcı hastalıklar açısından sağlık kontrolünde uygulanması, söz konusu ceza kanunu maddesi için hukuka aykırı bir unsur oluşturmamaktadır. Bununla birlikte UHK md.123 gereğince evlenmek için başvuran kişiler madde içeriğindeki söz konusu hastalıklardan birini taşıyorsa tam bir şifa haline kavuşup bir hekim tarafından kontrol edilip onaylanmadığı sürece izin verilmemektedir. Bu kapsamda hem bireyin hem de kamunun sağlığı korunma gerekçesi olarak ifade edilebilmektedir. TCK md.227'de düzenlenen fuhuş suçunun mağduru olan kişilerin de genital muayeneye gönderilmesi hukuka uygunluk nedeni olup suç hükümleri uygulanmamaktadır.²⁰⁵

²⁰² Karbeyaz-Gündüz-Elçioğlu, 287. ve 77. Maddelerinin Adli Tıp Uygulamalarına Yansımaları, s. 319.

²⁰³ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar. S. 531.

²⁰⁴ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar İftira. S. 532.

²⁰⁵ Taneri, Sık Karşılaşılan Suçlar. S.1662. / Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar. S. 536.

Özgü bir suç²⁰⁶ olmamakla birlikte bu suçun faili herkes olabilmektedir.²⁰⁷ Bu suç tipi uygulamada ceza muhakemesi kapsamında beden muayenesi başlığında değerlendirildiğinde, genital muayene ile ilgili kanun maddesinde yalnızca bir hekim tarafından yapılabileceği söz konusu olduğu için, sorumlu sadece muayeneyi yapan hekim olarak düşünülebilmektedir. Genital muayeneyi yapan her zaman hekim veya sağlık mesleği mensuplarından bir kişi veya kişiler olsa bile “*genital muayeneye gönderme*” eylemini gerçekleştiren sağlık mesleği mensubu dışında kişi ya da kişiler de olabilmektedir. Yetkili makamların kararı olmadan, bir kişiyi genital muayeneye gönderme fiili, bağımsız bir suç olarak düzenlenmektedir. Kişiler farklı olabileceği için, hekim harici diğer kişiler de fail sıfatında tanımlanabilmektedir. Bu sebeple özgü suç olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca ilgili kanun maddesindeki suç teşkil eden eylemleri gerçekleştiren her gerçek kişi ayrı olarak bu suçun faili olabilmektedir.²⁰⁸

Genital muayene yapılması suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Suç teşkil eden fiilin gerçekleşmesi için ayrıca özel kast aranmaz.²⁰⁹ Zorunlu haller dışında yapılan ve kişinin rızası dışında gerçekleşen genital muayeneyi yapan sağlık mesleği mensubu, TCK md.44 fikri içtima kapsamında, muayene esnasında kullandığı, örneğin; spekulum kullanarak vajina muayenesi yapması veya bimanuel muayene ile vajinaya organ sokulması gibi eylemlerin icrası ile TCK md.102/2 nitelikli cinsel saldırı suçu hükümleri uygulanmaktadır. Bu suç, seçimlilik hareketleri neticesinde bitişik bir suç özelliği taşımakta ve ani hareketle işlenen bir suç olmakla beraber, söz konusu suçla ilgili icra hareketleri belirli bir zaman dilimi içerisinde yayılabilir veya bölünebilir olması sebebiyle teşebbüs hükümlerini mümkün kılmaktadır.²¹⁰ Genital muayene suçunun soruşturma ve kovuşturma evresi resen yapılmaktadır. Görevli mahkeme Sulh Ceza mahkemeleridir. 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası yaptırımları bulunmaktadır. Ayrıca failin işlediği başka suç eylemleri söz konusu ise ilgili ceza kanunu maddelerine göre işlem yapılır.²¹¹

²⁰⁶ “Bazı suçların kanuni tanımında, bu suçların ancak özel bir yükümlülük altında bulunan ve belli bir özelliğe sahip olan kişiler tarafından işlenebileceği kabul edilmektedir. Bu tür suçlara “özgü suçlar” adı verilir.” Göktürk, N., Özgenç, İ., & Üzülmüş, İ. (2012). *Ceza Hukukuna Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. S.24.*

²⁰⁷ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar. S. 527.

²⁰⁸ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar. S. 540.

²⁰⁹ Taneri, Sık Karşılaşılan Suçlar. S. 1662.

²¹⁰ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar. s. 540.

²¹¹ Ünver, TCK'de Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar. s. 542.

3.1.5.2. Kadının Muayenesi (CMK md.77)

CMK md.75 ve md.76 kapsamında uygulanacak beden muayenesi ve örnek alınması işlemleri ile ilgili, şüpheli sanık ve diğer kişiler için CMK md.77 gereğince istemi halinde bir kadın sağlık mesleği mensubu tarafından muayene ve örnek alım işlemlerinin yapılmasını talep etme hakkından söz edilmektedir. CMK md.77 gerekçesi; “Madde, kadının muayenesine ilişkin olup, genel ahlâk anlayışına uygun bir düzenleme getirmiştir.” Bununla birlikte CMK md.77 ile ilgili olarak CMK beden muayenesi ve örnek alımı ile ilgili Yönetmelik md.11 ‘de “*muayene edilecek kadının talebine rağmen bir kadın hekimin bulunmasına olanakların elvermediği durumlarda, muayene sırasında hekim ile birlikte bir başka kadın sağlık mesleği mensubunun bulundurulmasına özen gösterilir*” şeklinde bir düzenleme ile açıklanmaktadır. Ceza kanunları ve ceza muhakemesi uygulamaları sırasında kırılgan grup olarak mağdur kadınlar, bu kanun maddesi kapsamında kadına karşı pozitif ayrımcılık ilkesi ve uluslararası sözleşmeler gereğince mağdur merkezli bir uygulama örneği göstermektedir.²¹²

Hem ceza muhakemesi uygulamaları için hem de sadece tıbbi amaçlı gerçekleştirilen muayeneler konusunda, muayene olacak kişi ile ilgili, hekimini seçebilme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Söz konusu bu durum ile birlikte yine kadının, adli süreçteki muayenesi sırasında kendisini muayene edecek sağlık personeli kişiyi seçerek bir kadın sağlık mesleği mensubu talep edebilmektedir.²¹³ Çoğunlukla erkekler tarafından işlenen cinsel saldırı suçu sonrası kadın mağdur, karşı cinsten biri tarafından, olayı hatırlattığı için muayene olmaktan kaçınmaktadır.²¹⁴ Söz konusu bu durum, ülkemizde ebeler mesleği mensuplarının özellikle bu muayenelerde bulunması gereken kadın personeller arasında yer almasının önemini akla getirmektedir. Ebeler mesleğini icra eden kadınlardır. Gerek hukuki ve yasal sorumlulukları çerçevesinde gerekse tıbbi bilgi ve becerileri açısından, kadın bedeni ile ilgili olan jinekoloji ve

²¹² Karbeyaz-Gündüz-Elçioğlu, 287. ve 77. Maddelerinin Adli Tıp Uygulamalarına Yansıması, s. 320.

²¹³ Özkök MS. (2016). Cinsel Şiddete Maruz Kalmış Ergen ve Erişkin Hastalarda Tıbbi ve Adli Tıbbi Yaklaşım. Türkiye Klinikleri J Foren Med-Special Topics, 2(2): sayfa 62-75. S. 65.

²¹⁴ Sancar Yalçın, Türk Ceza Hukukunda Kadın. s. 158.

obstetrik alanlarında hekim harici diğer sağlık personeline kıyasla daha spesifik bir eğitimden geçmiştir.²¹⁵

3.1.6. Beden Muayenesi ve Örnek Alma İşlemlerini Yapabilen Meslek Grupları

“Şüpheli veya sanığın dış beden muayenesi ancak tabip tarafından yapılır (CMK Yönetmelik md.4). Girişimsel olmayan tıbbî görüntüleme yöntemleri de bedenin dış muayenesi sayılır. Bu tür incelemeler tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir (CMK Yönetmelik md.5). Şüpheli veya sanığın vücudundan örnek alınması tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir (CMK Yönetmelik md.6). Diğer kişilerin vücudundan örnek alınması ancak tabip tarafından veya tabip gözetiminde sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir” (CMK Yönetmelik md.8).

“Sağlık mesleği mensubu” tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişileri, “bedenin tıbbî muayenesi” tabip tarafından tıbbî yöntemler kullanılarak yapılan değerlendirmeler olarak tanımlanmaktadır. “Tıbbî müdahale” tabip veya diğer sağlık personeli tarafından tanı, tedavi, rehabilitasyon veya önlem amacıyla yapılan muayene, tedavi veya diğer tıbbî işlemleri olarak tanımlanmaktadır (CMK Yönetmelik md.3). Araştırmanın konusu kapsamında sağlık mesleği mensupları arasından ebelerin CMK sürecinde beden muayenesi ve örnek alma işlemleri ile ilgili çalışma yapılmıştır. “Kadının muayenesi, istemi hâlinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın tabip tarafından yapılır. Muayene edilecek kadının talebine rağmen bir kadın tabibin bulunmasına olanakların elvermediği durumlarda; muayene sırasında tabip ile birlikte bir başka kadın sağlık mesleği personelinin bulundurulmasına özen gösterilir” (CMK Yönetmelik md.11). Bu durum hem şüpheli ve sanıkların muayene ve örnek alma işlemlerinde hem de diğer kişi ve mağdurların işlemleri sırasında talep edilebilir. Ebelik mesleği kadınların ağırlıklı olduğu bir meslek grubu olmaktadır. Talebi doğrultusunda görevlendirilecek uygun birer sağlık mesleği mensubu olmaktadır.

²¹⁵ Team, Sexual Assault Response SART (2018). Recent Rape/Sexual Assault: National Guidelines on Referral and Forensic Clinical Examination Following Rape and Sexual Assault in Ireland 4rd Edition. <https://www.hse.ie/eng/services/publications/healthprotection/sart-national-guidelines-4th-edition.pdf> (Erişim Tarihi 18.12.2018).

Diğer İşlemler için kişinin vücut yüzeyinde bulunan atış artığı gibi biyolojik olmayan örnekler, elbiseleri ve diğer eşyaları üzerinde bulunan örnekler ile vücut yüzeyinden başkasına ait olduğu açıkça belli olan kıl, tüy, lif gibi örnekler “*olay yeri inceleme uzmanları*” tarafından alınabilir (CMK Yönetmelik md.23).

Güvenlik önlemleri adli makam, bilirkişi ve kolluk kuvvetlerinin muayene ve örnek alınacak kişinin kimliğinin doğruluğu ve herhangi bir karışma işleminin olmaması yönünde gerekli tedbirlere başvurur. Aynı şekilde alınacak örneklerin güvenliği ve değiştirilmemesi için de gerekli tedbirlere başvurulur (CMK Yönetmelik md.21).

Kimlik tespiti için işlemler olay yeri inceleme ve kimlik tespit konusunda özel eğitim almış “*uzman kolluk mensubu*” tarafından yapılır. Fizik kimliğin tespiti açısından, kişinin ağızındaki dişlerin incelenmesi ve diş izlerinin alınması “*diş tabibi*” tarafından yapılır. Ağız içindeki “*dişlerin incelemesi*” ve “*diş izi alınması*” işlemleri ise yalnızca bir diş hekimi tarafından gerçekleştirilir (CMK Yönetmelik md.15).

3.2. CİNSEL SALDIRI SUÇUNUN TIBBİ BOYUTU

Cinsel saldırı sonrası suç mağduruna uygun yaklaşım işlemi multidisipliner bir ekip işidir ve multidisipliner ekibin bir üyesi olan sağlık mesleği mensubu ebelerin etkin rol aldıkları bir aşamadır. Cinsel saldırı suçuna medikolegal yaklaşımın bir parçası olan tıbbi boyutunun en önemli amaçlarından birisi de ikincil mağduriyet oluşturmayacak şekilde mağdurun ihtiyacı olan tüm adli tıp hizmetlerini vermektir. Tıbbi boyut kapsamında olan mağdurun adli muayenesi işlemleri, ceza adalet sistemine yön vererek ve medikolegal yaklaşımın hukuki tarafını desteklemek üzere adli süreçte önemli bir yere sahip olmaktadır.²¹⁶

Cinsel saldırı sonrası mağdurların sağlık kuruluşlarına başvurdukları ilk süreçte oldukça zorlandıkları görülmektedir. Özellikle cinsel saldırı mağdurlarına, muayene sırasında ikincil mağduriyet yaratmayacak şekilde bakım tedavi ve hizmet veren eğitim almış uzman kişilerin eksikliği sebebiyle, Ulusal ve Uluslararası kuruluşlar tarafından

²¹⁶ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.243.

düzenlenen mağdura yaklaşım protokol ve kılavuzlarda, adli hizmetlerin sadece adli muayene ve adli toplama işlemleri eğitimini almış bir hekim, ebe ve hemşire tarafından verilmesi ile ilgili maddeler bulunmaktadır. Sağlık kuruluşları gibi mağdurla iletişim halinde olan hizmet kurumlarının, bu nitelikli uzmanları bulundurması gerektiği konusunda bir faaliyet planlanmaktadır.²¹⁷

Cinsel saldırı suçu mağdurlarının fiziksel muayenesinde elde edilen bulgular, olayın failinin yakalanması belirleyici bir özellik olmaktadır. Bu durum adli tıp bakımından muayenenin suçun aydınlatılması açısından önemli bir adımı olmaktadır.²¹⁸ Cinsel saldırı mağduru, izlem için geri gelmeyebilir ya da geri gelemeyecek durumda olabilir. İlk başvuruda maksimum hizmet destek bilgi ve bakım verilmesi gerekmektedir. Çünkü bu başvuru mağdurun son başvurusu da olabilir.²¹⁹

3.2.1. Cinsel Saldırı Muayene Kapsamı

Adli muayene, mağdur ile nesnelere ya da olay mahali arasındaki herhangi bir bağlantıyı kanıtlamak ve dışlamak için kanıt toplanmasını amaçlamaktadır. Adli deliller cinsel saldırı mağdurunun öyküsünü desteklemek, yakın zamanda cinsel temas olduğunu teyit etmek, güç ya da zor kullanıldığını ispat ve muhtemelen saldırganı tespit etmek için kullanılabilir. Adli delillerin uygun şekilde toplanıp saklanması, cinsel saldırı mağdurunun hukuki işlemlerinin başarılı şekilde sürdürmesinde kilit öneme sahip olabilmektedir. Mevcut şartlar dahilinde cinsel saldırı mağduru birden fazla muayeneye girmek zorunda kalmaması için adli deliller tıbbi muayene sırasında cinsel saldırı delil toplama kiti kullanılarak toplanması önerilmektedir.²²⁰

Tüm adli muayene işlemleri sırasında mesleki standartlar, etik kurallar ve hukuki mevzuata titizlikle uyulması bu işlemlerin vazgeçilmez bir prensibidir.²²¹ Adli muayene işlemleri, herhangi bir cinsel saldırı mağduru için göz korkutucu bir işlem olarak düşünülebilmektedir. Bu yüzden mağdur için yapılan adli muayenenin anlamını bilmesi

²¹⁷ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

²¹⁸ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s. 241.

²¹⁹ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

²²⁰ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

²²¹ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019) Caring For Gender-based Violence Survivors - Including Protocol For Clinical Management of Rape <https://reliefweb.int/report/turkey/guidelines-health-staff-caring-gender-based-violence-survivors-including-protocol> (Erişim tarihi 08.03.2019).

ile muayene adımları ile ilgili yeterince bilgilendirilmiş olması adli muayene sürecinin en önemli adımlarından biri olmaktadır. Mağdurun yapılan her işlem öncesi onamı alınmadıysa, söz konusu bu durum mağdur üzerinde olumsuz bir yanıt oluşturacağı için muayeneyi reddetme ihtimali ile karşılaşılabilir. Mağdurlar adli muayene ve örnek toplama işlemleri sırasında kendilerini herhangi bir imaya karşı kirlenmiş, utanmış, savunmasız ve aşırı duyarlı hissedebilmektedirler. Bu açıdan, mağdura yaklaşım konusunda eğitim almış sağlık mesleği mensubunun buradaki görevleri oldukça önemlidir.²²²

Mağdurla birebir iletişim halinde olan ebeler, tıbbi destek süresince mağdurların insan haklarına saygı göstermelidir. Bu haklar; sağlık hakkı, insan onuru hakkı, ayrımcılığa uğramama hakkı, kendi kaderini tayin etme hakkı, bilgi edinme hakkı, mahremiyet hakkı ve gizlilik hakkı olarak sıralanabilmektedir.²²³

Adli tıp kurumu, adli tıp poliklinikleri, hastane acil servislerine başvuran cinsel saldırı mağdurunun muayenesinde adli makamlar tarafından cevaplanması istenen sorular bulunmaktadır. Sorular adli muayene işlemi için adeta bir yol gösterici unsur niteliği taşımaktadır. Adli makamlar tarafından cevaplanması istenen sorular genellikle şu konuları içermektedir;

- Gerçekleşen fiilin, suçun basit mi nitelikli mi halini kapsadığı?
- Saldırının gerçekleştiği zaman dilimi?
- Darp-cebir bulgusunun varlığı?
- Ruh ve beden sağlığı açısından kendini savunabilecek kabiliyette olup olmama durumu?
- İşlenen fiilin hukuku anlam, bütünlük ve sonuçlarını algılama yeteneği varlığı?
- Yaşanan durum sonrası koruyucu önleyici tedbir gerekip gerekmediği?²²⁴

Muayeneye başlarken ilk adım kimlik tespiti ve doğrulanmasıdır. Adli makamlar tarafından muayenesi yapılmak üzere gönderilen kişi ile muayeneye alınan kişinin

²²² Dalton, M. (2014). Forensic Gynaecology. pp.61.

²²³ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

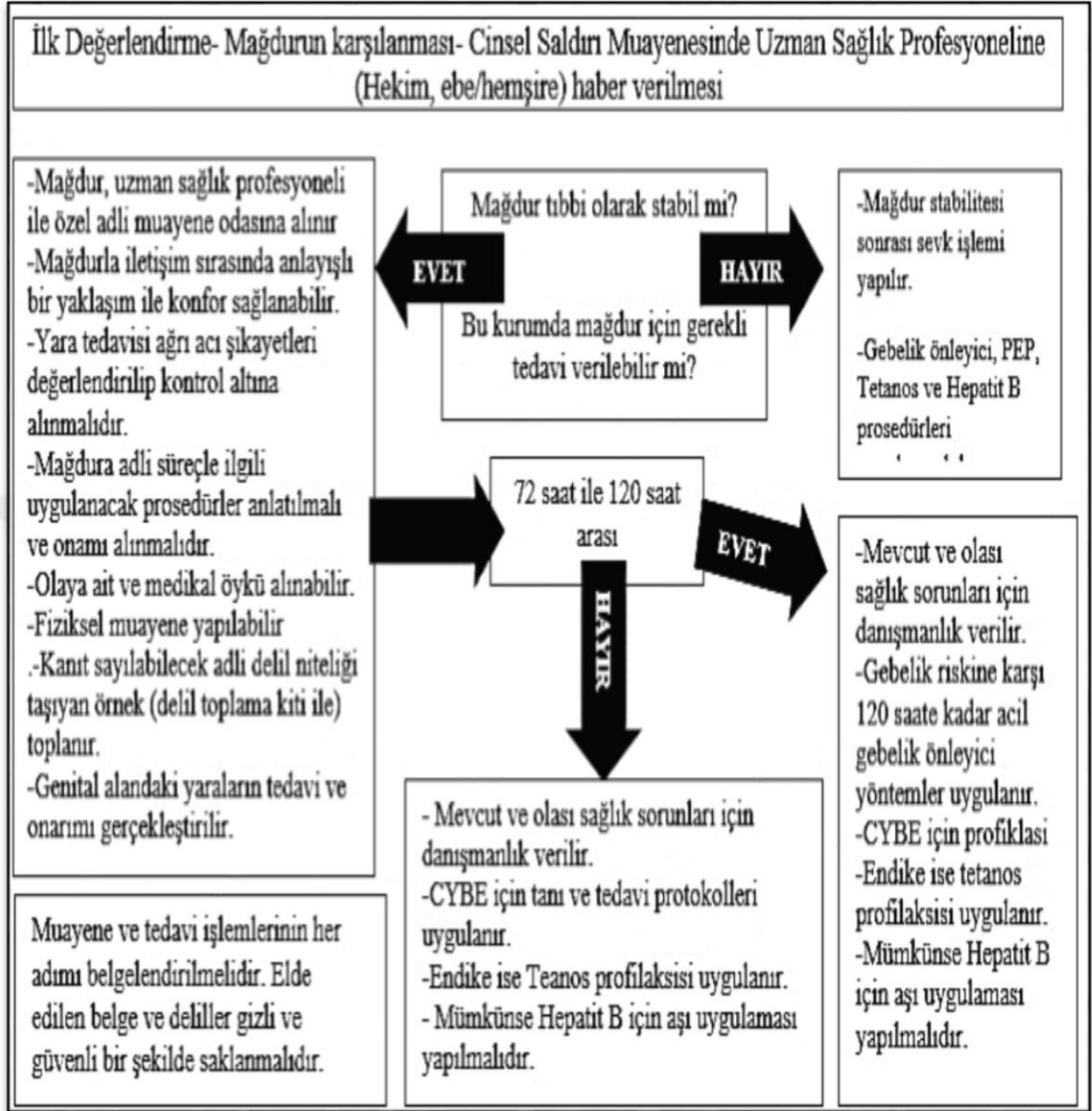
²²⁴ Balcı, Y.&Eryürük, M. (2009). Adli Raporların Hazırlanmasında Temel Kurallar, Kavramlar; Hukuki ve Tıbbi Açısından Hekim Sorumluluğu. Editörler: Prof. Dr. Sermet KOÇ Yrd. Doç. Dr. Muhammet CAN, 93.s.104.

karşılaştırılması yapılmalıdır. Muayene prosedürü sıralamasını değiştiren acil tıbbi müdahale gereken durumlarda ise öncelik hastanın tedavi edilmesidir. Cinsel saldırı hem medikal hem de hukuki bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Muayene adımları ile eş zamanlı olarak delil toplama işlemleri de gerçekleştirilebilmektedir.

Muayene adımları sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır;

- Cinsel saldırı mağduruna tıbbi bakım sunma hazırlıklarının yapılması
- Mağdurun onamının alınması ve muayeneye hazırlanması
- Olayla ilgili öykünün hastanın ifade ettiği şekilde ve değiştirilmeden kaydedilmesi
- Fizik muayene bulgularının kaydedilmesi
- Laboratuvar araştırmalarının yapılması
- Kıyafet incelemesi yapılması
- Mevcut durumla ilgili teşhis
- Adli makamlara bildirilmesi
- Yara bakımı, bulaşıcı hastalıkları önleme, istenmeyen gebelik, mevcut ve oluşabilecek ikincil travmayı önleyici tedavi aşamalarının gerçekleştirilmedi.²²⁵

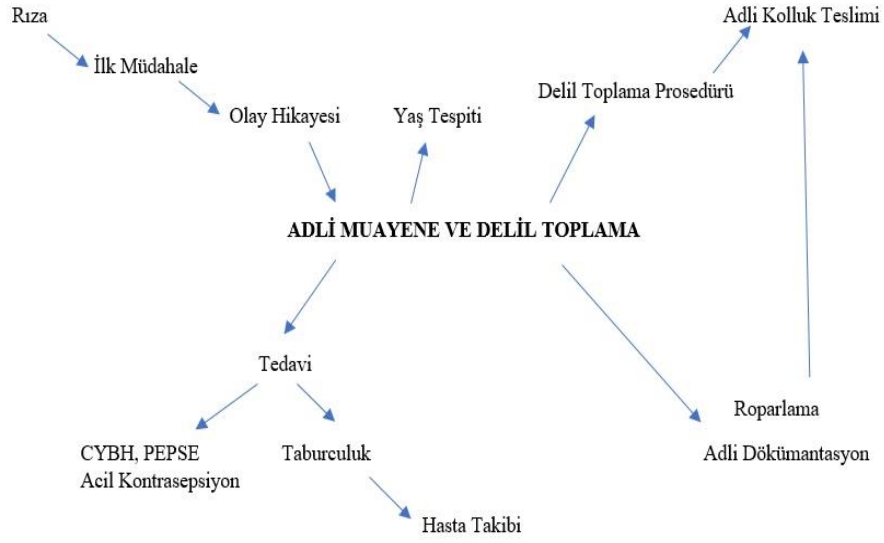
²²⁵ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.46.

Tablo 3: Cinsel saldırı mağdurlarının tedavisinde uygulanacak klinik yaklaşım adımları

Kaynak: Souarby N, Smith J, Naja L, Michael S. Clinical Care For Sexual Assault Survivors: The Use Of A Multimedia Training Tool. Med Emergency, Mjem 2015; 23:3-9 Araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

3.2.2. İlk Değerlendirme

Şekil 2: Adli olgu değerlendirme adımları

Kaynak: Rajdev, S. (2015). Examination of Rape Victim. <https://www.slideshare.net/bhaumeshrajdev/examination-of-rape-victim> Araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Adli kolluk kuvvetleri ile mağdur arasındaki ilk değerlendirme sırasında, ilk olarak cinsel suç ile ilgili tüm delil niteliği taşıyan bulguları incelemelidir. Sağlık personelinin adli kolluk kuvvetlerinden bilgi alması ve muayene öncesi hastanın öyküsünü bilerek uygun mağdur yaklaşımında bulunması gerekmektedir.²²⁶

Olayla ilgili iyi bir değerlendirme için mevcut tüm detaylar dikkatli bir şekilde öğrenilmeli ve fiziksel deliller ile desteklenmelidir. Yazar'ın (2018) çalışmasında; cinsel saldırı mağdurlarının olay sonrası ilk başvurdukları sağlık birimleri ve zamanlarını %41.6'sının devlet hastanelerine, %7.9'unun üniversite hastanelerine, %41.2'si adli tıp anabilim dalına başvurduğunu, zamanlarını ise; olay sonrası ilk 3 gün içerisinde başvurdukları sağlık birimleri arasında %50'sinin devlet hastaneleri olduğu, %46,7'sinin ise adli tıp anabilim dalları, olay sonrası geçen 4-7 gün arasında ise başvurdukları ilk sağlık birimleri olarak % 41.2'sinin devlet hastanelerine, %52.9'nun adli tıp anabilim dalları olduğunu bildirmektedir.²²⁷

²²⁶ Fisher, B. A., & Fisher, D. R. (2012). Techniques of Crime Scene investigation. crc Press. p.30,31.

²²⁷ Yazar, M. E. (2018). 2010-2016 Yılları Arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Başvuran Cinsel İstismar ve Cinsel Saldırı Olgularının Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. Pamukkale.

3.2.3. Aydınlatılmış Onam Alınması

Muayenesi yapılacak olan kişilerin rıza gösterdiğine dair beyanlarını içeren “*cinsel saldırı muayene formları*” diğer tıbbi onam formlarından ayrı olarak düzenlenmektedir. Rızası alınacak olan kişi mevcut formlardaki “muayene edilenin rıza beyanı” başlıklı bölümü kendi el yazısı ile doldurması gerekmektedir.²²⁸ Yapılacak beden muayenesi ve örnek alma işlemleri ve bu işlemler sırasında oluşabilecek beklenmeyen durumlarla ilgili mağdur detaylı şekilde bilgilendirilmelidir. Rızası aranan kişi muayene aşamasının herhangi bir aşamasını durdurabileceği ve rızası olmadığını ifade edebileceği konusunda aydınlatılmadığıdır. Mağdur 18 yaş altı veya vesayet altında ise, rıza onamı kişinin velisi veya vasisi tarafından doldurmaktadır. Ve aynı kişinin kendisine verilen bilgiler, vasisi ya da velisine de anlatılmalıdır.²²⁹

Ocak 2017 yılı itibariyle Sağlık Bilimleri Üniversitesi Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hastanesine başvuran adli olgular için, mevcut cinsel saldırı muayene formlarında bulunan onam bölümü haricinde aydınlatılmış onam formu oluşturulmuştur. “*Cinsel saldırı muayenesi için, mağdurun kendisine yapılacak işlem basamakları, muayeneden vazgeçme hakkı olduğunu, iç beden muayenesinin hakkında bilgi içeren, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve gebelik riski açısından gerekli kan testlerinin yapılması konusunda bilgilendirilme içeriğine sahip bir aydınlatılmış onam formu*” kullanılmaktadır.²³⁰

3.2.4. Anamnez

Anamnez veya tıbbi öykü, hekim ve sağlık personelinin hasta veya kendini ifade edemeyeceği durumlarda hasta yakını ile yaptığı görüşme sonucu, hastanın mevcut sağlık durumu ve geçirmiş olduğu hastalıklar hakkında bilgi edindiği görüşme şeklidir.²³¹ Tıbbi açıdan bakıldığında adli olgularda anamnez alınması, adli muayene ve örnek alımıyla birlikte değerlendirilerek suçun aydınlatılması açısından adli makamlara yol gösterici

²²⁸ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.71.

²²⁹ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.71.

²³⁰ Özel, Ş., Çelik, H. K., Çatak, Y., Özyer, Ş., Türkeri, İ., & Üstün, Y. E. (2017). Bir Kadın Sağlığı Merkezinde Yapılan Yeni Düzenlemeler Sonrasında Değerlendirilen Cinsel İstismar Vakalarının Analizi. Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi, 14(4), s.161.

²³¹ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.216.

olmaktadır.²³² Adli olgularda özellikle cinsel saldırı vakalarında, anamnez alınırken üç ana başlık altında bulunan bilgilerinin tümünün elde edilmesi esastır. Bunlar; genel tıbbi anamnez, adli anamnez ya da suçun oluş şeklini anlatan öykü ve jinekolojik ve obstetrik bilgilerinin yer aldığı anamnezlerdir.

L isten (dinle)	Mağduru dinlerken empati kur ve yargılayıcı tutumlardan kaçın.
I nquire about (hakkında bilgi edin)	İhtiyaçları doğrultusunda ve fiziksel, duygusal ya da günlük yaşamındaki konularla ilgili endişeleri için bilgilendirme ve danışma hizmeti planlayın.
V alidate (onayla)	Mağdurla görüşme sırasında kendisine inandığınızı ve size güvenebilmesi için iletişim kurun. Mağdurun kendini suçlamasına izin vermeyin ve bu konu hakkında onu ikna edin.
E nhance safety (yüksek güvenlik sağla)	Şiddet tekrar meydana gelirse, mağduru güvenli bir bölgeye yönlendirilmek için bilgilendirin ve koruma planını oluşturun
S upport (destekle)	Yardım alabileceği konu ile ilgili sosyal hizmet ve servislerle ilgili bilgilendir

Tablo 4: İlk basamak uygulaması (LIVES)

Kaynak: World Health Organization. (2014). Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook

İlk basamak uygulaması olarak adlandırılan, İngilizce “LIVES” kelimesinin baş harflerinin açılımlarını içeren uygulama, özellikle mağdurla yapılacak her görüşme öncesi adeta bir tanışma ve mağdurla uygulayıcı arasında güven bağı kurmayı sağlamaktadır.²³³

²³² Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.231.

²³³ World Health Organization. (2014). Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook

3.2.4.1. Genel Anamnez

Görüşmenin temel amacı, olaya ait detaylı bilgi elde etmektir. Söz konusu adli olgu ile karşılaşan uzman sağlık mesleği mensubunun “adli görüşme teknikleri” eğitimi alması desteklenmelidir.²³⁴ Muayeneye başlamadan önce saldırıya uğrayanın kimliği belirlenmeli, mağdura ait tüm kişisel ayrıntılar, görüşmenin yapıldığı tarih ve saat ile birlikte bu işlemi gerçekleştiren sağlık personelinin isim ve soy ismi kaydedilmelidir. Muayene odasında kendisini olumsuz yönde etkileyecek ya da engelleyecek yakını veya görevli bulunmaması konusunda özenli davranılmalıdır. Mağdur yaşadığı olayın verdiği korku ve şok etkisiyle olayla ilgili bilgi vermek istemeyebilir.²³⁵

Anamnezi alacak sağlık personeline burada önemli bir görev düşmektedir. Mağdurun ikinci kez travmatize etmeden, olayla ilgili bilgi vermesi konusunda destekleyici bir tutum sergileyebilecek uzmanlıkta bir görevlinin olması oldukça önemlidir. Genel tıbbi anamnezde; kişinin yaşı, doğum tarihi, cinsiyeti, medeni durumu, geçirmiş olduğu ya da hala devam eden mevcut sağlık sorunları, kaza ve cerrahi operasyonlar, şu an bir tıbbi bakım ve tedavi altında olup olmadığı, devamlı kullandığı ilaç, alerji problemi, son 24 saat içerisinde yasadışı madde, sigara, alkol veya ilaç kullanımı ile ilgili sorular sorulmalıdır ve kişinin fiziksel ve psikolojik durumunu hakkında görüş içeren bilgiler kayıt edilmelidir.²³⁶

3.2.4.2. Obstetrik/Jinekolojik Anamnez

Jinekolojik /obstetrik anamnezde; son adet tarihi, adet düzeni ve kanama miktarı, vajinal bir enfeksiyonu mevcutsa; akıntının rengi, süresi, niteliği, kaşıntı ve adet düzensizliği varlığı gibi sorular içerir. Toplam gebelik sayısı ve sonuçları, doğum ve canlı doğum sayısı, düşükler, küretajlar, yaşayan kaç çocuğu olduğu, gerçekleşen doğumlarının normal mi sezaryen mi olduğu, gebelikten korunmak için kullandığı yöntemler, tampon, ped veya rahim içi araç kullanıp kullanmadığı sorulmalıdır. Vajina ve vulvada doğum sırasında meydana gelmiş, ameliyata neden olan yaralanmalar olup olmadığı, jinekolojik

²³⁴ Mağdura Yaklaşım Kılavuzu, Mağdur Hakları Daire Başkanlığı (2016) yayın no: 02 ISBN: 978-975-7978-68-8

²³⁵ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.216.

²³⁶ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

bir operasyon geçirip geçirmediği ve kişinin cinsel yaşamı ve sağlığı ile ilgili sorulara yer verilmektedir.²³⁷ Gelişmiş ülkelerde cinsel saldırı mağdurlarının yaklaşık %2'sinin, saldırı anında gebe oldukları tespit edilmiştir.²³⁸

3.2.4.3. Olayla İlgili Anamnez /Adli Anamnez

Olay ile ilgili anamnez; Cinsel saldırının gerçekleşme zamanı, ne kadar sürdüğü, olayın gerçekleştiği yer ve çevre şartları, saldırı zamanı ile mağdurun şikayet ettiği zaman aralığı, saldırı sırasında tehdit ve darp/cebiri bulgusu olup olmadığı, şüpheli kişiyle olan yakınlığı, birden fazla saldırgan varlığı, olay sırasında herhangi bir madde etkisi altında olup olmadığı, olayın kaç kez gerçekleştiği, saldırıda ejakülasyon olup olmadığı, vajinal, oral veya anal ilişki olup olmadığı, dudak, çene, yanak, boyun, kulak, ense, memeler veya vücut yüzeyinde herhangi bir yere, saldırganın öpme, ısırma, yalama, emme gibi eylemlerle birlikte bu bölgelere ejakülasyon olup olmadığı, penetrasyonun sair bir cisim ile mi yoksa organ kullanmak suretiyle mi yapıldığı, cinsel ilişkinin hangi pozisyonda gerçekleştiği, kondom kullanıp kullanmadığı, saldırıdan sonra duş yapılması (özellikle vajinal duş sorgulanmalı) ya da vücudunun herhangi bir bölgesini yıkayıp yıkamadığı, elbiselerini değiştirip değiştirmediği, saldırıdan önce en son ne zaman rıza ile cinsel ilişkide bulunduğu ve en son ne zaman dışkıladığı, idrar yaptığı, herhangi bir kusma, vajinal kanama ve akıntısı olup olmadığı, vücudundaki ağrı olduğunu belirttiği yumuşak doku bölgelerinde travmatik lezyon olup olmadığına bakılmalı ve sorulan tüm soruların cevapları mağdurun ifade ettiği şekilde formlara kaydedilmelidir.²³⁹

Ayrıca kişide ifadesi etmesi veya şüphelenilmesine rağmen, travma bulgusu olarak makroskopik bir lezyonun bulunamaması halinde kişi 24 saat sonra tekrar muayeneye çağrılabilir.²⁴⁰

²³⁷ Polat, Klinik adli tıp. s.217.

²³⁸ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

²³⁹ Zilkens, R. R., Smith, D. A., Kelly, M. C., Mukhtar, S. A., Semmens, J. B., & Phillips, M. A. (2017). Sexual Assault and General Body Injuries: A Detailed Cross-Sectional Australian Study of 1163 Women. Forensic Science International. pp.115

²⁴⁰ Polat, Klinik adli tıp. s.233.

3.2.5. Cinsel Saldırı Muayenesi

İlk görüşme sonrası adli muayene için, mağdur acil servis muayene odasına alınmalıdır. Mağdurların çoğu ilk olarak hastane acil servislerine başvurmuşlardır ve sağlık personelinin ihbarı üzerine savcılık devreye girerek adli süreç başlamaktadır. Çünkü cinsel saldırıya ait olabilecek deliller zamanla bozulma ihtimaline karşı toplanması aciliyet gerektirmektedir. Tıbbi destekle birlikte mağdura öncelikli olarak yaşadığı saldırıya dair detayları anlatmasını ve mağdurun muayeneye hazırlanması için destek olunmalıdır.²⁴¹

Cinsel saldırı muayenesi, genel fizik muayene ile birlikte genital ve anal muayene adımları da bulunan, söz konusu suç eylemi ile ilgili fiziksel delil tespiti amaçlı yapılan bir adli muayene işlemidir. Cinsel saldırı sonrası geçen süre ve mağdurun muayene için başvurduğu zaman aralığı göz önüne alınarak cinsel saldırı muayene işlem adımları ile ilgili bazı değişiklikler olabilmektedir. Muayene zamanını mağdurun olay sonrası ilk 72 saat içerisinde başvurması ve saldırı sonrası için 72 saat ve üzeri zaman geçmesi olarak kabul edilmektedir. Bu süreler akut dönem ve uzun dönem başvurular olmak üzere sınıflandırılıp, başvuru dönemine uygun muayene işlemleri gerçekleştirilmektedir.²⁴²

Cinsel saldırının, mağdurların fiziksel sağlığı üzerindeki etkileri; gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, sağlık hizmetlerinden yararlanma, genel sağlığa olan etkisi, genital yaralar olarak sıralanmaktadır.²⁴³

Kadın cinsel saldırıdan sonraki 5 gün içinde gelirse, ilk basamak yanıtındaki LIVES basamaklarına ek olarak 6 basamakta bakım yapılabilir. Bunlar: İlk olarak dinle, daha sonra sorgula ve son olarak doğrula (ilk basamak desteği).²⁴⁴

1. Muayene başlanılan tarih ve saat not alınması
2. Acil tedavi ve yara profilaksisi

²⁴¹ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

²⁴² UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

²⁴³ Polat, Klinik adli tıp. s.220,221.

²⁴⁴ World Health Organization. (2014). Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook

3. Acil kontrasepsiyon²⁴⁵
4. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonları (CYBE) önleme
5. HIV önleme
6. Psikososyal bakım verilmesidir.²⁴⁶

Ardından mağdurun güvenliği sağlanarak, ihtiyaçlarına yönelik uygun sosyal hizmet, hukuki danışmanlık, psikolojik destek ve bakım destek hizmeti verilir. Acil tedavi için hayati tehlike arz eden veya ağır koşullar taşıyan hastalara derhal müdahale edilmesi gerekmektedir. Fiziksel ve ruhsal sağlığın muayenesi ve bakımı, hekim ve hekim gözetiminde ebe veya hemşire ile birlikte yapılmalıdır.²⁴⁷

3.2.6. Cinsel Saldırı Delil Toplama Kiti

3.2.6.1. Tanım, Amaç, İçerik

Kit kısaca, cinsel saldırının teknolojik tanığı olarak nitelendirilmektedir. kit kullanımı sayesinde cinsel saldırı hakkında bilgi üretmenin objektif standartlara bağlanması sebebiyle kit, cinsel saldırıya ilişkin bilgi ve delil sağlamanın nesnel bir modu olarak tanımlanmaktadır.²⁴⁸ Cinsel saldırı delil kiti (Sexual Assault Kit SAK); bir adli tıp uzmanı ve cinsel saldırı muayene ebesi /hemşiresi (Sexual Assault Nurse Examiner/ Sexual Assault Midwife Examiner SANE/SAME) tarafından mağdurun ve/veya şüphelinin vücudundan alınan örnekleri toplamak için kullanılacak araçların tümünün bulunduğu materyal paketidir. Cinsel saldırı sonrası toplanan delillerin türü, saldırı sırasında yaşanan olaylara bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bir kitin mevcut içeriği, bulunduğu ülkenin iç hukukuna göre de değişmektedir. Minimum standartları içeren bir

²⁴⁵ “Korunmasız ilişkiden sonraki 120 saat (5gün) içinde acil doğum kontrol hapı (ADKH) almak, rejim ve ilacın alınma zamanına bağlı olarak gebelik şansını %56 ile %93 arasında azaltacaktır.” UNFPA (2018) Tecavüze maruz kalanların klinik yönetimi: Mülteciler vekendi ülkelerinde yerinden edilmiş kişilerde kullanım için protokoller geliştirme- Gözden geçirilmiş baskı.

²⁴⁶ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

²⁴⁷ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

²⁴⁸ Ballou, et al. S. M., Kline, M. C., Stolorow, M. D., Taylor, M. K., Williams, S. R., Bamberger, P. S., ... & Kiley, W. (2013). Preservation Handbook: Best Practices for Evidence Handlers Technical Working Group on Biological Evidence Preservation (No. NIST Interagency/Internal Report (NISTIR)-7928). <http://dx.doi.org/10.6028/NIST.IR.7928>

kit içerisinde genel olarak biyolojik materyaller, kalıntılar ve iç çamaşırları için swap ve delil toplama zarfları bulunur.²⁴⁹

Cinsel saldırı kiti ilk defa Louis R. Vitullo tarafından “Vitullo Evidence Collection Kit” ismiyle 1970'lerin sonunda geliştirilmiştir. İlk olarak “Vitullo Kit” şeklinde adlandırılan bu kit; bir kişinin vücudundan swap ile sürüntü örneği alma, tarak yardımıyla saç ve kıl toplama ve tırnak altı materyallerini elde etme şeklindeki yöntemleri kullanılarak delil toplamak amacıyla tanıtılmıştır. Kitin kendisi ve etrafındaki protokoller, üretildiği yıllardaki cinsel saldırıya uğrayan mağdurlar için suçu ispat etmeye yardımcı olacağı şeklindeki fikirlere dayanıyordu. Kit'in amacını tanımlayan Vitullo, 1978'de The New York Times'a verdiği bir röportajda “...suçların aydınlatılmasını, makul bir şüphenin ötesinde, bilimsel yöntemlerle analiz edilecek fiziksel deliller ile desteklemek ve delillerin kaybolmasını ve kontaminasyonunu önlemek amaçlı standart uygulama ihtiyacını karşılamak doğrultusunda oluşturulduğunu...” söylemektedir.²⁵⁰

*Cinsel saldırı delil toplama kiti; Tecavüz kiti, Cinsel saldırı adli delil toplama kiti (Sexual assault forensic evidence kit SAFE) ya da fiziksel delil toplama kiti olarak farklı şekilde adlandırılmıştır.*²⁵¹

Şekil 3: Louis R. Vitullo

Kaynak: <https://edition.cnn.com/2015/11/20/health/rape-kit-history/index.html>

²⁴⁹ National Institute of Justice (NIJ), US Department of Justice, Office of Justice Programs, & United States of America. (2017). National Best Practices for Sexual Assault Kits: A Multidisciplinary Approach. <https://nij.gov/topics/lawenforcement/investigations/sexual-assault/Pages/national-best-practices-for-sexual-assault-kits.aspx> (Erişim tarihi 15.11.2018).

²⁵⁰ Müc Shelby, R. (2018). Whose rape kit? pp.29.

²⁵¹ Müc Shelby, R. (2018). Whose rape kit? pp.30.

Adli delillerin toplanmasının amacı; mağdur, şüpheli ve olay yeri arasındaki fiziksel bir bağlantıyı ispatlamak veya bu bağlantıyı dışlamaktır. Vaka ile karşılaşıldığında, önemli örneklerin hangi amaca nasıl hizmet edeceğine dikkat etmek için, adli vakanın türü ve mağdurun öyküsünden sağlanan bilgiler doğrultusunda, sağlık mesleği mensubu mağdurdan toplayacağı örneklerle ilgili bir yol izlemek üzere karar vermesi gerekmektedir.²⁵² İşte tam da burada adli bilimler ve cinsel saldırı muayenesi eğitiminin ne kadar önem arz ettiği ortaya çıkmaktadır. Eğitimsiz ve deneyimsiz kişilerce toplanan veya toplanması unutilan deliller, adli süreci, dolayısıyla mağduru olumsuz yönde etkilemektedir.²⁵³ Adli süreçte görevli tüm sağlık mesleği mensupları, suç teşkil eden eylemin ispatı için delil toplanması konusunda önemli bir role sahiptirler. Tüm sağlık personelinin bahsedilirken doktor, ebe ve hemşire ve diğer sağlık personeli kastedilmektedir.²⁵⁴

Cinsel saldırı sonrası herhangi bir sağlık kurumuna başvuran cinsel saldırı mağdurlarının muayenesinde yaşanan en büyük sorun; sağlık personelinin hangi delili nasıl toplaması gerektiği hakkında eğitim, bilgi ve deneyim eksikliğidir. Bu gibi durumlarda acil önlem olarak, mağduru getiren adli kolluk kuvvetlerinden olay ile ilgili bilgi alınıp, hangi delillere dikkat edilmesi gerektiği belirlenmelidir.²⁵⁵

Fakat bu durum hem mağdur açısından hem de görevli personel açısından zaman kaybına sebep olmaktadır. Bu sebeple, her sağlık kuruluşunda adli olguya müdahale edebilecek, adli delil tanıma, toplama, paketlenme ve teslim prosedürünü bilen adli bilimler alanında eğitim almış uzman bir sağlık mesleği mensubunun bulundurulması zorunlu hale getirilmelidir.²⁵⁶ Adli ebeler, adli kolluk kuvvetlerine suça ilişkin delil elde edilmesinde önemli bir rol oynayan sağlık profesyonelleri arasında yer almaktadırlar. Adli ebeler; ebelik ile ilgili görev ve yetkilerini ceza adalet sistemi ve adli delillerin elde edilmesi için kullanılmak üzere özel eğitim almış kişilerdir.²⁵⁷

²⁵² Lynch & Duval, Forensic Nursing Science, pp.150.

²⁵³ National SATU Guidelines Ireland.

²⁵⁴ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.230.

²⁵⁵ Gökdoğan, M.R. (2008) Cinsel Saldırı Konusunda Çalışan Adli Hemşireye (SANE) Duyulan Gereksinim. Adli Tıp Bülteni 13 (2): sayfa 69-77.

²⁵⁶ Gökdoğan, M.R. (1997). Adli Tıp ve Hemşirelik Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

²⁵⁷ Marshall, D et al. pp.5.

Günümüzde dünya örneklerine bakıldığında, İtalya ve İngiltere gibi bizzat ebelerin aktif olduğu sistemler içerisinde, özellikle cinsel saldırı muayenesinde uzmanlaşmış adli ebelerin görevli olarak yer aldığı görülmektedir.²⁵⁸ Adli ebeler bu sistem içerisinde, cinsel saldırı sonrası muayene ve delil toplama ile ilgili eğitimleri sayesinde hem aksamadan tıbbi tedavi ve müdahalenin devam etmesini sağlarken hem de eş zamanlı olarak ceza adalet sisteminde adli delil niteliği taşıyan bulguların tanınması, toplanması ve korunması ile ilgili adli makamlara büyük katkı sağlamaktadır.²⁵⁹

Cinsel saldırı delil toplama kitlerinin varlığının cinsel suçlarla ilgili ceza davalarına olan etkileri incelendiğinde; bu kit sayesinde elde edilen deliller ışığında, saldırganın kimliğinin tespitinin oldukça kolaylaştığı dikkat çekmektedir. Ayrıca bu kit cinsel saldırı olayıyla ilgisiz kişileri de dışlayarak bu kişilerin masumiyetlerinin ispatında da oldukça önemli bir rol oynadığı görülmektedir.²⁶⁰

3.2.6.2. Standart Cinsel Saldırı Kitinin İçeriği

Ülkemizde mevcut politikalarla uyumlu bir cinsel saldırı delil toplama kiti bulunmamasının yanı sıra, dünyaya, özellikle Amerika gibi kit kullanımı yaygın olan ülkelere bakıldığında ise başka büyük bir sorun ile karşılaşmaktadır. Mevcut kitlerin toplanıp analiz edilmemesi yani ceza adalet sistemi için gerekli olan suçun ispatına yönelik delillerinin adalete sunulmaması sorunu ile gündeme gelmektedir. Özellikle bu konuya dikkat çekmek adına 2017 yılında sanatçı-aktivist Marska Hargitah bir belgesel yayınlarak bu duruma dikkat çekmeyi amaçlamıştır. “I am Evidence” adlı bu belgesel ile Hargitah; mağdurların korkularına ışık tutarak onları cesaretlendirmiş, adalete olan inançlarını güçlendirerek, faillerin gereken cezayı mutlaka alacaklarına vurgu yapmıştır.²⁶¹

²⁵⁸ National SATU Guidelines Ireland.

²⁵⁹ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.130.

²⁶⁰ Gökdoğan, M. R., & Bafra, J. (2010). Development of A Sexual Assault Evidence Collection Kit The Need for Standardization in Turkey. Nurse Education Today, 30(4), pp.284.

²⁶¹ Supplemental Guide For Health Care Professionals Hosting A Screening of ‘I Am Evidence’
www.forensicnurses.org/page/IAMEvidence (Erişim Tarihi 18.12.2018)

Cinsel saldırı delil toplama kiti kullanarak örnek toplayacak olan sağlık mesleği mensubu için işlem sırasında dikkat etmesi gereken bazı kurallar bulunmaktadır. Söz konusu adli olguya müdahale işlemi, her adımında yüksek özen ve dikkat gerektirmektedir. En ufak bir yanlış uygulama, kontaminasyon sonucunu doğurabilir ve adli süreç zarar görebilir. Uygulayıcılar²⁶² öncelikle kendileri için koruyucu ve önleyici yöntemler ile önlem alması gerekmektedir. Süreç boyunca giyebilecekleri tek kullanımlık temiz bir muayene önlüğü bulunması, uygun bone, galoş, maske ve herhangi bir sıçramaya karşı koruyucu gözlük gibi ekipmanları kullanmaları önerilmektedir. Uygun işlem kıyafeti sonrası bir diğer dikkat edilmesi gereken konu ise, uygulayıcının her işlem öncesi mutlaka eldiven değiştirmesidir. Kullanılan eldivenler, kişinin el ölçüsüne uygun, tek kullanımlık olması tercih edilmektedir. Örnek alan veya taşıma modülleri alan kişiler, tüm prosedür boyunca çift eldiven giymelidir. Bu koruyucu ekipmanların kullanılmasındaki amaç, kontaminasyon riskini ve herhangi bir çapraz kontaminasyon oluşumunu en aza indirmektir.²⁶³

Toplama Malzemeleri	Paketleme Malzemeleri	Gerekli Cihazlar
Pens, plastik pipet, makas, neşter, flaster, pamuk, gazlı bez, tırnak makası, cetvel, serum fizyolojik, tek kullanımlık enjektörler, UV ışık kaynağı, pamuk svaplar, %3 hidrojen-peroksit (oksijenli su), saf su, temiz kumaş, kan toplama tüpleri.	Çeşitli büyüklükte kağıt zarflar, kağıt ve bez plastik torbalar, cam şişe ve kavanozlar, plastik buz paketi içeren termos, çeşitli hap kutuları, teneke kutular, karton ve mukavva kutular, kağıt, sünger, parça kumaş, halat, sicim, kırmızı mum, kurşun mühür.	Dondurucu özelliği bulunan buzdolabı, video kamera, yüksek çözünürlüklü fotoğraf makinesi.

Tablo 5: Biyolojik materyal toplama ve paketlemede kullanılan malzemeler

Kaynak: Karadayı, B, Kulusayın, M, Kaya, A, Karadayı, Ş. (2015). Acil tedavi birimlerinde adli olgudan biyolojik materyal alınması ve gönderilmesi. Marmara Medical Journal, 26 (3), 111-117. DOI: 10.5472/MMJ.2013.02891.0

Muayene için kullanılacak alanın ve ekipmanın uygun şekilde temizlenmesi gerekmektedir. Örneğin; koltuk, muayene masası gibi muayene odasında yer alan ekipmanlar için uygun dezenfektan malzemeleri kullanılarak alanın daima temiz tutulması

²⁶² Cinsel saldırı delil toplama kitini kullanacak olan hekim, ebe ve hemşire.

²⁶³ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College of Physicians, Recommended equipment for obtaining forensic samples from complainants and suspects Jan 2019 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

gerekmektedir. Eğer mağdurun bir yere oturması sağlanarak işleme devam edilecekse, mutlaka oturduğu koltuk veya sandalye üzerine, steril beyaz, tek kullanımlık, uygun büyüklükte bir kağıt örtü serilmesi önerilmektedir. Böylece mağdur üzerinden dökülebilecek yabancı materyal, debris (kalıntı) gibi küçük parçalı örneklerin kaybolması önlenebilir. Litotomi masası, ışık kaynağı kullanımı, kolposkop kullanımı ve diğer araçların yardımı ile yapılacak müdahaleler öncesi, mümkünse çıkartılabilir parçası bulunanlar için, her hastaya özel ve tek kullanımlık olmak üzere bir kit oluşturulabilir. Örneğin litotomi masasında bacakların yerleştiği yerde, sabitlenmesi için kullanılan bantların tek kullanımlık olanları tercih edilebilir. Sağlık mesleği mensubunun adli muayene esnasında örnek alma işleri için kullanacağı kit için mutlaka bir kullanma talimatı ve kontrol listesi bulunması gerekmektedir. Kitin içeriği ve kullanıma göre bu belgeler değişiklik gösterebilmektedir.²⁶⁴

İdeal olarak, önceden basılmış, ilgili örnekler için kullanılmak üzere özel svap etiketi sayfası çıkartılabilir. Kit kullanımı, toplam maliyeti düşürmeli ve kontaminasyonu riskini azaltmalıdır. Her kitin dış ambalajı, bir başkası tarafından müdahale edildiğinde uygulayıcı tarafından fark edilmesini sağlayacak bir özelliğe sahip olması önerilmektedir.²⁶⁵

Kontaminasyon Önleyici Kit: Bir adli muayene sırasında hekim, ebe ve hemşirenin uyması gereken muayene prosedür ve kuralları bulunmaktadır. Tercihen muayene sırasında giyilecek olan kıyafetler, tek kullanımlık ve muayene esnasında kontaminasyonu engellemesi amacıyla temas edecek tüm vücut bölgelerini kapsmalıdır. İşlemler sırasında temizlenmek için alkol bazlı el hijyeni ürünleri kullanılmamalıdır. Çünkü bu maddeler analiz edilecek örneklerin genetik yapısını bozabileceği ihtimali düşünülerek dikkat edilmelidir. Muayene ve örnek alma işleminin her adımında eldivenler değiştirilmelidir. Eldivenlerin delinmemesi için uygulayıcıların, tırnak uzunluklarını mümkün olduğunca kısa tutması önerilmektedir.²⁶⁶ Önceki muayenelerden

²⁶⁴ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College of Physicians, Recommended equipment for obtaining forensic samples from complainants and suspects Jan 2019 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

²⁶⁵ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

²⁶⁶ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

kalan örneklerle, yeni örnekler arasındaki bulaşmayı önlemek için her muayene için temiz bir muayene önlüğü veya tek kullanımlık önlük giyilmelidir. Uzun saçlara sahip personel, işlem sırasında saçlarını bir toka ile tutturulmalı veya saçları içine alan ve dökülmesini önleyen tek kullanımlık bir bone takması önerilmektedir. Ayrıca uygulayıcı sağlık personeli, metal veya altın yüzük takmamalı ve yapay tırnak, protez tırnak gibi aksesuarları kullanmamaya özen göstermelidir. Çünkü bu tip aksesuarlar ve tırnak protezleri yüzeyleri bakımından kontamine olmaya müsait bir yapıya sahiptirler. Kimyasal sızıntı, bulaşıcı bir enfeksiyon varlığı veya uygulayıcıdan mağdura herhangi bir bulaş olmasının için uygun maske ve muayene gözlükleri kullanılmasına dikkat edilmesi önerilmektedir.²⁶⁷

Tek Kullanımlık Ekipman Kapağı Kiti: Kolposkopi cihazı ve diğer kullanılabilir cihazlar için tek kullanımlık bir koruyucu kılıf veya araç kitini içermektedir.²⁶⁸

Steril Muayene Örtüsü Kiti: Bir muayene örtüsünde olması gereken teknik özellikler şunlardır; muayenin yapılacağı sedye veya litotomi masası; farklı masalar için uygun boyutta ayarlanabilir, beyaz, kahverengi veya lacivert renklerde (ülkenin kullandığı kit politikasına göre seçim yapılabilir),²⁶⁹ steril ve tek kullanımlık olmalıdır. Mağdurun muayene masasına alınmadan önce ayakta iken kıyafetlerinin çıkartılması işlemi, yüzeye serilen tek kullanımlık bir örtü üzerinde gerçekleştirilmelidir. Böylece kıyafetler çıkartılırken yere dökülecek olan herhangi yabancı bir madde veya saç, kıl, toprak, tırnak gibi delil niteliği taşıyabilecek materyallerin kaybolma riski en aza indirilmiş olmaktadır. Muayene sırasında mağdurun ayakta iken üzerinde duracağı örtünün özellikleri muayene örtüsündeki gibi özelliklere sahiptir. Tüm adli muayene işlemleri bitirildikten sonra, mağdurun üzerinde durduğu veya muayene masasındaki örtü, uygun katlanma şekli ile katlanıp delil olarak teslim edilmelidir. Bu örtünün özellikleri; temiz steril olması, beyaz, kahverengi ve lacivert renklerde (ülkenin kullandığı kit politikasına göre seçim yapılabilir) olması ve en az 90 cm x 90 cm. boyutlarında olması önerilmektedir.²⁷⁰

²⁶⁷ Ballou, et al. Preservation Handbook. Pp.128.

²⁶⁸ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

²⁶⁹ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

²⁷⁰ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

Svap Alma Kitleri: Standart kullanıma uygun steril svaplar, önceden basılmış svap etiketleri ve etiketlenmiş svaplarla farklı kitler hazırlanabilir. Nemli svaplar için, svap alma kiti içerisinde 5 ml distile su ampul veya flakonları kullanılmak üzere hazırlanabilir. Hem zaman kazanılması hem de uygulama sırasında kullanılacak svaplar, uygulayıcıya kolaylık sağlayabilmektedir. Genel svap alma işlemleri için 10 adet svap, genitoanal svaplar için; vulval 2 adet, vajinal 2 adet, endoservikal 2 adet, perianal 2 adet, anal kanal 2 adet, rektal 2 adet svap hazırlanmalıdır. El svapları ise; sağ el 2 adet, sol el 2 adet olarak ayarlanmalı ve tüm svap alma işlemleri için kullanılmak üzere önceden hazırlanması önerilmektedir.²⁷¹

Kan Örneği Toplama Kiti: Tek kullanımlık turnike, 10 ml EDTA'lı mor tüpler, kan alınacak damar yapısına uygun branüller, tahliye edilen kan alma sistemiyle kullanım için uygun iğne tutucu, alkolsüz cilt temizleme ürünü gerekmektedir. Kan örnekleri taşınırken konulduğu çanta içerisinde şişe hareketini önlemek için uygun dış müdahale koruyucu dış ambalaj veya dolgulu sert kap, önceden basılmış etiketler bulundurulması önerilmektedir.²⁷²

İdrar Örneği Toplama Kiti: Geniş ağızlı steril toplama kabı idrar örneği toplamak için önceden hazırlanması gereken malzemeler arasında yer almaktadır. İdrar örneği alındıktan sonra taşınırken konulduğu çanta içerisinde şişe hareketini önlemek için kan örneği taşıma kabına benzer bir şekilde taşıma kurallarına uygun şekilde işlem yapılması gerekmektedir.²⁷³

Oral Örnek Toplama Kiti: Ağız içi örnek almak için svaplar, steril su için 10 ml'lik tek kap ve 5 ml'lik tek kap, oral örnek alımı için ağız içi steril su irigasyonu (çalkalaması) için geniş ağızlı, kapaklı ve mühürlenebilir 1 adet plastik kap gibi malzemeler içermektedir.

Tırnak Toplama Kiti: Tırnak altı materyal alımında kullanılacak olan kazıma işlemi için konik uçlu minik tahta çubuklar, keserek toplanacak tırnak örnekleri için temiz

²⁷¹ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

²⁷² Ballou, et al. Preservation Handbook. Pp.129.

²⁷³ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

steril bir tırnak makası, dökülen tırnak kalıntılarını toplamak için zarflar ve 50 cm x 50 cm boyutunda steril beyaz kağıt örtü gerekmektedir.²⁷⁴

Saç ve Kıl Toplama Kiti: 1 adet steril tarak, 1 adet tek kullanımlık forseps, 3 adet 50 cm x 50 cm boyutunda steril beyaz kağıt örtü, 1 adet steril makas, yapışkanlık özelliği düşük bant gibi malzemeleri içermektedir.²⁷⁵

Vajinal Spekulum ve Proktoskop Kitleri: Muayene odalarında mevcut olan ve muayeneye yardımcı her alet için tek kullanımlık steril paketli halde olması önerilmektedir. Spekulumlar eğer büyük bir cerrahi işlem söz konusu değilse tek kullanımlık olan versiyonları tercih edilip işlem sonrası atılması önerilmektedir.²⁷⁶

Erken Dönem Delil Kiti: Bu kitin, özellikle madde ve alkol etkisiyle kolaylaştırılmış cinsel saldırı mağdurunun örnek alma işlemlerinde öncelikli olarak kullanılması önerilmektedir. Erken dönem kiti; kan ve idrar örneği toplama ekipman içeriklerinden oluşmaktadır. (kan toplama kiti ve idrar kiti) ve yukarıdaki gibi bir oral örnek toplama kiti de bu kit içerisine eklenerek hazır bulundurulması önerilmektedir.²⁷⁷

3.2.6.3. Delil Olarak Toplanabilecek Örnek Çeşitleri

Saldırı sonrası geçen sürenin bilinmesi, toplanacak örnekler konusunda uygulayıcıya yol gösterici olmaktadır. Adli delil niteliği taşıyabilecek biyolojik örnekler, kontaminasyon, bozulma ve kaybolma gibi durumlara karşı en kısa sürede tespit edilip toplanması gereken örnekler arasında yer almaktadır. Rutin örnek toplama için kabul edilen maksimum zaman aralığı (saldırı sonrası toplama zamanına);

- Cilt üzerindeki ısırık izlerinden: 72 saate kadar,
- Ağız bölgesinden: 12 saate kadar,
- Vajinal bölgeden: 120 saate kadar,
- Anal bölgeden: 48 saate kadar,

²⁷⁴ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal

²⁷⁵ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.158.

²⁷⁶ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal

²⁷⁷ Team, Sexual Assault Response SART (2018). Recent Rape/Sexual Assault: National Guidelines on Referral and Forensic Clinical Examination Following Rape and Sexual Assault in Ireland 4rd Edition. www.hse.ie/satu (Erişim Tarihi 18.12.2018)

- İdrar örneği (toksikolojik inceleme için): 120 saate kadar,
- Kan örnekleri (toksikolojik analiz için): 48 saate kadar,
- Eşyalar üzerinden (kondom, giysiler) alınacak örnekler; süre sınırı bulunmamaktadır.²⁷⁸

Yaralanma Sebebiyle Oluşan Fiziksel Bulgu ve Deliller: Fiziksel ve/veya genital travma, güç kullanımının kanıtı olabilecek bulguların belgelenmesi için mağdurun cinsiyetine uygun muayene formları kullanılarak vücut diagramları üzerine işaretlenmelidir.²⁷⁹

Giysiler: Yırtılmış ya da lekeli giysiler, fiziksel şiddet varlığı ve zor kullanılmasını desteklemek üzere fiziksel delil olarak toplanması gereken örnekler arasında yer almaktadır. Giysilerin alınması mümkün değilse formlara mutlaka not edilmelidir. Bir kişi, başka bir kişi veya yerle temas ettiğinde, belli olabilecek küçük ve görünüşte önemsiz değişiklikler meydana gelebilmektedir. Lif, kıl ve çeşitli mikroskobik maddeler gibi küçük parçalar, debrisler (kalıntılar) kişi tarafından farkında olmadan bırakılabilir veya çevre ile temastan dokunduğu yer tarafından tutulabilir veya başka bir birey üzerinde bulunabilir. Özetle, fail ve mağdurların kıyafetlerinin durumu oldukça önemlidir. Bir şüphelinin kıyafetlerinde olan fiziksel bulgular, mağdurun üzerindeki kıyafetlerde de benzer şekilde iz delilleri olarak bulunabilmektedir. Toplanan deliller, delil teslim zincirine uygun olmayan şekilde teslim edilmesi veya eğitimsiz bir personel tarafından toplanması bir başka ifade ile toplanma ve saklama aşamasında yaşanan sorunlardan dolayı hasar görmekte ve kontaminasyona uğramaktadırlar. Sağlık personeli, mağdura, hayati tehlike oluşturan durumlar için acil müdahalede bulunurken giysileri hızlı bir şekilde çıkarmak veya kesmek zorunda kalabilir. Bu sebeple kıyafetler tıbbi müdahale sırasında ya da olay yerinde unutulmaktadır. Bu giysilerden özellikle kanlı olanlar delil teslim zincirine uygun şekilde toplanıp paketlenmediğinden kontaminasyona uğramaktadır. Suçun işleyişi ile ilgili adli delil niteliği taşıyan bu kıyafet bulguları, diğer

²⁷⁸ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence (No. WHO/RHR/15.24) //apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/197498/WHO_RHR_15.24_eng.pdf Erişim Tarihi: (15.09.2019)

²⁷⁹ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal

deliller arasında en fazla dikkat edilmeyen veya kontamine olan deliller arasına girmektedir.²⁸⁰

Tampon, İç Çamaşırı ve Hijyenik Ped: Steril büyük sızdırmaz toplama kapları, tampon/külot-sütyen/hijyenik ped/bebek bezi gibi materyallerin hangisinin olduğunu göstermek için önceden isimleri ile basılmış materyal etiketi hazırlanması önerilmektedir.²⁸¹ Cinsel saldırı muayenesi sırasında eğer mağdur menstrual dönem içerisindeyse, kullandığı tampon veya hijyenik kadın pedi toplanacak deliller arasında yer alırlar. Alınan tampon ya da hijyenik kadın pedi, delil paketine yerleştirilmeden önce kurutulmalıdır. Kurutulması mümkün olmayan durumlarda ise paketlenmesi, yoğun ıslaklıktaki delillerin paketlenme prosedürüne göre yapılmalıdır. Uygun toplama ve paketlenme sonrasında ise üzerine ıslak etiketi yapıştırılır. Islak örnek içeren paket diğer delil paketlerinden ayrı olarak adli kolluk kuvvetlerine teslim edilmelidir. Delil teslimi sırasında adli kolluk görevlisine bulgunun ıslak olup olmadığı mutlaka bildirilmesi gerekmektedir.²⁸²

Saç ve Kıl: Giysilerin ya da vücudun üzerindeki ya da saçtaki yabancı maddeler (toprak, yaprak, ot) mağdurun hikayesini teyit edebilir nitelikte fiziksel delil içerebilmektedir.²⁸³ Cinsel saldırıya maruz kalanın giysileri üzerinde ya da vücudunda yabancı kıllar bulunabilir. Karşılaştırma amacıyla mağduriyet yaşayanın pubik kılından ya da saçından koparılarak ya da kesilerek örnek alınabilir. Cinsel saldırı, trafik kazası, cinayet ve benzer suçlarda saç veya kıl delilleri, olay esnasında kişilerin karşılıklı fiziksel temasından kaynaklanmaktadır. Kıllar olay yerinde bulunabileceği gibi, şüpheli veya mağdur bedeninde ya da eşyalar üzerinde tespit edilebilir. Bu örnekler her zaman gözle görülebilecek kadar büyüklükte olmayabilir. Bulunma olasılığı olan yerlerde dikkatli bir şekilde aranması ve toplanması, olayın ispatı açısından güçlü bir delil olduğu için önem arz etmektedir.²⁸⁴

²⁸⁰ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.155.

²⁸¹ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

²⁸² Lynch & Duval. Forensic Nursing Science, pp.539.

²⁸³ Hazelwood & Burgess. Rape Investigation. pp.237.

²⁸⁴ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.185.

Şüpheliye ait saç ve kıl delilleri genellikle mağdurun vücudu üzerinde rastlanmaktadır. Eğer cinsel saldırı sırasında mağdur, şüphelinin saçlarını tutup çekme suretiyle bir eylemde bulunduysa, mağdurun tırnak altlarında bile kıl örneklerine rastlanabilmektedir. Cinsel saldırı mağdurunun vücudu üzerinde, şüpheliye ait pubik kıllar bulunabilir. Mağdur ve şüpheliden pubik kılların toplanması, delil toplama sürecinin rutin işlemlerinden biridir ve mutlaka atlanmadan yapılmalıdır. Olayla ilgisi olduğu düşünülen adli delil niteliği taşıyabilecek bu örnekler mümkün olan en kısa sürede toplanmalı ve saklanmalıdır. Temasla bulaşan iz deliller arasında kıllar toplanmadığı takdirde hızlı kaybolabilme özelliğindedir. Genellikle yapılan dikkatli bir inceleme sonucu kıyafet üzerindeki gözden kaçan saç ve kıl bulguları bile tespit edilip toplanabilir. Kıl örnekleri vücut üzerinden, vücut-kafa, koltukaltı bölgesi, yüz, göğüs, omuzlar, pubik bölge, dizler, vb. alanlardan toplanabilmektedir. Bu örnekler, toplandıkları bölge belirtilerek numaralandırıp toplanmalıdır. Kopararak toplama ve tarak yardımı ile tarayarak toplama yöntemlerinden biri tercih edilebilir. Kafadan toplanacak saç bulguları mutlaka kafanın farklı bölgelerinden alınması gerekmektedir. Arka, sol, sağ ve tepe bölgeleri olmak üzere toplamda 25 adet saç teli toplaması gerekmektedir. Aynı kişi üzerinden birden fazla kıl örneği toplanmasının sebebi, kişinin vücudundan farklı bölgelerinden alınan her örneğin analiz etmek için uygun olmama ihtimalinin göz önünde bulundurulmasıdır. Bu yüzden 25 adet kıl örneği belirlenen prosedürlerdeki toplama bölgelerinden alınmalıdır.²⁸⁵

İşlem öncesi örnek alacak uygulayıcı, en uygun saç kılı alınması için, kişinin kafasının her alanını dikkatlice incelemelidir. Bu inceleme sonucu elde edilen bilgilerde; kişinin saç kalınlığı, saç rengi, tıbbi geçmişinde bir operasyon geçirme durumunu ve saç dökülmesi yaşanan bölgelerini not alınması ile analiz sırasında farklı sonuçlarla karşılaşmama adına tespit etmede yarar sağlamaktadır. Vücudun diğer yerlerinden toplanan kıl örnekleri de saçlı olmayan kel bir kişide inceleme açısından önemlidir.²⁸⁶

Tırnak Örnekleri: Kesilerek veya tırnak altı kazınması ile örnek alınarak tırnak örnekleri adli delil olarak incelenmektedir. Yeterli miktarda kalıntı varsa, iz incelemesi için tırnak

²⁸⁵ Fisher & Fisher, Crime Scene Investigation. pp. 185.

²⁸⁶ Fisher & Fisher, Techniques of Crime Scene investigation. pp. 187.

altı kazınması ile elde edilen örnekler toplanabilir. Veya kesilerek toplanmış tırnaklar delil toplama prosedürüne uygun şekilde paketlenip analiz edilmek üzere kriminal laboratuvara teslim edilebilmektedir. Özellikle fiziksel temas içeren suçlarda, temasın varlığının ispatı için tırnak ve tırnak altı örneklerin toplanması oldukça önemlidir. Elde edilen bu örnekler şüpheliye ait DNA analizi için kullanılmaktadır.²⁸⁷

Isırık İzleri: Isırmanın açıkta kalan cilt yüzeyinde görüldüğü durumlarda herhangi bir kayıt veya ölçümden önce ilk olarak DNA / tükürük (olaydan sonraki ilk 48 saati içinde) örneği elde etmek için iz üzerinden yüzeysel svap alınması gerekmektedir. Isırık izi birçok yaralanmada tek başına bir saldırı göstergesi olmayabilir. Olayla arasında bağlantı kurulması için olayın gerçekleştiği tarih veya tarihle uyumlu bir görünümdeyse, yani kavisli, oval, dairesel veya tek tek diş izlerini gösteren herhangi bir yaralanma belirtisi varsa, ısırık izlerin saldırı sırasında gerçekleşmiş olma olasılığına karşı dikkatli olunması gerekmektedir.²⁸⁸

CMK beden muayenesi ve örnek alma ile ilgili yönetmelikte diş kalıbı ve diş izi ile ilgili örnek alma işlemlerini eğer ulaşılabiliyorsa bir diş hekimi tarafından yapılması gerektiğini ifade etmektedir.²⁸⁹ Svap alma yöntemi için kullanılan diğer bir teknik, çift svap alma yöntemidir. Eğer ısırık izi giysi üzerinden gerçekleşmiş ise, herhangi bir fotoğraf çekmeden önce giysinin üzerinde ısırık izi bulunan bölge fotoğraflandırılıp svap alınması gerekmektedir.²⁹⁰

Kayıt ve ölçüm esnasında tam bir açıklama, çizim ve genel boyutların not edilmesine dikkat edilmelidir. Uzman bir fotoğrafçı olmasa bile fotoğraf çekiminin en kısa sürede yapılması gerekmektedir. İyi bir Isırık izi analizi çekilen fotoğrafların kalitesine bağlıdır. İdeal olarak, bir diş hekimi tarafından yapılması tercih edilmelidir. Fakat mevcut şartlar altında diş hekimi bulunmuyorsa, delil toplamakla sorumlu

²⁸⁷ The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College

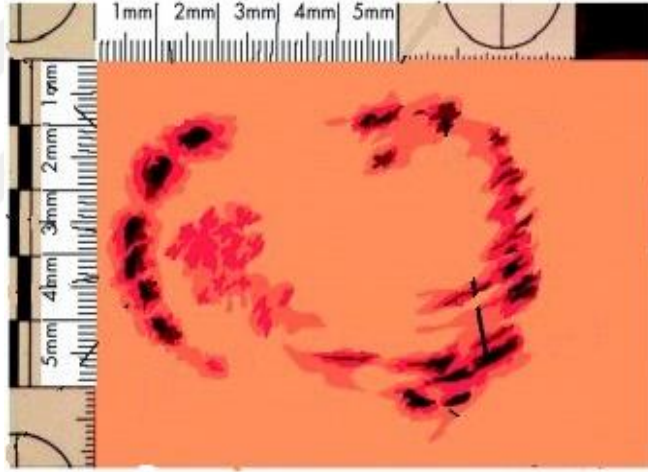
²⁸⁸ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp. 238.

²⁸⁹ Fizik kimliğin tespiti açısından, kişinin ağızındaki dişlerin incelenmesi ve diş izlerinin alınması “*diş tabibi*” tarafından yapılır. Ağız içindeki “*dişlerin incelenmesi*” ve “*diş izi alınması*” işlemleri ise yalnızca bir diş hekimi tarafından gerçekleştirilir (CMK Yönetmelik md.15).

²⁹⁰ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.232.

uygulayıcı²⁹¹ ısırık izi fotoğraflama prosedürlerine uyarak fotoğraf çekimi yapılabilmektedir.²⁹²

İyi bir ısırık izi fotoğraflama için öncelikle mağdurun işlem için bilgilendirilmesi ve onamı alınması gerekmektedir. Isırık izinin vücut üzerinde bulunduğu bölge tespit edildikten sonra ilk önce ölçeksiz şekilde genel görüntüsünün fotoğrafı çekilir. Çekim sırasında kullanılmak üzere dik açılı bir ölçek gereklidir ve ısırık izinin olası herhangi bir bölümünü gizlememesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Ölçek üzerine o güne ait bir tarih yazılması gerekmektedir. Daha sonra ölçek ile yapılacak ısırık izi çekimleri için, üzerinde izin boyutlarını ölçmek için kullanılan sayısal ölçütle birlikte yara üzerindeki renk değişimlerini de belgelendirmek üzere bir renk skalası bulunan ölçek tercih edilebilir. Ulaşılması mümkün değilse renk skalasız sayısal ölçekle ısırık izi fotoğraflandırılıp ayrıca oluşan renk değişimleri de mutlaka not edilmelidir.²⁹³

Şekil 4: Isırık izi görüntüsü

Kaynak: <http://www.forensicmed.co.uk/wounds/bitemarks/>

Fotoğraf çekimi sırasında görüntü kalitesinin bozulmasını en aza indirmek için fotoğraf makinesinin doğrudan ısırık izinin üzerinde ve dik bir açı ile konumlanması gerekmektedir. İki boyutlu görüntü alınması gereken bölgelerde, her bir dik açının ayrı olarak fotoğraflanması gerekmektedir. Mümkünse ve uygulanabilirse ve duruş bozukluğunu en aza indirmek için, yaralanmayı, iddia edilen ısırma zamanında olduğu

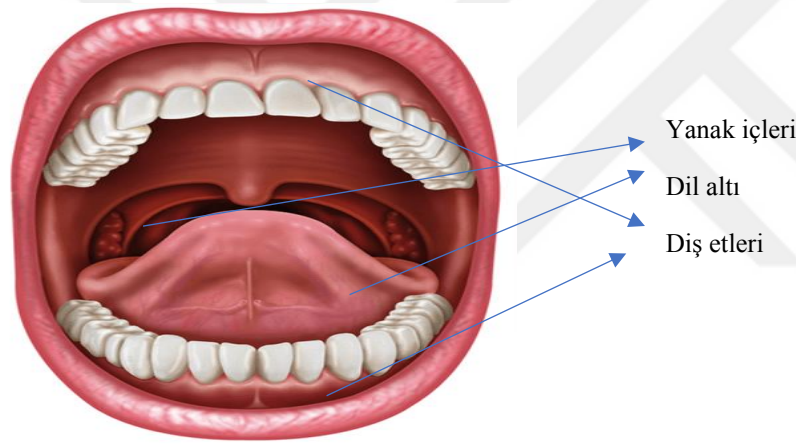
²⁹¹ Hekim, ebe ve hemşire.

²⁹² Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp. 240.

²⁹³ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp. 240.

gibi konumlanan anatomik konumla fotoğraflamaya çalışılmadığıdır. Kavisli bir yüzeye birkaç kez bakmak ve kontrol etmek gerekmektedir (örneğin, bir uzuvdaki zıt diş izleri). Bazı ısırık izleri zamanla daha belirgin hale gelir, bu nedenle tekrar fotoğraf çekmeye dikkat edilmelidir. Tam bir analiz için uygulayıcı, ısırık izinin fotoğrafı çekilirken, fotoğraf makinesinin makro lensini kullanarak ölçekli ve ölçeksiz, flaşlı ve flaşsız çekimlerin tümünün yapılması önerilmektedir.²⁹⁴

Cinsel saldırı suçlarında ısırık izleri bulguları, sık karşılaşılan bir delil çeşididir. Failin mağduru ısırabileceği gibi, mağdurun da faili ısırması olasıdır. Beden muayenesi sırasında yıkanma temizlenme gibi girişimlerden önce tespit edilen ısırık izlerinin analizi hem lokalize olduğu yerin fotoğraflanması açısından hem de adli diş hekimliği açısından incelenmesi oldukça önemlidir.²⁹⁵

Şekil 5: Oral Svap Alma Bölgeleri

Kaynak: <http://osourimbah.com/oral-medicine-and-pathology/>

Mağdurun bedenindeki ısırık izlerinin bulunduğu lokasyonlarına bakıldığında ise; kadınlarda bir cinsel şiddet sırasında sıklıkla meme ve bacaklarda, erkeklerde ise çoğunlukla omuz ve kol bölgelerinde, çocuklarda ise genital bölge ve çevresinde, bacaklarda ve sırt bölgelerinde ısırık izleri görülürken, kişinin kendini savunma durumlarında ise el ve kollarda sık rastlanmaktadır. Gerçekleşen istismar türüne göre bakıldığında ise; baş burun yanak kulak yüz el kol ve bacaklar üzerinde, cinsel istismarda

²⁹⁴ Fisher & Fisher. *Techniques of Crime Scene investigation*. pp. 241.

²⁹⁵ Kaya, A., Karadayı, B., Uygun, S., Karadayı, Ş., & Afşin, H. (2015). Acil Servislerde Isırık İzlerinin Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. *Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bulteni*, 53(3), sayfa 181-186. DOI: 10.4274/haseki.2291. s.183.

ise bu lezyonlar dudak boyun meme omuzlar kalça iç ve dış genital organ çevrelerinde rastlanmaktadır.²⁹⁶

Sperm ve Seminal Sıvı: Muayene sonucu elde edilen örneklerde Sperm hücresi bulunup bulunmadığını veya örneğin ejakülasyon sıvısı içerip içermediğini araştırmak için prostatik asit fosfataz analizi yapılır. Penetrasyonun vajina, anüs ya da ağız boşluğunda olması halinde bu bölgelerden de svap örnekleri alınabilir. Cinsel saldırı suçu ile ilgili davalarda en tartışmalı delillerden biri semen varlığıdır. Genellikle yatak takımları, giysiler, dokular, havlular, kondomlar gibi eşyalar üzerinde rastlanabilmektedir. Değişik dalga boylu ışık kaynaklarının yardımıyla semenin belirli ışık dalgaları altındaki floresan özellikleri dikkate alınarak semen lekesi olması muhtemel lekeler tespit edilir. Lekenin semen içerip içermediğini belirlemek için varsayımsal bir test yapılır. Bu test, semende büyük miktarlarda bulunan bir enzim olan asit fosfataz (AP) varlığına bakarak yapılmaktadır. Test solüsyonu lekeye uygulandığında, mavi- mor renge bir değişim görülürse test pozitif olarak kaydedilir. Bir AP pozitif tahmin testi oluşturulduktan sonra, onay testi gereklidir. Çünkü bu test, çeşitli dış kaynaklar sebebiyle yalancı pozitiflik sonucu verebilir. Bu nedenle, sperm mikroskopik olarak görüntülenmesi oldukça önemlidir. AP'si pozitif örneklere çeşitli yıkama ve boyama işlemleri uygulanarak mikroskop üzerinde sperm incelemesi yapılır. Mikroskopta sperm hücresinin tespit edilemediği durumlarda ise AP'si pozitif olan örneklere yine bir kart test olan PSA (Prostat Spesifik Antigen) testi uygulanabilir. Ancak PSA testinin de bazı sınırlamaları söz konusudur. Bu sebeple mikroskop incelemesi bu tür analizlerde oldukça önem arz etmektedir.²⁹⁷

Mağdurun bedeninden elde edilen ya da olay yerinde bulunan kan, sperm, tükürük örneklerinden DNA analizi yapmak mümkündür. Bununla birlikte saldırgana ait olan vücut sıvılarının bulaşık olduğu materyaller (kıyafetler, hijyenik pedler, kondomlar) üzerinden elde edilen veya ısırık izleri ile olaya dahil olan saldırı şeklinin gerçekleştiği vücut boşluklarından alınan svap örnekleri üzerinde yine DNA analizi yapılabilmektedir.

²⁹⁶ Kaya, A., Karadayı, B., Uygun, S., Karadayı, Ş., & Afşin, H. (2015). Acil Servislerde Isırık İzlerinin Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bulteni, 53(3), sayfa 181-186. DOI: 10.4274/haseki.2291

²⁹⁷ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp. 240.

Ayrıca tırnak örnekleri ile tırnak altından elde edilen kazıntılardan da DNA analizi yapmak mümkündür. Tüm bu delillere uygulanan DNA analizlerinden bir sonuç elde edildiği takdirde, bu lekelerin kime ait olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla mağdurdan ve mümkünse saldırgandan referans DNA örneklerinin alınması gerekmektedir.²⁹⁸

Toksikolojik Madde Analizi İçin Kan ve İdrar Örnekleri: Eğer mağdur bazı maddelerin etkisinde görünüyorsa veya bunu ifade ediyorsa toksikolojik madde analizi için örnek toplanması gerekmektedir.²⁹⁹ Cinsel saldırı suçunu kolaylaştırıcı alkol ve yasadışı maddelerin analizi için mağdur acil servise alındıktan sonra bir kan ve idrar örneği vermesi oldukça önemlidir. Bu örnekler, alkol veya yasadışı madde ile kolaylaştırılmış vakalarda cinsel saldırısı sırasında bu maddelerin kullanıldığına dair etkin araştırılma sağlanması için kilit rol oynamaktadır. Acil servis çalışanlarının örneklerin toplanmasındaki iş birliği, bu gibi durumlarda adli kolluk kuvvetlerine büyük ölçüde yardımcı olmaktadır.³⁰⁰ Uyuşturulduğunu deneyimleyen ya da uyuşturulduğundan şüphelenilen mağdurlar, idrar çıkışı ihtiyaçlarını gidermeyi bir süre erteleyerek örnek alınmasına kadar beklemesi önerilmektedir. Acil bir idrara çıkma ihtiyacının giderilmesi gerekli olması durumunda ise herhangi bir temiz kap, idrar toplanması için uygun olabilmektedir. Bu numuneler, erken dönem delil toplama kiti kullanılarak zaman kaybetmeden toksikoloji laboratuvarına gönderilmelidir.³⁰¹

Kondom: Toplanacak örnekler arasında bulunan kondomların, iç yüzeylerinden elde edilecek deliller faile ait, dış yüzeyinden elde edilecek örnekler ise mağdura ait bulguları içerebilmektedir. Ayrıca olay yerinden toplanacak olan bulgular arasında kondom paketlerine rastlanıldığında, olay anında failin elleriyle mağduru etkisiz hale getirip kondom paketini ağız ve dişleri kullanarak açma ihtimaline dikkat edilmesi gerekmektedir. Paket üzerinde faille ilgili DNA açısından zengin içerikli tükürük örneği bulunma olasılığı yüksektir. Kondom üzerinden sürüntü örneği alınması için bir adet

²⁹⁸ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp. 208.

²⁹⁹ Mutlu, E., Aşıcıoğlu, F. (2019). Uyuşturucu Madde Etkisi Altındaki Mağdurların Uğradığı Cinsel Saldırıları: Olgu Serisi, Osmangazi Tıp Dergisi, 41(1), sayfa 95-101. Doi: 10.20515/otd.455395

³⁰⁰ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.336.

³⁰¹ Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.340.

svap, plastik toplayıcı kaplar, forseps, önceden basılmış etiket hazırlanması önerilmektedir.³⁰²

Lubrikantlar: Bir tür kayganlaştırıcı jel/krem olarak tanımlanmaktadır. Su bazlıları da dahil olmak üzere çeşitli ticari lubrikantlar mevcuttur. Central Florida Üniversitesi adli bilim uzmanı Dr. Candace Bridge, DNA'nın cinsel saldırı olayında bir şüpheliyi tespit edemediği durumlar için yardımcı delil olarak kullanılabilir türden bir veri tabanı oluşturmuştur. Bunun için öncelikle cinsel ilişki sırasında kullanılan ve piyasada bulunan 112 lubrikantı analiz ederek ve kataloglamıştır. Her biri ayrı özelliklere sahip olan bu lubrikant verileri ile bir şüpheliyi suç mahalline bağlamaya yardımcı olabilecek şekilde bir bağ kurarak, verilerin suçun aydınlatılmasına dair izlenen yolda yardımcı olabileceğini belirtmektedir. Bu çalışmayı yapmadaki en önemli nedenleri; özellikle kondom veya spermisit ya da DNA elde etmeyi engelleyecek derecede güçlü tahrip edici etkiye sahip bir ürün kullanıldığında bunları tespit edebilecek bir yöntem duyulan ihtiyaç olduğunu dile getirmektedir.

Bridge; DNA elde etme şansları olmadığında geriye kalan bu maddelerin analizi ile mağdur ile şüpheli arasında bir bağlantı oluşturabileceğini umdukları bir sistem hazırladıklarını belirtmektedir. Bridge, lubrikant analizi ile ilgili çalışmasını, araç kazaları sırasındaki çarpışma kaynaklı yaşanan otomobillerin üzerindeki boya birtakımları ize benzettmektedir. Nasıl boya üzerinden araçla ilgili bilgi edinme şansları oluyorsa aynı şekilde kullanılan lubrikant türünden kullanıcıya dair bilgi etme şansı ile DNA elde edilemeyen vakalara yardımcı olmayı amaçladıklarını ve çalışmalarının bu yönde devam edeceğini belirtmektedir. Bu yöntem ile özellikle cinsel saldırı dosyalarında daha fazla adalet sağlamak için, mağduru şüpheli ile en azından suç mahalline bağlamanın başka yollarını bulmaya çalıştıklarına dair güven veren bir yöntem olarak çalışmalara devam edileceğini ifade etmektedir.³⁰³

³⁰² Fisher & Fisher. Techniques of Crime Scene investigation. pp.334.

³⁰³ Moustafa & Bridge. Distinguishing Sexual Lubricants From Personal Hygiene Products for Sexual Assault Cases. Pp. 58-71.

3.2.6.4. Cinsel Saldırı Muayenesi Uzmanları için Örnek Alımı ile İlgili Delil Toplama Talimatları ve Uygulama Adımları

Muayene ve örnek alımı sırasında uyulması gereken temel ilke “zarar vermeyin” dir. Delil toplamanın zamanlaması ve sırası kritik bir öneme sahiptir. Uygulama adımları sistematik bir sıralamaya göre belirlenmiştir. Adli olguya, zaman aralığına ve öncelik durumlarına göre kit uygulama adımları yer değiştirebilmektedir. Muayene ve örnek alımı sırasında delil toplama kitini kullanacak olarak sağlık profesyoneli, uygulama adımları ile ilgili mağdura bilgi vermelidir. Ayrıca mağdurun istediği zaman bu uygulama adımlarını durdurabileceği ve zorunlu durumlar dışında işleminden vazgeçme hakkının bulunduğu ile ilgili bilgilerde mutlaka uygulayıcı tarafından anlatılmadır.³⁰⁴

CİNSEL SALDIRI DELİL TOPLAMA KİTİ

AFFIX
BIOHAZARD
SEAL

TIBBİ PERSONEL

Hasta adı-soyadı Uyruk: Cinsiyet: Yaş:.....
Hastane adı: Tıbbi Kayıt Numarası:

İncelenme Tarihi:

İnceleyen kişi adı-soyadı:

İmza:

Diğer İnceleyen Kişiler:

İmzaları:

ADLİ KOLLUK PERSONEL

Adli Makam:

Araştıran Görevli:

Vaka No: Olayın Gerçekleştiği Saat/Tarih:

DELİL TESLİM ZİNCİRİ

Teslim Eden:

Teslim Alındığı Tarih: Teslim Alındığı Saat:

Teslim Alan:

Tarih: Saat:

**Laboratuvara hemen geri teslim edilmelidir.
Kullandıktan sonra buzdolabından saklanmalıdır-Kolay bozulabilir delil.**

KRİMİNAL LABORATUVAR PERSONEL

Laboratuvar No:

Teslim Alındığı Tarih:

İnceleyen Kişi:

Şekil 6: Cinsel Saldırı Delil Toplama Kiti Formu Örneği

Kaynak: Araştırmacı tarafından orijinal kaynaktan Türkçe'ye çevrilmiştir. <https://www.forensi-tech.com/forensic-evidence-collection/1930-southwestern-sexual-assault-evidence-collection-kit-tx100.html>

³⁰⁴ Department of Justice. (2013). A national protocol for sexual assault medical forensic examinations: Adults/adolescents.

1.Adım Cinsel Saldırı Muayenesi Bilgi Formu: Anatomik diagramlar haricinde, kit içerisinde bulunan bilgi formunun yerine adli muayeneler için kullanılan ‘‘cinsel saldırı muayene’’ formu kullanılabilir.

2. Adım Kan ve İdrar Örnekleri: Kan örnekleri için 10 ml EDTA’lı mor tüpler, idrar örnekleri için ise geniş ağızlı steril toplama kullanılmalıdır.

3. Adım Giysiler: Kıyafetlerin her biri, mağdurun üzerinde olduğu, yere veya sedyeye serili steril kağıt örtü üzerinde dururken toplanmalıdır. Bu sırada düşen materyaller daha sonra uygun katlama stilleriyle yabancı materyal torbası içine yerleştirilmektedir. Bulunduğu zeminden lif veya döküntü toplamayacak şekilde temiz levha üzerine yerleştirilmesine özen gösterilmelidir. Mağdurun toplanan kıyafetleri ıslaksa kurutulmalı ve uygun katlama yöntemleri ile kağıt delil toplama zarflarının içerisine yerleştirilip içinde bulunan kıyafetin türü zarf üzerindeki bilgilere kaydedilmelidir.

4.Adım Debris ve Yabancı Materyal İçerikli Örnekler: Kir, lif, saç vb. kalıntıları toplanmalı ve bir zarf paketin içerisine yerleştirilmelidir. Kurumuş salgılar, (wood lambasını kullanılması ile örnek alınacak bölge belirlendikten sonra), svapları distile suyla hafifçe nemlendirerek ve bölgeyi iyice kazıma yöntemi kullanılarak svap yardımı ile alınmalıdır.

5. Adım Saç Örnekleri: Kafa üzerinde saçlı bölgeden her bir saç derisi konumlarının en az 5 bölgesinden kesilmelidir. Bu bölgeler; orta, ön, arka, sol ve sağ taraf olmak üzere belirtilmektedir. Eğer saçlı deri üzerinde kurumuş sekresyona dair bir bulgu ile karşılaşılırsa, kuru ve nemli svaplar kullanılarak saç üzerinden svap alınmalıdır. Saç örnekleri için toplam 25 adet saç teli, kafa dip bölgesine yakın yerden kesilerek toplanmaktadır. Ayrıca saçlar, eğer toksikolojik analiz gerektiren bir durum söz konusu ise incelenmek üzere de gerekli laboratuara gönderilebilmektedir.

6. Adım Tırnak ve Tırnak Altı Materyali: Plastik veya tahta tırnak kazıyıcı kullanarak mağdurun tırnak altı materyalini almak amacıyla (her iki el ile) steril kağıdın üzerine kazıma yöntemi ile örnek toplanmaktadır. Eğer kazıma işlemi yeterli değilse, tırnak kesme ile de örnek alma işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Sağ el tırnak kesimi, sağ el

tırnak svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru, sol el tırnak kesimi, sol el tırnak svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru olmak üzere svap ve örnek alma işlemleri yapılabilmektedir. Ayrıca eğer işlem için gerekliyse el üzerinden dermis svap alınabilir. Sağ el svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru, sol el svap (2 adet) 1 nemli ve 1 adet kuru olarak işlem gerçekleştirilebilir.

7. Adım Oral Svap: Bukal bölgeyi ve diş eti çizgisinin tamamını almak suretiyle aynı anda 2 svap kullanılarak örnek alınabilir. Peri-oral svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru ağız içi örnek alımı için svap (kuru) ağız çalkalama için steril su ve 10 ml steril tek kullanımlık kap kullanılabilir. Oral svaplar şahit numune için DNA örneği toplamak amacıyla filtreli kağıtlara tükürük emdirilme yöntemiyle de örnek toplanabilmektedir. Bu örnek üzerine ‘‘şahit numune’’ yazılı bir etiket yapıştırılması unutulmamalıdır.

8. Adım Referans DNA örneği: Oral örnek alınırken olduğu gibi şahit numune olarak alınacak örnekler için (örneğin kan gibi sıvılar için) filtre kağıtları kullanılarak emdirme işlemi ile örnek alınabilmektedir.³⁰⁵

9. Adım Isırık İzleri: 2 adet svap 1 nemli ve 1 kuru olmak üzere, diş izinin bulunduğu her alandan olmak üzere svap örnekleri alınır. Ayrıca izin fotoğraflanması ve diş kalıbının alınması için diş hekimi konsültasyonu istenebilir. Bulunmadığı durumlarda uygulayıcı diş izi için ölçek kullanarak fotoğraf çekimi yapmak koşuluyla delil toplama adımlarına uygun olarak işlemi gerçekleştirebilmektedir.³⁰⁶

10. Adım Dış Genital Svap: Dış genital organlar üzerinden örnek alınması için svap (2 adet) 1 nemli and 1 kuru olmak üzere mons pubis ve labia majörler üzerinden alınabilir. Ayrıca dış genital organlar üzerine rastlanan travmatik izler ölçeklenip fotoğraflandırılmalı ve anatomik diagramlar üzerinde bu bulgular kaydedilmelidir.³⁰⁷

11. Adım Pubik Kıl Örnekleri: Pubik kıllar üzerinde elde edilmesi muhtemel delil niteliği taşıyacak örneklerin toplanması için ilk olarak bir tarak yardımı ile tarama işlemi

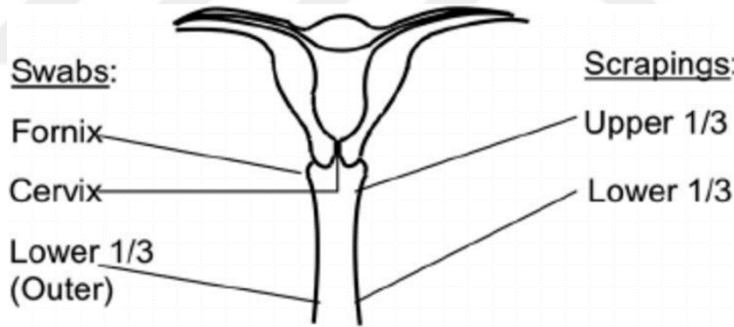
³⁰⁵ National Institute of Justice (NIJ), US Department of Justice, Office of Justice Programs, & United States of America. (2017).

³⁰⁶ National Institute of Justice (NIJ) (2017).

³⁰⁷ National Institute of Justice (NIJ) (2017).

gerçekleştirilir. Yapılan işlem ile aşağıya doğru tarama sonucu o bölgede bulunan kalıntıların dökülmesi beklenir. Dökülen numunelerin kaybolmaması ve kontaminasyonu önlemek amacıyla, mağdurun kalçasının alt kısmına steril beyaz bir kağıt örtü serilerek bu işlem gerçekleştirilmektedir. Böylece şüpheliye ait olabilecek saç-kıl veya yabancı materyal içerikli döküntüler, yerleştirilen steril örtünün üzerine düşecektir. Diğer bir toplama yöntemi olarak pubik bölgenin çeşitli yerlerinden olmak üzere 25 adet kıl örneği kesilerek veya koparılarak toplanmasıdır. Ayrıca pubik kıllar arasında gözle görülen debris bulgularına rastlanıldığında, bu örnekler forseps yardımıyla ayrı olarak toplayıp paketlenmektedir.³⁰⁸

12. Adım Vajinal Svap ve Smear: Aynı anda 2 svap kullanılması önerilmektedir. Vulva ve perineden svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru olarak, eğer alınması mümkünse vajina 1/3'lük giriş bölümünden svap (2 adet), vajinal kanalın servikse yakın olan 1/3'lük bölgeden svap (2 adet), son olarak spekulum muayenesi eşliğinde endoservikal svap alınması gerekmektedir. Vajinal örnekleme lokasyonlarının şematik gösterimi

Şekil 7: Vajinal Örnekleme Svap Alma Lokasyonları

Kaynak: Schematic Representation Of Vaginal Sampling Locations

https://www.researchgate.net/profile/Steven_Leigh3/publication/23806925/figure/fig1/AS:310214839554048@1450972389080/Schematic-representation-of-vaginal-sampling-locations-Three-swab-samples-were-W640.jpg

13. Adım Kondom ve Lubrikant: Mağdur öyküsünde kondom veya lubrikant kullandığıyla ilgili bir beyanda bulundu ise ve ulaşılabiliriyorsa kondom örnek olarak alınarak plastik steril bir kapaklı bir kap içerisine konularak toplanır. Hem kondoma

³⁰⁸ National Institute of Justice (NIJ) (2017).

ulaşılamayan durumlar için hem de özellikle anal penetrasyon öyküsü var ise mutlaka lubrikant bulgusu için svap alınabilir.³⁰⁹

14. Adım Anal Svap ve Smear: Aynı anda 2 svap kullanılmalıdır. Sırasıyla; ilk perianal svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru, anal svap (2 adet) 1 nemli ve 1 kuru ve muayene sırasında hekim tarafından gerek görülürse rektal svap alımı için uzman genel cerrahi konsültasyonu ile anoskopi kullanılarak svap ve smear alınabilir.³¹⁰

15. Adım: Anatomik çizimlerin tamamlanması ve delil toplama kiti kontrol listesinin gözden geçirilmesi tamamlandıktan sonra kit kutusu kapatılarak formlar üzerinde tüm bilgiler eksiksiz olarak doldurulmalıdır.³¹¹

Tüm numuneler, uygun delil toplama kabı ve paketleri veya zarfa yerleştirilmeden önce, svap kurutucu kullanılarak havayla kurumaya bırakılmalıdır. Svaplar uygun şekilde paketlerine konulmalı ve delil kapatma bantlar ile kapatılmalıdır.³¹² Numuneleri toplamak için kullanılan her zarf paketi üzerindeki istenen tüm bilgiler mutlaka doldurulmalıdır. Kıyafet torbaları hariç tüm numuneleri kutuya geri konulmalıdır.³¹³

3.2.6.5. Cinsel Saldırı Delil Toplama Teknikleri

Cinsel saldırı mağduru üzerinden örnek toplama işlemleri için standart bir teknik kullanılmasına dikkat edilmelidir. Adli analiz için alınacak örnekler, toplama işlemlerini gerçekleştirecek olan sağlık personeli tarafından belli kurallara göre alınmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.³¹⁴

Kritik zaman aralıkları için acil tıbbi bakım gerekebilir. Cinsel bir suçun işlenmesinin ardından, semen varlığının ispat edecek örnekler 6 saat içinde ağızdan, 24

³⁰⁹ Moustafa & Bridge. Distinguishing Sexual Lubricants From Personal Hygiene Products for Sexual Assault Cases. pp.61.

³¹⁰ National Institute of Justice (NIJ) (2017).

³¹¹ National Institute of Justice (NIJ) (2017).

³¹² Ballou, S. M., Kline, M. C., Stolorow, M. D., Taylor, M. K., Williams, S. R., Bamberger, P. S., ... & Kiley, W. (2013). Preservation Handbook: Best Practices for Evidence Handlers

³¹³ National Institute of Justice (NIJ) (2017).

³¹⁴ Team, Sexual Assault Response SART (2018). Recent Rape/Sexual Assault: National Guidelines on Referral and Forensic Clinical Examination Following Rape and Sexual Assault in Ireland 4rd Edition.

www.hse.ie/satu (Erişim Tarihi 18.12.2018)

saat içinde rektumdan ve 48 saat içinde vajinadan kaybolabilmektedir. İdeal olarak, Hepatit B ve HIV dahil diğer enfeksiyonlar gibi CYBE'lerin sırasıyla 48 saat ve 72 saat içinde tedavi edilmesi gerekmektedir. Şüpheli gebelik durumu varlığında ise en etkili önlem, acil kontrasepsiyon mümkün olan en kısa sürede maksimum 120 saate kadar uygulanabilmektedir. Alkol ve diğer yasadışı ilaç ve maddeler vücutta 24 ila 48 saat içinde azalmaya başlar. Bununla birlikte cinsel saldırı mağduruna tıbbi destekle birlikte ne kadar erken bir psikolojik destek verilirse, uzun dönem olumsuz etkilerin azaltılması açısından o kadar faydalı olabilmektedir.³¹⁵

Kontaminasyonu Önlemek; Örnek alımı sırasında kontaminasyonun engellenmesi için mutlaka eldiven kullanılmalıdır. Örnek alım aşamaları sırasında her adımda eldiven değiştirme süreci tekrarlanmalıdır. Kontaminasyon, örnek toplayan kişi ile alınan örnek arasında olabileceği gibi, dikkatsizce davranışlar sonucu aynı ortamda bulunan diğer örneklerin birbirlerine teması ile gerçekleşebilmektedir.³¹⁶ Günümüz DNA analizleri en ufak bir temasla bile bulaşı durumlarını tespit etmektedir. Adli sürecin sağlıklı ilerleyebilmesi için kontaminasyonun önlenmesi ilk adımı oluşturmaktadır.³¹⁷

Mümkün Olan En Kısa Zamanda Örneklerin Toplanması; Hayatta kalan cinsel saldırı mağdurları üzerinden suç ispatı için elde edilecek deliller toplanırken zaman kavramı büyük önem taşımaktadır. Saldırı sonrası mağdur üzerinden mümkün olan en kısa sürede örneklerin toplanması gerekmektedir. İdeal olan saldırı sonra ilk 24 saattir.³¹⁸ Bu süre geç başvuru nedenleri ile 72 saate kadar uzayabilmektedir. Unutulmamalıdır ki geçen her saat içerisinde delil elde etmek amacıyla örnek alınma ve bu alınan örnekten DNA analizi elde etme ihtimali azalmaktadır. Toplanan örneklerin delil teslim zincirine uygun olarak gönderilmesi ve cinsel saldırı soruşturması sırasında toplanan tüm kanıtlar için bir gözaltı zincirinin başlatılması gerekir.³¹⁹

3.2.6.6. Kanıt Koruma Zinciri

Mahkeme evresinde kanıt gösterilecek olan bulgunun kaynağı ve öyküsünün kaynağının, teslim edileceği bu evreye kadar bütünlüğünün bozulmaması amacıyla takip

³¹⁵ National SATU Guidelines Ireland.

³¹⁶ Polat, Adli Tıp. s. 430.

³¹⁷ Team, Sexual Assault Response SART (2018).

³¹⁸ National SATU Guidelines Ireland.

³¹⁹ Team, Sexual Assault Response SART (2018).

edilmesi gereken adımlarını gösteren zincir, hukuki bir kavram olup *kanıt koruma zinciri* olarak adlandırılmaktadır.³²⁰ Kanıt koruma zincirinin doğruluğunun sağlanmasında, ebeler de görev almaktadır. Kanıt koruma zincirinde görev almış olan sağlık mesleği mensubu herhangi bir kişi şahitlik yapması için mahkemeye çağırılabilmesi unutulmamalıdır.³²¹

- Her delil türü ve saklanma koşullarına uygun olarak ayrı ayrı paketlenmelidir.
- Paketlenen delil uygun bant ve kapatılma yöntemleri kullanılıp açılmamak üzere mühürlenerek güvenliği sağlanıp kapatılmalıdır. Delil paket kapatma işlemlerinde zımbalanmak suretiyle kapatılmamalıdır. Bu yöntem delil paketine zarar vermektedir.
- Delil paketlerinin kapatılma işlemleri sonrası üzerinde bulunan formlara tarih, delilin çeşiti, toplandığı ve paketlenildiği saat, delili toplayan kişinin bilgileri, bulunduğu kurum, teslim edileceği yeri içeren bilgilerin kaydedilmesi gerekmektedir.
- Delil paketlerinin üzerine mağdurun kimliğini açık edecek şekilde bilgileri yazılmamalıdır. Bulduğu kurum tarafından belirlenen gizlilik prosedürlerine uygun verilen barkod ya da numaralandırılma seçenekleri kullanılabilir.
- Delili alan her görevli, ismini, pozisyonunu ve birimini kayıt etmelidir.
- Kanıt zincirinin mümkün olduğunca kısa tutulması gerekmektedir.³²²

3.2.7. Genel Fizik Muayene

Cinsel saldırı sonrası muayene için sağlık kuruluşuna başvuran kişilere uygulanan muayene prosedürlerinde birtakım eksiklikler ile karşılaşmaktadır. Bazı hastaneler, ilk değerlendirme sonrası tüm genel fizik muayene prosedürlerine yerine getirmesi beklenirken sadece genital muayenesini yapıp vücudun diğer bölgelerinden elde edilebilecek olası delilleri göz ardı etmektedir. Aydınlatılmış onam ve anamnez alındıktan sonra hastanın bedenini özenli ve sistematik şekilde incelenir. Genel fizik muayenede tüm vücut tepeden tırnağa ve önden arkaya olacak şekilde hiçbir alan atlanmadan inceleme yapılmalıdır. Muayeneye kafadan başlamak yerine hayati bulgular, el ve bileklerle başlanması, mağdur tarafından daha güven verici olarak algılanmasından dolayı önerilmektedir. Yüz ve kafa bölgesinde gözler, burun ve ağız

³²⁰ National SATU Guidelines Ireland.

³²¹ Polat, Adli Tıp. s.397.

³²² Polat, Adli Tıp. s.431.

(dudakların iç kısımları, diş etleri ve damak) kulakların içleri ve arkaları ve boyun bölgesi dikkatli bir şekilde incelenmelidir.³²³

Mağdurun hayati bulgularını nabız, kan basıncı, oksijen saturasyonu, solunum hızı ve ateş ölçümü yapıp kayıt edilmelidir. İlk değerlendirme sonucunda acilen tedavi edilmesi gereken ve bunun için hastanın hastaneye yatırılmasının gerektiği ciddi tıbbi durumlarla karşılaşılması söz konusu olduğu durumlara rastlanabilmektedir. Bunun için acil sevk gerektiren durumlar adli süreç içerisinde vaka yönetiminin en önemli adımlarından biri olmaktadır.³²⁴

Eğer mağdurun üzerinde, saldırı sırasında giydiği kıyafetler varsa dikkatli şekilde çıkartılmalı ve delil olarak paketlenip kaydedilmelidir. Mağdurun üzerindeki kıyafetler çıkartılmadan önce alternatif ışık kaynakları kullanılarak, giysiler üzerindeki biyolojik kaynaklı iz delilleri ve yabancı materyal varlığı açısından değerlendirilmelidir.³²⁵ Daha sonra aynı işlem giysiler çıkartılıp çıplak beden üzerinde görüntülemek amacıyla tekrarlanmalıdır. Çıplak gözle kolayca görülmeyen yaralanmaları belgelemek için alternatif ışık kaynağı teknolojisi, ultraviyole (UV) ve kızılötesi (IR) ışık kaynakları muayene sırasında kullanılabilir yardımcı araçlar olarak tanımlanmaktadır. Gizli kalmış ve gözle görülemeyen derin bir ekimozun detayları UV teknolojisi kullanılarak ortaya çıkarılabilir veya laserasyonların net bir şekilde tespit edilerek detaylı incelemesi amacıyla IR teknolojisi kullanımından yararlanılarak daha iyi bir sonuç elde etme şansı sunabilmektedir.³²⁶ Adli muayene yapılan sağlık kuruluşunda bu cihazların yokluğu durumunda adli kolluk kuvvetlerinden istem yapılarak, muayeneyi yapan kişi tarafından kullanılabilir. Tıbbi muayene sırasında gözlemlenen her yara, oluşum şekli ve bulunduğu lokasyonunu içerecek şekilde raporlanmalıdır. Beden üzerinde yaraların lokasyonlarının gösterimi için anatomik diagramlardan yararlanılması ve üzerinde işaretlenmesi sağlık personeline muayene sırasında yardımcı olmaktadır.³²⁷

³²³ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³²⁴ Zilkens et al, Sexual Assault and General Body Injuries. pp. 118.

³²⁵ Fisher & Fisher, Crime Scene Investigation. s.157.

³²⁶ Fisher & Fisher, Techniques of Crime Scene investigation. pp.136.

³²⁷ Shepherd, R. (2003). Simpson's Forensic Medicine (Twelfth Ed). Arnold London. pp.131.

Dikkatli yapılmış bir adli muayene ile, şüpheli veya mağdurun vücudu üzerindeki iz deliller tespit edilebilir. Tespit edilen bu yaralar şüpheli sanık ve mağdur arasında olayın işlenişi sırasında oluşabilecek yaralar olabileceği ihtimali atlanmamalıdır. Cinsel saldırı mağdurunun vücudunda temas sonucu çoğu zaman şüpheliye ait kıllar veya kurumuş sekresyonlar bulunabilir.³²⁸ Mağdurun veya şüphelinin üzerinde kan lekelerine rastlanması cinsel saldırı ve cinayet olaylarında sık karşılaşılan bir durum olarak bildirilmektedir.³²⁹

Yapılan dış beden muayenesinde baş, kulaklar, tırnak altları ve elleri üzerindeki iz ya da kalıntılar olayın gerçekleştiğine dair mağdur fail ve olay yeri arasında bağlantı kurulması açısından yol gösterici olabilmektedir.³³⁰

Özellikle mağdurun dudaklarında ve ağız bölgesinde şiddetli öpme ile ekimozlar, öpme sırasında dişlerin dudaklara bası yapmasından kaynaklanan abrazyonlar, eğer oral bir penetrasyon varsa saldırganın şiddetli bir şekilde cinsel organını veya sair cismi mağdurun ağız bölgesine itmesiyle oluşan damak ve boğazında laserasyon görülebilmektedir. Yanak ve boyun bölgesinde ise yine öpme, emme hatta ısırma sonucu emme laserasyonları, ekimozlu ısırık izi görülebilmektedir.³³¹

Bu gibi durumlar için o bölgelerden dermal svap alınabilir. Emme ve öpmeye bağlı lezyonların en sık görüldüğü bir diğer bölge ise meme başlarıdır. Özellikle areola üzerinden mutlaka svap alınmalıdır.³³² Tehdit zorla kaçırılma suretiyle işlenen cinsel saldırı suçlarında, mağdurun el ve ayak bilekleri üzerinde zorla bağlanma ve ip izleri bulunabilir. Nitelikli cinsel saldırı suçu için saldırganın penetrasyon amaçlı fiziksel şiddet uygulamasına bağlı olarak, mağdurun femoral bölgesinin iç kısımları ve kalça bölgesinde ekimozlara rastlanabilmektedir.³³³

³²⁸ Encyclopedia of Forensic Sciences, Second Edition <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-382165-2.00001-5>. pp.1016.

³²⁹ Dalton, M. (2014). Forensic Gynaecology. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=Kr6ZBAAAQBAJ> (Erişim Tarihi:08.03.2019). pp. 54.

³³⁰ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp. 258.

³³¹ Zilkens et al, Sexual Assault and General Body Injuries. pp. 119.

³³² UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³³³ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp.251.

Yaralar, cinsel saldırılarda ısırık izi şeklinde lezyonlar ile karşılaşıldığında eğer mümkün ise bir diş hekiminden yardım alınmalı ve konsültasyon istenmesi gerekmektedir. Cinsel suçlarla ilgili fiziksel yaralanmalarla ilgili literatürde ekstragenital yaraların %39 ile %82 arasında değişmekte olduğu görülmektedir.³³⁴

Genel fizik muayenesi sırasında zaman kavramı, muayene ve örnek alım işlemlerini gerçekleştiren sağlık mesleği mensubu açısından, işlem nitelikleri ile ilgili bazı değişiklik gerektirebilir. Muayene zamanını mağdurun olay sonrası ilk 72 saat içerisinde başvurması ve saldırı sonrası için 72 saat ve üzeri zaman geçmesi olarak muayene değerlendirilmesinde dikkate alınması önerilmektedir. Yapılan araştırmalarda beden muayenesi ve örnek alımının en çok olayın ilk 72 saati içinde faydalı olup, sperm örneklerinin delil olarak toplanabilmesi için en iyi zaman aralığını 72 saat olarak bildirmektedirler.³³⁵ 72 saat sonrasında ise yapılacak fizik muayene işlemleri bazı farklılıklar göstermektedir. Fiziksel muayene sırasında saldırıdan bir hafta sonra herhangi bir fiziksel kanıt bulmak oldukça nadir karşılaşılan bir durumdur. Mağdur cinsel saldırıdan sonraki 7 gün içinde başvurursa, öncelikli genel fizik muayene prosedürleri uygulanmalıdır. Muayene sırasında akut dönem bulgularından daha çok ileri dönem görülecek fiziksel şiddet bulgularının varlığı incelenmelidir.³³⁶

3.2.8. Genitoanal Muayene

3.2.8.1. Genital Muayene

Mağdurların genital muayenesi uzun zaman almaktadır. Nazik olunmalı ve yapılacak her işlem öncesi mağdurun bilgilendirilmesi gerekmektedir. Muayene süresi boyunca hayati belirtileri belirli aralıklarla kontrol edilerek herhangi bir yaşamı tehdit edici komplikasyonlar oluşması ihtimaline karşı gerekli önlemler alınarak acil müdahale için hazırlıklı olunması önerilmektedir.³³⁷

Muayene için dikkat edilmesi gereken önemli noktalar;

- Tüm ekipman ve malzemeler önceden hazırlanmalıdır.

³³⁴ Zilkens et al, Sexual Assault and General Body Injuries. pp. 119.

³³⁵ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³³⁶ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

³³⁷ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

- Her işlem öncesi mağdura dokunmadan önce daima görsel temas kurup onay alınmalı ve iletişim halinde muayene süreci devam etmelidir.
- Sistemik olunmalı ve mevcut muayene protokollerine ve delil toplama kiti adımlarına uygun davranılmalıdır.
- Anatomik diyagramlar kullanarak her bulgu kayıt altına alınarak elde edilen tüm bilgiler cinsel saldırı muayene formları üzerinde belgelenmelidir.
- DNA analizi için numuneler toplanırken, vajinal içeriğin diğer bölgelere bulaşmasını ve alınan bölgelerin karışmasını önlemek için cinsel saldırı delil toplama kiti adımlarına uygun svap ile örnek alınmasına dikkat edilmelidir.³³⁸

Örnekleri alan sağlık mesleği mensubunun yapacağı herhangi bir kontaminasyon hatası, ceza adalet sistemindeki süreci farklı şekilde yönlendirebilmektedir. Örneğin; sadece dış genital bölgeye ejakülasyon iddiası bulunan bir vakada, örnek alımı sırasında, dış genital bölgedeki seminal sıvılı bölgeye teması sonrası eldiven veya svap değişimi yapmadan doğrudan posterior forniksten örnek alması sonucu, iddia edilenin tersi bir durum oluşarak penetrasyon varmış gibi vajina iç bölgesinde seminal sıvı örneklerine rastlanabilmektedir.³³⁹

Genital muayene sırasında iyi aydınlatılmış bir muayene odası, yeterli ışık kaynakları ve harici kullanılmak üzere farklı dalga boylarında ışık kaynakları kullanılmaktadır.³⁴⁰ Genital muayene işlemi ile eş zamanlı örnek alım işlemleri de yapılabilir. Mağdur muayene masasına alınır. Mağdura muayene için uygun olan *litotomi pozisyonu* (hastanın bacaklarını göğsüne doğru çekip masada bulunan desteklere yerleştirilerek verilen bir pozisyonudur) veya *sims* (yüzüstü ve yan yatış pozisyonlarının bileşiminden oluşur) pozisyonu verilir.³⁴¹

Üç temel yöntem uygulanarak genital muayene işlemi gerçekleştirilebilir. Bunlar; çıplak gözle muayene, kolposkopik muayene ve doku boyaması yöntemiyle görüntüleme ile muayene işlemleridir. Muayene ilk önce dış genital organların incelenmesi ile başlar.

³³⁸ Dalton, M. (2014). Forensic Gynaecology. pp. 62.

³³⁹ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp. 279.

³⁴⁰ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp. 276.

³⁴¹ Dalton, M. (2014). Forensic Gynaecology. pp. 61.

Genital muayene sırasında svap ile örnek alımı dıştan içe doğru olmalıdır. Tüm genital organlar travmatik lezyon varlığı, yabancı maddeler ve kanama açısından dikkatlice incelenmelidir. Kadın cinsel organları cinsel saldırının hemen ardından muayene edilse bile vakaların %50'sinden azında tanımlanabilir travma tespit edilebilmektedir.³⁴²

Muayene sırasıyla *mons pubis*, *labia majör* (büyük dudaklar), *klitoris*, *üretal açıklık*, *labia minör* (küçük dudaklar), *posterior fourchette* (labia majörlerin alt arka bileşegi), *vajina girişi*, *hymen* (kızlık zarı) ve *serviks* (rahim ağzı) doğru devam etmelidir. Yapılan araştırmalarda en sık genital yaralanmanın %36'sının posterior fourchette yırtık, %18-%32 dağılımla hymen, labia minör ve servikte karşılaşılmaktadır. Dış genital organların, sadece çıplak gözle muayene ile değerlendirilmesi, diğer kullanılan yardımcı yöntemlerle muayenesine kıyasla daha kısıtlı bir değerlendirme şansı sunmaktadır. Özellikle gözle görülmeyecek travma izlerinin muayene sırasında tespit edilmesi için dijital kolposkopi cihazı ile görüntüleme ve bu görüntüleme işleminin daha sonra foto-dokümantasyon olarak kullanılabilmesi amacıyla kaydedilebilir olması, muayene için oldukça yararlı olmaktadır.³⁴³

Kolposkopik muayene, ülkemizde genellikle jinekolojik onkoloji ünitelerinde çok sık kullanılmaktadır. Dünya genelinde adli vakaların muayenesinden dijital kolposkop kullanılması, özellikle cinsel saldırı muayenelerinde başarılı sonuçlar sağlaması sebebiyle ülkemizde de kullanımına başlanmıştır.³⁴⁴

İstanbul Adli Tıp Kurumu başta olmak üzere çoğu kurumda, adli muayene esnasında kullanılmak üzere video kayıt özellikli kolposkop cihazları bulunmaktadır. Dijital video kolposkopi cihazı; bilgisayara bağlanabilen ve adli tıp için hazırlanmış “*Türkçe hasta takip programı*” sayesinde, başvuran adli vakalar için adli tıba özel hasta kartı oluşturmaktadır.³⁴⁵ Bununla birlikte video kaydetme ve fotoğraf çekimi özelliği bulunan dijital video kolposkopi cihazları, muayene sırasında *genito-anal* bölgenin

³⁴² WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

³⁴³ Dalton, M. (2014). Forensic Gynaecology. 65

³⁴⁴ Dokgöz, H.; Kar, H., Forensic Document Examination by Multispectral Mobile Forensic Imaging System. American Academy of Forensic Science 68th Annual Scientific Meeting, 2016-02-22, 2016-02-27, Las Vegas, Amerika Birleşik Devletleri, 2016.

³⁴⁵ Adli Muayene İçin Kolposkopi cihazı <http://www.forenscope.com/tr/products/forensic-colposcope>

fotoğraflanması özelliği bulunmaktadır. Ayrıca sistem, adli vakalarda muayene sırasında gözden kaçabilecek veya gözle görülemeyecek dokusal lezyonları, özel çapraz polarize bir ışıklandırma ile netleştirip detaylandırma özelliğine sahiptir. Her geçen gün gelişen teknoloji ile birlikte daha yeni uygulama dahilinde kullanılması başlanan dijital video kolposkopi cihazlarının son sürümü olan mobil multispektral kolposkopi cihazı ile yaygınlaşması halinde hem kullanıcılarına kolay taşınabilmesi kullanması bakımından avantaj sağlayan bir model olarak geliştirilmiştir.³⁴⁶

Günümüzde en yaygın kullanımı olan boyama yöntemi tekniği toludin mavisidir. Bazı ülkelerin cinsel saldırı delil toplama kiti içerisinde “*forensic blue*” adıyla delil toplama araçları içerisinde yer almaktadır.³⁴⁷ Bu yöntemin uygulanması ile ilgili yapılan çalışmalar, özellikle dış genital bölgede bulunan travma bulgularının şüpheli muayenesinde, laserasyonlar hakkında daha net bir bilgi edinmek amacıyla kullanılmaktadır. Genital muayene sırasında kolposkopi kullanımı ile birlikte eş zamanlı olarak yapılan toludin mavisi boyama yöntemi tekniğinin uygulanması ile ilgili yapılan araştırmalarda cinsel saldırı muayeneleri için oldukça etkili olduğu bildirilmektedir.³⁴⁸ Toludin mavisi boyama yöntemi tekniği, kolposkopi muayenesi haricinde tek başına da muayene sırasında kullanılabilen bir yöntemdir.³⁴⁹

Cinsel saldırı sonrası yapılan genital muayene maddi delilin araştırılması için önemli adımlardan birisi olmaktadır. Kadınlar için genital muayene, tüm genital organlar başka bir deyişle *vulva* anlaşılmaktadır. *Vulva* sırasıyla dıştan içe doğru; *labia majör*, *labia minör*, *klitoris*, *hymen* ve *ostium externa uteri* (uterus dış deliği), *vajina* olmak üzere 5 kısımdan oluşmaktadır.³⁵⁰ Söz konusu 5 kısım ile ilgili en özellik gösteren genital organ muayenesi hymen muayenesidir. Dünya üzerinde sadece insanların dişilerinde görülen bu yapı, cinsel saldırı sonrası genital muayenede çoğu zaman kilit rol oynayan değerlendirmeler arasında yer almaktadır.³⁵¹

³⁴⁶Dokgöz, H.; Kar, H., Forensic Document Examination by Multispectral Mobile Forensic Imaging System.

³⁴⁷Fisher & Fisher, Crime Scene investigation. pp. 33.

³⁴⁸Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp. 271.

³⁴⁹Adams & Girardin & Faugno, Injuries Using Photo-Colposcopy. pp. 178.

³⁵⁰Arısan, K. (1997). Propedötik: Kadın-doğum. Nobel Tıp Kitabevleri. pp. 4,5.

³⁵¹Gök, Adli Tıp. s. 343.

Hymen ya da diğer bilinen ismiyle *Hymenaios*, Yunan mitolojisinde evlilik ve düğün tanrısı olarak isimlendirilmekteydi. Hymen elinde bir meşale taşır ve her yeni evlenen çiftin ilk cinsel ilişkisini kendisine ithaf edilmesi ve kan dökülmesi karşılığında bir ömür boyu yaşamlarına ışık tutacağına dair vaatte bulunmaktadır.³⁵² *Koitus* (cinsel birleşme) veya herhangi bir sair cisim penetrasyonu ile bozulmaya uğrayan bu yapı genital bölge anatomisinde temsil ettiği tanrı olan hymenin adını almıştır. Latince perde anlamına gelmektedir.³⁵³

Tıbbi olarak hymen muayenesi, sosyal ve antropolojik olarak üzerine yüklenen anlamlar kadar özellik gösteren ve sadece uzman bir hekim tarafından yapılması gereken bir muayenedir. Hymen muayenesi, uzman ve eğitimli bir hekim tarafından, dikkatli bir şekilde iyi bir ışık altında yapılmalıdır. Uzman olmayan kişiler tarafından uygulanması, muayene edilen kişiye hem fiziksel zarar vermekte hem de kadını mağduru olduğu suç sonrası muayenesinde de travmatik bir olay yaşamasına sebebiyet vermektedir.³⁵⁴ Hymen çok değişik şekillerde olabilmektedir. Şekillerine göre, karakterine göre, direncine göre ve elastikiyetine göre sınıflandırılarak başlıklar altında tanımlanabilir. Tipik ve atipik olmak üzere farklı şekiller de olabilirler. Tipik hymenler muayene sırasında kolaylıkla ayırt edilebilirken bu durum seyrek görülen atipik hymenler için ancak dikkat gerektiren bir değerlendirme ile anlaşılabilir.³⁵⁵

Halka şeklinde hymen en sık rastlanan hymen tipidir. Şekil itibariyle vajina ağzını düzgün şekilli olarak daraltarak ortasında yine düzgün şekilli yuvarlak bir delik bulunan tiptir. Yarım ay şeklindeki hymen tipi ise, vajina ağzını yarım ay şeklinde daraltarak kapatan, kalın olan konveks alt kenarı vajina kenarını, konkav kısmı ise hymenin delik kısmını oluşturmaktadır. Düzenli kenarları bulunmasına karşın bazen yarım ay şeklindeki kenarlardan biridaha kısa diğeri ise daha uzun olabilmektedir. Bu tip hymene orak şekilli hymen denilmektedir. Tipik hymen yapısındaki bir diğer tür ise dudak şeklinde hymendir. Ortadan başlayarak, yukarı ve aşağıdan olmak üzere veya orta hattından kenarlara doğu

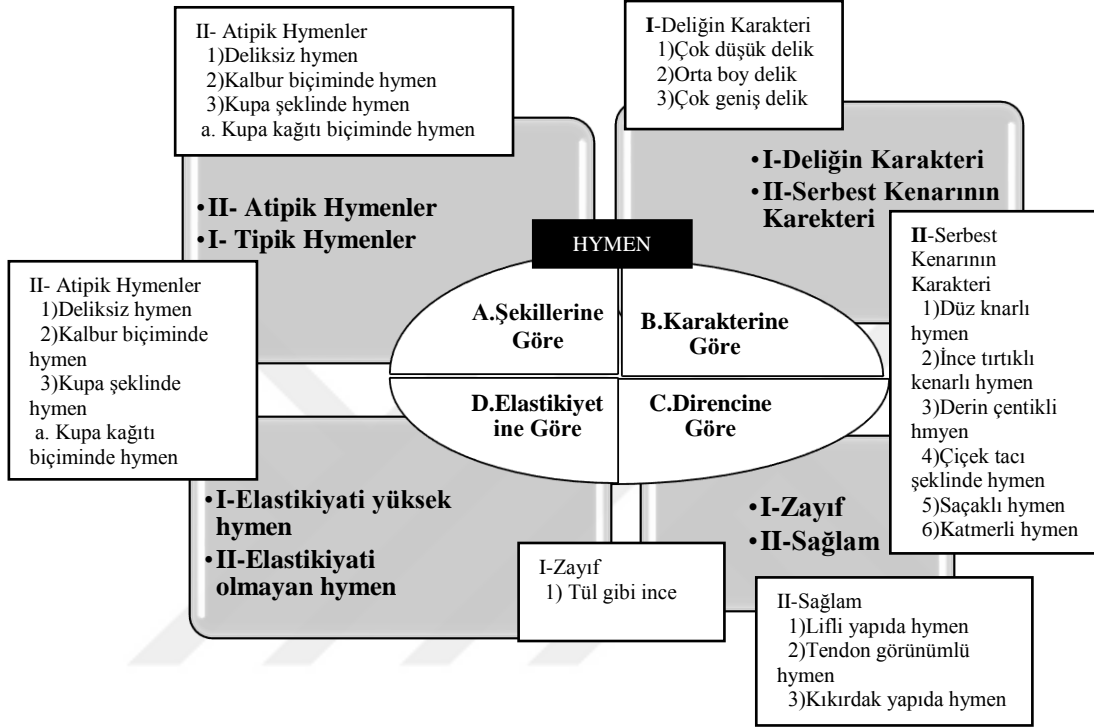
³⁵² Wofford, S. L. (2016). Hymen and the Gods on Stage in Shakespeare's *As You Like It* and Italian Pastoral. In *Transnational Mobilities in Early Modern Theater* Routledge. pp.100.

³⁵³ Gök, Adli Tıp. s. 344.

³⁵⁴ Hazelwood & Burgess, *Rape Investigation*. pp. 279.

³⁵⁵ Demirci, Ş., Doğan, K. H., Deniz, İ., Doğan, N. Ü., & Günaydın, İ. G. (2008). The Evaluation of Undeveloped Hymen Morphologies. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine*, 5(3), s. 93.

uzanan deliğe sahip hymene dudak şeklinde hymen denilmektedir. Seyrek rastlanan atipikler ise deliksiz, kalbur şeklinde ve köprü şeklinde olarak tanımlanmaktadır.³⁵⁶

Tablo 6: Hymen çeşitleri

Kaynak: Gök, Ş. (2000). Adli tıp. İstanbul: Filiz kitabevi. S.345. Araştırmacı tarafından tablolaştırılmıştır.

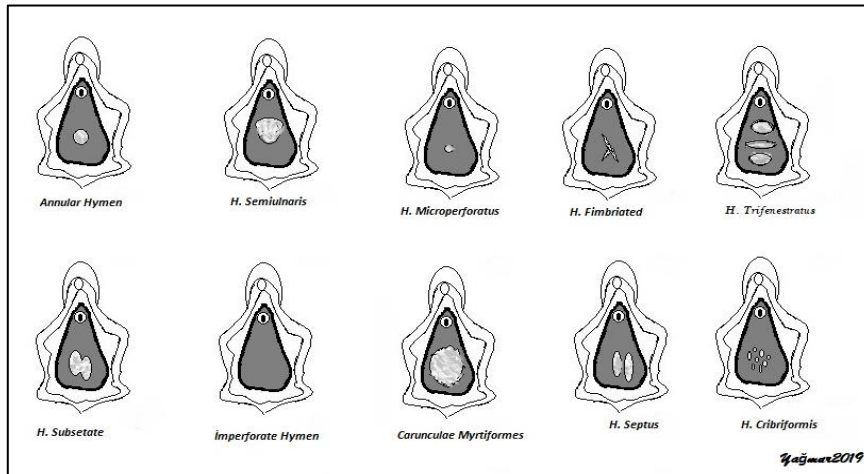
Deliksiz hymen, vajına ağzının tamamen kapalı yani deliksiz olduğu hymen tipidir. Menstruasyon (adet kanaması) başlayana kadar sorun yaratmamasına rağmen menarçe (ilk adet kanaması) dönemi ile birlikte başlayan ve atılmayan menstruasyon kanı birikmesi sonucu “*hematokolpos*” oluşturmaktadır. Cerrahi müdahale gerektiren patolojik bir tiptir. Kalbur şeklinde hymen ise oldukça ender rastlanan bir tiptir. Hymen zarı üzerinde birden çok ve farklı şekil ve genişliklerde delikler bulunmaktadır. Bir diğer atipik hymen tipi ise köprülü hymendir. Genel yapısı itibarıyla halka şeklinde hymene benzer olup, orta hattından yukarıdan aşağıya doğru zar yapıdan bir köprü ile ayrılmış

³⁵⁶ Hegazy, A. A., & Al-Rukban, M. O. (2012). Hymen: Facts And Conceptions. The Health, 3(4). pp. 111.

olarak görülmektedir. Bazı durumlarda bu köprü, ayırdığı bölümlerin farklı şekillerde bulunmasından dolayı, yer çekiminin de etkisiyle bir dil gibi gözükebilmektedir.³⁵⁷

Hymen yapıları, karakter ve dışarıdan gelen fiziksel etkilere karşı dirençlerine göre de farklılık göstermektedir. Karakterine göre; ince yapılı, kalın, gergin, daha gevşek, düzgün yüzeyli gibi delik karakterleri ile karşılaşılabilmektedir. Hymenin serbest kenar karakterleri ise genelde tüm hymen çeşitleri için düzgün şekilde olarak görülmektedir.³⁵⁸ Fakat özellik gösteren farklı durumlar ile de rastlanabilmektedir. Düzgün özellikte olmayıp girintili çıkıntılı bir özellik gösteren hymen kenar karakterleri, benzedikleri şekillere göre iki özel isimle anılmaktadır. Loblu hymen ve sıçan dişine benzetilen şekilli *hymen denticulaire* olarak çeşitli şekilleri bulunmaktadır.³⁵⁹

Ülkemizde hymen morfolojileri ile ilgili yapılan çalışmalarda anüler yapıda yani halka şeklinde hymen oranı %79.2 ile %90.7 arasında görülmekte olduğu bildirilmiştir. Hymen morfolojileri ile ilgili yapılan bir diğer çalışma ise penetrasyona uygun hymen şekilleri ile ilgilidir. Ülkemizde penetrasyona uygun hymen şekillerini; Demirci ve ark. %24.1 oranında, Gümüşburun ve ark. %68.5, Salaçin ve ark. %42 ve Gürpınar ve ark. %10.2 olarak bildirmektedirler.³⁶⁰

Şekil 8: Hymen tipleri

Kaynak: Araştırmacı tarafından şekil oluşturulmuştur. Arısan, K. (1997). Propedötik: Kadın-doğum. Nobel Tıp Kitabevleri.

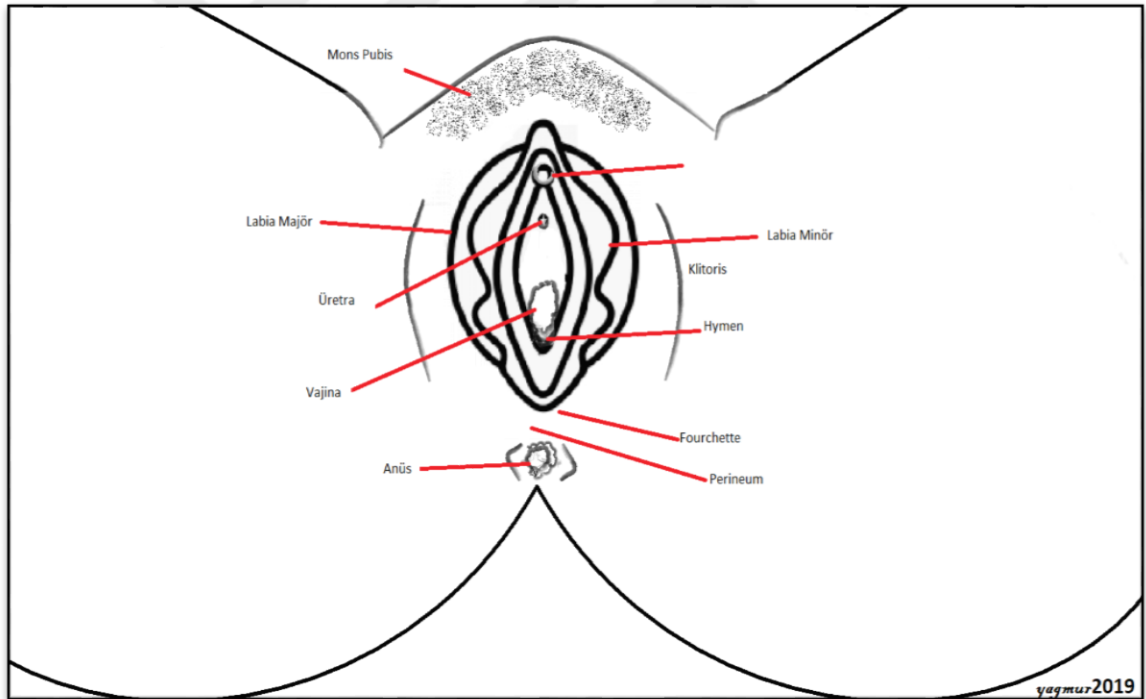
³⁵⁷ Arısan, Propedötik: Kadın-doğum. s. 5.

³⁵⁸ Gök. Adli Tıp. s. 346.

³⁵⁹ Gök. Adli Tıp. s. 348.

³⁶⁰ Demirci, Ş., Doğan, K. H., Deniz, İ., Doğan, N. Ü., & Günaydın, İ. G. (2008). The Evaluation of Undeveloped Hymen Morphologies. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine*, 5(3), s. 93.

Hymenin muayenesi sırasında kullanılan teknik ve uygulandığı pozisyon bakımından hymenin boyutları farklılık gösterebilir. Ayakta iken hem yer çekiminin etkisi hem de yüzey alanı kaynaklı hymen gevşek bir şekildedir. Hymen muayenesi için daima gergin olacağı bir pozisyon seçilerek muayene edilmelidir.³⁶¹ Labial traksiyon ile hymenin transvers çapı, prone diz dirsek pozisyonu ön arka çap ölçümü konusunda daha güvenilir sonuçların elde edilmesini arttırmaktadır. Hymen muayenesinde hymenin şekli, karakteri, açıklığı, kenarlarının özelliği, direnci ve elastikiyeti, hymende yırtık olup olmadığı, varsa eski mi yeni mi olduğu, oluşan yırtık sayısı olduğu, vajina duvarına kadar uzanıp uzanmadığı ve eşlik eden diğer travmatik bulguların olup olmadığı incelenir. Hymenin anatomik pozisyonu nedeniyle cinsel ilişki sırasında çoğunlukla litotomi pozisyonuna göre saat kadranında 5 ile 7 hizası arasında orta hatta posterior bölgeden yırtılmaktadır.³⁶²

Şekil 9: Kadın dış genital organlar

Kaynak: Arısan, K. (1997). Propedötik: Kadın-doğum. Nobel Tıp Kitabevleri..

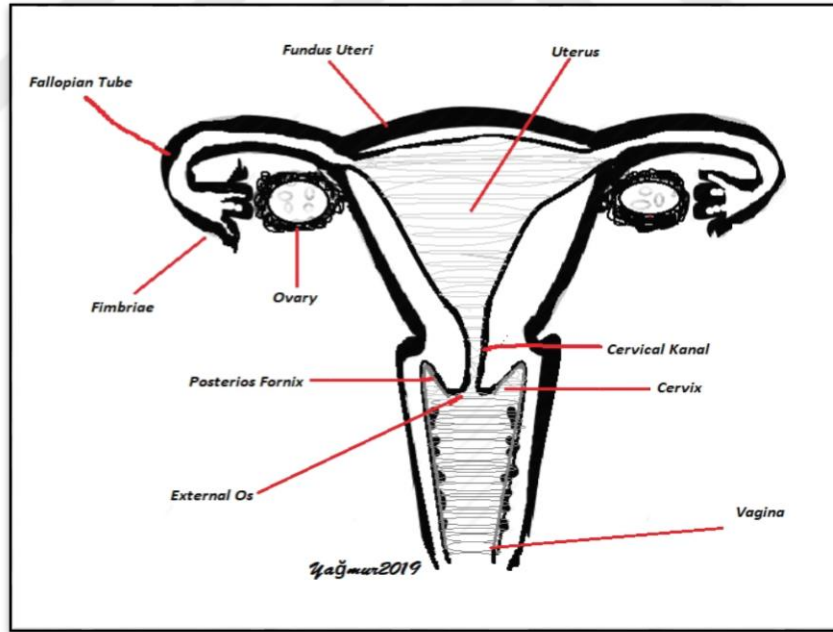
³⁶¹ Gök. Adli Tıp. s. 344-345.

³⁶² Celbiş & Karaca & Özdemir & Isır, Cinsel Suçlarda Muayene. s. 51.

-*Vulva altında sırasıyla;* Pubis, Mons pubis, klitoris, labia majör, labia minör, vestibulum vajina, introitus vajina ve hymenden oluşmaktadır.³⁶³

Koitus belirtisi ya da darp cebir bulguları, en iyi bu şekilde gözlemlenerek tespit edilebilmektedir. Jinekolojik pozisyonda labiumlar işaret parmağı ve başparmak arasında arka kenarı tutarak ve yavaşça dışarı ve aşağı doğru çekerek introitus ve hymen yapısı yaralanma bakımından kontrol edilir. Varsa, adli delil için numune bu sırada alınabilir.³⁶⁴ Hymenin travmatik akut lezyonları kanama, ekimoz, ödem, abrazyon, laserasyon, inflamasyon bulgularına göre tanımlanmalıdır. Bu lezyonların tanımlanması ve varlığı sadece akut dönemde değil geç dönem başvuran mağdurların muayenesinde de önemli bir bulgu niteliği taşımaktadır.³⁶⁵

Örneğin herhangi bir enfeksiyon varlığı, cinsel saldırı sırasında oluşmuş bir vajinal yaralanmanın iyileşme süresini etkileyeceği için dikkat edilmediği durumlarda yanlış bulgu ve tanı konulmasına sebebiyet vermektedir.³⁶⁶

Şekil 10: İç genital organlar

Kaynak: Arısan, K. (1997). Propedötik: Kadın-doğum. Nobel Tıp Kitabevleri.

³⁶³ Arısan, Propedötik kadın doğum. s.2

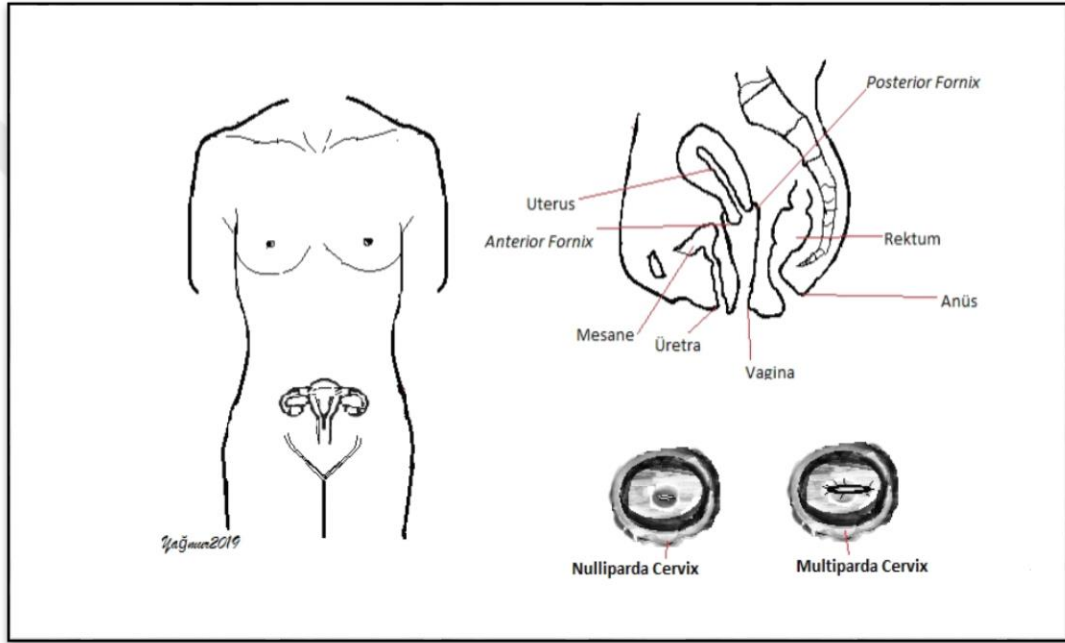
³⁶⁴ Celbiş O, Karaca M, Özdemir B, Isır AB. (2004). Cinsel Suçlarda Muayene. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.1. s. 50.

³⁶⁵ Celbiş & Karaca & Özdemir & Isır, Cinsel Suçlarda Muayene. s. 51.

³⁶⁶ Hegazy & Al-Rukban, Hymen: Facts And Conceptions. pp. 117.

-İç genital organlar; Vajina, uterus, tubalar, ovariumdan oluşmaktadır.³⁶⁷

Adölesanlarda ve aktif cinsel yaşamı bulunmayan kişilerde vajina elastikiyeti azaldığı için yaralanma riski daha yüksektir. Bunun yanı sıra multiparlarda (birden fazla doğum yapmış kadın) ve düzenli bir cinsel hayatı bulunan kişilerde genital bölgede travmatik lezyon görülme olasılığı daha düşüktür. Ancak ağır nitelikte bir darp cebir varlığı söz konusu ise travmatik lezyonlara rastlanabilmektedir.³⁶⁸

Şekil 11: Kadın genital organlar

Kaynak: Arısan, K. (1997). Propedötik: Kadın-doğum. Nobel Tıp Kitabevleri.

Yaşlılıkla birlikte ve postmenapozal dönemdeki kadınlarda yaşlanmaya bağlı vulvada atrofi başlamaktadır. Organ atrofileriyle birlikte salgı bezleri de işlevleri azaldığı için, PH asiditeden alkaliye döner ve turgorla tonus silinmesine bağlı olarak introtus ortaya çıkar. Özellikle yaşlı ve postmenopozal dönemdeki kadınlara karşı işlenen cinsel saldırı suçu sonrası, genital yaralanmalara daha sık rastlanmaktadır.³⁶⁹

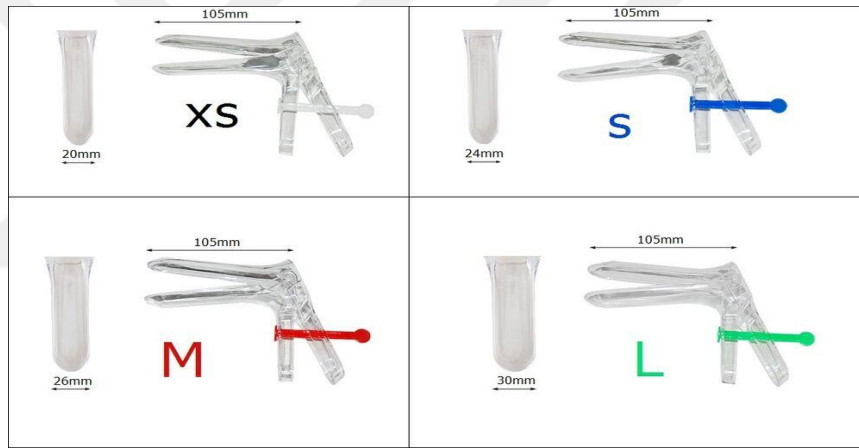
³⁶⁷ Arısan, Propedötik kadın doğum. s.4.

³⁶⁸ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. pp. 270,271.

³⁶⁹ Hazelwood & Burgess, Rape Investigation. Pp. 272.

Hymen muayenesi genital muayene aşamaları arasında önemli bir muayene adımını oluşturmaktadır. Hukuka aykırı biçimde yapılması, muayene eden kişi tarafından hukuki sorumlulukla birlikte etik sorunlarla da karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. İstenmeyen bir muayene yarardan çok zarar veren, mağdurun hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını bozan bir işleme dönüşebileceği unutulmamalıdır.³⁷⁰

Hymen muayenesi ile tespit edilen hymenin durumu ile genital muayenenin geri kalanı için nasıl bir yol izleneceği belirlenmektedir. Vajina incelemesine geçmeden önce, yapılan hymen muayenesi sonucu hymen *intact* (sağlam) değilse spekulum ile labiumlar aralanarak vajina girişindeki hymen açıklığından hiçbir yere temas etmeden vajina arka duvarından ve arka fornixten svapla örnek alınmalıdır. Eğer hymen *intact* ise svaplar sadece vajina girişi ve vulva üzerinden alınabilir.³⁷¹

Şekil 12: Spekulum Çeşitleri

Kaynak: http://www.weiku.com/products/6685463/Vaginal_speculum_France_type.html

Vajinal muayene sırasında eğer akıntı varsa enfeksiyon şüphesi için ayrıca kültür örnekleri alınmalıdır. Bazı topluluklarda, spekulum muayenesi ya da hymen intakt olan bir kadının genital muayenesinde parmak veya ölçüm amaçlı kullanılacak çubuk

³⁷⁰ Büken, b., Büken, E., Soysal, Z., “ Zorla yapılan kızlık muayenesiyle ilgili etik ve hukuki sorunlar”. Zeki, S. (2005). Adli Obstetrik ve Jinekoloji (Soysal Zeki, ed.). İstanbul: Adli Tıp Kurumu Yayınları-9. s.1546.

³⁷¹ The American College of Obstetricians and Gynecologists Technical Bulletin. (1993) Sexual Assault. In: Gynecology Obstetrics, 42: pp. 69.

şeklindeki araçların kullanılması ile muayene yapılması, olumsuz karşılanmaktadır.³⁷² Spekulum, pelvik muayene sırasında vajinal kanalın açılmasını sağlayarak muayeneye yardımcı olan, şekil olarak bir kulp ve ördek gagası şeklindeki dişlerden oluşan metal veya plastik maddeden üretilmiş bir tıbbi alettir.³⁷³ Metalden üretilen spekulumlar özellikle cerrahi işlemler sırasında tercih edilmekte ve tekrar kullanımı için her işlem sonrası sterilizasyon işlemlerine tabi tutulmaktadır. Plastik malzemeli tek kullanımlık olanları ise özellikle muayene işlemi için tercih edilmektedir. Farklı boyut seçenekleri ile muayene olan kişinin anatomik yapısı ile uyumlu olacak şekilde tasarlanmışlardır.³⁷⁴

Paslanmaz çelik ve metal yapılu spekulum dışında özellikle son yıllarda tercih edilen ve ışık kaynağı ile ilgili oluşabilecek kontaminasyonları önlemek amaçlı bir model bulunmaktadır. LED ışık destekli bu model, plastik tek kullanımlık spekulumla benzer nitelikte olup ek olarak içerisinde muayene sırasında kolaylık sağlayacak aydınlatma amaçlı ışık kaynağı bulunmaktadır. Bu model LED ışık destekli spekulumlar özellikle cinsel saldırı sonrası spekulum muayenesi sırasında tercih edilebilir özellikte olmaktadır.³⁷⁵

Şekil 13-14: Işık Kaynaklı Spekulumlar

Kaynak: <https://obpmedical.com/product/er-spec/>

³⁷² World Health Organization (2004). Clinical Management of Rape Survivors: Developing Protocols for use with refugees and internally displaced persons.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43117/924159263X.pdf> (Erişim tarihi 19.12.2018)

³⁷³ What You Need to Know About the Speculum. <https://www.healthline.com/health/speculum> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

³⁷⁴ What You Need to Know About the Speculum.

³⁷⁵ ER-SPEC Single-Use Lighted Vaginal Speculum <https://obpmedical.com/product/er-spec/> (Erişim Tarihi: 10.2.2019)

İşlem sırasında mağdurun muayenesini gerçekleştiren hekim, mağdurla sözel bir iletişim kurarak, sakin olmasını ve işlemin ilerleyebilmesi için kaslarını kasmaması gerektiğini ifade etse bile, mağdur hekimin söylemlerini tam olarak gerçekleştirmekte zorluk çekebilir. Bu duruma gerekçe olarak çoğu mağdur kadın, spekulum muayenesi sırasında oluşan fiziksel etkinin (spekulumun vajinal kanal içerisinde baskılayarak sıkışma hissi oluşturmaya) ve bu sırada çıkan, spekulumun yerleştirilip sabit kalması için kilitleme sesinin rahatsız edici bir durum olarak ifade etmektedir. Özellikle cinsel saldırı sonrası kadınlar, saldırının travmatik etkisiyle artan vücut kasılmalarıyla birlikte uygulanan spekulum muayenesi karşısında oldukça rahatsızlık duyduklarını dile getirmişlerdir.³⁷⁶

İyi bir ışık kaynağı altında serviksi, sonra posterior forniks ve vajinal mukozayı travma, kanama ve enfeksiyon belirtileri açısından incelenmektedir. Daha sonra muayeneyi, bimanual muayene ile devam ettirerek batın travması değerlendirilerek son olarak gebelik ve enfeksiyon riskine karşı serviks ve adneksler palpe edilerek incelenmektedir.³⁷⁷

3.2.8.2. Anal Muayene

Nitelikli cinsel saldırı suçuna ait delil elde etmek amacıyla mağdur *knee cheest* (diz-dirsek) pozisyonunda muayene edilmesi tercih edilmektedir. Bazı kaynaklar diz dirsek pozisyonunun mağdur için ikincil travmaya sebebiyet vermesi sebebi ile tercih edilmemesini önermektedir. Saldırganların kullandığı konum *re-travmatizasyon* (mağdurun yaşadığı travmayı yeniden deneyimlemesi) olduğu için diz göğüs pozisyonu kullanılmamalıdır.³⁷⁸ Onun yerine; supine (sırtüstü uzanma), prone (yüzü koyun yatma) ya da sağ veya sol lateral recumbent (sol veya sağ yan tarafa yatmış kişide, sol yan ise sağ dizin yukarıya veya sağ yan ise sol dizin yukarıya kaldırılışı ile oluşan pozisyon) pozisyonlarının kullanılmasını önermektedir. Anal muayenede hastanın genital muayeneden farklı bir pozisyonda olması gerekebilir. Her muayene sırasındaki pozisyonu

³⁷⁶ How Redesigning the Speculum Could Help Us Rethink the Rape Kit. https://www.vice.com/en_us/article/d3mj4x/rape-kit-speculum-history-sexual-assault (Erişim Tarihi: 12.05.2019)

³⁷⁷ Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp Uygulamaları. s. 153.

³⁷⁸ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

not edilmelidir (yatarak, yarı oturur veya anal muayene için lateral yaslanmış; genital muayene için yatar vb.). Anal bölgeyle ilgili travmatik bulgular muayene raporlarına kaydedilirken saat kadranına göre ifade edilmektedir.³⁷⁹

Anal bölgenin elle muayenesinden önce anüs etrafından, perineden ve anüs iç bölümünden svap ve smear için örnek alınması gerektiği unutulmamalıdır. Muayene ilk olarak çıplak göz ile incelenerek başlanır. Anüsün şeklini ve dilatasyonunu muayene formuna kaydedilmelidir. Anüs etrafındaki çatlaklara, perianal ciltte gaita varlığı ve rektal travmatik lezyonlar değerlendirilmelidir. Daha sonra anal sfinkter tonusu değerlendirilmesi için tuşe yapılabilir.³⁸⁰

Anal bölgenin muayenesinde perine bölgesinin, anal mukozanın, anal sfinkterlerin tonusu genel durumu birlikte değerlendirilir. Anal mukoza kanamalı, kızarıklık, fissür ve sıyrık varlığı bakımından dikkatli şekilde kontrol edilir. Muayenenin geri kalanıyla belirtilirse, anal/rektal veya rektovajinal muayene yapılır. Rektal bölgeyi travma, rekto-vajinal travmatik lezyon veya fistül, kanama ve akıntı açısından incelenir. Fistül, vesiko-vajinal fistül (VVF) ve rekto-vajinal (RVF) fistül, cinsel saldırı sırasında oluşan yaralanmalar sonrası dönemde gelişebilir. Rektumda ağrı, aşırı miktarda kanama veya kötü kokulu akıntı görülebilir. Bununla birlikte dışkılama üzerindeki kontrolün kaybı ile daha ciddi yaralanmalara neden olabileceği düşünülmelidir.³⁸¹

Şiddetli penil penetrasyona veya sair bir cisim tarafından penetrasyon sonucu gerçekleşmiş dahili yaralanmalar olabilir. Bu tür yaralanmalar fistül veya peritonit (karın zarı inflamasyonu) gibi ciddi komplikasyonlara yol açabilir ve acil cerrahi müdahale gerekebilir. Böyle bir durum varlığı tespit edildiğinde acil sevk gerekmektedir. Ayrıca kanama, ağrı veya sair bir cisim olduğundan şüpheleniliyorsa, tam donanımlı bir hastaneye sevk gerektiren bir durum söz konusu olmaktadır. Kronik anal ilişkinin muayene bulgularında anal bölgenin anatomik yapısında kalıcı şekilde değişimlerle birlikte CYBE bulguları da görülebilir.³⁸²

³⁷⁹ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³⁸⁰ Gök, Adli Tıp. s.358.

³⁸¹ World Health Organization (2004). Clinical Management of Rape Survivors: Developing Protocols for use with refugees and internally displaced persons.

³⁸² Kök, Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp Uygulamaları. s. 151.

Rızaya dayalı veya lubrikant kullanılarak gerçekleştirilen zorla anal ilişkilerde akut travmatik lezyon bulgularına rastlanmayabilir. Mevcut eski oluşmuş yaralar ve saldırıya bağlı oluşanlarla karıştırılabilmektedir. Anal bölgede hijyen eksikliği kaynaklı oluşan kaşıntılar, enfeksiyon, uzun süren kabızlık varlığı da muayene sırasında, dikkatli bir şekilde değerlendirilmezse farklı yanıltıcı sonuçlar verebilmektedir. Anal penetrasyon öyküsünü destekleyen fiziksel muayene bulguları değerlendirilirken, dikkat edilmesi gereken durumlar bulunmaktadır. Bu bölgeden sperm varlığının araştırılması için anal svap alınması gerekmektedir. Alınan anal svaplarda eğer ejakülasyon varsa sperm görülebilir.³⁸³

3.2.9. Laboratuvar Testleri

Laboratuvar testleri için öyküde ya da muayenenin bulgularında endike ise tıbbi amaçlarla numuneler de toplanabilmektedir.³⁸⁴ Sperm tespitine yönelik testler, gebelik tarama testleri, CYBE tespitine yönelik testler, yara profilaksisi için enfeksiyon tanı testleri ve adli süreçte kullanılmak üzere elde edilen örneklerden DNA analiz edilmesi amaçlı uygulanan testlerdir.³⁸⁵ Eğer mağdur idrar yolu enfeksiyonuna işaret eden, idrar çıkışı sırasında ağrı, acı yanma, kaşıntı gibi şikâyetleri varsa eritrosit, lökosit tetkikleri ve olası kültür için idrar örneği alınabilir.³⁸⁶ Ayrıca alkol veya yasadışı madde ile kolaylaştırılmış cinsel saldırı öyküsü varsa akut dönem idrar, kan daha ileri bir dönem söz konusu ise saç örnekleri toplanıp toksikoloji analizi için kriminal laboratuvarlara gönderilebilmektedir.³⁸⁷

³⁸³ Kar, H.; Koçyatağı, Ö.; Koçar, İ.; Özdemir, Ç., Cinsel Saldırı Olgusunda Tıbbi Anamnezin Anal Muayene Bulgusu Değerlendirilme Sürecine Etkileri. XI. Adli Bilimler Kongresi, 2014-04-23, 2014-04-26, KKTC, Türkiye, 2014.

³⁸⁴ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s. 216.

³⁸⁵ World Health Organization (2004). Clinical Management of Rape Survivors: Developing Protocols for use with refugees and internally displaced persons.

³⁸⁶ World Health Organization (2004). Clinical Management of Rape Survivors: Developing Protocols for use with refugees and internally displaced persons.

³⁸⁷ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

3.2.10. Önleyici ve Koruyucu Takip Tedavi ve Bakım

3.2.10.1. Cinsel Saldırı Sonrası Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonların

Önlenmesi ve Tedavisi

Cinsel saldırı sonrası CYBE/HIV gibi hastalıkların varlığının olabilme ihtimaline karşı yapılan ilk uygulamalardan birisi mağdura temas sonrası profilaksi uygulamaktır. Özellikle mağdur tarafından alınan olay öyküsünde saldırganın yabancı biri olduğu ifade edildiğinde, tüm CYBE HIV AIDS gibi hastalıklara karşı mağdura danışmanlık verilerek uygun acil tedavi, önleme ve takip süreci oluşturulması gerekmektedir. Delil toplama işlemlerinden farklı olarak cinsel saldırı mağduruna verilecek tedavi için adli makamlardan gelecek herhangi bir izin gerekmez, kişinin rızası olması yeterlidir. Tedaviyi mağdura açıklamak için uygun bir zaman aralığı belirlenmeli ve tüm detayları, takip süreci ve ileri dönem randevuları planlanmalı ve mağdur bu randevulara gelmesi konusunda teşvik edilmesi önerilmektedir.³⁸⁸

DSÖ'nün yaptığı araştırmalarda “kadınların %42'sinin cinsel veya fiziksel şiddete maruz kaldığını ve bu mağdur kadınların 1.5 kat kadar daha fazla sifiliz, gonore ve klamidya enfeksiyonlarına rastlandığı belirtmektedir. Bununla birlikte mağdurların daha fazla alkol ve madde bağımlılığı sorunu yaşadıkları ve daha çok küretaj istediğine başvurdukları ayrıca gebeliklerinin devam ettirip doğumunu gerçekleştirdiği bebeklerde de %16'sının düşük doğum ağırlıklı bebek sahibi olduklarını belirtmektedir ve mağdur kadınların %38'inin ise eşleri tarafından öldürüldüğü bulunmuştur.” 2012 yılında, 528,000 yeni servikal vakası tespit edilmiş ve 266,000 kadın servikal kanser sonucu hayatını kaybetmiştir.³⁸⁹

Mağdurların yaşadıkları ağır travmanın fiziksel ve ruhsal etkilerinin takibi ve tedavisine yönelik cinsel saldırı mağdurları üzerinde çalışmalarda, saldırıya maruz kalan vakalara eğer temas sonrası profilaksi uygulanmaz ise %43'ünde cinsel yolla bulaşan hastalık geliştiği bildirilmektedir.³⁹⁰

³⁸⁸ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³⁸⁹ World Health Organization (2004). Clinical Management of Rape Survivors: Developing Protocols for use with refugees and internally displaced persons.

³⁹⁰ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

Cinsel Saldırı Sonrası Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Koruyucu Önleyici Tedavi Rehberi		
Gonore Klamidya Trikomonas Vajinalis	İlk muayenede ve Mağdurun yaşadığı bölgede CYBE ile ilgili yüksek risk varsa	Tek doz profilaktik antibiyotik uygulanır.
Hepatit B	Mağdurun Hepatit B antikoru pozitif değilse ve Saldırganda bilinen veya şüphelenilen Hepatit B varsa	Hepatit B immunoglobulin 500 iu düşünülebilir.
HIV	Genitoanal bölgede yaralar ve Saldırı öyküsünde anal ilişki varsa	Temas sonrası profilaksisi HIV PEPSE uygulanır.
Tetanos	Mağdurda açık yaralar varsa Delici kesici alet yaralanması ateşli silah yaraları varsa	Tetanos profilaksisi uygulanır.

Tablo 7: Cinsel saldırı sonrası bulaşıcı hastalıklara karşı koruyucu önleyici tedavi rehberi

Kaynak: Centers for Disease Control and Prevention. (2015). Sexually Transmitted Diseases Treatment Guidelines
<https://cdc.gov/std/tg2015/tg-2015-print.pdf>

Uygulanacak tedavi için, mağdurla ilgili risk değerlendirmesi sonrası başvurduğu zaman aralığı doğrultusunda bir tedavi planlanmaktadır. Bu zaman aralığı muayene için de geçerli olan süre ile aynıdır. Olaydan sonraki ilk 72 saat ve olaydan sonraki 72 saat ve sonrası dönem olarak bir ayırım yapılabilir. CYBE profilaksisi, en geç 72 saat içinde verilirse oldukça etkilidir. Ancak saldırıdan 2 hafta sonra bile verilebildiği durumlar ile karşılaşmaktadır.³⁹¹

Mağdur gebe ise 72 saat içinde eksiksiz bir önleyici bakım alabilmektedir. Gebe mağdurlarda 72 saat sonrası dönem, koruyucu HIV tedavisine başlamak için çok geç bir süre olarak ifade edilmektedir. Gebe kadınların belli antibiyotikler almamaları gerektiğine dikkat edilmeli ve tedavinin buna göre düzenlenmesi önerilmektedir. Acil kontraseptif yöntemleri ise bu süre zarfında hala verilebilir veya saldırıdan 120 saat sonrası için en etkili yöntemlerden biri olan bakır RİA uygulanabilmektedir.³⁹²

³⁹¹ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³⁹² UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

DSÖ mağdurlar için CYBE tedavisi doğrultusunda cinsel saldırı mağdurlarına gonore, klamidy ve sifiliz, trikomonas vajinalis için acil profilaksik bir tedavi uygulanabileceğini bildirmektedir. Mağdurun yaşadığı bölgede sık karşılaşılanlardan farklı olarak diğer CYBE'lerin yaygın olduğu biliniyorsa, bu enfeksiyonlar için de önleyici tedavi uygulanması önerilmektedir.³⁹³

Hekim istemi ile uygulayıcı sağlık personeli tarafından yapılmak üzere acil profilaksi tedavisi uygulanması yeterli koruyucu bir tedavi olacaktır. CYBE tedavisi için oral tedavi tercih edilir ve etkili olmaktadır. Saldırgana ulaşma şansı bulunmadığı için direkt mağdur odaklı bir önleyici tedavi uygulaması yapılmaktadır. Bununla birlikte (ilk muayenede yapılan negatif HIV testinden sonra), 3 ay (Post-Exposure Prophylaxis/temas sonrası profilaksi PEP almayanlar için) veya 6 ay (PEP alan kişiler için) HIV testi yapılana kadar tüm cinsel ilişki partnerleri içinde kondom kullanması HIV önleme için tavsiye edilmektedir. Önleyici CYBE tedavileri, acil kontrasepsiyon ve HIV/AIDS (PEP) için ameliyat sonrası profilaksi ile eğer gerekli ise aynı gün başlayabilir, ancak bulantı gibi yan etkileri azaltmak için doz dağılımı (ve gıda ile birlikte alınması) gerektiği hakkında mağdur bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kanıtlar, PEP'in olası maruziyetten en kısa sürede (en geç 72 saat sonra) başlatılması gerektiğini öne sürmektedir, bu nedenle, tüm mağdurlar için akut dönem uygulanabilir bir yöntemdir.³⁹⁴

3.2.10.2. Acil Kontrasepsiyon

Cinsel saldırı mağdurları için olay sonrası istenmeyen durumlardan birisi de gebeliktir. Gebelik erken müdahale edildiği takdirde önlenabilir ve müdahale edilebilir bir durumdur. Mağdur, ceza adalet sistemi içerisinde bulunan hakları ile ilgili kanunlarda, tıbbi ve yasal olarak belirlenen sürelerde gebeliğini sonlandırmak için başvurabilir ve acil gebelik önleyici hizmetlerden faydalanabilmektedir. Cinsel saldırı sonrası oluşabilecek gebeliği başlamadan önlemek her kadının en doğal hakkıdır. ABD'de yapılan araştırmalarda, cinsel saldırı sonrası oluşan gebelikle ilgili veriler incelendiğinde; %1-5 oranının gebelik ile sonuçlandığı gözlenmiştir. Yazar'ın yaptığı çalışmada 481 olgunun

³⁹³ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

³⁹⁴ World Health Organization. (2014). Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook.

%9.8’inde cinsel saldırı ile ilgili ile ilişkili gebelik saptamıştır. Bu vakaların %17’sinin 15 yaş altı olduğu, %63.8’inin 15-18 yaş grubunda olduğu, %19.1’inin ise 18 yaş üzeri olduğunu saptamıştır.³⁹⁵

Cinsel saldırı mağdurları gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE) açısından riski altındadır. Çalışmalar, sadece bir kereye mahsus olmak üzere gerçekleşen korunmasız cinsel ilişkinin, kadının ovulasyon siklusu yakınlığına bağlı olarak %25 oranında gebelikle sonuçlanma riski bulunduğunu göstermektedir.³⁹⁶

Acil kontrasepsiyon uygulanması, sadece mağdur kadının kendi başına karar verebileceği kişisel bir tercihidir.³⁹⁷ Bu yöntemlerle ilgili bilgiye dayalı karar verbilmesine destek olmak amacıyla sağlık profesyonelleri bu konuda objektif danışmanlık hizmeti sunarak ve tam olarak bilgilendirilmesini sağlamak görevleri arasında bulunmaktadır.³⁹⁸

Acil kontrasepsiyon yöntemleri;

- Hormonal acil kontrasepsiyon,
- Poskoital RİA (rahim içi araç) uygulanması,
- Mifepriston (ülkemizde kullanılmamaktadır),³⁹⁹ uygulanması yöntemlerinden oluşmaktadır. Hormonal acil kontrasepsiyon yöntemleri için farklı seçenekler bulunmaktadır. Bunlar; yüksek doz östrojen kullanımı, östrojen+progesteron kullanımı ve yalnızca progesteron kullanımından oluşmaktadır.⁴⁰⁰

Acil kontrasepsiyon özellikle ilk 72 saatte başarılıdır ancak 120 saate kadar sadece progesteron içeren acil kontrasepsiyonların etkili olduğu bildirilmektedir. Alınan doz, 72 saat içinde alınırsa en fazla etkiyi yapar ve korunmasız ilişkiden sonraki 120 saat içinde de ortaya düzeyde etkili olmaktadır. 120 saatten sonra acil kontrasepsiyonun etkinliği

³⁹⁵ Yazar, M. E. (2018). 2010-2016 Yılları Arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi’ne Başvuran Cinsel İstismar ve Cinsel Saldırı Olgularının Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. Pamukkale.

³⁹⁶ RAINN Victims of Sexual Violence: Statistics <https://rainn.org/statistics/victims-sexual-violence> (Erişim tarihi 15.02.2019).

³⁹⁷ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

³⁹⁸ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

³⁹⁹ Taşkın, M. İ. (2015). Acil kontrasepsiyon. Balıkesir sağlık bilimleri dergisi, 4(1), s.56.

⁴⁰⁰ Wilcox, A. J., Dunson, D. B., Weinberg, C. R., Trussell, J., & Baird, D. D. (2001). Likelihood of conception with a single act of intercourse: providing benchmark rates for assessment of post-coital contraceptives. *Contraception*, 63(4), 211-215. pp.213.

konusunda herhangi bir veri bulunmamaktadır. Korunmasız ilişkiden sonraki 120 saat içinde acil kontrasepsiyon yöntemlerinin uygulanması, eş zamanlı uygulanan diğer tedaviler ve ilacın alınma zamanına bağlı olarak gebelik şansını %56 ile %93 arasında azalttığı bildirilmektedir.⁴⁰¹

Bir diğer yöntem olan postkoital RİA uygulaması saldırıdan sonraki 5 gün içinde uygulandığında etkili bir gebelik önleyici yöntem olarak tercih edilmektedir. RİA uygulaması için özellikle bakır içeren RİA kullanılabilir ve uygulanması sonrası oluşabilecek genital enfeksiyonlara karşı önlem olarak etkin bir CYBE tedavisi verilmesi gerekmektedir. Uygulanan RİA, ilk menstrual siklusta çıkartılabilir veya kadının tercihinine bağlı olarak kullanımına devam edilebilmektedir. Kontrol ve takip muayenelerinde gebelik tespiti için mutlaka testler yapılmalıdır.⁴⁰²

Özellikle ülkemizde suç sonrası oluşan gebeliklerin sonlandırılması için 20 haftaya kadar küretaj izni bulunmaktadır. Eğer cinsel saldırı mağduru kadın gebe ise saldırıdan önce gebelik durumu sorgulanır. Eğer cinsel saldırı mağduru kadın saldırı sonucu gebe kalmışsa ya da kalma ihtimali varsa Sağlık Bakanlığı ve iç hukuk mevzuatına uygun şekilde bu durumla ilgili yapılabilecek işlemler için bilgi verilebilir.⁴⁰³

Acil kontrasepsiyon ilaçları, tedaviden sonra meydana gelen cinsel eylemlerden kaynaklanan gebeliği önleyemez. Eğer cinsel saldırı mağduru, gelecekte ortaya çıkabilecek gebeliği önlemek için hormonal bir kontrasepsiyon yöntemi kullanmak isterse mağdura danışmanlık verilebilir ve bir sonraki döneminin ilk gününde başlamak üzere bu yöntem reçete edilir ya da mağdur bir aile planlaması kliniğine sevk edilebilir.

Cinsel saldırı sonrası mağdur kadında;

- Herhangi bir kanama durumu söz konusu olursa (az miktarda bile görülse),
- 4 hafta içerisinde menstrual siklusu başlamazsa

gebelik şüphesi olabileceği konusunda bilgilendirilmeli ve acil bir sağlık kuruluşuna başvurması önerilmektedir. Ayrıca özellikle kasık bölgesinde her zamankinden farklı şiddetli bir ağrı şikayeti olduğunda ektopik gebelik şüphesi düşünülmeli ve buna bağlı iç

⁴⁰¹ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

⁴⁰² UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019)

⁴⁰³ Polat (2017). Şiddet. s.355.

kanama riskine karşı acilen en yakın hastaneye başvurması konusunda bilgilendirilmesine dikkat edilmelidir.⁴⁰⁴

DSÖ istenmeyen gebeliklerin sonlandırılması için başvuru alan güvenli olmayan gebelik sonlandırma yöntemlerine kriminal abortus yöntemleri her yıl 20 milyon kadın başvurmakta ve bu kadınların 80.000’ni kriminal abortus sebebiyle ölmektedirler.⁴⁰⁵ Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suç sonucu gebe kalınması durumunda, TCK md.99/6 gereğince, normal yasal süreç içerisinde 10 hafta ile sınırlı olan gebelik sonlandırma, suç sonucu oluşan gebelikler için 20 haftaya kadar uzatılmıştır.⁴⁰⁶ 20 haftaya kadar gebelik sonlandırma işlemini yaptırma izni olmasına rağmen mağdurlar gerek travma sonrası yaşadıkları durumdan ve eğitim eksikliklerinden gerekse adli makamlara başvurduğunda toplum tarafından baskıya uğrama korkusu içerisinde olduklarını ve başvurudan çekindiklerini ifade etmektedirler. Bu nedenle bazı mağdurlar gebeliklerini kendi kendilerine sonlandırmaya çalışmaktadırlar.⁴⁰⁷

TCK’da yapılmış olan cinsel saldırı sonrası oluşan gebeliğin sonlandırılması ile ilgili 20 haftalık sürenin dünya ortalaması ile karşılaştırıldığında makul bir süre olduğu fakat 20 hafta sonrası ortaya çıkan gebelik durumu ile ilgili yapılacak hukuksal süreç ve mağdur kadının etkilenmesi ile ilgili bir tanım yapılmaması olumsuz geri bildirimlere sebep olmaktadır.⁴⁰⁸ Dünya geneline bakıldığında gebelik sonlandırılması işlemi farklı haftalarla sınırlandırılmaktadır. Herhangi bir özel izin gerektirmeyen abortus haftaları 10-12 hafta arasında değişmektedir. Dini sebeplerden dolayı bazı Avrupa ve Güney Amerika ülkelerinde bu işlem tamamen yasaktır. Bununla birlikte bazı Batı Avrupa ülkelerine bakıldığında ise “*Save The Life Woman*” isimli kadınların hayatlarını kurtarma hareketi kadının ruh ve beden sağlığı göz önünde bulundurularak küretaj için süre sınırlamasız bir uygulama olması konusunda çalışmalar yapmaktadır.⁴⁰⁹ Dünya genelinde cinsel saldırı

⁴⁰⁴ Aston G, Bewley S. (2009) Abortion and Domestic Violence. The Obstetrician & Gynaecologist. 11. pp.163.

⁴⁰⁵ World Health Organization. (2003). Guidelines for medico-legal care of victims of sexual violence. (ISBN 92 4 154628 X). (Erişim tarihi 15.11.2018).

⁴⁰⁶ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları.

⁴⁰⁷ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

⁴⁰⁸ Yazar, Cinsel İstismar ve Cinsel Saldırı Olgularının Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi.

⁴⁰⁹ Violence Against Women: An EU-Wide Survey. European Union Agency For Fundamental Rights; 2014. (Erişim Tarihi: 09.12.2018).

mağdurları yasal gebelik sonlandırma süreleri; İran'da 16 hafta; Hindistan ve Güney Afrika'da 20 hafta; İngiltere, Yunanistan ve Japonya için 24 hafta; Rusya, Letonya ve Çin'de ise 28 hafta olarak süreler tanımlanmaktadır.⁴¹⁰

Cinsel saldırı mağduru kadınlar, suç sonucu gebe kalma ihtimalinden dolayı son derece kaygılı olmaktadır. Gebe kalmaları durumunda kullanabilecekleri seçenekleri anlamalarını sağlamak için psikolojik destek ve kriz yönetimi konusunda danışmanlık ve bilgilendirilmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle saldırı sonrası uzun dönemde başvurmuş ve gebeliği sonlandırma için yasal süreyi aşmış mağdur kadınlar için farklı seçenek ve çözüm yöntemleri sunulması gerekmektedir.⁴¹¹

Mağdur kadınların, doğurmak zorunda kaldıkları bebeklerle ilgili ne yapacağı konusunda sosyal hizmet uzmanları aracılığı ile destek verilerek evlat edinme ya da koruyucu bakım hizmetleri hakkında bilgilendirme yapılmaktadır. Gebelikte cinsel saldırıya maruz kalan kadınlar, saldırı sonrası dönemde hem fiziksel hem de psikolojik olarak aşırı duyarlı olmaktadır. Özellikle mağdur kadınlarda abortus, gebelik hipertansiyonu ve erken doğum tehdidi görülme olasılığı oldukça yüksektir. Mağdur gebelere bakım izlem ve danışmanlık verilmesi ve gebelikleri boyunca düzenli olarak doğum öncesi takip hizmetlerinden yararlanmaları konusunda detaylı bir bilgilendirme gerekmektedir. Ayrıca cinsel saldırı mağduru kadınların bebeklerini terk etme riski de daha yüksektir ve takip süreçleri daha sık zaman aralıkları ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.⁴¹²

3.2.10.3. Psikososyal Destek için Akut ve Uzun Dönem Takip

Kadınların cinsel saldırı sonrası akut veya uzun dönemde %81'inin (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) TSSB yaşadığı rapor edilmektedir.⁴¹³ Cinsel şiddete maruz kalan birçok kadın, bu durumun istenmeyen bir sonucu olarak duygusal veya mental sağlık sorunları yaşamaktadır. Saldırı sonrası dönem içerisinde zaman ilerledikçe

⁴¹⁰ Aston G, Bewley S. (2009) Abortion and Domestic Violence. The Obstetrician & Gynaecologist. 11. pp.165.

⁴¹¹ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

⁴¹² UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

⁴¹³ Rennison, Rape and Sexual Assault:1992-2000 [NCJ 194530].

mağdurun yaşadığı bu sorunların daha iyi hale gelmesi beklenir fakat tamamı olmasa da çoğu iyileşme belirtisi gösterebilmektedir. Kadınların kendi kendilerine yapabilecekleri; stresi azaltma, baş etme ve tam bir iyilik halinde olmalarını desteklemek için uygulanabilir yardım ve teknikler sunan bir destek hizmeti verilebilir. Bu eğitimin temel amacı mağdurun otonomisini geri kazanmasıdır.⁴¹⁴

Mağdura destek hizmetleri için uygulanan “*mağdur merkezli bakım modeli*”⁴¹⁵ özellikle psikososyal destek aşamasında baz alınması gereken bir model olarak değerlendirilmektedir. Çünkü her insan gerçekleşen bir olaya karşı aynı tepkiyi vermez. Bazı cinsel saldırı mağdurları diğerlerinden daha fazla acı çekebilir ve süreci daha ağır atlatabilmektedir. Öncelik kişiyi tanımak ve gerekli olan ihtiyaçları dahilinde tüm mağdur destek hizmetlerini vermektir. Cinsel saldırıdan sonra temel psikososyal destek ilk 1 ila 3 ay arasında yeterli olabilmektedir. Aynı zamanda bu destek programı mağduru ileri dönemde karşılaşılabileceği daha ciddi ruh sağlığı sorunları için uygulayıcı tarafından takip ve müdahale etme fırsatı sunmaktadır. Her görüşmeye mutlaka birinci basamak (LIVES) destek uygulamasıyla başlanmalıdır. Zamanla kendini daha iyi hissetme ihtimalinin artacağı konusunda destekleyici söylemlerde bulunulması önerilmektedir.⁴¹⁶

Evde kendi kendine de uygulayabileceği basit stresle başa çıkma yöntemleri hakkında bilgi verilerek bu yöntemleri güçlendirmeye yönelik nonfarmakolojik uygulamalardan örneğin; meditasyon, basit sosyal aktiviteler, aromaterapiden bahsedilebilir. Önerilecek psikososyal destek hizmetleri konusunda bilgilendirme yapıldıktan sonra mevcut seçenekler sunularak kişiye en uygun olan yöntemin seçilmesi için destek verilebilmektedir. Gerek duyulduğu takdirde daha fazla destek hizmeti için düzenli takip randevuları oluşturularak yeni bir izlem takvimi oluşturulabilir. Şiddetli bir olaydan sonra, mağdur normal yaşam rutinine geri dönmekte zorlanabilir. Küçük ve basit adımlar atması için teşvik edilmesi amacıyla hayatı, faaliyetleri, gelecek planları ile ilgili konuşarak cesaretlendirilmesi konusunda destek olunabilmektedir.⁴¹⁷ Uygulayıcı, mağdurun talebi doğrultusunda eğer isterse planlama ve zaman yönetimi ile ilgili de

⁴¹⁴ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

⁴¹⁵ *Mağdur merkezli bakımlar, mağdurun bakım ve ihtiyaçlarına göre hizmet veren modellerdir.* Cilesio, L. (2015) Good practice in providing services: Victims of sexual assault, by Victims Services, NSW Department of Justice.

⁴¹⁶ World Health Organization. (2014). Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook.

⁴¹⁷ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

destek hizmeti alabilmektedir. Psikososyal destek hizmetleri temelinde, mağdurların normal yaşamlarına geri dönmesi ve uyumlu bir hayat sürmesi amacı bulunmaktadır.⁴¹⁸

3.2.11. Raporlama

Cinsel saldırı muayenesi diğer adli muayenelere kıyasla daha fazla özen ve dikkat gerektirmektedir. Kadın ve erkekler için farklı cinsel saldırı muayene ve raporlama formları bulunmaktadır. Bu formların bazı kısımları genel adli muayene raporları ile aynı olup, cinsiyete bağlı muayene aşamalarında farklılık göstermektedir. Kadın ve erkekler üzerinde tespit edilmesi olası cinsel saldırı suçu izleri farklı değerlendirilmektedir. Her iki muayene için vazgeçilmez adımı muayene edilecek olan kişinin rızasıdır.⁴¹⁹ Adli rapor, çoğu zaman mağdurun suç öyküsünü destekleyici ve mağduriyetini ispat etmek üzere adli makamlara başvurabileceği tek maddi delili olabilmektedir.⁴²⁰

Dışarıdan gelen fiziksel ya da kimyasal bir etki sonucu travma oluşturup vücut doku bütünlüğünün bozulması “yara” olarak adlandırılmaktadır. Her türlü yaralanma durumu ceza hukukunu ilgilendiren adli olgu niteliği taşımaktadır. Yara ile ilgili bilgilerin; özelliği, lokasyonu, vücut üzerindeki sayısı, oluşturan aletin hangi alet olduğunun tespiti yapılabilmektedir. Alet türü ve oluşturduğu yara hakkında bilgi edinilmesi ile hem uygulanacak tıbbi müdahale hem de ceza hukuku açısından hayati önem oluşturan bir durum mu yoksa basit tıbbi bir müdahale ile gidecek bir durum mu olduğunun tespiti yapılmasına olanak sağlamaktadır.⁴²¹

Vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar olarak ele alınan kasten veya taksirle yaralama suçları, özellikle cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar için nitelikli bir durum olarak tanımlanmakta ve cezayı ağırlaştırıcı sebepler arasında yer almaktadır. Yaralar ile ilgili raporlama yapılırken yaranın lokalizasyonu, boyutları, açısı, yönü, renk değişimleri, yara dudakları, yara derinliği ve trajesine bakılarak mevcut yaranın özellikleri detaylandırılıp muayene formlarına ve anatomik diagramlar üzerine not

⁴¹⁸ World Health Organization. (2014). Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook.

⁴¹⁹ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.211.

⁴²⁰ Kırangil B, Okudan M, Aşıcıoğlu F, Aşıcıoğlu A, Soysal Z. Vagina yoluyla cinsel saldırıya uğradığı iddiası bulunan 478 olgunun retrospektif değerlendirilmesi ve bu olgularda ilk muayenenin önemi. I. Ulusal Adli Tıp Kongresi (1-4 Kasım 1994) Poster Sunuları Kitabı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1998: s.350.

⁴²¹ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.81./Kök, s.69.

edilerek kayıt altına alınmaktadır. Cinsel saldırı sonrası yapılacak iç ve dış beden muayenesinde tüm lezyonlar kesin anatomik lokalizasyonları ile, yatay ve dikey doğrultuda, iyileşme süreci doğrultusunda, saldırı dışı oluşmuş lezyonlar ile karıştırılmamasına dikkat edilmeli ve mevcut lezyonların ölçümleri ile erkek, kadın ve çocuklar için ayrı olarak bulunan mevcut standart anatomik diagramları üzerinde gösterilerek işaretlenmeli ve raporlara kaydedilmelidir.⁴²²

⁴²² Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s.397.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ADLİ EBELİK

4.1. ADLİ EBELİK TANIMI

Batı dillerinde ebe kelimesi karşılığında kullanılan “*Midwife*” kelimesi aynı zamanda “*Ebe*” anlamındadır ve eski Sakson dilindeki anlamıyla “*doğrudan bir kadınla birlikte olan kadın*” anlamına gelmektedir.⁴²³ Bilgi beceri ve deneyimleri kapsamında bazı toplumlarda “*bilge kadın*” olarak anılan ebeler, sağlık hakkını koruyan ve bu hakkın doğuştan gelen evrensel bir hak olduğu inancını taşımaktadırlar. Sağlıklı kadın, sağlıklı bir aileyi sağlıklı aile de sağlıklı bir toplumu oluşturacaktır. Ebeler bu konuda kilit role sahip sağlık mesleği mensubudur.⁴²⁴

Sağlık Bakanlığı ebeliği: “*Ana çocuk sağlığı hizmetlerini yürüten; doğum öncesi doğum sırası ve sonrası hizmetleri veren, doğum yaptıran, aile planlaması uygulamasını, kişisel hijyen kurallarını beslenme, ilkyardım, aşı, bulaşıcı, sosyal hastalıklardan korunma ve savaşla ilgili konularda bireye, aileye, topluma sağlık eğitimi yapan, sağlık hizmetlerinde kullanılan doğum, ölüm ile ilgili istatistik verileri toplayan, değerlendiren, birey ve kamu kuruluşları ile gerekli ilişki ve işbirliğini sağlayan, ahlaki davranışlarında örnek, Sağlık Bakanlığınca tescil edilmiş bir okuldan mezun olan meslek mensubu*” olarak tanımlamaktadır (YTKİ Yönetmelik md.133).

Hem ebelik tanımını yapan hem de görev ve yetkileri kapsamında çalışma alanları hakkında da bilgi veren DSÖ tanımı, Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan ebelik tanımı ile benzerlik göstermektedir. Sağlık personeli başlığı altında tanımlanan ebelik mesleği DSÖ tarafından; “*Uygulandığı ülkelerde geçerliliği kabul edilmiş ebelik eğitimi programı başarı ile tamamlayarak ebelik mesleğini yerine getirmek üzere yasal olarak izin verilen kişiye ebe ünvanı verilir*” şeklinde tanımlanmaktadır.⁴²⁵

⁴²³ Türk Ebeler Derneği - Ebeliğin Tarihçesi.

<https://www.duzen.com.tr/artFiles/T%C3%9CRK%20EBELER%20DERNE%C4%9E%C4%B0%20-%20Ebeli%C4%9Fin%20Tarih%C3%A7esi.pdf> (Erişim tarihi: 10.02.2019)

⁴²⁴ Karaçam, Türkiye’de Profesyonel Bir Disiplin Olarak Ebelik Mesleğinin Durumu.

⁴²⁵ DSÖ tanımında; “*Ebe, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde anne ya da anne adaylarını gözetir, onlara bakım verir ve önderlik eder, doğum eylemini kendi sorumluluğu altında yönetir, yeni doğana ve bebeğe gereken bakımı verir. Ebenin verdiği bu bakım kapsamında ayrıca,*

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ebeleri “sağlık personeli” olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Sağlık Bakanlığı Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği 133. Maddesinde de ebeler: “sağlık meslek okulu mezunu, doğum ve doğum kontrolü ile ilgili kendisine düşen görevleri yapabilecek yeteneklere sahip, gerekli kursları görmüş yardımcı sağlık personeli” olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde hukuki olarak görev tanımı yapılmış adli ebeler bulunmamaktadır. Ebelerin çalışma alanları içerisinde, mevcut sosyal bağlamda sağlık sektörü içerisindeki uygulamaların yasal alanla kesiştiği durumlarla ilgili vaka artışı gözlemlenmektedir. Sağlık sektörünün ve adalet sisteminin sık sık birbiriyle bağlantılı olduğu durumlarla karşılaşmaktadır. Ceza adalet sisteminin ilk sürecini oluşturan kurumlardan biri hastaneler olmaktadır. Adli olgular, olay sonrası ilk olarak sağlık kurumlarına başvurmaktadır. Bu nedenlerle ülkemizde, yeterli tıbbi ve yasal bilgiyi bütüncül bir yaklaşımla disiplinlerarası becerilere sahip ve ulusal ve uluslararası ölçekte etik ilkelere uygun olarak holistik bir yaklaşımı adli olgularla karşılaştığında sunabilecek ebelik mesleği mensuplarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda yer alan tüm mesleklerin profesyonel olması, bütün meslek mensuplarının uzmanlığının gelişmesine katkıda bulunacaktır. Adli ebelik uzmanlığı ise nitelikli ve profesyonel bir uzmanın aynı zamanda hukuki disiplindeki rol ve sorumluluklarını da kapsamaktadır.⁴²⁶

Ebeler kadın ve çocuğa bakım, takip ve destek hizmeti verirken mesleki sorumlulukları ve etik ilkeler doğrultusunda ebelik mesleğinin gerekliliğini uygulamaktadır. International Confederation of Midwives ICM (Uluslararası Ebelik Konfederasyonu) tarafından ebelik mesleğinin tüm dünyada geliştirilmesi ve belli bir standart uygulamaya geçmesi amacı ile uluslararası kılavuz ve protokollere uygun, üye ülkeler tarafından uyarlanabilecek mesleki etik kodlar ve ebelik mesleği mensuplarının uluslararası haklarının olduğu ebelik hak bildirgesini yayınlamışlardır. UNFPA'da

koruyucu önlemler, anne ve bebekte anormal durumların saptanması, tıbbi önlemlerin sağlanması ve tıbbi yardım olmadığı durumlarda ilkyardım ve acil önlemlerin alınması da vardır. Ebenin sağlık eğitimi öncülüğünde, hasta yönünden olduğu kadar, aile ve toplum yönünden de önemli sorumlulukları vardır. Ebelerin yetki ve görevlerinin sınırları, doğum öncesi eğitimi ve anne-babalığa hazırlıktan başlayarak, aile planlaması ve çocuk bakımına kadar uzanır. Ebe bu görevlerini hastane, klinik, sağlık birimleri ya da diğer kurum ve kuruluşlarda yerine getirir ‘’ şeklinde tanımlamaktadır.

⁴²⁶ Alicia Briones Gonzales. (2012). *Obstetricia Forense*.

http://www.medicinalegaledicostanzo.it/doc/lezioni/6-ostetricia_forense.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

ebelik faaliyetlerinin gelişmesini, eğitimini ve desteğini, daha güçlü işgücü politikalarını savunmayı ve ebelerin resmi sağlık sistemlerine entegre edilmesini aktif olarak desteklemektedir. UNFPA 2020 yılının mottosunu “*ebeler kadın haklarının savunucularıdır*” olarak belirlemiştir.⁴²⁷ Bu bağlamda insan onuruna saygı, şefkat ve en temel insan hakları arasında bulunan doğum, yaşama, sağlık bakımı alma gibi haklarda ebelerin mesleki uygulamaları ile gerekli eğitimleri verecekleri bir ebelik uygulaması teşvik edilmektedir.⁴²⁸

Bu uygulamalara dayalı oluşmuş ebelik bakım modeli desteklenmekte ve ebelerin bakım modelini etkileyen bir felsefeden temel alınmış olan bakım uygulamalarının sunulduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda ebeler mesleki uygulamalarının insan onuruna saygı, şefkat ve en temel insan hakları arasında bulunan doğum, yaşama, sağlık bakımı alma gibi uygulama eğitim ve bakım verebilecek bir ebelik uygulamasının teşvikine dayalı oluşmuş ebelik bakım modelini destekler ve ebelerin bakım modelini etkileyen bir felsefe temelli bakım sunduğunu ifade etmektedir. ICM, kendisini destekleyen ülkelerdeki ebeler için; uluslararası mesleki standartlar, ebelik haklar bildirgesi ve mesleki etik kodlar olması gerektiğini savunur. Ebelerin mesleki uygulamaları içerisinde kadının temel bir insan hakkı olan sağlık ve annelik hizmeti alma hakkı konusunu destekler ve iyileştirilmesi ile ilgili olarak Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini karşılamalarını sağlayacak çalışmalar yapar.⁴²⁹

Profesyonel bir uzman olarak adli ebeler, hukuki olarak ilk defa 2006 yılında İtalya'da tanınmıştır. Adli ebelik uzmanları tanımlanırken görev ve yetkileri bakımından görevleri şu şekilde ele alınmaktadır;

- Gerektiğinde adli kolluk ekipleriyle olay yerini analiz etmek,
- Cinsel suçlarda izler aramak,
- Mağdur ve faillere yönelik incelemelerde araştırma desteği sağlamak gibi görev tanımları bulunmaktadır. Ayrıca adli ebe tarafından gerçekleştirilen görevler

⁴²⁷Midwives Defenders of Women's Rights <https://asiapacific.unfpa.org/en/news/midwives%E2%80%94defenders-womens-rights>

⁴²⁸ Midwives Defenders of Women's Rights

⁴²⁹ The International Confederation of Midwives ICM (2019). Essential Competencies for Midwifery Practice <https://www.internationalmidwives.org/assets/files/general-files/2019/02/icm-competencies-english-final-jan-2019-update-final-web-v1.0.pdf> (Erişim Tarihi: 11.10.2019)

cezai ve hukuki sorumluluklar dahilinde, ihmali davranış ile yapılan obstetrik prosedürlerle ilgili ihlallerin değerlendirilmesini de içermektedir.⁴³⁰

Adli ebe olarak tanımlanan uzman; tıbbi bakım unsurlarını ve yasal kavramları birleştiren becerilere sahip profesyoneller olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde yeni gelişmekte olan ve İtalya gibi ülkelerde bazı açılardan hala gelişmesini devam ettiren bu alan, kadın ve üreme sağlığı, doğumlar, jinekoloji ve obstetri alanında karşılaşılan malpraktis olguları ve şiddetle mücadele konusunda eğitilmiş nitelikli personel yetiştirme ihtiyacı ve yasal uyumsuzluklardaki artışla başa çıkma ve bu alanlarda faaliyet gösterme ile bağlantılı olan oldukça yeni bir disiplin olarak tanımlanmaktadır.⁴³¹

Adli ebelik uzmanlık alanının temel hedefi; ebelerin mesleki becerileri ve uzmanlık alanlarındaki güçlü rol ve sorumluluklarını, yasal konular ve adli bilimler alanı kapsamında gerçekleştirerek adalete hizmet eden bir uzmanlık alanı oluşturmaktır.⁴³² İtalya’da adli ebeler, mesleki uygulama alanlarında kadın sağlığı ve üreme sistemi ile bu konularla ilgili hukuki durumlarda ceza adalet sistemi, medeni hukuk, sigorta ve sosyal güvenlik kanunu arasındaki ilişkiyi ele almaktadırlar.⁴³³

Ebeler görev ve sorumlulukları kapsamında sadece kadına değil, özellikle gebelik sırasında verdikleri bakımla iki canlıya aynı anda bakım veren bir sağlık mesleği mensubudur. Fetal dönem ve doğumda yaşanan en ufak sorun bile hukuk sisteminde farklı uygulamalara karşılık gelmektedir. Bu nedenle, gebelik öncesi, doğum ve sonrası dönem kadın sağlığı ilgili konularda medikolegal yönleri ile dikkat edilmesi gereken konular arasında yer almaktadır.⁴³⁴

⁴³⁰ Come diventare ostetrica forense: il percorso di specializzazione

<https://www.unicusano.it/blog/didattica/master/diventare-ostetrica-forense/> (Erişim Tarihi: 15.05.2019)

⁴³¹ "Infermieristica ed ostetrica legale e forense" <https://www.unicusano.it/en/about-us/about-us> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

⁴³² Marshall, D et al. (2017), Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland. International Journal of Integrated Care, 17(5): A549. DOI: dx.doi.org/10.5334/ijic.3869. pp. 5

⁴³³ Alicia Briones Gonzales. (2012). Obstetrica Forense.

⁴³⁴ Alicia Briones Gonzales. (2012). Obstetrica Forense.

Adli ebelik, jinekolojik ve obstetrik uygulamaları ve adli tıbbi bilgilerin uygulanmasını ve mevzuatı belirleyen yasal dayanakları açısından değerlendirilmesi gereken konuları içermektedir. Bunlar; gebelik, doğum ve doğumda meydana gelen suç unsuru oluşturan ihlali davranışlar, çocuk düşürme ve düşürtme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, yaşam ve sağlık hakkına karşı işlenen suçlar, beden bütünlüğünün bozulmasına yol açan suçlar, tıbbi malpraktis gibi suçları içerir ve bireyin üreme ve cinsel alanını ve bununla ilgili adli ve tıbbi tüm değişiklikleri incelemektedir.⁴³⁵

Günümüz şartlarında adli ebelik uzmanı olmak, adli bilimler içerisinde multidisipliner bir ekip üyesi olarak çalışan, profesyonel bir meslek uzmanı anlamına gelmeye başlamaktadır. Adli ebelik, adli bilimler içerisinde gelişmekte olan bir uzmanlık alanı olarak nitelendirilebilir.⁴³⁶

4.1.1. Adli Ebelik Alanının Adli Bilimler Tarihi İçerisindeki Gelişimi

Tarihte Adli ebelik alanı kronolojik olarak incelendiğinde, Fransız devrimi öncesi ebelerin mahkemelerde tanıklık yapan, cinsel saldırı ve gebelik ile ilgili konularda bilirkişi olarak başvuru uzman olarak rastlanılmaktadır. Profesyonel bir meslek dalı olarak hemşireliğin gelişmesinden önce var olan ebeler için, günümüz modern adli muayene hemşireliği ya da cinsel saldırı muayenesi hemşiresinin prototipi yani ilk örneği olarak görülmektedir.⁴³⁷

Dünyanın ilk holistik mesleği olan ebelik, sadece kadınlara doğurganlık çağı boyunca destekleyici bakım vermekle kalmaz aynı zamanda, ailesine ve toplumun her kesimine ayırım gözetmeksizin bütüncül bir sağlık hizmeti sunmaktadır.⁴³⁸ Kadın bedeni ve doğum gibi konularda uzmanlıklarıyla bilinen ebeler, erkek cerrah ve hekimlerden daha sınırlı çerçevede olsa da adli süreçte bilgi ve deneyimlerine başvuru meslek gruplarından biri olarak görülmekte ve modern Avrupa adalet sistemleri için önemli bir konuma sahip oldukları bilinmekteydi. 18. yüzyıla kadar doğum yaptıran tek uzman kişi

⁴³⁵ Mangiapane, G. (2012). L'assistenza Ostetrica Alle Donne Vittime di Abusi Sessuali, Esperienze E Riflessioni. (Tesi di Master). Università Telematica TEL.M.A. Italy.

⁴³⁶ Alicia Briones Gonzales. (2012). Obstetricia Forense.

⁴³⁷ Lynch & Duval, Forensic Nursing Science, pp.42.

⁴³⁸ Karaçam, Türkiye'de Profesyonel Bir Disiplin Olarak Ebelik Mesleğinin Durumu.

olarak ebeler, kadın anatomisi, gebelik ve doğum süreçleri, çocuk gelişimi ile ilgili konularda uzmanlıklarına başvurulmuş bir meslek olduğu bilinmektedir.⁴³⁹

Avrupa Ceza mahkemeleri, ebelerin cinsel saldırı ve cinayet mağdurları, gebelik muayenesi talebinde bulunan ölüm cezası altındaki kadınlar ve hatta bazen de şüpheli cadıları bile incelemeleri istenerek görüşlerine başvurulmaktaydı. Benzer şekilde yine Avrupa hukuk mahkemeleri de tartışmalı gebelik ve bekaret durumları hakkında ebelerin uzmanlık görüşlerine başvuran mahkemeler arasında bulunmaktadırlar. Hatta mahkemelerin görüş isteme talebi bununla sınırlı olmayıp dini mahkemelerce iktidarsız olduklarından şüphelenilen erkeklerin genital muayeneleri için de ebelere başvuru yapmaktaydı.⁴⁴⁰ Ebelin medikolegal alanda bilgisine başvurulacak uzman olarak rolü, Alman hukukunda ise ilk ceza/ceza usul kanunu olan 1532 tarihli Carolina tarafından belirlenmişti. Almanya'daki süreçte İtalya ve Fransa'da olduğu gibi, ebelerin mahkemeye sunulmak üzere tecavüz suçu ile ilgili yazılı raporlar verebildiklerinden bahsedilmektedir.⁴⁴¹

Adli tıbbi konularla ilgili bilgilerine başvurulmuş uzman ebeler tıbbi pratisyenler olarak yemin etmiş ve tıpkı erkeklerin yaptığı gibi, mahkemeler tarafından uygulama lisansı almış ve maaşa bağlanarak meslek sahibi olmuşlardır.⁴⁴² 1600'lü yılların başından itibaren Avrupa'da cinsel saldırı suçunu işleyen failin mahkumiyeti için gereken delilleri elde etmede ebelerin bilgi ve becerilerine başvurulduğu bilinmektedir. Ebelerin muayeneleri sonrası bildirdikleri görüş doğrultusunda mahkeme fail için bir karar vermekteydi. Ebelik mesleğinin uzmanlık alanını sadece gebelik ve doğumlarla sınırlı değildi. Özellikle cinsellikle ilgili olan uzmanlık alanları da dahil olmak üzere kadın hastalıkları, menstrual siklus bozuklukları, emzirme, infertilite, tecavüz, cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında da bilgilerine danışılan uzman kişiler olarak görev yapmaktaydılar. Ayrıca ebelerin bu bahsedilen uzmanlık alanlarıyla ilgili mahkemelerce

⁴³⁹ Marland, H. (Ed.). (2005). *The Art of Midwifery: Early Modern Midwives in Europe*. Routledge. pp.49.

⁴⁴⁰ Marland, *The Art of Midwifery*. Pp.115.

⁴⁴¹ Marland, *The Art of Midwifery*. Pp.131.

⁴⁴² Severn, C. (1831). *First lines of the practice of Midwifery: to which are added remarks on the forensic evidence requisite in cases of foeticide and infanticide*. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=jwplAAAACAAJ> pp.131.

kullanılmak üzere ceza adalet sistemi için destekleyici raporlar verip bilirkişi olarak çağırılma durumlarının mevcut olduğu bildirilmektedir.⁴⁴³

Jinekoloji ve obstetrik, 16. yüzyılda uzman bir tıp disiplini olarak ortaya çıktığında, uygulayıcıları ebeler değil, obstetrik ve jinekoloji hekimleri oldu. Bu durum, ebelerin uzmanlık alanlarının daha sınırlı bir alana daralmasına neden olmuştur. Bununla birlikte erkek hekimler ebelerin işlerini denetleme sorumluluğunu üstlenerek alanda hakimiyet alanlarını arttırmaya başladıkları bilinmekteydi. Obstetrik konusundaki uzmanların gelişmesi ile İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde en uç noktada devam etmekteydi. Ancak ebeler batı mahkemelerinde bilimsel olarak eğitilmiş hekimler tarafından tamamıyla desteklenmeye devam edilmişlerdi.⁴⁴⁴

19. yüzyılın Fransız mahkemesi arşivlerine bakıldığında ise, özellikle tecavüz, gebe kadınlara yönelik saldırılar ve şüpheli gebelik durumlarında, ebelerin adli tanıklığına başvurulması ile ilgili sayısız örnek bulunmaktadır. Kadının işlemiş olduğu suçtan dolayı ölüme mahkum edilmesi halinde, o sırada devam eden mevcut bir gebeliğinin kontrolü ebelere yaptırılır ve gebeyse doğuma kadar ceza ertelenirdi. Fransa'da ebelerden, doğumunda buldukları çocukların babalarından bakımları için gerekli ödenekleri almak üzere mahkeme huzurunda babalık tespiti yapmaları ve yerel yetkililere olası gizli doğumları bildirmeleri istenirdi. Hukuk davalarında, boşandığı kocası tarafından gebe bırakılan dul kadının, kocası tarafından hamile olup olmadığına, ölüme mahkum olan kadınların gebelik durumlarını tespit edip varsa yaşayan fetüsün hareketlerinin hissedilecek haftasında olup olmadığına ya da bu kadınların yakın zaman doğum yapıp yapmadıklarının tespiti açısından başvurulmaktaydı. İngiltere'de benzer şekilde, ebeleri medikolegal durumlar için önemli bir role sahip uzman kişiler olarak tanımlanmaktaydı.⁴⁴⁵

Ebelik/ Hemşirelik gelişmeleri tıp alanındaki diğer branşlarla paralel bir şekilde gelişim göstermektedir. Özellikle Birleşik Krallık, Avrupa, Asya ve Doğu'da adli tıp alanındaki gelişmeler içerisinde ebe/hemşirelerin rollerinin güçlü bir etkisi olmuştur.⁴⁴⁶

⁴⁴³ Marland, The Art of Midwifery. Pp. 27.

⁴⁴⁴ Marland, The Art of Midwifery. Pp.47.

⁴⁴⁵ Watson, K. D. (2010). Forensic Medicine in Western Society: A History. Routledge.pp.27.

⁴⁴⁶ Lynch & Duval, Forensic Nursing Science, pp.42.

4.1.2. Adli Ebelik Eğitimi

Hem mesleki sorumlulukları hem de kadın sağlığı ve doğum konularındaki uzmanlıkları ile bilinen ebeler, hekim dışı sağlık mesleği mensupları arasında yer almaktadır. Adli ebelik alanı ile ilgili eğitim içerisinde söz konusu olan toplumsal cinsel eşitliği, kadına karşı her türlü şiddet ve insan hakları gibi konular adli ebelik çalışma alanının temel konularını kapsamaktadır.⁴⁴⁷

DSÖ tarafından yapılan ebe tanımı ile mevcut ebelik eğitimi ile ilgili uluslararası standartlar göz önüne alınarak, AB konseyi direktifleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. UNFPA'da ebelik eğitimini teşvik etmeyi ve daha güçlü işgücü politikalarını desteklemesini ve ebelerin resmi sağlık sistemlerine entegre edilmesini desteklemektedir. Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın (International Conference on Population and Development ICPD) 25. yılını ve dönüm noktası Eylem Programını kutlarken, ulusal, ekonomik yönden yaklaşan yaklaşımlardan cinsel sağlık, üreme sağlığı ve hakları aile planlamasına odaklanmaktadır. DSÖ ebelik mesleği ve ebelik uygulamalarının gelişimi ile ilgili eylem planlarında, 3 önemli dönüşüm ve iyileştirme adımına vurgu yapmaktadır. Bunlar; önlenebilir anne ölümlerine son vermek, aile planlaması hizmeti ile karşılaşmamış kişilerin olmaması ve cinsiyete dayalı şiddete son vermektedir.⁴⁴⁸

Adli ebelikle ilgili eğitim veren programlara sahip bazı ülkeler bulunmaktadır. Spesifik olarak ebelik eğitimine ek olarak İtalya'da ebeler için lisans üstü olarak *adli ebelik* bölümü bulunmaktadır. Bir diğer örnek olan İrlanda'da ise ebelere hizmet içi eğitim programı kapsamında adli ebelik eğitimi veren bir uygulama bulunmaktadır.

İtalyada'da bulunan (Università Niccolò Cusano) Niccolò Cusano Üniversitesi, lisansüstü programlarında adli ebelik bölümü bulunmaktadır. Üniversite tarafından verilen eğitim ağırlıklı olarak ebelik, yasal konular ve adli obstetrik konularını içermektedir. Bununla birlikte ebelerin adli olgu ile karşılaştıklarında bilmeleri gereken

⁴⁴⁷ Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice. In: Kargar I., Hunt S.C. (eds) Challenges in Midwifery Care. Palgrave, London. Pp. 88.

⁴⁴⁸The future of nursing and midwifery workforce in the context of the Sustainable Development Goals and universal health coverage <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255045/9789241511919-eng.pdf?sequence=E2%80%89=%E2%80%891> (Erişim Tarihi:20.03.2019)

temel adli tıp ve adli bilimlerle ilgili yasal ve hukuki kavramları ve uygulamaları ilgili eğitim konularını içermektedir. Amaç ebelerin görevlerini yaptığı sırada multidisipliner faaliyetlerin yürütülmesinde adli tıp uzmanı ile iş birliği yapabilecek ve ceza adalet sisteminin işleyişine destek olabilecek bir eğitimden geçmiş adli ebelik alanında özel eğitilmiş uzman ebelerin yetişmesini sağlamaktır. Ders içeriklerinde; adli bilimler, kriminal soruşturmalar, cinsel suçlar, otopsiler, tanatoloji (ölümü inceleyen bilim dalı) vb. konular işlenmektedir.⁴⁴⁹

İtalya'daki adli ebelik yüksek lisans müfredat program konuları içeriği; ebelik mesleğin yasal yönleri, ceza hukuku uygulamaları, idare hukuku, medeni hukuk, iş hukuku gibi hukuk fakültesi ile ortak müfredatlı dersler bulunmaktadır. Ayrıca adli ebelik eğitimi sırasında, adli tıp, adli antropoloji, kriminoloji, adli tanatoloji, adli psikoloji ve psikopatoloji dersleri de program içerisinde yer alan zorunlu dersler arasında bulunmaktadır. Ayrıca alana spesifik olarak ebelik ve adli obstetrik, cinsel şiddet, gebelik ve küretaj, ebelerin mesleki sorumluluğu alanındaki hukuki durumlar, uzman danışmanlığı ve bilirkişilik, ceza davasında ebelerin tanıklığı, mesleki etik, biyoetik ve tıbbi deontoloji, sağlık mevzuatı, sağlık verilerinin gizliliği, uygulamalı sağlık mevzuatı, zarar ve sorumluluklarla ilgili hukukun unsurları; risk yönetimi, kurumsal ebelik hizmetinin rolü ve sağlık dokümantasyonu, adli raporlama ile ilgili konuları içeren bir eğitim içeriği bulunmaktadır.⁴⁵⁰

İrlanda cinsel saldırı mağdurlarına bakım ve hizmetlerin iyileştirilmesi ve multidisipliner ekip üyelerinin oluşturulması amacıyla 2009 yılında cinsel saldırı tedavi ünitelerinde (Sexual Assault Treatment Unit SATU) çalışmak üzere cinsel saldırı muayenesi ve delil toplama konularında uzmanlaşmış, mağdur merkezli bakım veren sağlık profesyoneli çalıştırılması amacıyla pilot bir eğitim programı oluşturmuştur. Bu pilot program kapsamında; uzman ebeler (Midwifery Specialist MS) /uzman klinik hemşirelerine (Clinical Nurse CN), cinsel saldırı adli muayene uzmanlığı eğitimi (Sexual Assault Forensic Examiner SAFE) verilmiş ve eğitimleri teorik ve pratik uygulamaları başarıyla tamamlanmıştır. Eğitim tam zamanlı olarak bir yıllık bir süre içerisinde

⁴⁴⁹ Master I Livello in Infermieristica ed Ostetricia Legale e Forense

<https://www.unicusano.it/master/infermieristica-ed-ostetricia-legale-e-forense> (Erişim Tarihi 18.05.2019)

⁴⁵⁰Midwifery Forensic Sciences and investigative sex crime 2019/2020)

gerçekleştirilmiştir. Program, klinik uzman hemşire/uzman ebeleri; adli klinik muayene, cinsel saldırı muayenesi ve adli delil toplama işlemlerini sistematik bir şekilde yapmak için bilgi, beceri ve yetkinliklerinin gelişmesi amacıyla cinsel saldırı mağduruna yaklaşım konusunda teorik ve pratik eğitim vermektedir. Aynı zamanda cinsel saldırı müdahale ekibi içerisinde yer alan ebe/hemşireleri, muayene sonrasında adli tıbbi uygulama doğrultusunda bir rapor hazırlaması ve gerekli görüldüğü durumlarda mahkemede bilirkişilik yapmak üzere görevlendirilmektedirler. Program sonrası CN/MS (SAFE) olarak ebe/hemşirelerin rol ve sorumluluklarının belirlenmesi ile cinsel saldırı mağdurlarına bakım ve hizmetlerin SATU hizmetleri açısından geniş multidisipliner ekip ve çalışma olanağı sunarak, mevcut kullanılan ceza adaleti sistemine göre avantajlar sağladığı görülmüştür.⁴⁵¹

CN/MS (SAFE), uzman ebelik ve özel klinik hemşireliği bilgisini kullanarak, mesleki sorumlulukları ve çok yönlü bir yaklaşım sağlayan bakım modelleri varlığıyla, rapor edilen bir cinsel saldırı olgusuna verilen ilk sağlık müdahalesini mağdur merkezli bir bakımı sağlamak aynı zamanda adli muayeneler yapmak için hekimlerle birlikte multidisipliner ekip üyesi olarak fayda sağlayacağı düşünülmektedir.⁴⁵²

Cinsel saldırı mağdurlarına yaklaşım süreçlerinde adli muayene ve delil toplama işlemleri yapmak üzere eğitilmiş uzman ekiplerinin bulunmasının bir ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Uluslararası kadına yönelik şiddete ilişkin rapor (1997) “*Tüm tıbbi prosedürlerin zamanında, uzman kişiler tarafından ve mağdurla görüşme tekniklerine uygun bir şekilde yürütülmesini sağlayacak sistemler oluşturulmasını*” önermektedir. Bununla birlikte raporda bulunan “*...Uygun eğitim programları geliştirilmeli...*” önerisi, klinik hemşire/uzman ebe için cinsel saldırı mağdurunun adli muayenesi rolünü geliştirmesini kolaylaştıracaktır.⁴⁵³

Cinsel saldırı mağduru kadınların yaşadıkları olumsuz deneyimle baş etme yöntemleri konusunda yaşadığı sıkıntıların, büyük oranda suçtan sonraki süreçte

⁴⁵¹Marshall, D et al 2017 Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland. International Journal of Integrated Care, 17(5): A549, pp. 1-8, DOI: dx.doi.org/10.5334/ijic.3869

⁴⁵² O'Shea, A. (2006). Sexual assault treatment services: A national review. National Steering Committee on Violence Against Women.

⁴⁵³Marshall, D et al 2017 Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

deneyimlerin etkili olduğu bilinmektedir. Bir CN/MS (SAFE) uzmanı ile mağdurların akut dönem travma ile başa çıkmalarına yardımcı olmak ve güvenlik duygularını geri kazanmalarına ve yaşamları üzerindeki kontrollerini kazanmada yardımcı olma konusunda oldukça etkili bir role sahip olmaktadır. SAFE eğitim programını başarıyla bitiren ebe/hemşirelerden uzmanlıklarıyla ilgili yeterlilik ve protokol ve standartlar kapsamında bazı özellikler taşıması gerekmektedir.⁴⁵⁴

Bir CN/MS (SAFE) için Aranılan Özellikler;

- Mesleki yeterlilik ve standartlarıyla birlikte ulusal ve uluslararası adli vakaya yaklaşımla ilgili protokol ve kılavuzlar doğrultusunda yeterli klinik bilgi ve ilgili kanıta dayalı uygulama göstermek.
- Mevcut kaynaklar doğrultusunda planlama, yönetme ve zamanlama becerisine sahip.
- Multidisipliner bir ekip içerisinde ekibin bir parçası olarak bağımsız çalışabilmesi,
- Ulusal ve uluslararası standartlara uygun kaliteli hizmet sunmaya bağlılık gösterebilen,
- Durum ve bilgi değerlendirmesi, kriz yönetimi konusunda aktif çözüm üretebilmesi,
- Kişilerarası ilişki ve iletişim beceriler konusunda gelişim göstermesi⁴⁵⁵

Türkiye’de İstanbul Sözleşmesi’nin maddelerini uygulamaya dair oluşturulan eylem planı içerisinde yer alan faaliyetlerde cinsel şiddet konusunda uzman eğitilmiş sağlık personelinin desteklenmesi maddesi yer almaktadır. Şiddetle mücadele önce eğitimle başlamaktadır. Sağlık sektörü gibi şiddet mağdurları ile ilk temasta kilit role sahip kurumların personellerinin bu konuda eğitim almaları atılacak ilk adımlar arasında yer almaktadır. Adli ebeler eğitiminin gerekliliği ile ilgili olarak bir diğer gerekçeyi İstanbul Sözleşmesi’nin maddelerinin uygulanması oluşturmaktadır.⁴⁵⁶

İtalya ve İrlanda örneklerinde adli ebeler eğitimi lisansüstü ve/veya hizmet içi bir eğitim olarak tanımlanmaktadır. Türkiyede ebelerle ilgili lisans, lisansüstü ve doktora eğitimi bulunmaktadır. Ebeler lisans eğitimi; 27449 sayılı “Doktorluk, Hemşirelik,

⁴⁵⁴ Marshall, D et al 2017 Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

⁴⁵⁵ Marshall, D et al 2017 Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

⁴⁵⁶ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile Türkiye’de ebelik eğitimi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hükme bağlanmıştır. Türkiye’de 1996’da ebelik lisans eğitimi başlaması ile birlikte, devlet ve vakıf olmak üzere toplam 39 üniversite ebelik lisans eğitimi vermektedir. Bugün lisansüstü ebelik eğitimi; 2000 yılında ebelik yüksek lisans programlarının başlaması ile 14 üniversite eğitim vermektedir. 2013’de ise ebelikte doktora programlarının da başlamasıyla 7 doktora programı ile birlikte mesleki gelişim açısından akademik alanda oldukça önemli gelişmeler göstermektedir.⁴⁵⁷

Lisans ve lisansüstü düzeyde adli ebelik eğitiminin gerekliliği; “*Yükseköğretim Kurulu'nun 28.05.2015 tarihli Genel Kurul Toplantısı'nda alınan karar doğrultusunda da tüm fakülte ve lisans programlarında toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kadın erkek eşitliği ve kadının insan hakları konularını kapsayan derse yer verilmesi sağlanacaktır*” olarak desteklenmektedir.⁴⁵⁸

Türkiye’de adli ebelik konusunda ilk adım olarak İstanbul Üniversitesi tarafından lisans müfredatında 4. sınıfta seçmeli olarak “*adli ebelik*” dersi ile ebelerin lisans düzeyinden itibaren adli bilimler eğitimi almasıyla başladığı söylenebilir.⁴⁵⁹

Ülkemizde lisans düzeyinde ebelik eğitimi veren çoğu üniversite lisans müfredatın da seçmeli olarak adli ebelik ya da ebelikte adli konular dersi kapsamında eğitim vermektedirler. Adli ebelik eğitimi lisans döneminden itibaren önemli bir konu haline gelmektedir. Bununla birlikte İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü’ne lisansüstü eğitimlere ebelerin kabulü ile birlikte hem lisans hem de lisansüstü düzeyde adli ebeliğin ilk adımları olarak kabul edilebilmektedir. Adli ebelik alanı ile ilgili adli bilimler açısından direkt alana özgü ve

⁴⁵⁷ Karaçam, Türkiye’de Profesyonel Bir Disiplin Olarak Ebelik Mesleğinin Durumu.

⁴⁵⁸ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf> (Erişim Tarihi:20.03.2019)

⁴⁵⁹ Adli Ebelik Lisans Dersi <http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=ebelik.pdf> (Erişim Tarihi: 25.05.2019)

daha spesifik olarak ilk eğitim programı 2015 yılı Mayıs ayında Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü bünyesinde Türkiye’de ilk “Adli Ebelik Eğitim Programı” olarak 60 saatlik bir eğitim düzenlenmiş ve katılımcılara adli ebeklik eğitimi sertifikası verilmiştir.⁴⁶⁰

Adli ebeklik ile ilgili lisanüstü temeli oluşturan adım Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü bünyesinde 2017 Eylül ayında eğitime başlayan “*Adli Hemşirelik/Ebelik Yüksek Lisans Programı*” ile enstitü müdürü Prof. Dr. Sevil Atasoy öncülüğünde adli ebeklik resmi olarak bir uzmanlık alanı tanınmaya başlamasıyla atılmıştır. Ülkemizde daha önce adli hemşirelik alanı ile ilgili yapılan lisansüstü ve diğer hizmet içi eğitimlerin dışında ebeklik mesleği adli bilimler içerisinde, bir uzmanlık alanı olarak konusunda lisansüstü eğitim almış adli ebeler ile ebeklik eğitimi içerisinde yer almaya başlamıştır.⁴⁶¹

Mesleki olarak uymaları gereken standartların, cinsel saldırı mağduruna adli ve tıbbi tedavi, bakım ve izlem hizmetlerinin uygulanabilir şekilde yapılması ve sürdürülmesi için ebe ve hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Örneğin sağlık hizmetleri için standartlar, sağlıkla ilgili enfeksiyonların önlenmesi ve kontrolüne ilişkin ulusal standartlar, hijyen standartları vb. gibi mesleki uygulama alanlarını içeren standartlardan oluşan temel bilgileri bilmesi beklenmektedir.⁴⁶² Ebeklik eğitim ve uygulamaları sırasında cinsel şiddetle ilgili tüm konular eğitim içeriklerine dahil edilmesi önerilmektedir. Uzmanlık alanları oluşturulmalı ve cinsel saldırı mağduruna uygun bakım ve desteği verecek uzman ebeler yetiştirilmelidir. Tüm ebeler kadınların bakımlarında savunucu olarak hareket etme ve güven ve anlayış geliştirmelerini sağlayacak bakımın sürekliliği konusunda desteklenmelidir.⁴⁶³

4.1.3. Adli Ebeklik Uygulamaları ve Çalışma Alanları

Ebeklik mesleği, içerisinde bilim ve sanat unsuru bulunan profesyonel bir meslek dalıdır. 2017 yılı itibari ile 49.003 sağlık bakanlığı bünyesinde, 759’u üniversite hastanelerinde ve 3.979’u özel hastanelerde olmak üzere toplam 55.417 ebe

⁴⁶⁰ Adli Ebeklik Eğitimi <https://adlibilimler.net/tag/adli-ebelik/> (Erişim Tarihi 25.05.2019)

⁴⁶¹ Adli Hemşirelik/Ebeklik Yüksek Lisans Programı <https://uskudar.edu.tr/babe/tr/sayfa/adli-bilimler-ana-bilim-dali-tezli-tezsizyukseklisans> (Erişim Tarihi 18.05.2019)

⁴⁶² O’Shea, A. (2006). Sexual assault treatment services.

⁴⁶³ Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice.

bulunmaktadır.⁴⁶⁴ Gebelik ve doğum, doğum öncesi, doğum sonrası karşılaşılan adli tıp sorunları ve doğumda anne ölümleri, yeni doğan ölümleri, çocuk düşürtme ve düşürme, çocuk öldürme, çocuk ihmali ve terki, aşı uygulamaları, cinsel suçlar birimi, aile içi şiddet, kadın istismarı, çocuk istismarı ve ihmali sonucunda ortaya çıkabilecek yasal sorunlarda çalışabileceği görülmektedir.⁴⁶⁵

Temel olarak çalışma alanları olan kadın ve üreme sağlığı içerisinde karşılaştıkları adli vakalara müdahale sırasında adli ebeklik uzmanlığının bilgi ve beceri ve yeterliliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Cinsel şiddet mağduru kadınların aile planlamasına erişimleri veya mevcut aile planlaması yöntemlerine devam etmeleri, CYBE tedavisi almaları, cinsel saldırı sonucunda gebe kalmış kadınların küretaj sonrası güvenli bakım gerektiren takipleri için acil sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması desteklenmelidir.⁴⁶⁶ Adli ebeler kadın sağlığı ile ilgili konularda adli ve tıbbi uygulamalara ilişkin önemli bir rolü olan sağlık profesyonelidir. Bu alandaki yeterlilik ve eğitimleri ile ilgili mesleki gelişiminin desteklenmesi gereken ve mağdura hizmet veren multidisipliner ekip içerisinde yer almaktadır.⁴⁶⁷

ICM tarafından belirlenen uluslararası “*Ebelik Uygulamalarında Temel Yeterlilikler*” ile ilgili 2019 raporunda ebeklik uygulamalarını 4 ana başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar altında ebelerin görevlerini yaptıkları sırada karşılaştıkları tüm cinsel saldırı, cinsel istismar ve tüm şiddet mağduru kadın ve çocuklar için sağlık hizmeti veren sağlık profesyoneli olarak ifade edilmektedir. Ebeklik uygulamalarında temel yeterlilikler;

- . Genel Yeterlilikler
- . Gebelik öncesi ve doğum öncesi hazırlık
- . Doğum sırasında bakım ve doğum hizmeti

⁴⁶⁴Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 13.12.2018)

⁴⁶⁵Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice. In: Kargar I., Hunt S.C. (eds) Challenges in Midwifery Care. Palgrave, London. Pp. 96.

⁴⁶⁶The International Confederation of Midwives ICM (2019). Essential Competencies for Midwifery Practice <https://www.internationalmidwives.org/assets/files/general-files/2019/02/icm-competencies-english-final-jan-2019-update-final-web-v1.0.pdf> (Erişim Tarihi: 11.10.2019)

⁴⁶⁷Alicia Briones Gonzales. (2012). Obstetricia Forense.

. Doğum sonrası maternal bakım ve yenidoğan bakımı⁴⁶⁸ olarak sınıflandırılmaktadır.

Adli Ebelik Uygulamaları Sırasında Ebe: Yasal sorumlulukları ve etik ilkelere göre ebelik faaliyetlerini uygular. Ebelik bakımları ile ilgili kayıtlarını tutar ve kadınların bakımı ile ilgili sözlü bilgilendirme ve yazılı kayıtların gizliliğini korumak ve bulunduğu ülkenin sağlık hizmetleri politikaları doğrultusunda bakım kayıtlarını muhafaza etmekle yükümlüdür. Doğum ve ölüm bildirimini ile ilgili raporlama ve kayıt işlemlerini gerçekleştirir. Mesleğini gerçekleştirdiği sırada karşılaşılabileceği tıbbi hata ve ihlallerden kaçınmaya özen gösterir. Cinsel saldırı mağdurunun mahremiyeti ve gizliliği koruma ile ilgili konulara özen göstermektedir. Fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalan kadınlara bakım verirken özen gösterir. Şiddetle ilgili açıklama yapılmasına bakılmaksızın tüm kadınlara cinsel şiddet ile ilgili eğitim ve herhangi bir saldırıya maruz kaldıklarında başvuracakları yardım kaynakları hakkında bilgi verir. Alkol ve yasadışı maddelerin kötüye kullanılması gibi risk davranışlarını gösteren fiziksel, duygusal ve psikososyal etkilerin potansiyel belirtilerini tanıma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarına özel destek sağlaması ve mağdur için gerektiğinde güvenli ortamın belirlenmesine yardımcı olması beklenmektedir.⁴⁶⁹

Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Dönem Adli Ebelik Bakımı Konuları

- Ebenin bakımını yaptığı herhangi bir kadının cinsel tacize uğramış olabileceği ihtimaline dikkat etmesi gerekmektedir. Bazı uzmanlar ebelik bakımı sırasında atlanmaması adına rutin olarak tüm kadınlara cinsel şiddetle karşı karşıya gelme durumları hakkında sorular sorulmasını önermektedir. Diğer bir görüş ise cinsel şiddet mağduriyeti ile ilgili sorulacak sorunlar yerine, cinsel şiddet hakkında doğum öncesi dönemden başlamak üzere eğitici broşürler, mağdur destek hizmetleri veya yardım

⁴⁶⁸The International Confederation of Midwives ICM (2019). Essential Competencies for Midwifery Practice. https://www.internationalmidwives.org/assets/files/general-files/2019/02/icm-competencies_english_final_jan-2019-update_final-web_v1.0.pdf (Erişim Tarihi: 11.10.2019)

⁴⁶⁹ The future of nursing and midwifery workforce in the context of the Sustainable Development Goals and universal health coverage <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255045/9789241511919-eng.pdf?sequence=E2%80%89=%E2%80%891> (Erişim Tarihi:20.03.2019)

hatları hakkında tavsiyeler içeren bir yöntemin daha etkili olacağı görüşü bildirilmektedir.⁴⁷⁰

- Kadınların mahremiyet ve gizlilik konusundaki korkularına saygı gösterilmelidir. Kadınlar yaşadıkları travma yüzünden konuşmak konusunda isteksiz olabilirler. Ebelik bakımı sırasında cinsel saldırı ile ilgili konularda mağdur ile iletişime geçerken zorlayıcı bir tavır sergilememesi gerekmektedir.
- Mağdurun içerisinde bulunduğu duruma saygı göstermesi gerekmektedir. Yargılayıcı bir tutum sergilememeli ve anlayışlı bir şekilde ebelik bakım ve hizmetlerini vermesi önerilmektedir. Her kadın olumsuz cinsel saldırı deneyimleri ile ilgili farklı baş etme yöntemleri sergilemektedir.
- Tıbbi tedavi veya sağlık bakımı olarak tanımlanan bir eylemin cinsel şiddet mağduru üzerinden ikincil travmaya sebep veren bir eylem olabileceği ihtimali konusuna dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Çocukluk çağı cinsel istismar mağduriyeti yaşayan yetişkin kadınlar, gebelik ve doğum ile ilgili muayene süreçlerinde olumsuz davranışlar sergilemektedirler. Ebeler, kadını sakinleştirmeli, stres yönetimi konusunda destek vermeli ve yapılacak muayene işlemlerinin yararlılığı ile ilgili bilgi vermelidir.
- Mağdur kadınlar için gebelik, anne olma ve bebek bakımı konusunda daha fazla ebelik bakımı ve destek ihtiyacı doğabilmektedir. Doğum sonrası dönem bebekleriyle ilgili bakım konuları ve güvenliğinden özellikle korkabilirler. Emzirmek için ek desteğe ihtiyaçları olabilir ve bebeklerine karşı tutumları konusunda yardıma ihtiyaç duyabilirler.
- Ebeler, doğum öncesi veya doğum sırasında mağdurla iletişimde kullandığı dile dikkat etmelidir. Mağdurla görüşme tekniklerine uygun bir dil kullanılmalı ve mağdurun olumsuz deneyimlerini hatırlatıcı kelimelerden kaçınılmalıdır.
- Ebelik uygulamalarıyla ilgili tüm konuları, cinsel saldırı mağduru bir kadının bakış açısından da değerlendirmesi gerekmektedir. Kadın ile göz temasını korumalı ve güvende olduğunu hatırlatmalıdır.⁴⁷¹

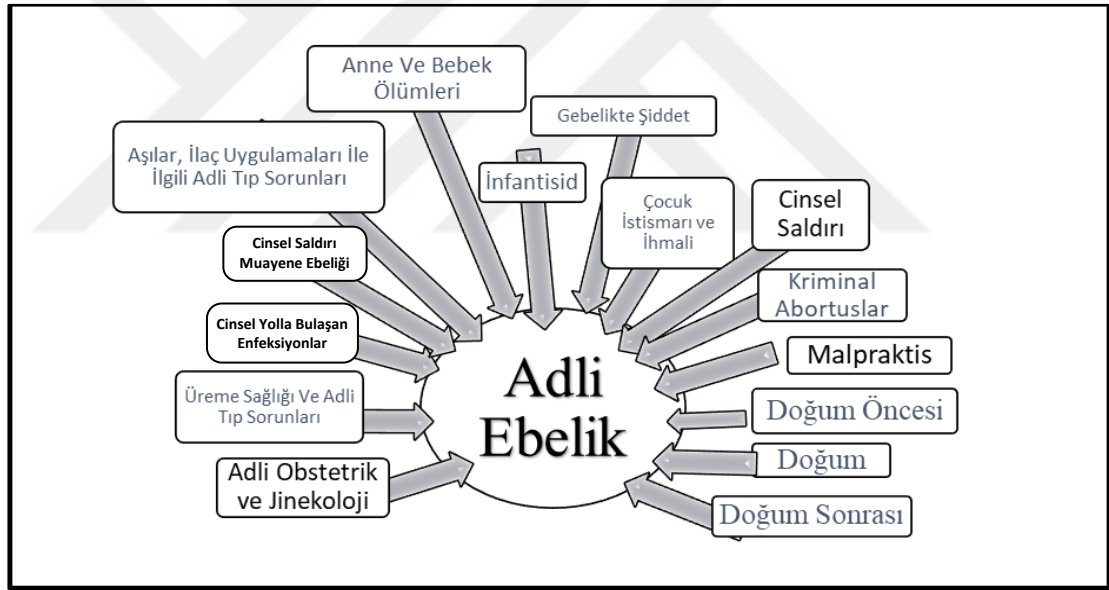
Cinsel saldırı muayenesi ve delil toplama işlemleri içerisinde yer alan tüm konuları göz önünde bulundurmalı ve mağdurun bu konudaki korkularını anladığını

⁴⁷⁰ Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice.

⁴⁷¹ Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice.

göstermelidir. Cinsel saldırı mağduru kadınlar muayeneyi kendileri için zorlayıcı bir işlem olarak görmektedirler. Neden onu muayene etmek istediğinizi, nasıl ne kadar süreyle muayene edileceğini ve bunun neyi içerdiğini bilme hakkına sahiptir. Ebeler bu duruma karşı anlayışlı bir tutum sergilemelidir. Muayene sırasında kadının tüm sorularını cevaplamalı, işlemi istediği zaman durdurabileceğini mağdurla paylaşmalıdır.⁴⁷²

Cinsel saldırı sonrası adli muayene ve adli örnekleri almak ve korumak gibi teknik becerilerin gelişmesi ile birlikte; güçlü bir terapötik ilişki geliştirme, psikolojik reaksiyonları ve zihinsel anlayışı anlama ve yönetme gibi kişiler arası yeterliliklere geçme sağlık ile ilgili, hastanın bütünsel bir görünümünü sağlamak için karmaşık ve çok sayıda bilgi kaynağının (tıbbi, adli, psikolojik, yasal, sosyal, politik) bütünleştirilmesi gibi eleştirel düşünme yetkinliklerinin kullanılması.⁴⁷³

Şekil 15: Adli Ebelik Çalışma Alanları

Kaynak: Adli Obstetrik/Jinekoloji. (2005). Soysal, Z. (Ed.), Cilt. 3, s.1417. İstanbul: Adli Tıp Kurumu Yayınları. Araştırmacı tarafından şekil oluşturulmuştur.

Adli ebeler, ebelik mesleği gereği çalışma alanlarında karşılaştıkları tüm adli olgular karşısında eğitimli uzman kişiler olarak adli olgu vaka yönetici olabilirler. Ayrıca adli ebelik eğitimi almış ebelik mesleği mensupları, ebelerin çalıştığı tüm kurumlar ve kurum içerisindeki görev yerlerine ek olarak, adli tıp kurumları, hastanelerin adli tıp

⁴⁷² Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice.

⁴⁷³ The future of nursing and midwifery workforce in the context of the Sustainable Development Goals and universal health coverage <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255045/9789241511919-eng.pdf?sequence=E2%80%89=%E2%80%891> (Erişim Tarihi:20.03.2019)

poliklinikleri, ÇİM, cinsel saldırı mağdur izlem merkezleri gibi kurumlarda da çalışabilecek uzman sağlık mesleği mensubu olarak nitelendirililebilirler.

Adli ebeliğin hukuki olarak bir uzmanlık alanı olarak tanındığı İtalya’da adli ebe olarak görev yapabilmek için “*Ulusal Obstetrik ve Tüzel Taraflar ve Danışmanlar Kayıt Defterine*” kaydolmak gerekmektedir. Kayıt yapabilmek için gerekenler şunlardır:

- Ebelik lisans mezunu olmak,
- Adli ebelle ilgili eğitim almış olmak
- En az 7 yıllık klinik deneyim şartlarını taşımış olmak gerekmektedir.⁴⁷⁴

4.1.4. Cinsel Saldırı Saldırı Suçuna Medikolegal Yaklaşımlarda Ebelinin Rollerini

Ebelerin çalışma ortamında en sık karşılaştıkları sorun, yasal ve hukuki sorumlulukları ile ilgili olanlardır. Diğer açıdan ebelle çeşitli bilim dallarında ilerlemesi nedeniyle kürtaj, doğum kontrolü ve kısırlık tedavileri yapıldığı için daha geniş yasal ve etik konular bulunmaktadır.⁴⁷⁵

Özellikle en özel sayılan muayenelerden birisi olan cinsel saldırı muayenesi mağdur kadın içinde mahremiyet bakımından önemli bir uygulamadır. Bununla birlikte muayene sırasında elde edilen bilgiler kişisel veri niteliği taşımaktadır. Ebelerin hukuki ve cezai sorumlulukları arasında yer alan kayıt tutma, sır saklama gibi yükümlülükleri, adli olgu ile karşılaştıkları durumlarda “sağlık mesleği mensubunun suçu bildirme” sorumluluğundan dolayı “sadece yetkili makamlar” ile paylaştığı bir durumu oluşturmaktadır. Bu durum kişisel verilerin izinsiz paylaşılması suçunu hukuka uygunluk sebebi ile oluşturmamaktadır. Aksi halde ebe suçu bildirme suçu karşı karşıya kalmaktadır. Kişisel verilerin kaydedilmesi, hukuka aykırı olarak verme veya yayma fiilleri de TCK md.135-136’da düzenlenmektedir. TCK md.137’de de söz konusu fiillere ilişkin nitelikli haller yer almaktadır.⁴⁷⁶

⁴⁷⁴ Alicia Briones Gonzales. (2012). *Obstetricia Forense*.

⁴⁷⁵ Çelik, S., Soysal, Z., Büken. “Ebelerin Mesleki Sorumlulukları”. Zeki, S. (2005). *Adli Obstetrik ve Jinekoloji* (Soysal Zeki, ed.). (Cilt III). İstanbul: Adli Tıp Kurumu Yayınları-9. s. 1417.

⁴⁷⁶ Türk Ceza Kanunu Kişisel Verilerin Korunması Mevzuatı

<https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/mevzuat/5237-sayili-turk-ceza-kanunu/>

Cinsel saldırı suçu ile karşılaşan ebe en kısa zamanda adli makamlara haber vermekle yükümlüdür. Delillerin sağlıklı bir şekilde toplanmasına yardımcı olması gerekmektedir. Bu işlemler sırasında ebeler mağdura karşı suçlayıcı ifadelerde bulunmamaya özen göstermelidir.⁴⁷⁷

Cinsel saldırı mağdurunun tüm tanı ve tedavisinde yer alan ebeler bu işlemleri bir bilirkişi sıfatı⁴⁷⁸ ile yapmaktadır. Cinsel şiddet olgularına müdahale sırasında cinsel saldırı muayenesi konusunda uzmanlaşmış ebeden beklenen, mağdur kişinin ayrıntılı bir hikayesi, kişideki tüm ekstragenital ve genital bulguların tespit edilip, vücut diagramlar üzerine çizilip, fotografik dokümantasyonu, yeterli miktarda ve uygun örneklerin toplanması incelenmesi ve/veya ilgili laboratuvara uygun şekilde iletilmesi, ayırıcı tanıların yapılması, bilgi ve bulguların birbirine uygunluğu ve uyumluluğunu da içeren, gerekçeli, objektif ve bilime uygun şekilde tartışılarak uygun kanaatin verilmesidir.⁴⁷⁹

4.1.5. Cinsel Saldırı Muayene Ebesi CSME (Sexual Assault Midwife Examiner SAME)

Cinsel saldırı muayenesinde uzmanlaşmış adli ebe; cinsel saldırı mağdurlarına klinik bakım ve destek sağlayan multidisipliner ekibin üyelerinden biridir. Adli muayene gereken cinsel saldırı vakalarında, mağdurların birinci vaka yönetiminde, akut müdahale prosedürleri rehberliğinde; mağdurun muayenesi ve fiziksel delil toplama aşamasında hekimi asiste edip yine hekim gözetiminde beden üzerinden toplanacak delillerin toplanması sürecine yardımcı olmaktadır.⁴⁸⁰

İtalya cinsel saldırı muayenesinde uzmanlaşmış adli ebeler alanının amacını; uluslararası tipte bir obstetrik, metodolojik ve adli yaklaşıma sahip, multidisipliner çalışma alanlarında iş birliği yapan ve bilimsel ve profesyonel anlamda uzmanlık almış

⁴⁷⁷ UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019).

⁴⁷⁸ *Vücuttan örnek alma işlemi ve beden muayenesi, hem delil toplanması, hem korunma tedbirleri hem de bilirkişilik incelemesi gerektiren karma nitelikte bir işlemdir.* İnci, Z. Ö. (2017). Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katılma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler. Hacettepe HFD, 7(2), sayfa 119–168. ISSN 2146 – 1708. s.148

⁴⁷⁹ Polat, Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları, s. 87.

⁴⁸⁰ Kitzinger J. (1997) Sexual violence and midwifery practice. In: Kargar I., Hunt S.C. (eds) Challenges in Midwifery Care. Palgrave, London. pp.88.

ebelik profesyonelleri oluşturmaktır şeklinde açıklamaktadır. Cinsel saldırı muayene ebeliği eğitimini alan ebeler, müdahaleler için bir hastane veya hastane dışı mağdur izlem merkezleri için uzman ebe ağı sağlamaktır. DSÖ kılavuzlarına ve uluslararası protokollere göre multidisipliner bir mağdura yaklaşım ve bakım modeli oluşturularak, içerisinde bulunan adli ebelerin aktif şekilde görev alacak sağlık mesleği mensubu olması hedeflenmiştir. Bunun birlikte standart görevleri arasında, şiddet mağduru kadın ve çocuklara veya cinsel şiddete maruz kalmış olanlara profesyonel obstetrik bakım sunmak ve mağdur merkezli model temel alınarak, uygun müdahale ve operasyonel modellerini geliştirerek spesifik bir yardım yolu oluşturmak yer almaktadır.⁴⁸¹

Bir CSME’de olması gereken en temel 4 özellik şunları içermektedir:

- Fiziksel ve cinsel şiddet ve istismara maruz kalan kadınlara bakım⁴⁸²
- Normal vajinal spekulum muayenesi ve bimanuel muayene deneyimi
- Mağdurun sağlığını korumak için gerekli güvenli tıbbi ve önleyici müdahalelerde bulunmak.
- Mahkemede bilirkişilik.⁴⁸³

Cinsel Saldırı Muayenesi Strasında Fiziksel Bulgulara Yaklaşım Yöntemleri;

- Uygun muayene pozisyonu verme
- Labiaların muayenesi
- Kolposkopik ya da fotoğraflama ile görüntü içerikli dökümantasyon oluşturma
- Toludin mavisi boyama tekniği kullanma
- Hymen muayenesinde üriner (Foley sonda) katater, svap, ya da diğer görüntüleme ve muayene teknikleri kullanma
- Gerekli durumlarda ilgili uzman kolsültasyonu.⁴⁸⁴

⁴⁸¹ Ostetricia Forense http://www.medicinalegaledicostanzo.it/doc/lezioni/6-ostetricia_forense.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

⁴⁸² World Health Organization. (2019). Strengthening quality midwifery education for universal health coverage 2030.

⁴⁸³ Marshall; Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

⁴⁸⁴ Lynch & Duval Forensic Nursing Science. pp.553.

Belirlenen bu prosedür rehberliğinde adli ebe; cinsel saldırı mağdur izlem merkezi ya da hastane acil servislerine başvuran cinsel saldırı mağdurlarının akut ve uzun dönem ihtiyaçları doğrultusunda gereken adli ve tıbbi desteği cevap verebilecek, mağdurun ilk kabulünü yapacak, adli muayenesini, gebelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili önleyici müdahalelerde bulunacak, adli dökümantasyon ve genel duruma uygun takiple birlikte uygun vermek görevleri arasında bulunmaktadır.⁴⁸⁵

Cinsel Saldırı Muayene Ebeliğinde Vaka Yönetiminin Kapsamı;

- Muayene ve örnek alımı için bilgilendirme,
- Onam alımı,
- Tıbbi öykü alımı,
- Adli muayene,
- Cinsel saldırı delil toplama kiti kullanma,
- Fotoğraflama, yara bakımı ve tedavisi uygulama,
- Yaraları olan kişilere tetanos toksoidi ve tetanos immünoglobülini,
- CYBE testleri, HIV ve temas sonrası profilaksinin (PEP) ⁴⁸⁶

Acil kontrasepsiyon vermesi ile ilgili ⁴⁸⁷ yöntemler uygulamasını içermektedir.⁴⁸⁸

⁴⁸⁵ Kitzinger, Sexual violence and midwifery practice. pp. 90.

⁴⁸⁶ “26788 sayılı Özel Hastaneler Yönetmeliği ile Kadın Hastalıkları ve Doğum Hastanelerinde kadın hastalıkları ve doğum polikliniğinde veya kadın sağlığı polikliniğinde, her kadının izlem protokolüne göre izlenmesinin sağlanması, kadın hastalıkları ve doğum polikliniğinde veya jinekoloji polikliniğinde veya jinekoloji polikliniğinde genital kanser taraması için her kadından servikal smear alınması, kendi kendine meme muayenesi öğretilmesi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyon taraması yapılmasının sağlanması, kadın hastalıkları ve doğum polikliniğinde veya aile planlaması ve uygulama odası aile planlaması danışmanlığı için aile planlaması eğitimi verecek sağlık personeli olarak ebeğin çalıştırılması gerektiği standardı getirilmiştir.”

⁴⁸⁷ “507 sayılı Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütecek Personelin Eğitimi, Görev, Yetki ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik’ Ebelik mesleği mensupları için aile planlaması eğitimi olarak, kontrasepsiyon uygulama için yetki ve sorumluluklar sahibi olabileceklerini belirtmektedir. Eğitimi başarıyla tamamlayan ebeler şu konularda yetki ve sorumluluğu bulunmaktadır;Hap kullanacaklarda uygun vakayı seçme, kullananları yan etki açısından izlemek, pelvik muayene yapmak, normal vakalara RİA uygulamak, RİA kullananların belli aralıklarla kontrollerini yapmak, pelvik muayene ve izlemelerde patolojik şüphesi bulunanları yetkili hekime göndermek, kondom dağıtmak, kondom ve spermisitlerin doğru kullanılması için toplumu eğitmek,topluma nüfus planlaması eğitimi ve geleneksel metotlar hakkında bilgi vermek, görev aldığı kurumda gerekli araç-gereç, ilaç ve tıbbi malzemeyi kullanmaya hazır bulundurmak (Yönetmelik Md.19).

⁴⁸⁸ Commission on the Standardization of the Collection of Evidence in Sexual Assault Investigations (2013). State Of Connecticut Technical Guidelines For Health Care Response To Victims Of Sexual Assault. <http://examguidelines.connsacs.org/> (Erişim Tarihi: 15.03.2019). pp.57,58.

4.1.6. Eğitimi ve Hedefleri

Cinsel saldırı muayenesi, diğer adli muayenelerden farklı ve özel bir muayenedir. ABD’de yapılan CSME eğitim modeli üzerinden eğitim programını yapılandırmak gerekirse, lisans eğitimi almış ebelere IAFN tarafından SANE programı olarak onaylanan 40 saatlik bir ders ve pratik uygulama Cinsel Saldırı Muayene Ebeleri Kurs Eğitim Programı olarak uyarlanabilir. Eğitim öncesi adayların en az 2 sene alanında deneyimli olması şartı yine aynı referans kullanılarak kurs öncesi önkoşul olarak önerilebilir.⁴⁸⁹

Eğitim Hedefleri;

- Ebelik bakımı sırasında bireylerin temel insan haklarını korur.
- Kadınlara cinsel ve üreme sağlığı hakları hakkında bilgi verir.
- Mağdurların muayene sürecinin tüm bileşenlerine katılım konusunda kendi kararlarını almak için tam olarak bilgilendirilme hakkına saygı duymak.
- Cinsel saldırı muayene ebeleri, adli olguya yaklaşımı sırasında olası seçenekleri, sonuçlarını ve tercih edebileceği tüm seçenekler konusunda açıklamak yapması ve mağdurları seçimlerinde desteklemeleri gerekir.
- Kadınları avukatlık uygulamalarının kapsamı ve kadınların hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirir.
- Etik ikilem gibi karmaşık durumlarda bireylere bilgi ve destek sağlamak.
- Ebelik mesleği ile ilgili ICM tarafından oluşturulan etik kurallar ve ulusal standartlara uygun olarak ebelle ilgili mesleki uygulama yapılması önerilmekte ve bakım verdikleri mağdur kadınlara uygun toplumsal cinsiyete duyarlı bakımı sağlamayı amaçlamaktadır.⁴⁹⁰

CSME Bakımı Adımları;

- Adli muayenesi ve örnek alımı gibi işlemler sırasında güvenliği sağlamalı ve kadının mahremiyetine saygı göstermeli ve gizliliği korumalıdır.

⁴⁸⁹ Kitzinger, Sexual violence and midwifery practice. pp.95.

⁴⁹⁰ The future of nursing and midwifery workforce in the context of the Sustainable Development Goals and universal health coverage <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/255045/9789241511919-eng.pdf?sequence=E2%80%89=E2%80%891> (Erişim Tarihi:20.03.2019)

- Şiddete ilişkin açıklama yapıp yapılmadığına bakılmaksızın tüm kadınlara yardım kaynakları hakkında bilgi verilmelidir.
- Cinsel saldırı şüphesi bulunan veya daha önce deneyimlemiş mağdur kadınlar için risk faktörlerini belirlenmesi uygun izlem bakım ve takip sağlamak.
- Fiziksel görünümünden, duygusal etkiden, alkol ve madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar gibi riskli davranışlardan kaynaklanan kötüye kullanım işaretlerini tanımalıdır.

Cinsel saldırı mağduru kadınlar, deneyimledikleri bu saldırı ile birlikte sıklıkla eşlik eden sosyo-kültürel, davranışsal ve ekonomik koşullarının kötüleşmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Mağdur kadınlara verilecek adli ve tıbbi hizmetler sırasında ikincil mağduriyet riskini önlemek, en temel insan haklarından biri olan sağlık ve bakım hakkına erişmesini desteklemek ebelerin yeterlilikler ve uygulamaları arasında yer alan temel bakım hizmetlerinden birini oluşturmaktadır.⁴⁹¹

ABD örneğinde olduğu gibi SANE görevleri arasında yer alan bazı uygulamalar için ebelere cinsel saldırı muayenesi eğitimi ve saha deneyimlerine ek olarak “hizmet içi eğitimler” şeklinde bir uygulama ile programlara uyumluluk sağlanabilir.⁴⁹² Örneğin; kolposkopi kullanımı için Sağlık Bakanlığı tarafından sertifikalı bir eğitim önerilebilir.

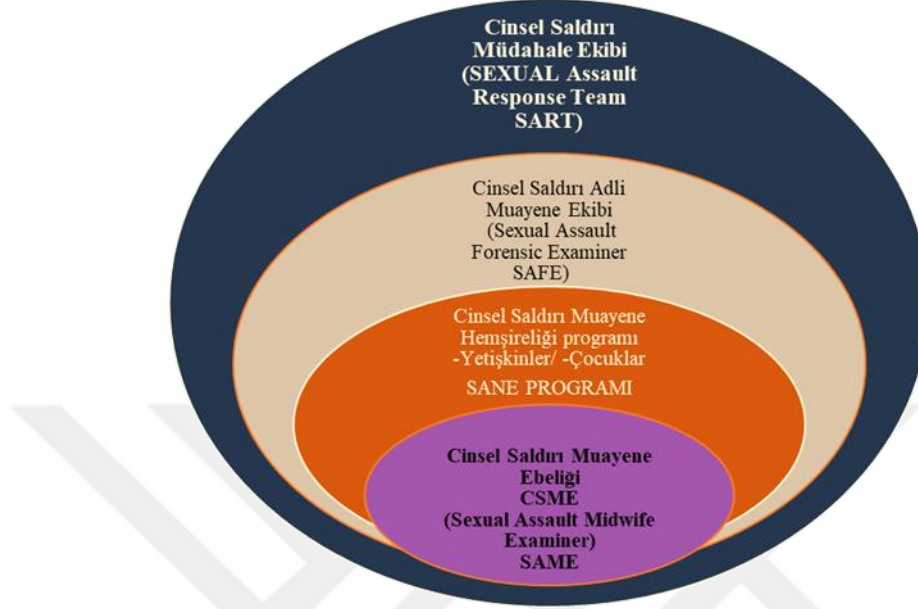
4.1.7. Ebenin Cinsel Saldırı Mağduruna Müdahalede İş Birliği Yaptığı Multidisipliner Uzmanlar

Şiddetle mücadele tek bir meslek grubu ile sınırlı olmayıp multidisipliner bir çalışma gerektirmektedir. Hem kurumlar arası iş birlikleri hem de meslekler arası ortak payda içerisinde oluşturulan çalışma grupları ile müdahale en etkili müdahale şekli olarak ifade edilmektedir. Cinsel saldırı mağduruna müdahale ekibi (Sexual Assault Response Team SART) cinsel saldırı mağdurlarına anında müdahale imkanı sunan multidisipliner bir ekiptir.

⁴⁹¹ Marshall; Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

⁴⁹² Dutton, L. A., Densmore, J. E., & Turner, M. B. (2019). A Pocket Guide to Clinical Midwifery. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=1WmRDwAAQBAJ> pp.357.

Deneyimli, özel eğitilmiş ve klinik olarak hazırlanmış cinsel saldırı adli muayene uzmanlığı eğitimi almış multidisipliner ekibi; tıp uzmanı, adli hemşirelik ve adli ebelik uzmanları, SART ekibin tıbbi müdahale hizmeti veren grubunu oluşturmaktadır.⁴⁹³

Şekil 16: Cinsel Saldırı Müdahale Ekibi İçerisindeki Cinsel Saldırı Muayene Ebesinin Konumu

4.1.8. Csme Tarafından Yapılan Mevzuata Uygun Muayene ve Örnek Alma Yetki ve Görevlerinin Oluşturulması

Genel olarak adli ebeliğin adli olguya yaklaşım ve uygulamaları ile ilgili konular 3 temel başlık altında tanımlanabilir. Bunlar;

1. Yardım görevi (yasal sorumluluk, mesleki standartlar ve etik kurallar dahilinde adli olguya yaklaşım)
2. Yardım şekil ve seçenekleri (muayene ve örnek alma işlemleri, bakım izlem ve takip hizmetleri, kriz yönetimi becerileri ve mağdur destekli bir bakım hizmetinden oluşmaktadır.)
3. Yardımın bağlamlarıdır (ceza adalet süreci boyunca mağduru desteklemektedir).⁴⁹⁴

⁴⁹³ Dutton, L. A., Densmore, J. E., & Turner, M. B. (2019). pp.357.

⁴⁹⁴ International Association of Forensic Nurses (2018). Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Education Guidelines

Cinsel saldırı mağduruna verilen sağlık hizmeti desteğinde ebeler önemli bir rol oynamaktadır. Adli tıp muayeneleri sırasında uygulayabilecekleri bazı yöntemler bulunmaktadır. Bunlar;

Anogenital Muayene Teknikleri; Labial separasyon ve traksiyon, Hymen muayenesi (Üriner [Foley sonda] katater, svap, ya da diğer teknikler), vajina ve serviks muayenesinde spekulum kullanımı gibi teknik uygulamaları içermektedir.

CYBE Tespiti için Gerekli Örnekleri Alma: Smear ve svap örneği alınması işlemlerini kapsamaktadır.

Delil Değerlendirme ve Toplama Tekniklerini Uygulama:(bu işlemler bulunduğu ülke politikalarına göre değişiklik gösterebilmektedir.) Delil toplama yöntemleri; bukal svap, oral svap, ısırık izi svap alımı, dermal svap alma, tırnak altı svap / kesilerek toplanması, anal svap, rektal svap, vajinal svap, servikal svap, saç örneklerinin toplanması, pubik kılların toplanması, kıyafetler, toksikolojik analiz için örnek alınması yöntemleri içermektedir. CSME uluslararası standartlar ve aldığı adli bilimler eğitimleri ile bu işlemleri yapabilecek uzman ve eğitilmiş personel konumunda olmaktadır.

Standart Bir Delil Toplama Yöntemlerini Eksiksiz Uygulama; delillerin paketlenmesi, kapatılması, her delil materyali çeşidine uygun paketlenme ve kapatma yöntemlerinin uygulanması, delil teslim zinciri uygulama ve kanıt koruma zinciri adımlarını uygulaması görevleri arasında yer almaktadır.

Delil toplama tekniklerini temel prosedürleri uygun şekilde, mağdurun kişisel, sosyal ve psikolojik özelliklerine göre değişiklik yapabilme yeteneği bulunması bir CSME için aranan özelliklerdir.⁴⁹⁵

⁴⁹⁵ International Association of Forensic Nurses (2018). Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Education Guidelines.

Delil Toplama	CMK Beden Muayenesi ve Örnek Alma
Svap ve smear alma	507 sayılı Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütecek Personelin Eğitimi, Görev, Yetki ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik
Bimanual muayene	507 sayılı Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütecek Personelin Eğitimi, Görev, Yetki ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik ve
Kolposkopi Muayenesi (uyarlanabilir)	CMK Beden Muayenesi ve Örnek Alma
Wood lambası kullanımı	CMK Beden Muayenesi ve Örnek Alma
Labiaların muayenesi	507 sayılı Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütecek Personelin Eğitimi, Görev, Yetki ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik
Önleyici bakım ve hizmet verme	Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'un 3.Maddesi
Kriz Yönetimi ve Sevk etme	1219 sayılı Tababet Kanunu

Tablo 8: Ebelerin hukuki sorumluluklarının CSME için uyarlanması

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5. CİNSEL SALDIRI MAĞDURU İZLEM MERKEZİ TÜRKİYE İÇİN MODEL ÖNERİSİ

5.1. CİNSEL SALDIRI MAĞDURLARINA HİZMET VEREN ULUSLARARASI MERKEZLER

Cinsel Saldırı mağdur izlem merkezleri ile ilgili literatür araştırması ve dünyada genelinde tercih edilen servis modelleri hakkında kapsamlı bir inceleme yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda; tüm servis modellerinin temelinde, cinsel saldırı mağdurunun saldırı sonrası 3 temel bakım ihtiyacını karşılamak esaslıdır. Bunlar, tıbbi bakım, psikososyal bakım ve yardım, adli destek ve ceza adalet sistemi içerisinde tam olarak faydalanması olarak sıralanabilir.⁴⁹⁶

Yapılan araştırmalar, cinsel saldırı mağdurlarının olumsuz deneyimlerinin nedenlerini ve mağdurların genellikle şikayet sebeplerini, adli muayene için uzun süre beklemeye ilgili olduğunu ve muayane eden ile ilgili olumsuz etkileşimlere odaklandığını göstermektedir. İlgili literatür incelendiğinde, cinsel saldırı kavramını evrensel boyutta olduğu ve hizmet modellerinin genellikle kentsel modelleri üzerine odaklandığı görülmektedir. Müdahale için modeller tasarlanırken, “herkes için tek tip” model yerine hem uzman personelin eğitiminde hem de servis hizmetleri için mağdur odaklı bir model önerilmektedir.⁴⁹⁷

5.1.1. Cinsel Saldırı Mağdurlarına Hizmet Veren Uluslararası Merkezlerin Servis Hizmet ve Modelleri

Dünyanın farklı bölgelerindeki ülkeler, iç politikaları ile uyumlu adli, tıbbi, psikososyal ve ceza adalet sistemi içerisindeki ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli servis modelleri kullanılmaktadır. Bu model ve servisler:

⁴⁹⁶ O'Shea, Sexual assault treatment services.

⁴⁹⁷ O'Shea, Sexual assault treatment services.

Koordineli Servisler: Koordineli hizmetler ki bunlar tek bir alanda psikolojik, sağlık, adli ve yasal hizmetler sunarlar.

Koordineli Olmayan Hizmet Sunan Servisler: Genel hizmetlerin bir parçası olarak ayrı ayrı sağlandığı hizmet türüdür.

Entegre Servisler: Cinsel suç mağduru kadınlara yönelik hizmetlerin diğer ilgili hizmetlere (cinsel sağlık veya kadına yönelik şiddet gibi) dahil edildiği entegre hizmetler.

Mobil/Online Destek Hattı Hizmetleri: Bilgi ve danışma/tavsiye telefon yardım hatları veya yeni bir uygulama olan Teletıp uygulaması MobilSAFE ile uzaktan görüntüleme yöntemiyle kısmı olarak muayene hizmeti de sunulmaktadır.⁴⁹⁸

Çok Kurullu Destek Servisi: Üçüncü sektör kuruluşları tarafından sağlanan destek hizmetleridir. Özel sektör, sivil toplum kuruluşları, gönüllü bağışçılar, ulusal ve uluslararası organizasyon desteği, yardım fonları gibi mevcut çalışan merkezler için bir destek hizmeti sunmaktadır.⁴⁹⁹

Modellerin etkinliği ile ilgili yapılan literatür araştırmasında; cinsel saldırılar rapor edilirken mağdurların, müdahale ekibi tarafından yapılan tıbbi girişim, destek hizmetleri ve adli süreç sırasında ikincil mağduriyet yaşama riskini azaltmayı amaçladığı bilgisine ulaşılmaktadır. Cinsel saldırı mağdurları için hizmet sağlayıcıların uzmanlığı, eğitimi, etik ilkeler içerisinde çalışma prensibi oluşturulması ile mağdurların bu süreç içerisinde yaşadığı problemlere dair çözüme odaklı bir katkıda bulunduğu ve farkındalık yarattığı görülmektedir. Cinsel saldırı mağduruna verilen hizmet sunan tüm multidisipliner ekibin, cinselsaldırıya maruz kalan kadınların yaşadığı tüm ihtiyaçların farkında olması gerektiğini önermektedir. Kanıta dayalı bilimsel uygulamalar açısından, mağdur izlem merkezleri için en iyi uygulama modelini ve hem mağdurlar hem de servis sağlayıcıları açısından hizmetlerin etkinliğini ve erişilebilirliğini geliştirmek.⁵⁰⁰

Bunlar;

⁴⁹⁸ Pilot Boosts Hospital Forensics For Upstate N.Y. Sexual Assault Victims
<https://www.timesunion.com/news/article/Pilot-boosts-hospital-forensics-for-upstate-NY-13625650.php>
(Erişim Tarihi: 10.05.2019)

⁴⁹⁹ Overview And Comparison of International Models of Service Provision for Victims of Sexual Assault Final Report (2018) <https://bit.ly/2ztjTrA>

⁵⁰⁰ O'Shea, Sexual assault treatment services.

- Mağdurların tıbbi, psikososyal ve yasal ihtiyaçları için kapsamlı bakım ve destek sağlamak,
- Koordine bir şekilde cinsel saldırı konusunda mağdurlara uzmanlaşmış hizmetler sunmak ve sağlamak,
- Personele hizmet sunumunun ve kriz müdahalesinin teknik yönleri hakkında sürekli eğitim verilmesi ve personel uzmanlığını teşvik etmek,
- Zaman kısıtlaması olmadan, başka bir deyişle saldırının gerçekleştiğinden bağımsız olarak ve haftanın 7 günü ve günün 24 saati erişilebilir olan hizmetleri sağlamak,
- Hizmet kalitesi ve erişilebilirlikteki değışkenliği azaltmak (Her yere eşit hizmet)
- Dil desteğı sağlamak,
- Çocuk bakımı ve diğere sosyal hizmetlerin sağlanması
- Mağdurların servislere bağımsız şekilde erişmesi için yönlendirme yolları sağlama,
- Amaçlanan eylem süreci hakkında bilgi sağlama ve mağdurun tüm işlemler için onayını alma,
- Hizmetlerin bağımsız ve gizli olmasını ve algılanmasını sağlamak.⁵⁰¹

Cinsel Saldırı Mağduruna Multidisipliner Müdahale Ekibi Modelleri: Cinsel saldırı mağdurlarına ilk andan itibaren müdahale eden profesyonellerden oluşur. Cinsel saldırı müdahale ekibi, mağdurları klinik ve sosyal ortamlardan mahkemelere kadar destekleyen temel olarak sağlık hizmeti sağlayıcıları, yasal temsilciler ve psikososyal destek ekipleri gibi multidisipliner uzmanlardan oluşmaktadır.⁵⁰²

Cinsel saldırı mağduruna müdahale eden ekip modelleri;

SART Modeli: Cinsel saldırı müdahale ekibi SART modeli, cinsel saldırı müdahalesi için oluşturulan tüm ekiplerin toplamı olarak tanımlanmaktadır. SART, cinsel saldırı mağdurlarına anında müdahale konusunda uzmanlık sağlayan çok disiplinli bir ekiptir. Cinsel saldırı müdahale ekibi için eğitim programı, temelinde koordineli ve çok disiplinli bir yaklaşımla desteklemeye yöneliktir. Eğitim alacak multidisipliner ekip, cinsel saldırı

⁵⁰¹ World Health Organization. (2014). Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women: Intimate partner and sexual violence have serious short-and long-term physical, mental and sexual and reproductive health problems for survivors: Fact sheet (No. WHO/RHR/14.11). https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112325/WHO_RHR_14.11_eng.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

⁵⁰² O'Shea, Sexual assault treatment services.

ve cinsel istismara özgü mağdur bakımı sağlama konusunda geniş deneyime sahip olmalıdır. Cinsel saldırı müdahale ekibi için eğitim, tanımlanmış mağdur nüfusuna ve belirli bir topluluktaki mevcut kaynaklara bağlı olarak farklı disiplinlerden eğitim ve bilgi içermektedir. Ekip genellikle sağlık personeli, kolluk kuvvetleri temsilcileri, avukatlar, savcılar, adli bilim uzmanları gibi profesyonel meslek dallarından oluşmaktadır. SART modeli ilk müdahale ekibinin yanı sıra acil müdahale hizmetine ek olarak mağdurlara yönelik hizmetleri koordine eden profesyonelleri de içerebilmektedir. Bu model tipik olarak, uygun eşgüdümlü ve kapsamlı cinsel saldırıya karşı toplum genelinde bir müdahaleyi standart bir uygulama haline getirmeye çalışır.⁵⁰³

Multidisipliner bir hizmet anlayışına sahip model olarak SART; cinsel saldırı muayenesi konusunda eğitim almış uzman hemşire modeli olan SANE ile birlikte, hemşire harici sağlık profesyonellerinden oluşan bir ekip olan SAFE modelini de kapsamaktadır. SAFE modeli uzmanlığı içerisindeki meslek grupları için SANE eğitimi programı kullanılmaktadır.⁵⁰⁴

SAFE Modeli: Cinsel saldırı mağduruna müdahale etmek üzere, deneyimli, özel eğitilmiş ve klinik olarak hazırlanmış sağlık hizmeti sağlayıcıları olarak tanımlanmaktadır. SAFE uzmanları, SANE programı eğitimi almış hekim, ebe ve acil sağlık hizmeti sağlayıcılarından oluşmaktadır. Mağdura mesleki sorumlulukları doğrultusunda hizmet verirken; adli olguya yaklaşım konusunda deneyimli, cinsel saldırı delil toplama kiti kullanabilen, mağduru ceza adalet süreci boyunca destekleyen, akut ve uzun dönem tıbbi ve psikososyal destek veren bir cinsel saldırı muayene uzmanlığı hizmeti sağlamaktadır.⁵⁰⁵

ABD, New York'ta, eyaletteki her acil servis departmanının cinsel saldırı mağdurlarına zamanında, şefkatli ve kaliteli tıbbi bakım sağlamasını şart koşmaktadır. Ancak bu bakımın düzeyi genellikle belirli bir hastanenin kaynakları, personel ve eğitim

⁵⁰³ National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

⁵⁰⁴ National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

⁵⁰⁵ National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

kapasitesine bağlı olarak değişmektedir. Başkent Washington bölgesindeki sadece 5 hastane SAFE uzmanlığına sahip çalışanları bulunan merkez olarak bilinmektedir. Bu kurumlar, SAFE konusundaki otoriteler olarak, yardım hatlarındaki aramayla yönlendirilen ve hastaneye gelen mağdurun 60 dakika içinde hizmet almasını sağlayan sertifikalı bir SAFE uzmanlarına sahiptirler.⁵⁰⁶ SAFE hizmeti, kapsamlı tıbbi bakım sağlamak ve mağdur için daha fazla travmaya sebebiyet vermeden, hassas ve saygılı bir şekilde adli delil toplamak için eğitilmiş uzmanlar tarafından verilmektedir. Cinsel saldırı mağduru, suçu adli makamlara bildirmeyi seçtiğinde, gerekli olması halinde bilirkişilik hizmeti de sunabilmektedirler.⁵⁰⁷

SANE Modeli ve Programı: Cinsel saldırı muayene hemşiresi eğitimini kapsayan SANE modeli, ABD'de her eyalette ve esas olarak Federal Hükümet fonu ile çalışan en yaygın izlenen model olma özelliğini taşımaktadır. Cinsel saldırı mağdurları için hizmetlerinin çoğu, ABD genelinde kabul edilen SANE programına dayanmaktadır. SANE programının kapsamı, cinsel saldırı muayenesi konusunda özel eğitilmiş bir adli hemşire uygulaması niteliğinde olmasına rağmen, aslında bir hekimin uzmanlığını kapsamaktadır. Bununla birlikte genellikle SANE programları tek başlarına çalışmazlar ve bir SART ekibinin parçası olarak görev almaktadırlar. Şu anda, International Association of Forensic Nurses (Uluslararası Adli Hemşireler Derneği) IAFN veri tabanı, ABD ve bölgelerinde en az 590 SANE programı olduğunu göstermektedir. Çoğu program hastane temelli bir hizmete dayanmaktadır. Mağduriyet oluştuğunda, mobil ve online olarak mağdurlara destek ve yönlendirme hizmeti veren bir yardım hattı görevlisi (RAINN operatörü) veya adli kolluk görevlisi aracılığıyla SANE bilgilendirilmektedir. Bilgilendirilme sonrası SANE, kendisine yönlendirilen mağdura ulaşmaktadır. Mağdur genellikle en yakın konumdaki bir hastane acil servisi bölümü veya belirlenmiş cinsel saldırı mağdur izlem merkezine yönlendirilmektedir. Buradaki görevli SANE, adli delil toplanması, tıbbi tanı ve tedavisinin yapılması, mağdurun muayenesi öncesi hekim için mağduru hazırlama gibi sınırlı sayıdaki görevlerini uygulamaktadır.⁵⁰⁸

⁵⁰⁶ Bump, Pilot boosts hospital forensics for upstate N.Y.

⁵⁰⁷ Bump, Pilot boosts hospital forensics for upstate N.Y.

MobilSAFE modeli: Cinsel saldırı mağduruna müdahale için kullanılan sanal bir bakım destek hizmetini kapsamaktadır. Hastanelere devlet onaylı cinsel saldırı müdahale ekibine, günün her saati erişim sağlayan yeni bir teletıp programı olan MobilSAFE ile destek programları oluşturulmaktadır. New York'un Gloversville şehrindeki bulunan Nathan Littauer Hastanesi, pilot projede sanal bakım şirketi ile ortak olan ve eyalette cinsel saldırı mağdurları için sanal adli bakımdan yararlanan ilk hastane olarak uygulamayı kullanmaya başlamıştır. Amerika genelindeki özellikle kırsal bölgelerde, yerel acil servislerden bakım ve adli muayene hizmeti alacak olan cinsel saldırı mağdurları genellikle iki seçenekle karşı karşıya kalmaktadır; eğitimsiz bir kişiden bu hizmeti almak veya başka bir yere sevk edilmek suretiyle hizmetten yararlanmaktır. Bu seçenek durumu mağdur için olumsuz sonuçlarla neden olabilmektedir. Güven vermeyen seçeneklerin sonucu olarak, fiziksel delillerin gözden kaçırılması sonucu toplanamaması ya da yanlış kullanılması, kaybedilmesi veya mağdurun tamamen bakım veya inceleme yapmaktan vazgeçmesine sebep olmaktadır.⁵⁰⁹

MobilSAFE ile, SAFE uzmanlığı olmayan bir sağlık personelinin bulunduğu hastaneye, adli muayene için mağdur geldiğinde, adli muayene için gerekli olabilecek tüm soruları yanıtlayan SAFE uzmanlarından biriyle irtibata geçebileceklerdir. Yapılan tüm uygulamalar öncelikle hastanın rızası alındıktan sonra gerçekleştirilebilmektedir. Yapılacak muayenenin mobil kolposkop cihazı tarafından görüntülenmesinin mümkün olması hedeflenmektedir. MobilSAFE uzmanları, bu teknolojik uygulamayı ifade ederken “*android destekli bir çubuk*” benzetmesi yapmışlardır MobilSAFE ile büyütülebilir fotoğraf çekimi yapılabilir, MobilSAFE ekibinden bir uzmanla iletişime geçilebilir ve fiziksel delil niteliğindeki bulgular kayıt altına alınıp arşivde saklanabilir ve daha sonra ulaşmak istenildiğinde ulaşılabilir özelliktedir. Diğer teletıp teknolojileri gibi, cihazda toplanan tüm veriler şifreli ve güvenli olarak saklanmaktadır.⁵¹⁰

⁵⁰⁹ Bump, B. (2019). Pilot boosts hospital forensics for upstate N.Y. sex assault victims. Times Union. Retrieved from <https://www.timesunion.com/news/article/Pilot-boosts-hospital-forensics-for-upstate-NY-13625650.php>

⁵¹⁰ TeleSAFE Program from United Concierge Medicine <https://telesafe.unitedconciierge.com> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

5.1.2. Cinsel Saldırı Mağdurlarına Hizmet Merkezi Bulunan Ülkeler

Avustralya: tSAS (Termed Sexual Assault Services) hizmetleri, adli destek ve krize müdahale odaklı hizmet seçeneğini minimum seviyede verip, ağırlıklı olarak uzun dönem mağdur bakımı ve destekleme hizmetleri sunmaktadır. Saldırı sonrası akut dönemde kriz müdahalesi, adli muayene ve tıbbi bakım için bünyesinde anlaşmalı olduğu hastanelere mağdurları yönlendirmektedir. Hizmet verdiği mağdur popülasyonunu genç ve yetişkin kadınlar odaklıdır. Diğer modellerden farklı olarak adli süreç desteği, sürekli destek ve takip ve uzun dönem hukuki yardım destek hizmeti konusunda bir hizmet modeli vermektedirler.⁵¹¹

İskandinav Ülkeleri (Norveç, İzlanda, İsveç ve Danimarka): SACs modellerini mükemmeliyetçi bir hizmet odaklı olarak uygulamaktadırlar. İskandinav ülkelerinde “*Mükemmeliyet Merkezleri*” (CoE Centres of Excellence) modeli olarak adlandırılan bir sistem kullanılmaktadır. Bu nedenle, cinsel saldırı mağdur izlemi uygulanan ve mükemmeliyet merkezleri olarak adlandırılan model “*İskandinav modeli*” olarak tanımlanmıştır. Benzer özellikteki merkezler Ürdün, Amman, Dublin, İrlanda gibi ülkelerde de bulunmaktadır. “*Mükemmeliyet Merkezleri*” genellikle hastane merkezlidir. Ekip lideri olarak hekimin bulunduğu, hastane merkezli uygulama ile multidisipliner bir model benimsemişlerdir.⁵¹²

Bu model mağdur odaklı olarak hizmet vermektedir. 1986 yılından itibaren hizmet veren bu sistem devlet tarafından finanse edilmektedir. Mağdur hizmetleri uluslararası protokol ve kılavuzlara uygun olarak güncellenmektedir. Acil tıbbi müdahale, adli muayene işlemleri sonrası psikososyal destek ve adli süreç desteği için kriz danışmanlık hizmetleri de verilmektedir. Aynı zamanda mağdurla birlikte etkilenen yakınları içinde hizmet seçenekleri sunmaktadır. Tüm bu hizmetlerle birlikte akut dönem krize müdahale sırasında mağdur ve yakınları için gecelik konaklama hizmeti de sunmaktadır. Uzun dönem takip sistemleri içerisinde mağduru hizmet kalitesinden memnuniyet odaklı bir geri dönüş almaktadırlar. 6 aylık bir süreç sonunda mağdurla tekrar görüşme ile bu işlemi

⁵¹¹ Overview And Comparison of International Models of Service Provision for Victims of Sexual Assault Final Report

⁵¹² Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis Scotland ‘‘ 2018 Rape Crisis National Service Standards’’

gerçekleştirmektedirler. Hizmet kalitesini ve uygulamalarını oluştururken viktimizasyon ve suç oranları ile ilgili de istatistiksel verileri raporlayarak bilimsel ve akademik olarak düzenli yayın yapmaktadırlar. İyi finanse edilmeleri ve ulusal olarak tanınmaları ve suç izlem istatistikleri ile ilgili önemli araştırma ve yayın bulguları üstlenmeleri konusunda geniş bir uzmanlık alanı hizmeti sunmaktadır.⁵¹³

Güney Afrika: *Thuthuzela Care Centres* (Thuthuzela Bakım Merkezleri) TCCs'ler, cinsel saldırı mağdurlarının yüksek olduğu hastanelerde veya topluluklarda bulunan merkezlerdir. Thuthuzela, Xhosa'da “*konfor*” anlamına gelir. TCC'ler Güney Afrika'nın tecavüz karşıtı stratejisinin geliştirilmesini destekleyen bir hizmet anlayışını benimsemektedir. İkincil mağduriyeti azaltmayı ve başarılı bir ceza adalet süreci desteği amaçlayan ve tek bir çatı altında birden fazla hizmet veren merkezlerden oluşmaktadır. 2006 yılından bu yana kurulmuş 51 adet merkez bulunmaktadır. Bu merkezler, cinsel şiddete ilişkin travmayı azaltmaya ve profesyonel tıbbi bakım, danışmanlık ve adalet hizmetlerine erişim sağlayarak mağdurların ikincil mağduriyetini azaltmaya çalışmaktadır. Güney Afrika, dünyadaki cinsel saldırı konusunda bildirilen en yüksek orana sahip ülke olarak görülmektedir. TCC hizmetleri ile cinsel saldırı ve diğer cinsel suçların rapor edilmesi ve kovuşturulması sürecinin iyileştirilmesine ve suçlu mahkumiyet oranlarını arttırılmasına katkı sağlamaktadır.⁵¹⁴

Bu model, Birleşmiş Milletler tarafından toplumsal cinsiyete dayalı şiddete multidisipliner müdahale alanında “*dünyanın en iyi uygulama modeli*” olarak kabul edilmiştir. Etiyopya ve Şili gibi ülkeler de Güney Afrika'nın kullandığı modelleri benimsemişlerdir. Sağlık profesyonelleri, danışmanlar, polis ve savcılar da dahil olmak üzere çok disiplinli personeller merkezde ekip olarak çalışmaktadır. Mağdur ilk olarak adli ve tıbbi muayeneler yapan bir adli tıp uzmanı tarafından görülür. Daha sonra, kolluk görevlisi mağdurun ifadesini almak üzere görüşme yapmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı ve ebe/hemşireler mağdur için bakım ve destek hizmetlerini sağlamaktadır. Bu görevleri ile eş zamanlı takip danışmanlığı planlayarak tıbbi ziyaretler ve tedavi düzenlerler. Mağdur, direkt adli süreçle ilgili uzman bir savcıya danışabilir. Savcılık, adli süreç ve

⁵¹³ Park, J. J. (2012). Sexual Violence Services - International Overview John.

⁵¹⁴ Thuthuzela Care Centres (TCCs)

https://www.npa.gov.za/sites/default/files/resources/public_awareness/TCC_brochure_august_2009.pdf

(Erişim Tarihi 15.03.2019)

kriz müdahalesi ile ilgili bilgilendirme yapar. Kriz müdahalesi dahilinde, mağdurun eve veya güvenli bir yere yerleşmesi sağlanmaktadır. Güney Afrika’da bulunan “*Cinsel Suç Mahkemeleri*” 1993 yılında adil yargılanma oranlarını artırmak, mahkeme süreciyle ilgili gecikmelerini en aza indirmek ve mağdurun şikayetini geri çekme oranlarını düşürmek için radikal bir önlem olarak kurulmuştur. Bu mahkemeler, kadın ve çocukları içeren cinsel istismar ve cinsel saldırı konuları ile ilgilenmektedir. Tanık, polis, mahkeme personeli ve savcılarla birlikte hareket etmek üzere uzmanlaşmış dava yöneticileriyle birlikte özel bir yargıç ve iki tam zamanlı savcı mahkemeye atanmıştır. Güney Afrika'nın her bölgesinde faaliyet gösteren 50'den fazla cinsel suç mahkemesi bulunmaktadır. Aile içi şiddet, çocuk istismarı ve cinsel saldırı birimleri ile ilgili olarak 1997'den bu yana uzman polis birimleri mevcuttur.⁵¹⁵

İngiltere Modeli: Cinsel saldırı mağduru kadına maternal bakım servisi İngiltere modeli olarak tanımlanmaktadır. İngiltere ve Galler’de ISVAs (Independent Sexual Violence Advisers Service/ Bağımsız Cinsel Şiddet Danışmanı Servisi) sistemleri bulunmaktadır. Bu servisler, mağdurların ilk başvuru anından uzun süreli destek hizmetlerine kadar, mağdur odak noktalı tarafsız bakım ve takip seçenekleri sunmaktadırlar.⁵¹⁶ 2016 yılı itibariyle İngiltere’nin Londra şehrinde (National Health Service NHS) Barts Health sisteminde hizmete giren ve *My Body Back projesi* desteği ile açılan, cinsel saldırı mağduru kadınlar için maternal bakım ve izlem merkezi hizmeti vermektedir. Ağustos 2015 yılında başlayarak St. Bartholomew Hastanesi’nde hizmet veren “*My Body Back*” projesi destekli merkez, cinsel saldırı mağduru kadınlara ücretsiz servikal tarama, CYBE testi ve acil kontraseptif uygulama ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır.⁵¹⁷ İngiltere’de cinsel şiddete maruz kalmış kadınlar için özel olarak tasarlanmış bir doğum merkezi ile ilgili çalışma başlatılmasına yardımcı olmak için, hikayelerini anlatan 17 kadın ile görüşme yapılmıştır. Cinsel saldırıya maruz kalmış her 4 kadından 1’i için ülke genelinde doğum hizmeti veren hastanelerin yetersiz olduğu düşünülmektedirler. Mağdur kadınlar saldırı sonrası dönemde, kimseyle nasıl hissettiklerine dair bir paylaşımında bulunamadıklarını ifade etmektedirler.⁵¹⁸

⁵¹⁵ Thuthuzela Care Centres (TCCs)

⁵¹⁶ National SATU Guidelines Ireland.

⁵¹⁷ First Maternity Clinic For Rape And Sexual Assault Victims

⁵¹⁸ First Maternity Clinic For Rape And Sexual Assault Victims

My Body Back projesi maternal bakım ve izlem servisi, dünya çapında cinsel saldırı mağdurları için hizmet veren ilk doğum merkezidir ve mağdurların özel ve hassas bakım almasını sağlamak için farklı bir doğum hizmeti verilmektedir. Merkez kurucusu Pavan Amara, cinsel saldırı muayenesi ve saldırı sonrası gebelik konularında uzman ebe Inderjeet Kaur ile kadın hastalıkları ve doğum uzmanı Dr. Rehan Khan tarafından yönetilmektedir.⁵¹⁹

Mağdurlar için, antenatal ve postnatal antenatal ve postnatal dönem bakım hizmetleri;

- Gebelik öncesi ve sonrası takip, bakım ve danışmanlık
- Doğum hizmetleri ve doğum sırasında bakım
- Gebelik muayenesi ve bakım ve takibi
- Doğum eylemi sırasında psikolojik destek danışmanlığı
- Emzirme eğitimi ve danışmanlığı
- Postnatal jinekolojik muayene, tedavi ve takip hizmeti
- Antenatal ve Postnatal psikososyal danışmanlık hizmetlerini kapsamaktadır.⁵²⁰

Örneğin, cinsel saldırı sonrası gebe kalan bir kadın “*cinsel saldırı anında yaşadığı fiziksel olarak kontrolden çıkma hissinin, doğum sırasındaki uterus kasılmalarına istemsizce ters tepki vermesi nedeniyle kasılmalarını aktif olarak durdurmaya çalıştığını*” ifade etmiştir. Mağdur kadınların çoğu, sağlık çalışanlarının kendilerine dokunmalarını veya rızası olmadan vajinal muayene yapmaları gibi girişimlerin saldırı anını hatırlatıcı bir eylem olarak ifade etmektedirler. Yaşadıkları bu durumu sağlık personelleri ile paylaştıklarında yanıt olarak aşırı duygusal oldukları ve biraz daha olgun olmaları doğrultusunda açıklama yapılması sonucu kadınların, sağlık personeline karşı güven eksikliği yaşamasına sebebiyet verdiği görülmektedir. Pospartum dönem kadınlarda, yaşadıkları saldırı deneyiminin, bebekleriyle aralarındaki bağı etkilediği ve emzirme ve bakımdan kaçındıkları yönünde araştırma bulguları vardır. Maternal izlem için yapılan

⁵¹⁹ Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis Scotland ‘‘ 2018 Rape Crisis National Service Standards’’

⁵²⁰ The My Body Back Maternity Clinic <http://www.mybodybackproject.com/our-maternity-clinics> /Erişim Tarihi (15.06.2019).

çalışmalarda, cinsel saldırı mağduru kadınların gebelik korkusu yaşadığı ve bu korkuya da vajinal muayene işlemlerinin neden olduğu söylenmektedir.⁵²¹

İtalya Modeli: İtalya mağdur hizmet merkezi L'Artemisia Association, İtalya'nın Floransa şehrinde yer almaktadır. Artemisia derneği, 1991 yılında kurulmuş olup, bir sosyal yardım derneği olarak hizmet vermektedir. Artemisia, bireyler, aileler, koruyucu ebeveynler ve çocukları olan annelerin erişebileceği çeşitli hizmetler sunmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın ve çocuklarla ayrıca çocuklukta şiddete maruz kalan yetişkinlere hizmet sağlamaktadırlar. Artemisia bünyesinde, kadına karşı yapılan her türlü şiddet için “*Catia Franci*” isimli merkezini ve tüm şiddet mağdurları için başvurabileceği bir merkez olan ve gizlilik esasına dayanan “*Niccoletta Livi Bacci*” isimli iki korunma merkezini işletmektedir.⁵²²

Artemisia amaçları; kadınlara ve çocuklara yönelik her türlü şiddetin ortaya çıkarılmasına tespit ve analizine, çocuklara yönelik her türlü şiddet türünü tanımak, kadınlara ve çocuklara yönelik her türlü şiddet durumunu sonlandırmak, mağdurlar için uygun tesislerde acil koruma önlemleri almak, kadınlara ve çocuklarına tehlikeli durumlardan uzak durmaları için yeni alternatifler ve çözüm için plan yapmalarına yardımcı olmak, haklar eğitimi aracılığıyla kişiselleştirilmiş müdahalelerle refahın teşviki, pozitif ebeveynlik aktivasyonunu desteklemek, sağlıklı yaşamın teşvik edilmesi, şiddeti önleme ve bunlarla mücadele için kamu ve özel sosyal hizmetler ağının güçlendirilmesine katkıda bulunmaktır.⁵²³

Merkez mağdurlara daha iyi bir hizmet sunmak için yan yana çalışan 3 ayrı gruba ayrılarak görev ve uygulama alanı oluşturmuştur. Hizmet veren bu gruplar;

- İlk grup; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet sorunları olan kadınlara yardım sunmaktadır.
- İkinci grup; çocuğa karşı her türlü şiddet: cinsel istismar, fiziksel istismar, psikolojik, ihmal ve tanıklık şiddeti, cinsel şiddete maruz kalan veya çocuk istismarı ve ihmali ile koruyucu ebeveynleri ya da yetişkinleri olan çocuklara

⁵²¹ First Maternity Clinic For Rape And Sexual Assault Victims

⁵²² Artemisia Onlus Italy Sexual Assault www.artemisiacentroantiviolenza.it (Erişim Tarihi 01.05.2019)

⁵²³ Artemisia Onlus Italy Sexual Assault

yardım etmektedir. Ayrıca, çocuklukta şiddete maruz kalmış ve halen bu şiddetin uzun vadeli etkisinden muzdarip olan yetişkinlere danışmanlık hizmeti sunmaktadır.

- Üçüncü grup ise tehlikede olduğu şüphesi bulunan çocuğu olan veya olmayan, şiddete uğramış kadınlar için 2 gizli adreste başvuru ve barınma yeri işletmektedir.⁵²⁴

Artemisia; kadınlar, çocuklu anneler, çocukluk şiddeti çeken yetişkinler, aileler, koruyucu ebeveynler için çeşitli hizmetler sunar. Hizmetler arasında, psikososyal danışmanlık, psikiyatrik danışmanlık, aileye danışma ve psikolojik destek, ebeveynlik desteği, terapi, adli yardım ve yasal bilgilendirme, bireysel ve grup terapisi, kurumlarla ve yerel hizmetlerle ağ bağlantısı, çeşitli müdahale sektörlerinin operatörlerine danışmanlık vermektedir. Şiddet mağdurlarına doğrudan sağlanan bu hizmetlere ek olarak kurum toplum sağlığı çalışanları, eğitimciler, öğretmenler ve polis memurları için eğitim ve kurslar düzenlemektedir. L'Artemisia Association ayrıca okullarda şiddet önleme çalışmaları, bilinçlendirme kampanyaları, araştırma, incelemeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir.⁵²⁵ Artemisia Association için normal finansman kaynağı, şiddete karşı birçok projeyi finanse eden devlet desteklidir. Diğer kaynakları ise özel kuruluşlardan ve fon ve bağışların toplanmasından elde edilen gelirlerdir.⁵²⁶

Fransa Modeli: 1986 yılında kurulan Fransa mağdur destek merkezi, Ulusal Mağdur Yardım ve Arbuluculuk Enstitüsü (Institut National d'Aide aux Victimes et de Médiation INAVEM), suç mağdurlarına yardım eden dernekleri bir araya getiren ulusal bir federasyondur. Fransa'daki INAVEM, İngiltere'deki mağdur destek ağına benzer bir kurumdur. INAVEM temel misyonu, mağdurlara, arbuluculuk uygulamaları sağlama ve mağdurların tanınmasını geliştirmeye katkıda bulunan diğer önlemlere yardım sağlanması, yardımın teşvik edilmesi ve geliştirilmesidir. Ceza adalet sürecinin her aşamasında psikolojik destek ve mağdurlara yönelik sosyal destek hizmeti sağlamaktadır.

⁵²⁴ Associazione Artemisia (2017) The Child Institutional Abuse: Current Knowledge And Practices Italy Report "Support to Adult Survivors of Child Abuse in Institutional Settings -SASCA" [JUST/2015/JACC/AG/VICT/9292]

⁵²⁵ Artemisia Onlus Italy Sexual Assault

⁵²⁶ Artemisia Onlus Italy Sexual Assault

Dernekler, mağdurları uygun olan durumlarda uzmanlaşmış hizmetlere (avukatlar, sosyal ve medikal ve psikolojik hizmetler, sigorta vb.) yönlendirebilir. Tüm bu hizmetler ücretsiz ve herkese açık bir hizmettir. Mağdurların görevli yardım personelleri ile yaptığı görüşmeler, mağdurun karar verme özerkliğine duyulan gizlilik ve saygı duyulma hakkına uygun şekilde yürütülmektedir. Adli veya idari işlemler için avukat desteği sağlayabilirler. INAVEM son yıllarda sosyal bir mobil yardım hattı hizmeti geliştirerek, suç mağdurlarlarına yaşadıkları bölgeye yakın olan derneklere ve diğer ilgili hizmet veya kuruluşlara yönlendirme servisi olarak hizmet vermektedir.⁵²⁷

INAVEM, ayrıca Fransa Adalet Bakanlığı ve Dış İşleri ve Avrupa Bakanlığı ile yakın iş birliği içindedir. Mağdurlara ve ailesine tavsiye ve yardımda bulunabilir ve adli sürecin bazı aşamalarında onlara rehberlik edebilmektedir. Fransa'da özel olarak cinsel saldırı mağdurlarına hizmet sağlayan mağdur izlem hizmeti bulunmamaktadır. Fransa'da diğer mağduriyet yaşayanlarla birlikte cinsel şiddet mağduru kadınlara da destek sağlayan tek uzmanlık hizmetidir.⁵²⁸

5.1.3. Cinsel Saldırı Mağdurlarına Destek Veren Merkezlerin Hizmet Standartları

Cinsel saldırı izlem merkezleri, hayatlarında herhangi bir zamanda herhangi bir cinsel şiddete maruz kalmış yetişkinlere ve çocuklara akut ve uzun vadede uzman danışmanlık, destek ve adli destek sağlayan cinsel saldırı mağdurları için organizasyonlardır.⁵²⁹

Hizmet standartları ile bu merkezlerin hizmetlerinin, güvenlik, yönetim, yetkilendirme ve sürekli iyileştirmeyi ön planda tutan profesyonel çerçeveler içinde nasıl uygulandığını göstermesini sağlayan bir kalite güvence çerçevesi sağlanmaktadır. Hizmetleri geliştirmek ve cinsel istismara, cinsel saldırıya ve her türlü cinsel şiddet türüne maruz kalmış kadınların ihtiyaç ve haklarını geliştirmek için çalışmaktadırlar. Ayrıca cinsel şiddet ve istismarın ortadan kaldırılması, daha geniş toplumda ve hükümetle ilgili

⁵²⁷ Fiche n° 13: INAVEM et le réseau de l'aide aux victimes (Institut National d'Aide aux Victimes et de Médiation).https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/Fiche_13_INAVEM_et_le_reseau_de_l_aide_aux_victimes_Institut_National_d_Aide_aux_Victimes_et_de_Mediation_.pdf (Erişim Tarihi:05.04.2019)

⁵²⁸ Models of Intervention for Women Who Have Been Sexually Assaulted in Europe: (2013) Comparing Sexual Assault Interventions (COSAI) Project: DAPHNE III Programme 2007-2013

⁵²⁹ Park, J. J. (2012). Sexual Violence Services International Overview John.

farkındalığın artırılması için de faaliyetleri bulunmaktadır. Hizmet standartları oluşturulması ile bir kadının nerede yaşarsa yaşasın, herhangi merkeze başvuru yaptığında tutarlı ve kaliteli bir yanıt alacağı güvence altına alınmış olacaktır. İngiltere ve Galler ve İskoçya cinsel saldırı mağdur izlem merkezleri gibi uluslararası örneklerde bu bağlamda oluşturulan bir hizmet standardı bulunmaktadır. Bu uygulama ile ilgili olarak 44 üye merkez, standartize olmuştur.⁵³⁰

Cinsel saldırı hizmetlerine yaklaşımını farklı kılan şeylerin çoğunu, yalnızca sunulan hizmetlerin kalitesiyle değil aynı zamanda tüm çalışmaları destekleyen değer ve etik anlayışı ile ilgili olmaktadır. Değerler ve ilkeler, cinsel şiddet ve cinsel istismar mağdurlarıyla çalışmak için önem verilmesi gereken konuların başında gelmektedir. Sunulan hizmet, mağdurun ihtiyaç ve talebine yanıt doğrultusunda gelişmeye ve büyümeye devam etmeye yönelik olmalıdır. Mağdur kadın ve çocuklara hizmet ve özel güvenli alanlar sağlanması birincil amaç olarak hedeflenmektedir.

Birleşmiş Milletler cinsel şiddetin nedeni ve sonuçlarını tanımlarken, cinsiyet eşitsizliğinin ve toplumsal cinsiyete dayalı bir cinsel şiddet anlayışına ve dolayısıyla kadınları orantısız şekilde etkileyen bir suç olarak belirtmektedir. Tüm merkezlerin ortak yaklaşımı, cinsel şiddet ve cinsel istismar suçuna maruz kalan mağdurların nasıl etkileyebileceğine dair kanıta dayalı bilimsel uygulama sunan bir anlayış desteklemektedir. Her türlü cinsel şiddet mağdurlarına destek olurken hem uygun hem de etkili olan uygulama ve bakım için travma hakkında bilgilendirilmiş bir yaklaşım sunan hizmet anlayışını desteklemektedir.⁵³¹

Cinsel şiddet mağdurlarına destek olmak için çeşitli hizmetler sunan yönetim modellerinin, ülke genelinde standart bir uygulamaya dayalı olmasını taahhüt etmektedir. Cinsel şiddete maruz kalanlar için uzman hizmet sunumunda mükemmellik için bir kriter oluşturmasının yanında kalite güvencesi de sağlarlar. Kalite standartları, hizmetlerin, her türlü cinsel şiddet mağdurlarına gizlilik esaslı uzmanlık hizmet sunumu sağlamak için

⁵³⁰ Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis Scotland ‘‘ 2018 Rape Crisis National Service Standards’’

⁵³¹ Hendriks, B., Vandenberghe, A., Peeters, L., Roelens, K., & Keygnaert, I. (2018). Towards A More Integrated and Gender-Sensitive Care Delivery for Victims of Sexual Assault: Key Findings and Recommendations From The Belgian Sexual Assault Care Centre Feasibility Study. *International journal for equity in health*, 17(1). DOI:10.1186/s12939-018-0864-3. pp. 152.

travma bilgisi ile çalışan, bağımsız ve toplum temelli cinsel saldırı merkezi uzman hizmetleri olduklarını ifade etme gerekliliği ile desteklenmektedir.⁵³²

Standartlar dört ana bölüme ayrılmıştır;

- 1. Güçlü liderlik:** Bu merkezlerde verilecek uzmanlık hizmetleri, cinsel şiddet mağdurları için hizmetlerin kapsayıcı ve katılımcı olmasını ve en yüksek standartlara ulaştırılmasını sağlayan güçlü liderliğe ve yönetime sahip olmasını tanımlamaktadır.
- 2. İhtiyaca duyarlılık:** Saldırı sonrası hayatta kalan mağdurların çeşitli ihtiyaçlarına yönelik yanıt veren, hizmet ve bakım sunan, erişilebilir ve mağdurların yönlendirilmesini sağlamak için aktif olarak çalışmaktadır.
- 3. Güvenli uygulama:** Tüm mağdurların güvenliğini ve refahını arttırmayı ve bunu kolaylaştıran güvenli uygulama modelleri içinde çalışmayı amaçlamaktadır.
- 4. Etkili hüküm:** Mağdurların yaşamlarındaki kontrolünü yeniden kazanmalarını ve cinsel şiddete yönelik toplumsal hoşgörüyü zorlaştırıcı güçlüklerle karşı karşıya bırakmalarını destekleyen bir güçlendirme kültürünün desteklenmesinde etkilidir.⁵³³

Cinsel saldırı merkezleri hizmet standartları ana ilkeler ile desteklenmiştir. *Bu ilkeler;*

Cinsel Şiddetin Etkileri; Hizmet eşitliği ve insan hakları çerçevesinde cinsiyet eşitliği konuları ile ilgili bir analiz yöntemiyle cinsel şiddetin dinamiklerini ve etkilerini tanıyan ve anlayan, mağdurlar ile ilgili uygun ve travma konusunda bilgilendirilmiş bir yaklaşım göstermektedir.

Güvenlik; Tüm müdahaleler sırasında mağdurların güvenlik ve onurlarına öncelik vermelerini sağlamaktadır.

Hizmet Çeşitliliği ve Adil Erişim Hakkı; Mağdurların çeşitliliğine saygı çerçevesinde ve her türlü ayrımcılığa karşı bir duruş sergilenmelidir. Mağdurlar eşit olarak hizmetlere erişmeleri için desteklemekte ve desteklenmektedir.

Savunuculuk Desteği; Mağdurların ihtiyaç ve hak arayışlarını teşvik etmek için bağımsız bir rolde seçenek sunar veya destek sağlanmalıdır.

Güçlendirme ve Hizmet Sırasında Mağdur Katılımı; Merkezlerde çalışan uzmanlar, mağdurların yaşadıkları travmayı kontrol altına almaları için destekleyici rollerini

⁵³² Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis. (2016). The Rape Crisis National Service Standards (RCNSS)

⁵³³ Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis.

destekleyen bir hizmet sunmalıdır. Sunulan tüm hizmetlerin mağdurun olumlu yönde gelişimini, mevcut durum bilgilendirmesi ile katılımı sağlanarak, psikososyal olarak güçlenmesini ve kendi kendine yardım etmeyi teşvik etmek amaçlanır.

Gizlilik Esaslı Hizmet Anlayışı; Merkezler, mağdurların gizlilik hakkına saygı duymakta ve bu esasa göre hizmet sağlamaktadır. Ayrıca mağdurlar hukuken bir zorunluluk halinde bu gizliliğin sınırlı olabileceği durumlar hakkında bilgilendirilmektedir.

Eş Zamanlı ve Çok Kurumlu Bir Hizmet Anlayışı; Kurumlar arası iş birliği ve koordineli hizmet sunumu bağlamında faaliyet gösterilmelidir.

Kontrollü ve Kayıtlı Hizmet ve Yönetim; Bu sistem ile mağdurlar, alanında uzman ve eğitim almış personelden yüksek kalitede hizmet almalıdır.⁵³⁴

5.2. CİNSEL SALDIRI MAĞDURU İZLEM MERKEZİ TÜRKİYE'YE ÖZGÜ MODEL ÖNERİSİ

5.2.1. Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Tanım ve Amacı

Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezinin dayanağı; kadına yönelik şiddet ile mücadelede İstanbul Sözleşmesi'nin ülkemize getirdiği yükümlülüklerdir. Bu model ile amaçlanan; Cinsel saldırı suçu mağdurlara destek konusuna ilişkin var olan mevzuatın geliştirilmesi, toplumun her kesimine hitap edecek farkındalık çalışmaları yapılması ve koruyucu önleyici hizmetlerin daha etkin bir şekilde uygulanması, mağdurların sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirilmesi, şiddetin tüm taraflarına yönelik verilecek tıbbi hizmetlerin uluslararası standartlara uygun olarak düzenlenmesi ve konuya ilişkin kurumlar arası işbirliği ile multidisipliner bir müdahale ekibi oluşturularak politika geliştirilmesidir.

Merkezin kurulmasının başka bir dayanağı, cinsel saldırı mağdurları yaşadıkları çevrede saldırı sonrası uzman sağlık profesyonellerinden ceza adalet sürecinin aksamaması için gereken tedavi ve bakım hizmeti almak için başvurabilecekleri bir cinsel

⁵³⁴Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis. (2016). The Rape Crisis National Service Standards (RCNSS)

saldırı tedavi biriminin olması halinde cinsel saldırı suçunu ihbar etme olasılıklarının daha yüksek olacağını ifade etmişlerdir.⁵³⁵

Ülkemizde İstanbul Sözleşmesi çerçevesinde devletin yükümlülüklerinden biri olmasına rağmen cinsel saldırı mağdurlarının saldırı sonrası başvurabileceği tüm destek hizmetlerini bir arada sunan bir merkez bulunmamaktadır. Cinsel saldırı mağduru için izlem merkezlerinin kurulmamış olması da büyük bir sorundur. İstanbul Sözleşmesi'ni imzalayan taraf devletlerin gösterdiği adaylar arasından seçilerek oluşturulan sorumlu Uzmanlar Komitesi (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence GREVIO) cinsel saldırı mağduru için izlem merkezlerinin kurulmasının temel amacını; GREVIO (İlk) Değerlendirme Türkiye Raporu 188. maddesinde Türk yetkili makamlarını şu hususlarda ısrarla tavsiyelerde bulunarak açıklamaktadır.⁵³⁶

GREVIO (İlk) Değerlendirme Türkiye Raporu Madde 188;

“a. Her 200.000 mukim için böyle bir merkezin bulunması gerektiğini anımsatarak, yeterli sayıda cinsel saldırı mağduru için izlem merkezlerinin ve/veya cinsel şiddet başvuru merkezi kurmak ve coğrafi yaygınlıklarını, kırsal alanlarda ve kentlerde yaşayan mağdurların erişebileceği şekilde tesis etmek;

b. Bu merkezlerin hem kısa vadeli destek, adli inceleme ve tıbbi bakım, hem de uzun vadeli danışmanlık ve destek sağlamasını temin etmek;

c. Cinsel şiddet ve zorla evlilik mağduru çocuklara destek sağlamak üzere Çocuk İzlem Merkezleri'nin (ÇİM'ler) kapasitelerini daha da geliştirip güçlendirmek;

d. Reşit olmayan ve zorla evlendirilen çocukların durumlarının sağlık hizmetleri personeli tarafından, doğumun tıbbi denetim olmaksızın gerçekleştiği ve bildirimlerin sözlü yapıldığı vakalarda bile tespit edilmesini sağlamak ve bu alandaki ilerlemeyi,

⁵³⁵ Marshall; Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

⁵³⁶ GREVIO (2018). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)'nin hükümlerinin hayata geçirilmesini sağlayan yasal ve diğer tedbirlere ilişkin GREVIO (İlk) Değerlendirme Türkiye Raporu. <https://ailevecalisma.gov.tr/media/3825/grevio-rapor-turkce-5bd99d7dbb799.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2019)

özellikle ÇİM'ler ve diğer sağlık kurumlarının kayıt altına aldığı cinsel şiddet ve zorla evlendirme vakalarına dair veriler toplamak suretiyle ölçümlemek.”⁵³⁷

Avrupa Konseyi'nin şiddetle mücadele konusundaki hizmetlerin minimum standartları dikkate alındığında, Türkiye için en az 199 tane cinsel saldırı mağdur izlem merkezleri bulunması gerektiği önerilmektedir.⁵³⁸

Model önerisinde, bu merkezde görevli personellerden biri olan ebeleri ve mağdura tıbbi müdahale sırasında cinsel saldırı delil toplama kitinin kullanımının standart bir uygulama olmasının gerekliliği ve sunulan hizmetlerin tartışılması amaçlanmaktadır. Dünyada cinsel saldırı mağduru izlem merkezi modelleri ülkerin kanunlarına göre unvan ve kurulum bakımından değişiklik göstermektedirler. Merkezlerin ortak hedefi, haftanın 7 günü 24 saat erişilebilen, tıbbi, psikososyal ve adli hizmetin akut ve takip bakımını birleştiren hastaneye dayalı bir sağlık tesisi veya devlet destekli ayrı bir kurum olarak bu hizmeti vermektedir.⁵³⁹

Cinsel saldırı mağduru izlem merkezinin kurulmasının gerekçeleri;

İstanbul Sözleşmesi: İstanbul Sözleşmesi cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli tüm ayrımcılık biçimleriyle mücadele edilmesi, erkek şiddetinin önlenmesi, şiddete maruz kalan kadınlara koruyucu, destekleyici ve güçlendirici araçlar sunulması, kadınların zararlarının tazmin edilmesi ve şiddet uygulayanların şiddet eylemiyle orantılı ve caydırıcı biçimde cezalandırılması konusunda imzacı devletlere pek çok yükümlülük getirir.⁵⁴⁰

Bugüne kadar 33 Avrupa Konseyi üye devleti, 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg'da kabul edilen İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamış ve kendi ülke politikalarıyla uyumlu olacak şekilde sağlık ve adli sistemlerine en uygun olan, bu tür entegre modeli ve çok kurumlu destek çerçevesi içerisindeki mağdura destek ve izlem programlarını

⁵³⁷ GREVIO (2018). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)'nin hükümlerinin hayata geçirilmesini sağlayan yasal ve diğer tedbirlere ilişkin GREVIO (İlk) Değerlendirme Türkiye Raporu.

⁵³⁸ İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Raporu

<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/khum/KHMRAPOR022019.pdf> (Erişim Tarihi: 25.03.2019)

⁵³⁹ National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

⁵⁴⁰ Bayraktar, T. (2018). İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26 (3). DOI: 10.15337/suhfd.438125. s.100.

geliştirmeyi üstlenmiştir. Türkiye Sözleşme’yi imzaya açıldığı 11 Mayıs 2011 tarihinde il imzalayan ülke olmaktadır. İmzalanmasından sonra, 14 Mart 2012 tarihinde onaylanmış ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁵⁴¹ 2014 yılında yürürlüğe girmesinden sonra, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Adalet Bakanlığı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı öncülüğünde olmak üzere Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı ile aktif bir şekilde başta sağlık profesyonelleri ve adalet sistemi içerisinde yer alan hakim ve savcılara eğitim programları düzenlenmiştir. Ayrıca uygulamaya geçmesi planlanan Türkiye için cinsel saldırı merkezi modelinin uygulanabilirliğini araştırmak üzere çalışmalar ve ulusal eylem planları (2016-2020 yılları arası) oluşturulmuştur.⁵⁴²

İstanbul Sözleşmesi’ni imzalayan taraf devletlerin gösterdiği adaylar arasından seçilerek oluşturulan sorumlu Uzmanlar Komitesi (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) GREVIO Sözleşme’nin uygulanmasını izler ve belli aralıklarla denetler. İzleme sürecinde, taraflar GREVIO’nun hazırlamış olduğu sorularını yanıtlayarak ve uygulama faaliyetleri yürütürler.⁵⁴³ Mağdur izlem merkezinin gerekliliği ile ilgili İstanbul Sözleşmesi kapsamında yer alan her türlü şiddete ilişkin adli işlemlerin gecikmeksizin yürütülmesi amacıyla, mağdurların hakları da göz önünde bulundurularak, gerekli hukuki veya diğer koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu süreç içerisinde deneyimlediği olumsuzlukların üzerine, bir de tıbbi ve adli süreçlerinde mağduriyetini arttırmaya sebep olacak durumlardan kaçınılması gerekmektedir.⁵⁴⁴

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi: 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg’da kabul edilen Sözleşme kapsamında; “kadına yönelik fiziksel şiddet, ev içi şiddet, tecavüz dahil cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ısrarlı takip, zorla evlilikler, zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma ile cinsel taciz kadına yönelik şiddet kapsamında” ele alınarak tanımlanmıştır.

⁵⁴¹ Bayraktar, T. (2018). İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26 (3). DOI: 10.15337/suhfd.438125. s. 89.

⁵⁴² Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)
<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf>

⁵⁴³ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

⁵⁴⁴ Bayraktar, T. (2018). İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme.

Sözleşme;

- *Prevention* (kadına yönelik şiddetin önlenmesi)
- *Protection* (mağdurun korunması)
- *Prosecution* (şiddet uygulayanın cezalandırılması)
- *Policy* (konuya ilişkin bütüncül devlet politikalarının geliştirilmesi)

başlıklarından oluşan 4P yaklaşımı ile hazırlanmıştır.⁵⁴⁵

Sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve uygulanması ulusal hedefi: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) ile birlikte ulusal hedeflerle ilgili eylem planlarının uygulanmasını sağlayan bir diğer devlet kurumu Sağlık Bakanlığı'dır. Özellikle “*Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi ve Uygulanması Ulusal Hedefi*” kapsamında, Sağlık Bakanlığı sorumlu kurum olarak İstanbul Sözleşmesi gereğince, cinsel şiddet mağdurları için özel hizmet modellerinin oluşturulması ve uygulamaya geçirilmesine yer verilmiştir. Mağdurla birebir ilgilenecek sağlık mesleği mensubu gruplarına Sağlık Bakanlığı kapsamında hizmet içi eğitimler verilmiştir.⁵⁴⁶

AÇSHB bünyesinde uygulanmak üzere eylem planları oluşturulmuştur. Bu eylem planları içerisinde yer alan kurumlara görevler verilmiştir. Kurumlar arasında yer alan Sağlık Bakanlığı bünyesinde sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve uygulanması için;

- “*Şiddete uğrayan kadına, varsa çocuk/çocuklarına ve şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunanlara yönelik sağlık hizmetlerinin düzenlenmesini ve uygulanmasını sağlanması.*
- *İstanbul Sözleşmesi gereğince, kadına yönelik şiddet kapsamındaki adli vakalarda ikincil mağduriyetin ve bulgu kaybının önlenmesi amacıyla kurumsal hizmet birimleri oluşturularak, sayı ve kapasitesi bakımından artış sağlanması.*
- *İstanbul Sözleşmesi gereğince, cinsel şiddet mağdurları için özel hizmet modelleri oluşturulması ve uygulamaya geçilmesi.*
- *6284 sayılı Kanun kapsamında hakkında önleyici tedbir kararı verilen şiddet uygulayanlara yönelik rehabilitasyon ve destek programları uygulamak üzere psikososyal destek merkezleri kurulacak ve kapasitesinin geliştirilmesi” ile ilgili*

⁵⁴⁵ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

⁵⁴⁶ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.⁵⁴⁷

Ulusal Eylem planı hedefleri arasında yer alan, “*Bulaşıcı hastalıklar ile ilgili çok paydaşlı bilim kurulu oluşturulmuş olup hukuki, tıbbi ve sosyal açıdan yapılabilecekler tartışılmaktadır.*” Cinsel saldırı mağduru kadınların tekrar travma yaşamasına sebep olacak ikincil mağduriyetinin engellenmesi ve söz konusu mağduriyetine uygun bir bakım ve izlem hizmeti alacağı tek merkezli bir kurum oluşturulması amacıyla, Sağlık Bakanlığı’na bağlı “*Kadın İzlem Merkezleri*” adıyla bir cinsel saldırı destek ve izlem merkezleri açılması planlanmaktadır. Çocuk İzlem Merkezleri ile uygulama ve merkez modeli konusunda benzeri olacak bu merkezler 3 pilot il için hizmet vermesi planlanmıştır.⁵⁴⁸

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı: Sağlık Bakanlığı, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Taslağı ile, cinsel suç mağdurlarının; tekrarlanan mağduriyetini önlemek, adli ve tıbbi işlemlerin eğitimli uzman kişilerden oluşan 32 merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere özel merkezler kurulacağı, cinsel suç mağdurlarının dinlenmesinin bu merkezlerde savcı nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınacağı, mağdurun rızasının bulunması halinde dinlenmesi sırasındaki görüntü ve seslerinin kayda alınacağı, mağdur çocukların ifadesi alınırken kayıt yapılmasının zorunlu olduğu, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk bulunan haller dışında soruşturma ve kovuşturmada mağdurun dinlenilmesi tekrar etmeyerek bu merkezde elde edilen bilgiler ile yetinileceği, cinsel suç mağdurlarının beden muayenesi ile vücuttan örnek alınması işlemlerinin adli tıp uzmanı veya yokluğu halinde uzman hekimler tarafından bu merkezlerde yapılacağı hususları düzenlenmek suretiyle cinsel saldırı mağduru için izlem merkezlerinin ve cinsel şiddet başvuru merkezi kurularak yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.⁵⁴⁹

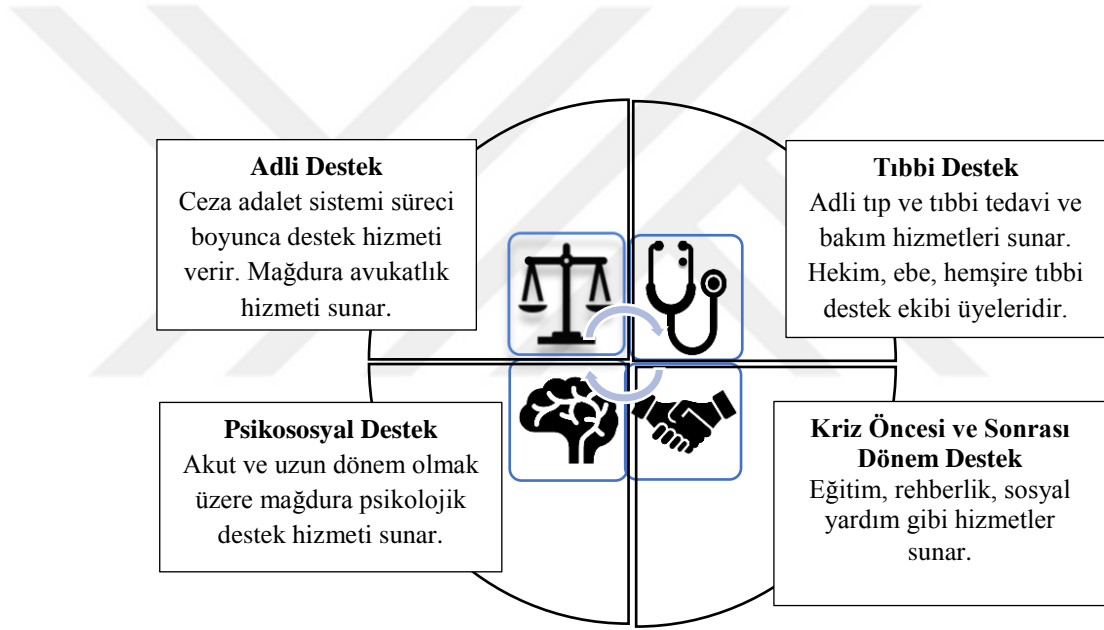
⁵⁴⁷ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

⁵⁴⁸ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

⁵⁴⁹ Mağdur Hakları Daire Başkanlığı (2016). Mağdura Yaklaşım Kılavuzu –yayın no: 02 ISBN: 978-975-7978-68-8

5.2.2. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Özellikleri

Türkiye'ye özgü model için, İrlanda, İngiltere, Norveç, Danimarka, Hollanda ve ABD'nin uygulama modellerinde esinlenerek oluşturulmuştur. “Cinsel Saldırı Mağdurları İzlem Merkezi” model önerisi, Türkiye'nin kadına karşı şiddetin yüksek olduğu 3 ilde pilot olarak uygulanması düşünülen kadın izlem merkezinde, uygulanabilecek bir hizmet niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Türkiye için Cinsel Saldırı Mağdurları İzlem Merkezi model önerisi, uluslararası bağlamda kullanılan mağdur izlem modelleri, cinsel saldırı muayenesinde uzmanlaşmış adli ebeler tarafından sunulacak adli tıbbi hizmet, çok disiplinli bir cinsel saldırı müdahale ekibi ile desteklenmekte olan tıbbi, psikososyal ve adli bakım hizmetlerine 7/24 erişilebilir olacaktır.⁵⁵⁰

Şekil 15: Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Destek Hizmetleri

Mağdurun mahremiyetine saygı ve gizlilik esasına uygun olarak, mağdur için merkeze alternatif bir girişle isteğe bağlı olarak erişilebilir olabilmesi amaçlanmaktadır.⁵⁵¹ Model önerisi kapsamında yapılan literatür taraması ve en iyi

⁵⁵⁰ Hendriks, et al. Towards A More Integrated and Gender-Sensitive Care Delivery for Victims of Sexual Assault. pp.152.

⁵⁵¹ National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

uygulama sonuçlarına sahip servis modelleri ele alındığında; özellikle bakım modeli olarak “*mağdur merkezli bakım*” veren servisler oldukça etkili bir hizmet sunduğu görülmektedir.⁵⁵²

5.2.2.1. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Kuruluş Amacı

Türkiye’ye özgü model önerisi ile desteklenen; büyüyen ulusal ve uluslararası destek ve ortak çalışmalarla birlikte cinsel saldırı mağdurlarına sunulan sağlık hizmetleri ve cinsiyete duyarlı bakım sağlama ile ilgili artan kanıta dayalı uygulamalar temel alınarak, İstanbul Sözleşmesi ve CEDAW gibi anlaşmalarla üstlenilen görev doğrultusunda, cinsel saldırı mağdurları için adli tıp hizmetleri reformlarının geliştirilmesi ve uygulanması için fırsat sunmaktadır. Cinsel saldırı mağdurları ile uygun bir ortamdave adli görüşme teknikleri ile görüşme yapılmasını, ikincil mağduriyetin önlenmesini, mağdur için gerekli olan korunma ihtiyaçlarının tespitini ve ilgili diğer destek ve izlem hizmetlerine yönlendirilmesini sağlamak üzere tek bir merkezde multidisipliner bir hizmet sunabilecek özel bir alan olarak cinsel saldırı mağdur izlem merkezlerinin kurulması ve cinsel saldırı konusunda eğitimli uzman personelin görev, yetki, sorumlulukları ile bu merkezin aktif olarak işleyişi amaçlanmaktadır.

5.2.2.2. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Fiziki Yapısı

Merkez, konum olarak acil durumlar için mağduru daha donanımlı bir sağlık kurumuna kısa sürede sevk edebileceği bir bölgede yapılandırılmalıdır. Ayrıca merkezin mağdur açısından da bazı özelliklere sahip olması, örneğin akut dönem barınma ihtiyacını karşılaması gibi bir özellik taşıması aranan nitelikler arasındadır. Mağdur için özellikle kendi imkanlarıyla gelen kişiler için gizlilik kapsamında girebileceği ikinci bir giriş kapısı olmalıdır. Mağdura başvurduğu zaman içerisinde konaklama hizmeti seçeneği sunulabilir.⁵⁵³

⁵⁵² National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women.

⁵⁵³ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence (No. WHO/RHR/15.24) //apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/197498/WHO_RHR_15.24_eng.pdf Erişim Tarihi: (15.09.2019)

Ekonomik olarak akut dönemde destek sağlanabilir. Özellikle ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi) destekli yönlendirme ile gelenler için diğer ihtiyaçları doğrultusunda çok paydaşlı kurumlar arası destek ile karşılanması sağlanabilir. Merkeze yönlendirilmelerde ABD örneğinde olduğu gibi RAINN modeline benzer bir sistem kullanılabilir. Ayrıca bu sistem Avrupa cinsel saldırıya maruz kalan mağdurların yönlendirilmesi ile ilgili rehberlerde ilgili kurum olarak gösterilebilir.

Cinsel saldırı mağdur izlem merkezi *fiziki yapısı* aşağıdaki gibi yapılandırılabilir;

Karşılama Alanı: Merkeze gelen mağdur veya mağdurların bu bölümde ilgili merkez personeli tarafından ilk değerlendirilmesi yapılarak karşılandığı alandır. Görüşme sonrası mağdur, bu alandan uygun yönlendirme ile merkez içerisinde diğer işlemlerin yapılacağı bölüme ulaşması sağlanmaktadır.⁵⁵⁴

Bekleme Alanı: Bu alanda sadece mağdur değil mağdurla birlikte gelen yakınları veya eşlik eden kişiler içinde kullanabileceği bir alandır. Bekleme alanı içerisinde mağdurun rahat edebileceği koltuk veya sandalyeler, bekleme süresince okuma yapabileceği bilgilendirici broşür, dergi veya gazeteler bulundurulması önerilmektedir.⁵⁵⁵

Adli Görüşme Odası: Adli destek hizmetlerini sunmak üzere kullanılacak bir oda olarak tasarlanmıştır. Oda içerisinde eğer ifade alma işlemleri gerçekleşecek ise tek taraflı ayna sistemi, ses kayıt cihazları, kamera ve video kayıt işlemleri için gerekli araç ve gereçlerin bulundurulması gerekmektedir. Adli görüşme odalarını savcı, avukat, adli kolluk görevlileri ve psikologlar mağdurla görüşme sırasında kullanabilmesi açısından uygun bir alan olarak önerilmektedir.⁵⁵⁶

Tıbbi Müdahale Odası: Merkez içerisinde mağdurun hem adli muayenesinin gerçekleştirileceği hemde adli delil toplama işlemlerinin yapılabileceği bir muayene odası bulundurulması gerekmektedir. Oda içerisinde; iyi bir aydınlatma sistemi, jinekolojik muayene masası, genel muayene masası, kolposkopi cihazı, cinsel saldırı delil toplama

⁵⁵⁴ Agency for Healthcare Research and Quality (2003) Medical Examination and Treatment for Victims of Sexual Assault: Evidence based Clinical Practice and Provider Training. U.S. Department of Health and Human Services

⁵⁵⁵ Agency for Healthcare Research and Quality (2003) Medical Examination and Treatment for Victims of Sexual Assault

⁵⁵⁶ Adli Görüşme Odaları <http://magdur.adalet.gov.tr/adli-gorusme-odalari-01252> (Erişim Tarihi: 10.10.2019)

kiti, farklı dalga boylarında ışık kaynakları, basit yaralanmalar için tedavi ünitesi, acil müdahale çantası bulunmalıdır. Yapılan adli muayene ve delil toplama işlemlerinin dökümantasyonu için dosyalar, adli muayene formları, aydınlatılmış onam formları, acil sevk durumu ihtimali için hasta sevk ve/veya epikriz formları gibi gerekli araç ve gereçlerin tam olarak bulundurulması gerekmektedir.⁵⁵⁷

Laboratuvar: Basit laboratuvar testlerinin yapılacağı özelliklere sahip acil durumlar için kullanılabilir veya yapılandırılması mümkün ise DNA analizi ve toksikolojik analiz yapabilecek bir merkez özel laboratuvarın bulunması önerilmektedir. Kompleks analizler için yeterli sisteme sahip bulunmayan laboratuvarlar için ise alınacak adli örneklerin transfer edileceği kriminal laboratuvarlara sevk zincirine uygun bir yapıda transfer işlemlerinin gerçekleştirilebileceği minimum özelliklere sahip olması beklenmektedir.⁵⁵⁸

Delil Saklama Odası: Delilin kabulünden, işlemleri tamamlanarak inceleme isteyen talep makamına gönderilmesine kadar geçen sürede, sahip oldukları nitelikleri kaybetmemesi ve muhafaza altında bulundurulması amacıyla oluşturulmuş odaya “*delil muhafaza odası*” denir.⁵⁵⁹ Adli kolluk kuvvetlerine ve kriminal laboratuvara teslim edilmek üzere delillerin güvenli ve kanıt koruma zincirine uygun şekilde saklanabilmesi için standartlara uygun bir alan oluşturulması önerilmektedir

Dinlenme Odası: Cinsel saldırı mağdurunun adli muayene ve delil toplama işlemleri sonrası duş alabileceği, tuvalet ihtiyaçlarını giderebileceği, kıyafetlerini değiştirebileceği ve dinlenebileceği bir oda bulunması gerekmektedir. Dinlenme odasının, muayene odasına yakın fakat ayrı bir alanda olması önerilmektedir. Mağdurun tamamen rahat hissedip dinlenebileceği bir alan oluşturulup konforu sağlanmalıdır.⁵⁶⁰

Cinsel saldırı mağdurunun klinik yönetimine ilişkin uygun fiziki şartlara sahip bir yapılanma ile birlikte uluslararası kılavuz ve protokollerin mağdurlara müdahale sırasında bulunması gereken minimum araç ve gereçlerin listeleri bulunmaktadır. Bu listeler her ülkenin kendi mevzuatı ve sağlık politikası doğrultusunda

⁵⁵⁷ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence (No. WHO/RHR/15.24). https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/197498/WHO_RHR_15.24_eng.pdf Erişim Tarihi: (15.09.2019)

⁵⁵⁸ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence

⁵⁵⁹ Kriminal Terimleri Sözlüğü.

⁵⁶⁰ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence

geliştirilebilmektedir. Cinsel saldırı mağdurunun muayene ve tedavisi için minimum gereklilikler aşağıdaki tabloda listelenmiştir.⁵⁶¹

⁵⁶¹ WHO (2018). Clinical management of rape survivors: developing protocols for use with refugees and internally displaced persons
<https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/924159263X/en/> (Erişim Tarihi:15.09.2019)

Cinsel Saldırı Mağdurunun Klinik Yönetimine İlişkin İhtiyaç Kontrol Listesi	
Mobilya / Ortam	Malzemeler
Oda (özel, sessiz, erişilebilir, duş ve tuvalet)	Cinsel saldırı delil toplama kiti
Muayene masası, jinekolojik muayene masası, genel muayene masası	Tek kullanımlık spekulumlar Acil çantası resüsitasyon ekipmanları
Hafif, tercihen sabit ışık kaynağı, aydınlatma sistemleri UV ve IF ışık kaynakları	Farklı boylarda enjektörler, turnike, kan alma tüpleri, iğneler, steril idrar toplama kapları
Dijital video kolposkopi cihazı, cihazla bağlantılı bir bilgisayar	Islak ve/veya kuru lameller hazırlamak için cam lamalar (sperm için) numune toplamaya yönelik svap çubukları, gazlı kompresler çubukları taşımaya yönelik laboratuvar kapları
Ekipmanları sterilize etmek için otoklava erişim	
Laboratuvar tesisleri / mikroskop / eğitimli teknisyene erişim	Steril tıbbi aletler (çanta) ve sütür materyalleri
Tartı ve boy ölçümü için grafik	Genel önlemlere yönelik malzemeler (eldivenler, kontamine ve keskin maddelerin güvenli bertarafı için kutu, sabun)
İdari Malzemeler	
Adli muayene formları, cinsel saldırı muayene formları (yetişkin ve çocuklar için ayrı olarak düzenlenmiştir.)	Muayene sırasında cinsel saldırı mağdurunu örtmek için örtü (elbise, kumaş, çarşaf), yedek giysiler, hijyenik malzemeler pedler
Aydınlatılmış onam formları	Gebelik testleri ve gebelik haftasını belirlemekte kullanılan gebelik hesaplama diski
Anatomik diagramlı tıbbi formlar	İlaç ve Aşılar
Cinsel Saldırı sonrası bakıma yönelik bilgilendirme broşürleri	Ülke protokolü uyarınca CYBE tedavisi için
Cinsel saldırı sonrası bakımın kaydedilmesine yönelik formlar	HIV bulaşmasının temas sonrası profilaksisi (PEP) için
Kayıtları gizli tutmak için güvenli, kilitli form doldurma alanı	Acil doğum kontrol hapları ve/veya rahim içi araçlar (RİA)
Acil durumlar için kurumlar arası sevk formları	Tetanos toksoidi, tetanos immüno-globulini
Aşı formları	Yara bakımı için antibiyotikler, küçük cerrahi işlemler için lokal anestezi, ağrı kesiciler, anksiyolitikler, sedatifler
Tedavi takip formları	Hepatit B aşısı

Tablo 9: Cinsel Saldırı Mağdurunun Klinik Yönetimine İlişkin İhtiyaç Kontrol Listesi

Kaynak: WHO (2018). Clinical management of rape survivors: developing protocols for use with refugees and internally displaced persons <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/924159263X/en/> (Erişim Tarihi: 15.09.2019)

5.2.2.3. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Ekibinin Görev ve Sorumlulukları

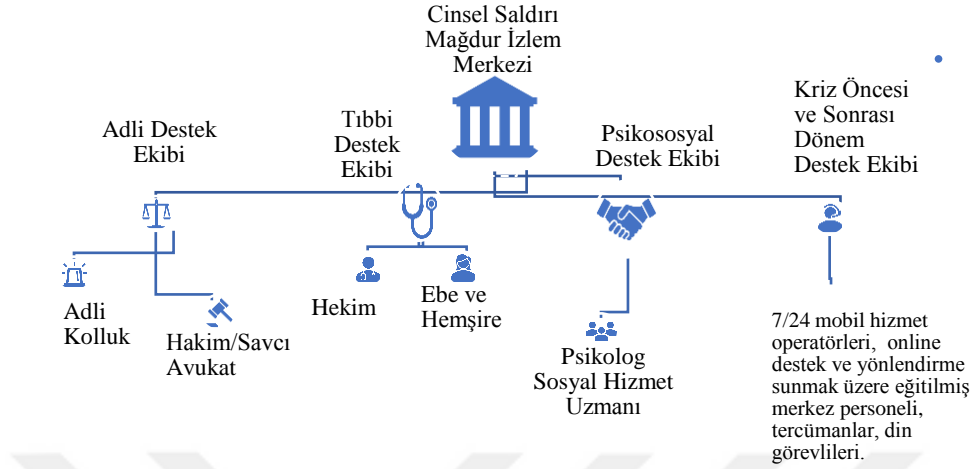
Multidisipliner çalışma prensibine uygun olarak merkez çalışanları arasında tıp, hukuk, sosyal bilimler, adli kolluk kuvvetleri ve ihtiyaçlara göre talep edilebilecek meslek uzmanlarının bulunması gerekmektedir. Cinsel şiddetle mücadele, kurumsal düzeyde adli kolluk, adalet, sağlık ve sosyal hizmet olmak üzere dört temel uzmanlık alanında düşünülebilir. Cinsel saldırı mağdur izlem merkezlerinde çalışacak multidisipliner destek ekibi, mağdura yapılacak destek işlemleri için kilit bir role sahiptir. Bu rol, özellikle mağdur ve destek ekibi arasındaki iş birliği ile oluşacak destek ve güven köprüsü ile sağlanacaktır. Cinsel şiddet, mağdurlar üzerinde travmatik durumları azaltmak için; temel alan eğitiminin yanı sıra cinsel istismar mağdurlarına yardım konusunda eğitilmiş uzman personel yaklaşımı gerektirmektedir. İstanbul sözleşmesinin gerektirdiği ve uluslararası kurallara ve standartlara uygun olarak, cinsel saldırı mağdur izlem merkezine bağlı tüm sağlık uzmanları ve adli kolluk hizmetleri cinsiyete duyarlı cinsel saldırı hizmeti sağlama konusunda ortak bir eğitim alması gerekmektedir.⁵⁶²

İstanbul Sözleşmesi kapsamında taraflar; *“herhangi bir hukuki veya cezai davada mağdurun cinsel geçmiş ve davranışlarına ilişkin kanıtların yalnızca ilgili ve gerekli olması durumunda kullanılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.”* Mağdur desteklenmesi amacı ile; *“Mağdurun doğrudan veya bir aracı yoluyla, iç hukukun usul ilkelerine uygun olarak, dinlenilmesinin, kanıt sunmasının, görüş, ihtiyaç ve endişelerini sunmasının ve bunların göz önünde bulundurulmasının sağlanması, Mağdurlara hak ve çıkarlarının uygun bir şekilde sunulmasını ve söz konusu hak ve çıkarların göz önünde bulundurulmasını sağlayacak uygun destek hizmetleri”* sunulması önerilmektedir (İstanbul Sözleşmesi 54. Madde).

Cinsel saldırı mağdurlarına entegre ve koordine edilmiş bir model ile tıbbi ve adli destek hizmeti sunumunun önemi, DSÖ ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından oybirliğiyle kabul edilen bir uygulamadır.⁵⁶³

⁵⁶² Carter-Snell CJ & Lewis-O'Connor A. (2016). Forensic Nursing in The Healthcare Setting. In B Price & K Maguire (Eds.), Core Curriculum for Forensic Nursing. Philadelphia: Wolters Kluwer. pp.240.

⁵⁶³)

Şekil 16: Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Ekibi

Bu model, sağlık çalışanlarından ve sosyal hizmet uzmanlarına, adli tıptan, adli kolluk hizmetlerinden, adalet sisteminden ve hatta mağdurların kendi katılımı dahil olmak üzere, çeşitli meslek ve kurumların iyi koordine iş birliğini gerektirmektedir. Multidisipliner ekip bu hizmet ile zamanında toplumun her kesimi tarafından erişilebilir ve etkili bir cinsel saldırı mağduru izlem hizmetleri sunmakla yükümlü olmaktadır. Bu bağlamda, cinsel saldırı mağduru izlem merkezi modeli genellikle yol gösterici bir örnek teşkil eder.⁵⁶⁴

Adli bilim Uzmanları: Adli delilleri analiz eder ve analiz sonuçlarını araştırmacılara ve /veya savcılara sunar. Kanıtların toplanmasına ve işlenmesine yardımcı olmak için suç mahallerine destek verebilirler. Ayrıca, analiz sonuçlarıyla ilgili olarak mahkemede tanıklık edebilirler.

Sağlık Hizmeti Sağlayıcıları: Mağdurları akut tıbbi ihtiyaçlarına göre değerlendirir ve stabilizasyon, tedavi ve/veya konsültasyon sağlar. Cinsel saldırı adli muayeneleri ve tıbbi adli muayeneyi gerçekleştirir. Adli muayene işlemleri sırasında olayla ilgili öykü alır, delilleri toplar ve yaptığı tüm işlemleri belgeleyerek bir rapor hazırlar. Gerekirse mahkemede ifade verebilirler.

⁵⁶⁴ Overview And Comparison of International Models of Service Provision for Victims of Sexual Assault Final Report

Psikososyal Hizmet Sağlayıcıları: Mağdura tüm adli muayene ve örnek alım süreciyle birlikte ceza adalet sürecinde de destek verir. Psikiyatri uzmanları, psikologlar, travma yöneticileri, sosyal hizmet uzmanları gibi meslek gruplarından oluşan ekiple mağdurun destek ve izlem ihtiyacına göre hizmet sunmaktadırlar. Akut dönem verilen hizmetle birlikte uzun dönem takip ve destek hizmetleri de bulunmaktadır. Ekonomik destek, evde bakım desteği, ücretsiz danışmanlık gibi uzun dönem mağdura destek verir.

Adli Kolluk kuvvetleri: İlk şikayetlere yanıt verir. Mağdurların güvenliğini artırmaya çalışır, mağdurların adli muayene ve delil toplanması süreci boyunca takip ve güvenlik konuları ile ilgili hazır olarak beklemektedirler. Savcılık talimatı ile mağdurla görüşür, belirlenmiş kriminal laboratuvarlara veya adli makamlar tarafından yönlendirilen merkezlere gönderilecek delil transfer işlemlerini gerçekleştirirler.

Savcılar: kovuşturma için yeterli delil olup olmadığını belirlemektedir. Ceza adalet süreci içerisindeki soruşturmaya rehberlik ederler. Gerektiğinde ilk müdahale ekibine danışmanlık sunabilmektedir.

Avukatlık hizmetleri: Mağdurların haklarının ceza adaleti sürecinde korunmasını sağlar. Cinsel saldırı davalarına gönüllü, yerel baro destekli veya devlet kurumu atamasıyla katılarak mağdura savunuculuk desteği sunar.⁵⁶⁵

Cinsel saldırı ile ilgili temel bir teorik ve sosyokültürel anlayışı ve buna bağlı olarak, mağdurun çok yönlü sağlık hizmeti ihtiyacındaki cinsiyet ve cinsellik temelli farklılıkları, sağlık çalışanlarının mağdurlar için güvenlik ve güven duygusu yaratmalarına yardımcı olduğu düşünülmektedir. Mağdurların suçu bildirmeleri konusunda cesaretlendirilmeleri ve daha ileri bakım sürecinde engellerin tanımlanması ve aşılması, mağdurlar ve sağlık uzmanları arasında daha etkin bir sonuç alınmasına neden olabilir. Sağlık profesyonellerinin çoğunluğu, cinsiyete duyarlı bakımın ön şartı olarak cinsel suçların kuramsal ve sosyokültürel bir anlayışının temel önemini farkında olmadan bireysel deneyim ve becerilerine güvenerek bir tıbbi müdahale uygulaması yapmaktadır.⁵⁶⁶

⁵⁶⁵Team, Sexual Assault Response SART (2018). Recent Rape/Sexual Assault: National Guidelines on Referral and Forensic Clinical Examination Following Rape and Sexual Assault in Ireland 4rd Edition. www.hse.ie/satu (Erişim Tarihi 18.12.2018)

⁵⁶⁶ World Health Organization. (2014). Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women: Intimate partner and sexual violence have serious short-and long-term physical, mental and sexual and reproductive health problems for survivors: Fact sheet (No.WHO/RHR/14.11).

Cinsel şiddete maruz kalanların acil tıbbi bakıma ve travma desteğine ihtiyacı bulunmakta olup; ayrıca ceza adalet sistemi için gerekli kanıtların toplanması ve dikkatli bir adli inceleme işlemlerinin yapılması gerektirmektedir. Çoğu durumda cinsel saldırı mağdurları için olaydan sonra haftalar hatta aylar sürebilecek bir sürede psikolojik danışmanlık, terapi ve izlem hizmetleri önemli bir ihtiyaçtır. Ayrıca her engel grubundan kadın ve çocuk özellikle zihinsel engelli olanları sıklıkla şiddetin bilhassa da cinsel şiddetin mağduru olmaktadır. Dolayısıyla cinsel şiddet mağduruna tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışma hizmetleri sunumunda engelli bireyin özel ihtiyaçları (dinlenirken özellikle zihinsel ve psikososyal engelliler için uzman desteği, genellikle yakın akraba veya aile üyelerinden şiddetin uygulanma ihtimali göz önünde bulundurularak vasinin gözlem altına alınması ve vesayetin el değiştirmesi vb.) dikkate alınmalıdır.⁵⁶⁷

Bu kapsamda İstanbul Sözleşmesi'nde cinsel şiddet mağdurlarına hizmet sunmak üzere yeterli sayıda, uygun ve kolay erişilebilir, uzman personelin görev yaptığı merkezlerin kurulması yükümlülüğü bulunmaktadır. Merkezlerde sunulacak hizmetlerden engelli, mülteci, sığınmacı ve insan ticareti mağduru kadınların faydalanmaları sağlanmalıdır. Bu çerçevede oluşturulacak hizmet modeli pilot olarak uygulanacak ve pilot uygulamaya ilişkin etki analizi yapılacaktır.⁵⁶⁸

Özellikle cinsel şiddete maruz kalan kadınlar bakımından sağlık kuruluşlarına başvurduklarında karşılaştıkları sağlık personelinin onların içerisinde buldukları durumunu anlayarak ve güven ilişkisi kurarak muayeneyi titizlikle yürütmesi, hem kadınların bu süreçlerde ikincil travma yaşamaması hem de hukuki süreçlerin daha sorunsuz yürütmesi bakımından son derece önemli bir konu olduğu bilinmektedir.⁵⁶⁹

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112325/WHO_RHR_14.11_eng.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

⁵⁶⁷ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence

⁵⁶⁸ Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

⁵⁶⁹ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence

5.2.2.4. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezinde Görevli Cinsel Saldırı Muayene Ebesinin Rolü

Sağlık mesleği mensupları arasında ebeler, hekim dışı sağlık uzmanları arasında özellikle kadın sağlığı konusunda spesifik eğitime sahip meslek grupları arasında yer almaktadır. Ebelik üzerinde durulma sebeplerinin başında, özellikle daha yetkin bir hukuki sorumluluk gerektiren cinsel saldırı muayenesi işlemleri için ebelerin mevcut mesleki sorumluluk sınırları mevzuatta daha kapsamlı olarak yer almaktadır. Bununla birlikte ebeler ile uygulanan modelde İngiltere örneğinde olduğu gibi sadece akut dönem için değil cinsel saldırı sonrası oluşan gebeliklerin takibi ve doğum hatta doğum sonrası dönem için hizmet sunan geniş kapsamlı bir model oluşumunu sağlamak amaçlanmıştır. Cinsel saldırı mağduru için fiziksel bulgular belli bir süre sonra tamamen ya da tamama yakın bir iyileşme sağlasa bile yaşadığı travma sonrası psikolojik etkileri neredeyse tüm yaşamı boyunca sürekdedir. Normal hayatına dönen kadınlar özellikle gebe kalan ve bu sorundan muzdarip olanlar için İngiltere modelinin ülkemiz için kullanılması olumlu bir uygulama olarak nitelendirilebilir.

Cinsel saldırı muayenesinden sorumlu adli ebeler sadece yukarıda belirtilen Avrupa modellerinde yardımcı bir rol alma hakkına sahipken, Türkiye için model önerisinde görev alacak cinsel saldırı muayenesi ebeleri, ilk uygulanacak psikososyal ve akut tıbbi bakımın yanı sıra, Türkiye hukuk mevzuatında geçerli olan, ebelerin görev ve yetkileri adli muayene için, uluslararası prosedürlere göre güncellenerek hekimlerle iş birliği içerisinde, tıbbi müdahale görev ve yetkileri sınırları içerisinde sorumlu olabilirler. Bununla birlikte mağdura spesifik destek hizmeti sunacak olan meslek grupları içerisinde, cinsel saldırı muayene ebeleri mevcut eğitimler haricinde daha sonra ilave bir uygulama eğitime katılmaları konusunda eğitim programları oluşturularak güncel bilgiye sahip nitelikli uzmanların yetiştirilmesine katkıda bulunulabilir.⁵⁷⁰

Cinsel saldırı mağdurlarına müdahale eden ekip üyelerinden biri olan ebeler, mağdura yaklaşım, hizmet ve destek konularında mesleki rolleri ile birlikte

⁵⁷⁰ Cabelus & Spangler. Evidence Collection and Documentation.

multidisipliner ekip içerisindeki sorumluluklarını da yerine getirebilir. CSME uzmanları, mağdura;

- Adli muayene öncesi,
- Cinsel saldırı mağdurunun adli muayene işlemlerine başlarken,
- Adli muayene sırasında,

ekip üyelerine gerekli destek ve yardımı sağlar ve multidisipliner rolü ile birlikte gerekli ebelik bakımlarını da uygulayabilirler.⁵⁷¹

Sağlık kuruluşlarına ya da cinsel saldırı mağdur izlem ve bakım merkezlerine başvuran mağdurların gerek duyduğu bakım ve hizmetler için uluslararası protokollere bağlı mevcut ülkenin politikaları doğrultusunda geliştirilen mağdura müdahale kılavuzu ve ceza adalet sistemi için kullanılacak olan delillerin toplanması için mevcut bir delil toplama kitinin olması ve bu kiti kullanmak için eğitim almış ekip içerisinde yer alan adli ebelerin varlığı ile, oluşabilecek ikincil travma oluşumunun önlenmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bu bakımla ilgili eğitimi almış olan sağlık personelinin gerektiği durumlarda mahkeme huzuruna bilirkişi sıfatıyla çağırılabilmesi de unutulmamalıdır. Yapılan tüm müdahaleler, yerel bir kılavuz ve kullanılan kit kullanımı ile desteklenen ceza adalet sistemi, suçun aydınlatılması açısından güvence altına alınmış olur.⁵⁷²

5.2.2.5. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezinin İş Birliği

Yaptığı Diğer Kurum ve Hizmet Sağlayıcıları

Cinsel şiddet mağdurlarına eşgüdümlü ve uygun tıbbi ve hukuki hizmetlerin sağlanması, çeşitli sistem ve mesleklerin yanı sıra mağdurların da dahil olmasını gerektirir. Medikolegal hizmetlerin mevcut sağlık hizmetleri ile bütünleştirilmesi önemlidir. Bu kilit paydaşlar, duyarlı ve etkili olmalarını sağlamak için sistemlerin geliştirilmesine ve koordinasyonuna dahil edilmelidir. Bu bağlamda devlet kurumları kilit

⁵⁷¹ Marshall; Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland.

⁵⁷² Team, Sexual Assault Response SART (2018). Recent Rape/Sexual Assault: National Guidelines on Referral and Forensic Clinical Examination Following Rape and Sexual Assault in Ireland 4rd Edition. www.hse.ie/satu (Erişim Tarihi 18.12.2018).

paydaşlardır ve tüm yardım ve destek sistemlerinin bir araya getirme konusunda birincil sorumluluğa sahiptir.⁵⁷³

Cinsel saldırı mağduru izlem merkezinin sunduğu hizmetin temelini multidisipliner bir ekip ve müdahale anlayışı oluşturmaktadır. Bu bakımdan tasarlanan merkez, devlet kurumları ve sivil toplum örgütleri ile ilişkili bir hizmet sağlayıcısı konumunda olması önerilmektedir. Cinsel saldırı mağduruna sunulan hizmet içerisinde; tıbbi bakım, adli örneklerin analizi, sosyal hizmet desteği, güvenlik, hukuki destek ve ayrıca gerekli olduğu durumlarda sığınma ve ekonomik yardım hizmeti de alabilecek şekilde oluşturulan bir sistemle hizmet sunan bir merkez olması tavsiye edilmektedir.⁵⁷⁴

5.2.2.6. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Tedavi Takip ve Destek Hizmetleri

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), cinsel saldırı bakım ve destek merkezlerin sağlayacağı servis modelleri ve bakım hizmetleri konusundaki tavsiyelerinde; ilk müdahale sonrası sevk gereken ikincil sağlık hizmeti alanlarına (cerrahi, pediatri, obstetrik ve jinekoloji) ulaşılması ile ilgili mevcut sağlık personelinin gerekli eğitim ve deneyime sahip olması gerektiğini bildirmektedir. Merkezin sevk gereken durumlar için, merkez ile kurumlar arası ve sektörler arası koordinasyon sağlamanın servis hizmetlerinin kapsamı konusunda önemli bir hizmet desteği olarak önermektedir.⁵⁷⁵ Cinsel saldırının kısa ve uzun dönem olmak üzere mağdurun sağlığı üzerinde fiziksel sonuçları göz önüne alındığında, DSÖ yayınlamış olduğu cinsel saldırı sonrası mağdur bakımı ile ilgili kılavuzlarda, cinsel saldırı sonrası mağdurun, 2, 3 ve 5. Aylarda tıbbi takiplerinin yapılmasını ve mağdurun psikolojik takibi için ilk 1 ila 3 ay boyunca dikkatli gözlemlene yapılmasını önermektedir.⁵⁷⁶

⁵⁷³ World Health Organization. (2015). Strengthening the medico-legal response to sexual violence (No. WHO/RHR/15.24).

⁵⁷⁴ Tümer, A. R., Kanburoğlu, Ç., & Odabaşı, A. B. (2009). Cinsel saldırı referans merkezlerinin önemi ve yapılanması. Hacettepe Tıp Dergisi, 40, 13-18. ss.15.

⁵⁷⁵ UNFPA 2019

⁵⁷⁶ World Health Organization. (2014). Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women: Intimate partner and sexual violence have serious short-and long-term physical, mental and sexual and reproductive health problems for survivors.

Dünya modellerine benzer şekilde, cinsel saldırı mağdurları için bakım merkezi modeli, verilen psikososyal ve tıbbi takip ve yönlendirmeleri koordine etmek amacıyla, saldırıdan sonraki ilk ayda mağdurla en az 4 kez birebir görüşmesi için bir psikososyal vaka yöneticisi görevlendirilmesi amaçlanmaktadır. Mağdur ayrıca, bakım merkezinde ve tedavi gördüğü ilgili hastanenin AIDS başvuru merkezinde hem travmadan sonraki ilk hafta hem de 1. ayda, travma psikoloğu ile iki ücretsiz danışmanlık hizmeti alması önerilmektedir.⁵⁷⁷

Mağdurun travma sonrası stres bozukluğu belirtileri geliştirmesi durumunda, birkaç ay boyunca 20'ye kadar ücretsiz psikolojik danışma oturumu sağlanması yönünde çalışmalar yapılması önerilmektedir.⁵⁷⁸ Cinsel saldırı bakım merkezleri, taburcu olduktan sonraki ilk günden itibaren her bir mağdur için bir vaka yöneticisi görevlendirerek hem kısa hem de uzun vadede, mağdurun daha koordineli bir tıbbi ve psikososyal takibini ve yönlendirilmesini garanti etmeyi amaçlanmaktadır. Diğer verilebilecek destek bakım ve yardımlar için, cinsel saldırı bakım merkezinin odağı mağdurun ihtiyaçları olan bir yönlendirme programı düşünülebilir.⁵⁷⁹

5.2.2.6.1. Tasarlanan Cinsel Saldırı Mağduru İzlem Merkezi Tedavi

Takip ve Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

Ülkelerin cinsel saldırıya ilişkin suç bildirimini ile ilgili raporlamalarında farklı yasal tanımları bulunmaktadır. Suçla ilgili veriler, nüfus temelli anketlere veya resmi suç istatistiklerine dayanarak oluşturulmaktadır. Bu durum yetersiz kaldığı için, ülkeleri veya toplam rakamları karşılaştırmaya olanak vermemektedir. Yapılan tüm araştırmalar sonucunda gerçek vaka sayısı tam olarak tespit edilememesinden dolayı, suça müdahale, analiz ve önleme konularında yeterli hizmet sağlayamamaktadır. Çünkü birçok saldırı

⁵⁷⁷ WHO (2004). Clinical Management of Rape Survivors.

⁵⁷⁸ National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

⁵⁷⁹ World Health Organization. (2013). “Responding to Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women – WHO Clinical and Policy Guidelines”: Italy.

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85240/9789241548595_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Erişim Tarihi: 15.04.2019)

rapor edilmemekte ve bazı cinsel şiddet biçimleri mağdurlar veya failer tarafından bir suç olarak dahi algılanmamaktadır. Cinsel saldırı sonrası izlem merkezlerinde mağdura sağlanan hizmetlerin etkinliğini ve erişilebilirliğini ölçmek için genel olarak kabul edilmiş hiçbir gösterge bulunmamaktadır. Cinsel saldırı tıbbi, psikolojik ve yasal konularda çok sektörlü bir hizmet gerektirir ve bu da hizmetlerin etkinliğini ölçmeyi zorlaştırmaktadır.⁵⁸⁰

Mağdur destek hizmetlerin etkinliğini arttırmak için cinsel saldırıya uğrayan mağdurlara verilen hizmetlerin sistematik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Hizmet etkinliğinin ve güvenliğini arttırmak amaçlı iki tür gösterge önerilmektedir. Bunlar: hizmet alan mağdurların psikososyal ve tıbbi ve adli sonuçlarını ölçmek; mağdurlar için memnuniyet ölçeklerinin kullanılmasıdır. Bir diğer değerlendirme yöntemi ise, cinsel saldırı mağdurlarına yapılan müdahalelerin etkinliğini test etmektir.⁵⁸¹

⁵⁸⁰ Overview And Comparison of International Models of Service Provision for Victims of Sexual Assault Final Report

⁵⁸¹ Overview And Comparison of International Models of Service Provision for Victims of Sexual Assault Final Report

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA ve SONUÇ

Türkiye için mağdur merkezli bir hizmet sunan cinsel saldırı mağduru izlem merkezi model önerisi, cinsel saldırı mağdurları için mevcut sağlık hizmetlerinin, cinsel saldırı mağdurlarına yönelik entegre bir bakım ve izlem hizmeti sunumlarının geliştirilmesi ve İstanbul Sözleşmesi maddeleri gereğince mevzuata uygun bir mağdur izlem yaklaşımı oluşturmayı amaçlanarak çalışma yapılmıştır. Bununla birlikte, bu entegre bakım modelini mağdurların çok yönlü sağlık ihtiyaçları konusunda cinsiyete dayalı farklılıklara göre ayarlamak için sağlık uzmanlarının daha fazla araştırılması ve eğitimi gerekmektedir.

Cinsel saldırı halk sağlığı için büyük bir tehdit olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, cinsel saldırının ortaya çıkabileceği toplumsal cinsiyetli, sosyokültürel bağlam, mağdurların çok yönlü sağlık hizmetlerinin cinsiyetlerini, cinsiyet kimliklerini ve cinsel yönelimlerini temel alarak ayırt etme eğilimindedir. Uluslararası kuruluşlar, kılavuzlar ve standartlar, cinsel saldırı mağdurlarına entegre ve koordine edilmiş bir hizmet sunumunun önemini vurgularken, cinsiyete duyarlı bir bakım sunumu hakkındaki kılavuzlar genellikle tıbbi odaklı bakım hizmetlerin daha fazla önem verilmesi gereken konular arasında yer aldığını ifade etmektedir.

Tasarlanan Türkiye için model önerisi artan ulusal ve uluslararası destek ve bağlılıktan yararlanarak, hassas bakım hizmeti ve iyi donanımlı bir sağlık bakımı ortamından yararlanılması için cinsel saldırı mağdurlarına daha entegre bir bakım sağlama odaklıdır. Bu model önerisi ile cinselliğe ve mağdurların sağlık gereksinimlerindeki cinsiyete dayalı farklılıklara göre uyarlamak için sağlık profesyonellerinin daha fazla araştırılması ve eğitilmesi gerekmektedir. Mağdurların farklı cinsiyete dayalı sağlık hizmetleri ihtiyaçlarını tanıyarak ve yeterli şekilde ele alarak, karşılaştırılabilir sağlık hizmetleri reformları art arda, daha fazla kapsayıcı ve adil bir cinsel saldırı yaklaşımına yol açarak tüm mağdurların ihtiyaç duydukları en yüksek düzeyde ulaşılabilir bakım standardını aramasını sağlayabilir. Model önerisi için

uluslararası ile karşılaştırmalı kurallar ve standartlar, mevcut cinsel saldırı sağlık hizmetlerinin analizi ve bunların cinsel saldırı bakım merkezi modeline potansiyel uygulanabilirliği araştırılmıştır.

Türkiye'ye özgü model önerisi için yapılan çalışma ile;

- Türkiye'deki mevcut sağlık hizmetlerini uluslararası uygulama ve standartlar bağlamında değerlendirilmiştir. Türkiye için model önerisi ile cinsel saldırı mağdurları için hem daha holistik hem de cinsiyete duyarlı bir bakım sunumuna ne derece katkıda bulunabileceğini değerlendirmektedir. Bu hizmeti verecek tüm sağlık mesleği mensuplarına, kanıta dayalı uygulama içerikli bir eğitim sunularak, önerilen model hem daha standart hale getirilmiş hem de cinsiyete duyarlı bir bakım sunumu elde etmek için bu farkındalık eksikliğinden kaynaklanan sorunlara çözüm önerisi sunmayı hedeflemiştir.
- Araştırma sonrası elde edilen bilgiler doğrultusunda ortaya çıkan tavsiyeler, dünya genelinde, multidisipliner ve holistik yaklaşımla, çok kurumlu bir cinsel saldırı mağdur destek çalışması çerçevesine adım atmak üzere olan ülkelerde cinsel saldırıya daha adil ve çok kapsamlı bir hizmete katkıda bulunmayı amaçlamıştır.
- Türkiye'de cinsel saldırı mağdurlarına sunulan tıbbi, adli ve psikososyal hizmetlerle mevcut uygulamalar değerlendirilmiştir.
- Parçalı sağlık hizmetleri, sınırlı takip ve tedavi, psikososyal ve adli bakımı entegre etmek için cinsel saldırı sağlık hizmetlerini tek bir kurum içerisinde verilmesini tavsiye etmektedir. Bununla birlikte mağdurlara hizmet veren sağlık kurumları arasında bulunan hastanelerin çoğunun sağladığı sağlık hizmetleri genellikle farklı bölümlere dağılmıştır. Hizmetlerin erişilebilirliğindeki farklılıklar, her hastanede 24/7 erişilebilen acil servis bölümlerinin açıkça gösterdiği gibi, sosyal hizmetler genellikle sadece mesai saatleri içerisinde çalışmaktadır.
- Mevcut sistem sadece entegrasyon ve bakım koordinasyonunu engellemekle birlikte ayrıca mağdurlardan ikincil mağduriyetini ve travma riskini artırarak defalarca ifşa edilmelerine neden olmaktadır. Akut tıbbi, adli ve psikososyal bakım sağlama konusunda uzmanlaşmış bir cinsel saldırı ebe/hemşire muayenesinde uzmanlaşmış profesyoneller ile hekimlerin sorumluluğunu sadece

destekleyici bir rol olarak azaltırken, cinsel saldırı bakım merkezi modeli bu sağlık hizmetlerinin entegrasyon eksikliğini gidermeyi amaçlamıştır.

- Merkez ister devlet kurumları içerisinde olsun ister özel bir kurum tarafından, maddi olarak hem bağışlarla hem de devlet finans desteği ile hizmet kalitesinde düşme olmayacak şekilde desteklenmesi önerilmiştir.
- Cinsel saldırı mağduru için söz konusu eğitilmiş ve uzman bir sağlık mesleği mensubu olarak CSME'ler hem adli sürece katkıda bulunmakta hem de mağdura bireysel destek vererek yarar sağlamaktadır. Bir CSME ile; suç ihbarı, suç tespiti, adli kolluk kuvvetleri ile iletişim ve ilk değerlendirme, vaka ve kriz yönetimi, mağdura yaklaşım ve görüşme tekniklerinin de sağladıkları kolaylıklar ile değerlendirme aşaması için bile oldukça etkili olduğu gözlemlenmiştir.

KAYNAKLAR

2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun 24/5/1983
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2827.pdf> (Erişim Tarihi 10.02.2019)

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:16.12.2018)

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr> (Erişim Tarihi:16.12.2018)

6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm> (Erişim Tarihi:15.12.2018)

Adalet Bakanı Abdulhamit Gül, çocuklara ve kadınlara yönelik cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarla ilgili soruşturmaların derhal başlatılması, hassasiyet ve titizlikle yürütülmesi için Genelge <http://www.basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/bakan-gulden-cocuk-ve-kadnlara-yonelik-suclarda-hassasiyet-cagrisi> (Erişim Tarihi:01.01.2019)

Adams, J. A., Girardin, B., Faugno, D. (2001). Adolescent Sexual Assault: Documentation of Acute Injuries Using Photo-Colposcopy. J Pediatr Adol Gynecol. 14(4): pp. 175–80.

Adli Ebelik Eğitimi <https://adlibilimler.net/tag/adli-ebelik/> (Erişim Tarihi 25.05.2019)

Adli Ebelik Lisans Dersi <http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=ebelik.pdf> (Erişim Tarihi: 25.05.2019)

Adli Görüşme Odaları <http://magdur.adalet.gov.tr/adli-gorusme-odalari-01252> (Erişim Tarihi: 10.10.2019)

Adli Tabiplik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Uyulacak Esaslar. Sağlık Bakanlığı-Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Genelge Tarihi: 22.09.2005, Sayı: B.10.0.TSH.013.003-13292.

http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=95:adli-tabiplik-hizmetleri-uyulacak-esaslar&catid=3:tebligenerelge&Itemid=35 (Erişim Tarihi:15.12.2018)

Akıncı-Sokullu Füsün. (2008). Viktimoloji (Mağdurbilim). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Alicia Briones Gonzales. (2012). Obstetricia Forense. http://www.medicinalegaledicostanzo.it/doc/lezioni/6-ostetricia_forense.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Amar, A., & Sekula, L. K. (2015). A Practical Guide to Forensic Nursing: Incorporating Forensic Principles Into Nursing Practice. Sigma Theta Tau.

Arıcı, M., Kar, H., Dokgöz, H. Bilgin, N., Cinsel Saldırı Olgularında Cinsel Yolla bulaşan hastalıkların Tıbbi Delil değeri: Bir olgu Sunumu. 9. Adli Bilimler Kongresi, 2010-10-14, 2010-10-17, İzmir, Türkiye, 2010.

Arslantürk, M. (2018). Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Artemisia Onlus Italy Sexual Assault www.artemisiacentroantiviolenza.it (Erişim Tarihi 01.05.2019)

Associazione Artemisia (2017) The Child Institutional Abuse: Current Knowledge And Practices Italy Report "Support to Adult Survivors of Child Abuse in Institutional Settings -SASCA" [JUST/2015/JACC/AG/VICT/9292] <http://docplayer.net/123709237-The-child-institutional-abuse-current-knowledge-and-practices-italy-report.html> (Erişim tarihi 10.05.2019)

Aston, G., Bewley, S. (2009). Abortion and Domestic Violence. The Obstetrician & Gynaecologist. 11: pp. 163–168.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (2014) Kabul Edilebilirlik Kriterlerini Uygulama Rehberi www.echr.coe.int (Erişim Tarihi: 12.10.2019)

Balcı, Y.&Eryürük, M. (2009). Adli Raporların Hazırlanmasında Temel Kurallar, Kavramlar; Hukuki ve Tıbbi Açından Hekim Sorumluluğu. Editörler: Prof. Dr. Sermet KOÇ Yrd. Doç. Dr. Muhammet CAN, 93.

Ballou, S. M., Kline, M. C., Stolorow, M. D., Taylor, M. K., Williams, S. R., Bamberger, P. S., ... & Kiley, W. (2013). Preservation Handbook: Best Practices for Evidence Handlers Technical Working Group on Biological Evidence Preservation (No. NIST Interagency/Internal Report (NISTIR)-7928). <http://dx.doi.org/10.6028/NIST.IR.7928>

Bayraktar, T. (2018). İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26 (3), sayfa 87-111. DOI: 10.15337/suhfd.438125.

Cabelus, N. B., & Spangler, K. (2013). Evidence Collection and Documentation. In RM Hammer, B Moynihan, & EM Pagliaro (Eds.), Forensic Nursing: A Handbook for Practice (2nd ed.). Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning.

Can, M., & Koç, S. (2012). 2. Tıp hukuku günleri: Adli Obstetrik ve Jinekoloji" Prof. Dr. Zeki Soysal anısına".

Can, C. (2012). Toplumsal insanın evrensel doğası ve cinsel suçlar (2nd ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi-Akademik Kitaplar.

Cantürk, N., & Koç, S. (2010). Adli Tıp Kurumunda Değerlendirilen Cinsel Suç Sanıklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Profilleri. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 63(02), sayfa 49-53.

Carney, T. P. (2003). Practical Investigation of Sex Crimes: A Strategic And Operational Approach. CRC Press.

Carter-Snell, C. J., & Lewis-O'Connor, A. (2016). Forensic Nursing in The Healthcare Setting. In B Price & K Maguire (Eds.), Core Curriculum for Forensic Nursing. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Celbiş, O., Karaca M, Özdemir B, Isır AB. (2004). Cinsel Suçlarda Muayene. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.1: sayfa 48-52.

Centel, N., Zafer, H. (2018). Ceza Muhakemesi Hukuku (15. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın.

Centel, N. (2012). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Saldırı Suçu ve Cinsel Suçlar Değişiklik Tasarısı'nın Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, Eylül 2012, Ankara. sayfa. 276-277.

Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında
Yönetmelik
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8202&MevzuatIliski=0>
(Erişim tarihi 10.02.2019).

Commission on the Standardization of the Collection of Evidence in Sexual Assault Investigations (2013). State Of Connecticut Technical Guidelines For Health Care Response To Victims Of Sexual Assault. <http://examguidelines.comnsacs.org/> (Erişim Tarihi: 15.03.2019)

Criminalistics World of Forensic Science.
<https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/criminalistics> (Erişim Tarihi: 12.05.2019)

Demirbaş, T. (2018). Ceza Hukuku: Genel Hükümler. (13. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Demirci, Ş., Doğan, K. H., Deniz, İ., Doğan, N. Ü., & Günaydın, İ. G. (2008). The Evaluation of Undeformed Hymen Morphologies. Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine, 5(3).

Demirtaş, T. (2016). Kriminoloji, (6.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, National Crime Victimization Survey, 2013-2017
<https://www.bjs.gov/index.cfm?ty=pbdetail&iid=6466> (Erişim tarihi 17.02.2019).

Doğancı, K., Kocakuşak F. (2014). "Eski Roma Ailesinde “Pater Familias” Ve “Patria Potestas” Kavramları. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 15/27 (Aralık2014):233-250. <https://doi.org/10.21550/Sosbilder.269511>

Dokgöz, H., Kar, H., Forensic Document Examination by Multispectral Mobile Forensic Imaging System. American Academy of Forensic Science 68th Annual Scientific Meeting, 2016-02-22, 2016-02-27, Las Vegas, Amerika Birleşik Devletleri, 2016.

Dutton, L. A., Densmore, J. E., & Turner, M. B. (2019). A Pocket Guide to Clinical Midwifery. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=1WmRDwAAQBAJ>

Edmonds, D. K., Lees, C., & Bourne, T. H. (Eds.). (2007). Dewhurst's Textbook of Obstetrics & Gynaecology. (p.534). Blackwell Pub. 7th ed. / Edited by D. Keith Edmonds.

Encyclopedia of Forensic Sciences, Second Edition <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-382165-2.00001-5>

Eogan, M., McHugh, A., & Holohan, M. (2013) The Role of The Sexual Assault Centre. Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology 27 (2013), pp. 47–58

ER-SPEC Single-Use Lighted Vaginal Speculum <https://obpmedical.com/product/er-spec/> (Erişim Tarihi: 10.2.2019)

Essential Services Package for Women and Girls Subject to Violence Core Elements and Quality Guidelines Module 2. Health (2015) <http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/essential-services-package-en.pdf?la=en&vs=3648> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Fiche no 13: INAVEM et le réseau de l'aide aux victimes (Institut National d'Aide aux Victimes et de Médiation). https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/Fiche_13_INAVEM_et_le_reseau_de_l_aide_aux_victimes_Institut_National_d_Aide_aux_Victimes_et_de_Mediation_.pdf (Erişim Tarihi:05.04.2019)

First Maternity Clinic For Rape And Sexual Assault Victims <http://www.mybodybackproject.com/our-maternity-clinics/> (Erişim Tarihi: 12.01.2019)

Fisher B. A., & Fisher, D. R. (2012). Techniques of Crime Scene investigation. crc Press. ISB N-13: 978-1-4398-1006-4

Fisher B. A., Tilstone, W. J., & Woytowicz, C. (2009). Introduction to Criminalistics: The Foundation of Forensic Science. Academic Press.

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights). (2014). Violence Against Women: An EU-Wide Survey: Main Results. Luxembourg: Publications Office of the European Union. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf (Erişim tarihi 02.01.2019).

Gök, ř. (2000). Adli Tıp. 7. Baskı. Beyazıt/İstanbul: Filiz Yayınevi.

Gökdoğan, M.R. (1997). Adli Tıp ve Hemşirelik Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Gökdoğan, M.R. (2008) Cinsel Saldırı Konusunda Çalışan Adli Hemşireye (SANE) Duyulan Gereksinim. Adli Tıp Bülteni 13 (2): sayfa 69-77.

Gökdoğan, M.R., & Bafra, J. (2010). Development of A Sexual Assault Evidence Collection Kit The Need for Standardization in Turkey. Nurse Education Today, 30(4), sayfa 285-290.

Gölge, Z. B., & Yavuz, M.F. (2007). Cinsel Saldırı Olgularının Suç Motivasyonuna Göre Sınıflandırılması. Adli Tıp Dergisi, 21(2), sayfa 11-19.

Güçlü, İ., Akbaş, H. (2016). Suç Sosyolojisi: Kavram- Teori- Uygulama. Seçkin Yayıncılık.

Gündođmuş, Ü. N., Ozkara, E., Mete, S. (2005) Nursing and midwifery malpractice in Turkey based on the higher health council records. Nurs Ethics. 12(1): sayfa 2-12.

Hazelwood, R. R., & Burgess, A. W. (2017). Practical Aspects of Rape Investigation: A Multidisciplinary Approach. (Fifth Edition). ISBN-13: 978-1-4987-4196-5. CRC Press.

Hegazy, A. A., & Al-Rukban, M. O. (2012). Hymen: Facts And Conceptions. The Health, 3(4), sayfa 109-115.

Hendriks, B., Vandenberghe, A., Peeters, L., Roelens, K., & Keygnaert, I. (2018). Towards A More Integrated and Gender-Sensitive Care Delivery for Victims of Sexual Assault: Key Findings and Recommendations From The Belgian Sexual Assault Care Centre Feasibility Study. International journal for equity in health, 17(1), sayfa 152. DOI:10.1186/s12939-018-0864-3

History of Rape Culture <http://historyofrapeculture.weebly.com/history-of-rape-culture.html> (Erişim tarihi 15.11.2018)

How Redesigning the Speculum Could Help Us Rethink the Rape Kit. https://www.vice.com/en_us/article/d3mj4x/rape-kit-speculum-history-sexual-assault (Erişim Tarihi: 12.05.2019)

International Association of Forensic Nurses (IAFN) (2018). Sexual Assault Nurse Examiner (SANE) Education Guidelines <https://www.forensicnurses.org/> (Erişim Tarihi: 20.12.2018)

İnci, Z. Ö. (2017). Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katlanma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler. Hacettepe HFD, 7(2), sayfa 119–168. ISSN 2146 – 1708.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020) <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf> (Erişim Tarihi: 05.02.2019)

Kar, H., Koçyatağı, Ö., Koçar, İ. Özdemir, Ç. Cinsel Saldırı Olgusunda Tıbbi Anamnezin Anal Muayene Bulgusu Değerlendirilme Sürecine Etkileri. XI. Adli Bilimler Kongresi, 2014-04-23, 2014-04-26, KKTC, Türkiye, 2014.

Karaçam, Z. (2016). Türkiye’de Profesyonel Bir Disiplin Olarak Ebelik Mesleğinin Durumu: Yasal Düzenlemeler, Eğitim ve Araştırma. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 6 (3), sayfa 128-136. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/mutfd/issue/43178/523742>

Karadayı, B., Kolusayın, M., Kaya, A., Karadayı, Ş. (2015). Acil Tedavi Birimlerinde Adli Olgudan Biyolojik Materyal Alınması ve Gönderilmesi. Marmara Medical Journal, 26 (3), sayfa 111-117. DOI: 10.5472/MMJ.2013.02891.0

Karbeyaz, K., Gündüz, T., Elçioğlu, Ö. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 287. ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 77. Maddelerinin Adli Tıp Uygulamalarına Yansıması, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6(1), sayfa 317-335.

Karmakar, R. N. (2015). Forensic Medicine and Toxicology: Theory, Oral & Practical. Academic Publishers.

Kaya, A., Karadayı, B., Uygun, S., Karadayı, Ş., & Afşin, H. (2015). Acil Servislerde Isırık İzlerinin Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tıp Bulteni, 53(3), sayfa 181-186. DOI: 10.4274/haseki.2291.

Kırangil, B., Okudan, M., Aşıcıoğlu, F., Aşıcıoğlu, A., Soysal, Z. (1994). Vagina yoluyla cinsel saldırıya uğradığı iddiası bulunan 478 olgunun retrospektif değerlendirilmesi ve bu olgularda ilk muayenenin önemi. I. Ulusal Adli Tıp Kongresi (1-4 Kasım 1994) Poster Sunuları Kitabı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1998: sayfa 343-351.

Kızıllarlan, H. (2007). Vücudun Muayenesi & Örnek Alma. Kızıllarlan Serisi I.

Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.22950&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Ki%C5%9Fisel%20sa%C4%9Fl%C4%B1k> (Erişim tarihi 10.02.2019).

Kitzinger, J. (1997) Sexual violence and midwifery practice. In: Kargar I., Hunt S.C. (eds) Challenges in Midwifery Care. Palgrave, London

Koçak, D. Y., & Duman, N. B. (2019). Investigation Of The Content Of Theme Theses Related To Sexual And Reproductive Health In The Field Of Nursing In Turkey. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(2). <https://doi.org/10.31067/0.2019.149>.

Kök, A. N. (2014). Türk Ceza Adalet Sisteminde Adli Tıp Uygulamaları. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Wall, L. L. (2006). The medical ethics of Dr J Marion Sims: a fresh look at the historical record. Journal of medical ethics, 32(6), 346–350. doi:10.1136/jme.2005.012559.

Lovett, Jo., Regan, L. & Kelly, L. (2004) Sexual Assault Referral Centres: developing good practice and maximising potentials. Prepared for the Home Office Research, Development and Statistics Directorate 27

Lynch, V. A., & Duval, J. (2011). Forensic Nursing Science, St. Louis: Mosby.

Mağdur Hakları Daire Başkanlığı (2016). Mağdura Yaklaşım Kılavuzu –yayın no: 02 ISBN: 978-975-7978-68-8.

Mağdur Hakları Kanunu Tasarısı (2017) <http://www.adalet.gov.tr/Tasarilar/1magdurhaklarikanuntasarisi.pdf> (Erişim Tarihi 18.12.2018)

Mahmutoğlu, F. Beden Muayenesi, Fasikül Hukuk Dergisi, 2(7), sayfa 25-28, ISSN: 1309-4327

Mangiapane, G. (2012). L'assistenza Ostetrica Alle Donne Vittime di Abusi Sessuali, Esperienze E Riflessioni. (Tesi di Master). Università Telematica TEL.M.A. Italy.

Marland, H. (Ed.). (2005). The Art of Midwifery: Early Modern Midwives in Europe. Routledge.

Marshall, D et al. (2017), Pushing the Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse /Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) in Ireland. International Journal of Integrated Care, 17(5): A549, pp.1-8, DOI: [dx.doi.org/10.5334/ijic.3869](https://doi.org/10.5334/ijic.3869).

Mercan, S., & Açikkol Münevver. (2014). Madde Kullanımının Kolaylaştırdığı Suçlar: Maddeler ve Etkileri; Deliller ve Analizleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences*, 11(2), sayfa 78-96.

Models of Intervention for Women Who Have Been Sexually Assaulted in Europe: (2013) Comparing Sexual Assault Interventions (COSAI) Project: DAPHNE III Programme 2007-2013.

Moustafa, Y., & Bridge, C. M. (2017). Distinguishing Sexual Lubricants From Personal Hygiene Products for Sexual Assault Cases. *Forensic Chemistry*, 5, sayfa 58-71.

Mutlu, E., Aşıcıoğlu, F. (2019). Uyuşturucu Madde Etkisi Altındaki Mağdurların Uğradığı Cinsel Saldırıları: Olgu Serisi, *Osmangazi Tıp Dergisi*, 41(1), sayfa 95-101. Doi: 10.20515/otd.455395.

Müc Shelby, R. (2018). Whose rape kit? Stabilizing the Vitullo Kit through positivist criminology and protocol feminism. *Theoretical Criminology*. <https://doi.org/10.1177/1362480618819805>

National Institute of Justice (NIJ), US Department of Justice, Office of Justice Programs, & United States of America. (2017). National Best Practices for Sexual Assault Kits: A Multidisciplinary Approach. <https://nij.gov/topics/law-enforcement/investigations/sexual-assault/Pages/national-best-practices-for-sexual-assault-kits.aspx> (Erişim tarihi 15.11.2018).

National Training Standards for Sexual Assault Medical Forensic Examiners U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women Second Edition – August 2018

Nghiem, L. (2006). Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign, 13 *Mich.J. Gender & L.* 75 (2006). <http://repository.law.umich.edu/mjgl/vol13/iss1/3>.

O'Shea, A. (2006). Sexual assault treatment services: A national review. National Steering Committee on Violence Against Women.

Overview And Comparison of International Models of Service Provision for Victims of Sexual Assault Final Report

Özek, Ç. (1997) Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(3), sayfa 13-50.

Özel, Ş., Çelik, H. K., Çatak, Y., Özyer, Ş., Türkeri, İ., & Üstün, Y. E. (2017). Bir Kadın Sağlığı Merkezinde Yapılan Yeni Düzenlemeler Sonrasında Değerlendirilen Cinsel İstismar Vakalarının Analizi. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 14(4), sayfa 160-162.

Özkök, M.S. (2016). Cinsel Şiddete Maruz Kalmış Ergen ve Erişkin Hastalarda Tıbbi ve Adli Tıbbi Yaklaşım. *Turkiye Klinikleri J Foren Med-Special Topics*, 2(2): sayfa 62-75.

Öztürk, B., Tezcan, D., Erdem, M. R., Sırma, Ö., Saygılar Kırıt, Y. F., Özeydin, Ö., ... & Erden, E. (2018). *Nazari ve Uygulamalı: Ceza Muhakemesi Hukuku* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Özyurt, G., Gencer Kıdak, Ö., Okyay, E., & Acet, F. (2015). Cinsel istismara uğrayan bir ergende gebelik sonlandırma süreci: Bir olgu sunumu. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(5).

Aksoy İpekçioğlu, P. (2012). Ceza Muhakemesi Hukukunda Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alma (İÜHFMC. LXX, S. 1, 20 s. 19- 38, 2012).

Pilot Boosts Hospital Forensics For Upstate N.Y. Sexual Assault Victims <https://www.timesunion.com/news/article/Pilot-boosts-hospital-forensics-for-upstate-NY-13625650.php> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Polat, O. (2016). *Şiddet*. Seçkin Yayıncılık.

Polat, O. (2017). *Klinik adli tıp: adli tıp uygulamaları*. Seçkin Yayıncılık.

RAINN Victims of Sexual Violence: Statistics <https://rainn.org/statistics/victims-sexual-violence> (Erişim tarihi 15.02.2019).

Rape Crisis England & Wales and Rape Crisis Scotland “ 2018 Rape Crisis National Service Standards” <https://rapecrisis.org.uk/about-us/national-service-standards/> (Erişim tarihi 18.03.2019).

Rennison, C. M. (2002). Rape and Sexual Assault: Reporting to Police And Medical Attention, 1992-2000 [NCJ 194530]. Retrieved from the U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics: <https://www.bjs.gov/content/pub/pdf/rsarp00.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2019)

Saferstein, R. (2011). *Criminalistics: an introduction to forensic science*. ISBN:9780135045206

Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm> (Erişim Tarihi:15.02.2019)

Sancar Yalçın, T. (2013). *Türk Ceza Hukukunda Kadın*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. sayfa 198-214. s. 46-49.

Saruç, S., Aslantürk, H. (2018) Kadına Yönelik Cinsel Saldırı Sonrası Müdahalede Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulamaları. TJFMPC, 12(2): sayfa 136-147. DOI: 10.21763/tjfmpe.432550.

Savaş, H. (2010, Mayıs 7-8). Ebelerin Görev ve Yetkileri, III. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara, s. 479,489.

Köken Durgun, S., Şen, S., Tayhan, E. (2018). Ulusal ve Uluslararası Ebelik Etik Kodları. CBU-SBED, 2018, 5(4).

Seelig, B. J. (2002). The Rape of Medusa in The Temple of Athena: Aspects of Triangulation in The Girl. The International Journal of Psycho-Analysis, 83(Pt 4), sayfa 895-911.

Severn, C. (1831). First lines of the practice of Midwifery: to which are added remarks on the forensic evidence requisite in cases of foeticide and infanticide. Retrieved from <https://books.google.com.tr/books?id=jwplAAAACAAJ>.

Sevük, H. Y. (2015).6545 Sayılı Kanun ile Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi/Journal of Penal Law & Criminology, 3(2), sayfa 119-146.

Shabani, S. (2014). Overview of Forensic Medicine for midwifery students, 1. Tehran: jangal.

Sokullu-Akıncı R. Füsün. (2016). Kriminoloji. Beta Yayıncılık.

Souaiby, N., Smith, J., Naja, L., Michael, S., Clinical Care for Sexual Assault Survivors: The Use of A Multimedia Training Tool. Med Emergency, MJEM 2015; sayfa 23:3-9.

Soysal, Z., Eke, M. Cinsel saldırı. Soysal Z. Editör, Adli Obstetrik / Jinekoloji, Cilt 1, Adli Tıp Kurumu Yayınları-9, 2003, İstanbul: sayfa 1081-1164.

Sözen, Ş., Aksoy, E. (2009). Cinsel Saldırılarda Hekim Sorumluluğu, Tıbbi ve Hukuki Yaklaşım. Klinik Gelişim, 22, sayfa 101-109.

Supplemental Guide For Health Care Professionals Hosting A Screening of "I Am Evidence" www.forensicnurses.org/page/IAMEvidence (Erişim Tarihi 18.12.2018).

Şen, H., Yazıcı, K. (2017). Investigation of Turkey's Provinces by Sexual Crimes. Alphanumeric Journal, 5 (2), s. 293-308. DOI: 10.17093/alphanumeric.318541.

ŞİDAM (Şiddet ve Suçla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi). <https://uskudar.edu.tr/tr/siddet-ve-sucla-mucadele-uygulama-ve-arastirma-merkezi-sidam-hakkinda> (Erişim Tarihi: 10.05.2019).

Şişman, S. (2010). Cinsel Saldırı Suçu. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü B100tsh0110001 Sayılı Bulaşıcı Hastalıkların Bildirimi Sistemi Yönergesi <https://www.saglik.gov.tr/TR,11238/bulasici-hastaliklarin-ihbari-ve-bildirim-sistemi-yonergesi.html> (Erişim Tarihi: 30.04.2019).

Taner, F.G. (2017). “6545 Sayılı Kanun Cinsel Saldırı ve Cinsel Taciz Suçlarına Ne Getirdi? Ne Getirebilirdi?”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Özel Sayı, s. sayfa 65-92.

Taneri, G. (2014). Sık Karşılaşılan Suçlar (Uygulama ve Doktrinden Kürsü ye Onaylanmış Örnek Hükümlerle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda) Bilge Yayınevi, sayfa 1660-1663.

TDK, (2013), Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı Kriminal Terimler Sözlüğü.

Team, Sexual Assault Response SART (2018). Recent Rape/Sexual Assault: National Guidelines on Referral and Forensic Clinical Examination Following Rape and Sexual Assault in Ireland 4rd Edition. www.hse.ie/satu (Erişim Tarihi 18.12.2018)

TeleSAFE Program from United Concierge Medicine <https://telesafe.unitedconciergemedicine.com> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

Tezcan, D., Erdem, M. R., Şentürk, C., & Tütüncü, E. E. (2018). Ceza Hukuku Özel Hükümler Pratik Çalışmalar (7.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

The American College of Obstetricians and Gynecologists Technical Bulletin. (1993) Sexual Assault. In: Gynecology Obstetrics, 42: pp. 67-72.

The Faculty of Forensic & Legal Medicine of the Royal College of Physicians, Recommended equipment for obtaining forensic samples from complainants and suspects Jan 2019 (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

The First Man Ever to be Fired For Sexual Assault 3,000 YEARS Ago: 'Astonishing' Rape Charges Against A Powerful Egyptian Are Found on Ancient Papyrus. <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-5611359/Claims-sexual-assault-powerful-man-ancient-Egypt-revealed-3-000-year-old-papyrus.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2019)

Toroslu, N. (2014). Ceza Hukuku. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2283 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1280 SBN 978-975-06-0957-2 4. Baskı

Toven, M. B. (2015). Yeni Türkçe Lügat. Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnal, T. (2011). “Savaş Hukuku’nda Tecavüz ve Yağmayı Yasakla(ma)yan Rejimler Lahey Sözleşmeleri (1899, 1907)”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 8, Sayı 29 (Bahar 2011).

Tülü, İ. A., & Erden, G. (2014). Türkiye’de Cinsel Suçlular ile İlgili Suç Analizi: Cinsel Saldırı Suçlarının Psikolojik Profilleri, Bilişsel Çarpıtmaları ve Psikopati Düzeyleri. Türk psikiyatri dergisi, 25(1), sayfa 19-30.

Tümer, A. R., Kanburoğlu, Ç., & Odabaşı, A. B. (2009). Cinsel saldırı referans merkezlerinin önemi ve yapılanması. Hacettepe Tıp Dergisi, 40, 13.

Türk Ebeler Derneği Ebeliğin Tarihçesi. <https://www.duzen.com.tr/artFiles/T%C3%9CRK%20EBELER%20DERNE%C4%9E%C4%B0%20-%20Ebeli%C4%9Fin%20Tarih%C3%A7esi.pdf> (Erişim tarihi: 10.02.2019)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim tarihi 10.02.2019).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 13.12.2018)

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014 <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf> (Erişim Tarihi: 10.2.2019)

Uboldi, E. (2010). L'importanza Della Formazione Dell'ostetrica in Materia di Violenza Sessuale. (Tesi di Master). Università degli Studi di Milano. Italy.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf> (Erişim Tarihi:30.04.2019)

UNFPA Guidelines for Health Staff: (2019) Caring For Gender-based Violence Survivors- Including Protocol For Clinical Management of Rape <https://reliefweb.int/report/turkey/guidelines-health-staff-caring-gender-based-violence-survivors-including-protocol> (Erişim tarihi 08.03.2019).

Yener, Ü., Hakeri, H. (2018). Ceza Muhakemesi Hukuku: Temel Bilgiler. (16. Baskı). Ankara. Adalet Yayınevi.

Yener, Ü. (2019). TCK'de Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma. 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık.

Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Adli Hemşirelik/ Ebelik Yüksek Lisans <https://uskudar.edu.tr/babe/tr/sayfa/adli-bilimler-ana-bilim-dali-tezli-tezsizyuksekk-lisans> (Erişim (Tarihi 18.05.2019)

Violence Against Women (2014) An EU-Wide Survey. European Union Agency For Fundamental Rights. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf (Erişim Tarihi: 09.12.2018)

Watson, K. D. (2010). *Forensic Medicine in Western Society: A History*. Routledge.

What You Need to Know About the Speculum. <https://www.healthline.com/health/speculum> (Erişim Tarihi: 25.04.2019)

World Health Organization. (2013). “Responding to Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women – WHO Clinical and Policy Guidelines”, Italy. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85240/9789241548595_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Erişim Tarihi: 15.04.2019)

WHO. (2014), “Global Status Report on Violence Prevention”, Geneva-Switzerland: World Health Organization. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/145086/1/9789241564793_eng.pdf?ua=1&ua=1 (Erişim Tarihi: 20.04.2019)

Wilcox, A. J., Dunson, D. B., Weinberg, C. R., Trussell, J., & Baird, D. D. (2001). Likelihood Of Conception With A Single Act Of Intercourse: Providing Benchmark Rates For Assessment Of Post-Coital Contraceptives. *Contraception*, 63(4), sayfa 211-215.

Wofford, S. L. (2016). Hymen and the Gods on Stage in Shakespeare’s *As You Like It* and Italian Pastoral. In *Transnational Mobilities in Early Modern Theater* (pp. 85-108). Routledge.

World Health Organization. (2014). Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women: Intimate partner and sexual violence have serious short-and long-term physical, mental and sexual and reproductive health problems for survivors: Fact sheet (No. WHO/RHR/14.11). https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112325/WHO_RHR_14.11_eng.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

World Health Organization (2004). *Clinical Management of Rape Survivors: Developing Protocols for use with refugees and internally displaced persons* <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43117/924159263X.pdf> (Erişim tarihi 19.12.2018)

World Health Organization. (2003). *Guidelines For Medico Legal Care For Victims of Sexual Violence*. ISBN 92 4 154628 X. (Erişim tarihi 15.11.2018).

World Health Organization. (2014). *Health care for women subjected to intimate partner violence or sexual violence: a clinical handbook* (No. WHO/RHR/14.26). http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/136101/1/WHO_RHR_14.26_eng.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

World Health Organization. (2015). *Strengthening the medico-legal response to sexual violence* (No. WHO/RHR/15.24). World Health Organization.

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/197498/WHO_RHR_15.24_eng.pdf
(Erişim Tarihi: 15.09.2019).

World Health Organization. (2019). Strengthening quality midwifery education for universal health coverage 2030. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324738/9789241515849-eng.pdf?ua=1>
(Erişim Tarihi: 20.09.2019)

Yazar, M. E. (2018). 2010-2016 Yılları Arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Başvuran Cinsel İstismar ve Cinsel Saldırı Olgularının Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. Pamukkale.

Yenerer Çakmut, Ö. (2010, Mayıs 7-8). Tıbbi Uygulamalarda Ebelerin Cezai Sorumluluğu, III. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara, s.490,508.

Yenerer Çakmut, Ö. (2018). Kavramsal Olarak Kadına Karşı Şiddet/Cinsel Şiddet ve Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçunun Genel Değerlendirmesi. Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 2 (1), sayfa 49-54. DOI: 10.26695/mukatcad.2018.16

Yenisey, F., Nuhoglu, A. (2018). Ceza Muhakemesi Hukuku. (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi

Yıldız, M. (2013). Cinsel Saldırı Olgularında Makroskobik ve Kolposkopik Muayene Bulgularının Karşılaştırılması. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

Yurtcan, E. (2015). Yargıtay Kararları Işığında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler. (2. Baskı). Türkiye Barolar Birliği Yayınları. Ankara

Zafer, H. (2013). Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK M.280). Journal of Istanbul University Law Faculty, 71 (1), sayfa 1327-1352. <http://dergipark.org.tr/iuhfm/issue/9188/115216>

Zilkens, R. R., Smith, D. A., Kelly, M. C., Mukhtar, S. A., Semmens, J. B., & Phillips, M. A. (2017). Sexual Assault and General Body Injuries: A Detailed Cross-Sectional Australian Study of 1163 Women. Forensic Science International, 279, sayfa 112-120.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: İnci Yağmur TEZBASAN

Doğum Tarihi: 30.08.1989

Doğum Yeri: Eminönü

Cep Telefonu: +90 535 913 61 83

E-postası: inciyağmurtezbasan@gmail.com

Bildiği Yabancı Diller (Puan ve Yılı): İngilizce

Aldığı Sertifikalar:

- Sağlık Hukuku Sertifikası 20 Aralık 2014 SAHUMER

- Doğum Koçluğu Sertifikası 17 Ocak-15 Şubat 2015

Gebelik ve Doğum Rehberliği Eğitici Eğitimi Sertifikası 17 Ocak- 15 Şubat 2015

Executive Akademik Programı Bilgi Üniversitesi

- Adli Ebelik Sertifika Programı 5-10 Mayıs 2015

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp ABD, Adli Bilimciler Derneği

- Age Estimation in Forensic Medicine and Forensic Odontology 18 April

ATUD 2015

Uzmanlık Alanı:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Ebelik	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	2010-2014
Y. Lisans	Adli Ebelik/Hemşirelik	Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü	

Yüksek Lisans Tez Başlığı (özeti ekte) ve Tez Danışman(lar)ı:

- “Cinsel Saldırı Suçunun Delillendirilmesinde Adli Ebelerin Rolü: Türkiye’ye Özgü Model Önerisi”

- Tez Danışmanı: Sevil ATASOY

Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler:

2018 Adli Bilimler Derneği

2019 International Association of Forensic Nurses (IAFN)

ESERLER

A. Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

B1. Eyup M., **Tezbasan I.Y.**, Yılmaz H., Atasoy S. “Forensic Awareness of Emergency Service Nurses in Turkey”, Poster, American Academy of Forensic Sciences 70th Annual Scientific Meeting, Poster Presentation, 19-24 February 2018- Seattle, Washington.

B2. **Tezbasan I.Y.**, Ertem U., Atasoy S. “Violence Against Health Workers in Turkey”, Poster, American Academy of Forensic Sciences 71th Annual Scientific Meeting, Poster Presentation, 19-24 February 2019- Baltimore, Washington.

B3. **Tezbasan I.Y.**, Bostancı, B., Hızlı Sayar, G., Omay, O., Atasoy S. “Awareness and Attitudes of Health Care Professionals in Unperceived Pregnancies”, Poster, American Academy of Forensic Sciences 71th Annual Scientific Meeting, Poster Presentation, 19-24 February 2019- Baltimore, Washington.

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C2. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

C2.1. **Tezbasan, İY.**,(2015). *Ebelerin Yasal Sorumlulukları*. Hancı, İH. & Yener, Ü. (Ed.). II. Sağlık Hukuku Kongresi(ss.105-113). Ankara: Seçkin Yayıncılık. ISBN 9789750236518

C2.2. Hancı, İH. & **Tezbasan, İY.**,(2019). *Adli Alan Farkındalığı*. Bıçakçı, N., Çalışkan, C., Koçak, H.(Ed.). Acil Yardım Afet Yöneticileri için Hastane Öncesi Acil Tıp (ss.1083-1089). İstanbul: Kongre Kitabevi. ISBN 9786058050921

D. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (Proceedings) basılan sözel bildiriler:

D1. **Tezbasan İY** (2015). Ebelerin Yasal Sorumlulukları. II. Ulusal Sağlık Hukuku Kongresi, Gaziantep, Türkiye

D2. **Tezbasan İY** (2015). Adli Ebelik. Beypazarı Adli Bilimler Günleri, Ankara, Türkiye

D3. **Tezbasan İY** (2016). Sağlık Çalışanların Olay Yeri İncelemede Önem ve Çalışmaları. Divriği Adli Bilimler Günleri, Sivas, Türkiye

D4. **Tezbasan İY** (2016). Ebelikte Yasal Mevzuat ve Yeni Süreçler. Dünya Ebeler Günü Semineri, İstanbul, Türkiye

D5. **Tezbasan İY** (2016). Çocuk İhmali ve İstismarında Sağlık Çalışanlarının Rollerini, Çocuk İstismarı ve İhmali Paneli, İstanbul, Türkiye

D6. **Tezbasan İY** (2016). Cinsel Saldırı Sonrası Olay Yeri İnceleme. Adli Vakalarda Maddi Delile Yaklaşım Eğitimi, Çanakkale, Türkiye

D7. **Tezbasan İY** (2016). Sosyal Hizmetlerde Adli Ebelik Uygulamaları. Uluslararası 2. Adli Hemşirelik ve 1. Adli Sosyal Hizmet Kongresi, Kırıkkale, Türkiye

D8. **Tezbasan İY** (2017). Adli Ebelik. Kadın Adli Bilimciler Sempozyumu. İstanbul, Türkiye

D9. **Tezbasan İY**(2017). Pembe Kod. Uluslararası 3. Adli Hemşirelik, 2. Adli Sosyal Hizmet Kongresi ve 1. Adli Gerontoloji Kongresi, Yozgat, Türkiye

D10. **Tezbasan İY** (2018). Gebelikte Şiddet. Şiddet Sempozyumu, İstanbul, Türkiye

D11. **Tezbasan İY** (2018). Obstetrik Adli Acil Vakalarda Ebelerin Sorumlulukları. 4. Uluslararası Sağlık Hukuku Kongresi, İstanbul, Türkiye

D12. **Tezbasan İY** (2018). Ebelerin Adli Olgularda Yasal Sorumlulukları. 2. Ulusal Mucizenin Tanıklar Ebeler Günü Sempozyumu Adli Ebelik. Erzurum, Türkiye

D13. **Tezbasan, İY., Aslan, B.** (2018). Türkiye’de Adli Ebelik. 2. Uluslararası TURAZ Adli Bilimler Adli Tıp ve Patoloji Kongresi, İstanbul, Türkiye

D14. **Tezbasan İY** (2019). Cinsel Saldırıda Ebelik Uygulamalarında Dünya Modelleri. Ebe ve Hemşireler için Cinsel Saldırı Mağdurlarına Klinik Yönetim Sempozyumu. Ankara, Türkiye

D15 Tezbasan İY. (2019). Adli Ebelik. 1. Ulusal Zeynep Kamil Ebelik Sempozyumu. İstanbul, Türkiye

E. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında (Proceedings) basılan poster bildiriler:

E1. **Tezbasan İY** (2014). Adli Bilimler İçerisinde Gelişmekte Olan Spesifik Bir Alan ” Adli Ebelik ”. XI. Uluslararası Anadolu Adli Bilimler Kongresi, Bayburt, Türkiye

E2. **Tezbasan İY** (2015). Adli Ebelik Çalışma Alanları. Ayaş Adli Bilimler Sempozyumu, Ankara, Türkiye

E3. **Tezbasan İY** (2016). Sağlık Çalışanlarının Adli Olgular Karşısındaki Yasal Sorumlulukları. İii.Sağlık Hukuku Kongresi, Bursa, Türkiye

E4. **Tezbasan İY** (2017). Postpartum Psikoz Ve Maternal Filisid. 4. Adli Psikoloji Sempozyumu, Ankara, Türkiye

E5. Suver, Z., **Tezbasan, İY**. Aslan, B.,(2018). Çocuk İzlem Merkezlerinin Mevzuatı ve Uzman Personel Gereksinimi. 4. Uluslararası Sağlık Hukuku Kongresi, İstanbul, Türkiye

E6. Suver, Z., **Tezbasan, İY**. Aslan, B.,(2018). Adli Tıp ve Adli Bilimler Sempozyumu. Ankara, Türkiye

E7. Suver, Z., **Tezbasan, İY**. Aslan, B.,(2018). Hemşirelik Uygulamalarında Hatalar ve Adli Hemşirelikte Bilirkişilik. 4. Uluslararası Sağlık Hukuku Kongresi, İstanbul, Türkiye

E8. Suver, Z., **Tezbasan, İY**. Aslan, B.,(2018).Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü. 4. Uluslararası Sağlık Hukuku Kongresi, İstanbul, Türkiye

E9. Ünsal, T., Ertem, Ü., Yavuz, D., **Tezbasan, İY.**, Atasoy, S. (2018). Üsküdar Üniversitesi’nde Şiddet Mağdurlarına Yönelik Bir Kriz Merkezi. 16. Adli Bilimler Kongresi. Antalya, Türkiye